

SORUN

BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ

Sayı: 14 Ocak'90 Fiyatı: KDV Dahil 4000 TL.

- ☐ **Sorun** : TÜRKİYE'NİN GÜNDEMİ-SOSYALİSTLERİN GÜNDEMİ KÜTLE ÇIKIŞLARI, ANAP'IN ÖMRÜ-"SOSYALDEMOKRASİ" NİN POLİTİKASIZLIĞI-GENÇLİK ÜZERİNE OYUN-YAZARLAR SENDİKASI MI? İLERİCİ YAZARLAR BİRLİĞİ Mİ?
- ☐ **Ahmet Yıldırım** : MODERNİZASYON VE "ÖZELİN ÖZELİ"
- ☐ **İsmail Arguvanlı** : SENDİKA KONGRELERİ-İŞÇİ SINIFININ SENDİKAL BİRLİĞİ
- ☐ **Meriç Sezgin** : ZORUNLU BİR AYRIŞMA VE ÖRGÜTLENME ÜZERİNE BİR ÖNERİ
- ☐ **Ali Özdoğu** : TÜRK VE KÜRT SOLU PKK ÜZERİNE NET POİTİKALAR ÜRETME LİDİR.
- ☐ **Aykut Akbaş** : SORUNLAR ÇÖZÜLECEK SOSYALİZM DAHA DA GÜÇLENECEKTİR.
- ☐ **Necdet Öksüz** : DEMİR ÇELİK GREVİ İŞÇİ SINIFINA NELERİ ÖĞRETTİ?
- ☐ **Hasan Akbaba** : BİRLİK VE YASALLIK ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ
- ☐ **Aytunç Altındal** : TÜRKİYE'DE LAİKLER NE KADAR LAİKLER?
- ☐ **Halid Özkul** : "BEZİRGAN FEYLOSOFLARIN "DAYANILMAZ HAFİFLİĞİ" YA DA "ELVEDA-MARKSİZMİN YOL ARKADAŞLARI!"
- ☐ **Ömer Nida** : YARIN BİZ KONUŞACAĞIZ!...
- ☐ **Şefik Handal** : EL SALVADOR VE LATİN AMERİKA DEVRİM SORUNLARI ÜZERİNE SÖYLEŞİ
- ☐ **Temel Demirer** : "YENİLENME" Cİ TAHRİFATLARA KARŞI SOSYALİZM, DOĞMATİZM, TARİH BİLİNCİ ÜZERİNE
- ☐ **A.Kerem Çebi** : SOSYALİST GERÇEKÇİ ŞİİRİN PERSPEKTİFİ DÜNYA DEVRİMİDİR.
- ☐ **A.Kerem Çebi** : ERTUĞRUL KÜRKÇÜ'YE AÇIK MEKTUP
- ☐ **Sırrı Öztürk** : OKUR ELEŞTİRİLERİ VE CEVAPLAR

Şiirleriyle: **Ferhan Ercan-Öncü-Ruken-Fehmi Uzal**
Hasan Bildirici-Halid Özkul

SORUN BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ

Sayı: 14 Ocak'90 Fiyatı: KDV Dahil 4000 TL

İÇİNDEKİLER

□ Sorun	: OKURLARLA BİRLİKTE	2
□ Ferhan Ercan	: YARIN YOKI	3
□ Sorun	: POLİTİKA CEPHESİNDE ÖNEMLİ GELİŞMELER	4
□ Öncü	: ELEŞTİRİ	14
□ Ahmet Yıldırım	: MODERNİZASYON VE "ÖZEL'İN ÖZELİ"	16
□ Ruken	: YANTİYOR	18
□ 12 İmza	: BELGE	19
□ İsmail Arguvanlı	: SENDİKA KONGRELERİ, İŞÇİ SINIFININ SENDİKAL BİRLİĞİ	20
□ Fehmi Uzal	: AKIP GİTMELİYİM	23
□ Meriç Sezgin	: ZORUNLU BİR AYRIŞMA VE ÖRGÜTLENME ÜZERİNE BİR ÖNERİ	24
□ Ali Özdoğu	: TÜRK VE KÜRT SOLU PKK ÜZERİNE NET POLİTİKALAR ÜRETMELİDİR	26
□ Hasan Bildirici	: YASAK ÜLKE	28
□ Aykut Akbaş	: SORUNLAR ÇÖZÜLECEK, SOSYALİZM DAHA DA GÜÇLENECEKTİR	29
□ Halid Özkul	: EN EL POZO MARIA LUSIA	33
□ Necdet Öksüz	: DEMİR ÇELİK GREVİ İŞÇİ SINIFINA NELERİ ÖĞRETTİ?	34
□ Hasan Akbaba	: BİRLİK VE YASALLIK ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ	36
□ Aytunç Altındal	: TÜRKİYE'DE LAİKLER NE KADAR LAİKLER?	42
□ Halid Özkul	: "BEZİRGAN FEYLOSOF" LARIN "DAYANILMAZ HAFİFLİĞİ" YA DA "ELVEDA-MARKSİZMİN YOL ARKADAŞLARI!"	46
□ Ömer Nida	: YARIN BİZ KONUŞACAĞIZ!..	50
□ Şefik Handal	: ŞEFİK HANDAL İLE EL SALVADOR VE LATİN AMERİKA DEVRİM SORUNLARI ÜZERİNE SÖYLEŞİ	53
□ Temel Demirel	: "YENİLENME" Cİ TAHRİFATLARA KARŞI SOSYALİZM, DOĞMATİZM, TARİH BİLİNCİ ÜZERİNE	63
□ A. Kerem Çebi	: SOSYALİST GERÇEKÇİ ŞİİRİN PERSPEKTİFİ DÜNYA DEVRİMİDİR	81
□ A. Kerem Çebi	: ERTUĞRUL KÜRKÇÜ'YE AÇIK MEKTUP	99
□ Sırrı Öztürk	: OKUR ELEŞTİRİLERİ VE CEVAPLAR	101

Desenler: İsmail Yıldırım

İmzasız desenler: Dachau toplama kamplarındaki siyasi tutsaklara ait..

SORUN, BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ: 14 / Ocak'90 (Şimdilik iki ayda bir çıkar) ☆ Sahibi ve Yönetmeni: Sırrı Öztürk ☆ Yazı İşleri Müdürü: Aykut Akbaş ☆ Yönetim Yeri ve Adresi: Babıâli Cad. No: 6/2 K/1 Cağaloğlu-İst. Tlf: 527 45 38 ☆ Dağıtım: Birlikte Yayıncılık ☆ Dizgi: Bibliotek ☆ Baskı: Gözlem Mat. Koll. Şti. ☆ Abone Koşulları: Yurtiçi (6 sayı): 18 000 TL. Yurtdışı: 30 DM ☆ Abone Bedeli: Posta Çeki 98213 ya da T. İş Bankası Türbe Şubesi-İst. Hesap No: 18474 adresine gönderilebilir. ☆ Yazılı metinler kaynak gösterilerek kullanılabilir. Yayın ilkelerimizle bağdaşmayan ilânlar kabul edilmez.

OKURLARLA BİRLİKTE

SORUN BSD Çalışanları, 14. sayıda da yeni imzalarla okurumuzun karşısına çıkıyor. Birlikte üretmek-paylaşmak ilkesini doğru bulan arkadaşlarımızın özveri ve dayanışması giderek artıyor. Varlıklarından haberli olduğumuz nice arkadaşımızın birlik harcının karılmasından yana olduğunu biliyor, bunu her vesileyle hissediyoruz.

Bu sayıda, Ahmet Kerem Çebi, Hasan Akbaba, Ömer Nida, Ahmet Yıldırım arkadaşlarımız kendi renk güzelliklerini SORUN BSD'mize kattılar. Dergimiz önümüzdeki sayılarda yeni yeni imzalarla daha da güzelleşecektir.

Mennan Evren, İsmail Yıldırım, Temel Demirer'in ortak imzalı yazısıyla Kirve Kalendar'ın yazılarını bu sayıya yetiştiremedik; anlayışla karşılanacağını umuyor, özür diliyoruz.

* * *

SORUN BSD Çalışanları, Bilimsel Sosyalizmin 150 yıllık serüveninden dersler çıkarılması gerektiği; Komünizm adına sağlı "sol"lu entrikaların çevrildiği; Ülkemizin yağmalandığı; Maddi ve manevi değerlerimizin kozmopolit "kültür" politikalarıyla erozyona uğratıldığı; Kapitalist emperyalizmin gündeminin göz ardı edilmek istendiği bir "karanlık" ortamda, İşçi Sınıfının Sendikal, Siyasal ve İdeolojik Birliği Sorunu'nu gündeme taşımıştır. Buna bağlı olarak Kürt Sorunu, Gençlik ve Kadın Sorunu'nun, "İncirlik Üssü" ve "Yeşil Bereliler"den söz etmeden tartışan, ayakları havada bir organ yapmadılar; yalnızca olması gerekenin altını beslemeye çaba gösterdiler.

Birlikte üretmek-paylaşmak eylemi, üretiminden dağıtımına kadar geçen süreçte rol üstlenen bilinçli çaba ve katkılarla bugünlere gelmiş, zenginleşmiştir.

Türk ve Kürt Solu, birlikte dergi, gazete ve kitap çıkaramaz; güçlerini harmanlayıp burjuvaziye yüklenecek donanımlı bir organda (yayın kolektifinde) çalışamaz; Dergi ve Kitap dağıtımını örgütleyemez; PARTİ oluşturamaz; Kitle örgütlerinde yan yana duramaz!...

Peki ne yapar?

Bir kesimi iş yapar, diğeri tartışır!

Bu süreç bilinçli katkılarla aşılabacaktır!

Anadolu halklarının birlikteliğini kanıtlayan uygarlık kalıntıları, kültür birikimi, gelenegi, müziği vd. Türk ve Kürt Solu'na sanki hiç bir şey öğretmemiş. Komünistler donatımsız örgütleriyle tek tek dövüşmeyi seviyor; modern örgüt (ISP) aracılığıyla dövüşülmesini henüz öğrenememişiz!..

Bu süreçte nedenlerini yeterince bildiğimiz SORUN'larımızı bıkip usanmadan BSD'mizde gündemde tutacak, çözüm yollarını birlikte araştıracağız.

* * *

Dergimiz Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü arkadaşlarımızın, İst. Basın Savcılığınca sorgusu yapıldı. Konu: "Dışkı yedirme(!)" olayını protesto eden Dergi Platformlarının basın

toplantısı eylemi!.. Ayrıca yayınlarımızdan "LENİN VE EĞİTİM" (Çevirmen ve Yönetmen arkadaşımızla) İst. DGM'de yargılanıyor!..

* * *

Bu sayımızı, iki forma daha ekleyerek 104 sayfaya çıkardık; "zam" da yaptık. Ayrıca bundan böyle kapak rengimiz tek renk olarak çıkacak.

Dergimizin yayımlandığı günlerin özel anlamı var. Bütün aylar, ülkemiz özelinde yaşanmış mücadelenin derin izlerini taşıyor. Geçmişin katliam ve kıyımlarını asla unutmuyoruz!.. Evrensel olarak da, Küba Devrimi (2 Ocak 1959), Karl Liebknecht-R. Luxemburg'un (15 Ocak 1919) öldürülüşü, İspanya'da Halk Cephesinin kuruluşu ve içsavaşın başlangıcı (15 Ocak 1936) (İçsavaşın afişini yayımlıyoruz), Lenin'in ölümü (21 Ocak 1924), Vietnam Zaferi (25 Ocak 1973), vb.'ni hatırlatıyor. Anılan günlerin önemine ilişkin özgün yazılar yazılmalı. Bu eksikliğimizi ilerdeki sayılarımızda gidermekten yanayız.

* * *

1990 yılının ilerici insanlık ailesinin sorunlarına bilimsel çözümler getirdiği; savaşı ve sömürsüz bir dünyanın yaratılması yolunda ileri adımların atıldığı; BİRLİK yolunda kalıcı eylemlerin gerçekleştiği bir yıl olmasını diliyor; mektup, telgraf ve telefonla SORUN BSD'mize "Merhaba!" diyen değerli okurlarımızın, cezaevinde, kamplarda ve yurtdışındaki insanlarımızın yeni yıllarını en içten duygularla kutluyoruz.

Daha nitelikli ve donanımlı bir SORUN'u birlikte üretmek umuduyla...

SORUN

18 Aralık 1989

YARIN YOK!

Eskidi artık günlük yaşamak!
Hergün onarmak gerek bir yerini.
Yamalı bohça günlerimiz.
Unuttukça acıları ölümleri...
Ve kanlı cellatlarımızı,
İyice bir belletmedikçe direnmeyi...
Ve giymedikçe barışın kavgasını,
Bu yamalı yaşam dökülür sırtımızdan!..

Ferhan Ercan

POLİTİKA CEPHESİNDE ÖNEMLİ GELİŞMELER

Türkiye'nin Gündemi

Türkiye'nin gündemini tekeller devlet kapitalizminin (DTK) yüksek çıkarları belirliyor. DTK'nin gündemini de uluslararası tekeller sermaye... Bu uzlaşma (işbirliği) gönüllü bir seçimdir.

Belirlenen gündem, 12 Eylül ve 24 Ocak kararlarıyla daha da öne çıktı! İşçi sınıfı ve emekçi halkımızın demokratik talepleri engellenecekti. Siyasi partiler, sendikalar, demokratik kitle örgütleri, ilerici basın yayın faaliyetleri kapatıldı, susturuldu. Sistemin önünde engel oluşturan kadrolar türlü yöntemlerle kitaba uydurularak kırdırıldı. Anayasal, yasal ve öteki hukuki mevzuat DTK'nin niyetleri uzantısında değiştirildi. Siyasal, ekonomik, mali, askeri, kültürel düzenlemeler DTK çıkarlarına uyumlu biçimde gerçekleştirildi. Devlet içindeki "devlet", gizli cinayet şebekeleriyle, anılan anılmayan örgütlenmelerle pekiştirildi. Sermayenin açık faşizm uygulayabildiği dönemin üstündeki örtü hafifçe aralanmak zorunda kalınca da "parlamentar demokratik sistem"e geçildi (ne demekse!..).

İşçi sınıfı ve emekçilerin demokratik hak ve özgürlükler kavgası geriletilmedi. Siyasal ve ekonomik alandaki örgütlenmelerin önüne geçilemedi. İlerici, sosyalist basın yayın faaliyetlerinin kökü kazınmadı. Kıyılan - kırdırılan ilerici kadroların yerine yenileri yetişmekte. Anayasal ve yasal mevzuat neredeyse "delindi", işlerliğini kaybetti. Artık DGM yargıçları da öteki yargıçlar gibi, "sistemin namusunu kurtarma" da zorluk çekiyor; zaman zaman genel havaya uyumlu kararlar bile verebiliyor.

Ülkenin uluslararası arenadaki "itibarı" giderek düşüyor. Türkiye bütün komşularıyla sözde iyi geçiniyor. Sermaye sınıfı iyice palazlanırken işsizlik pahalılık giderek artıyor. Siyasal, ekonomik, sosyal bunalımın artan işaretleri herkesi düşündürüyor.

DTK'nin büyük ölçüde uyguladığı gündemi, sosyal hayattaki uzlaşmaz çelişkiler yumağı arasında karşıtlarınca alaşağı ediliyor. Şimdi Türkiye'nin gündemini demokratik hak ve özgürlükleri elinden alınmak istenenlerce yapılıyor. Bu durumda: 1) İşsizlik ve pahalılığın giderilmeyişi, 2) Siyasi partiler ve sendikaların emekçilerin taleplerine cevap veremeyişi, 3) Kürt sorununun çözülmemeyişi, 4) Düşünme ve örgütlenmenin önündeki yasal, anayasal ve fiili önlemlerin kaldırılmayışi vb. karşısında sistem bir yol ayrımına doğru gelmektedir.

Bu süreçte sistemin ayakta kalmasına yardımcı olan siyasi partiler ve öteki kurumlar, akıl ve bilim dışı badanalarla bazı "taviz" ler peşindedir. Sistem, kendi mantığı içinde, siyasal, ekonomik, sosyal bunalımı kendini yeniden üreterek aşacak ideoloji, örgütlenme ve kadrolardan yoksundur. Sistemin işçi ve emekçilerden yana köklü değişim ve dönüşümünü örgütleyecek, öncülük yapacak olan güçler ise, 12 Eylül'ün yıkıntıları arasından ideoloji, örgütlenme ve kadrolarını henüz üretememiştir. Dağınık nüveler ise ciddi ve güvenilir örgüt ve kurumlaşmaları gerçekleştirememektedir. Birlik ve Partileşme sorunlarının olması gereken kanala girmemesi için sağlı sollu oportünist bütün yapılar işbaşı yapmış, yapabilmektedir. Özgün düşünce ve davranışların çözüm önerileri, "tercüman civan"ların sulandırıcı

"katkı" larıyla, engellenmek istenmektedir. Öte yandan Sultanahmet Camii hafızlarına taş çıkartacak kertede "Marksizm-Leninizm" hatmetmiş kürsü bülbülleri, Hareketi-Hayatı kucaklayamayışın hıncıyla tartışıyor!..

Burjuvazinin gündemi bellidir. Bu gündemin geriletilip aşılması için yapılacak şey de bilinmektedir. Bu gündemi, işçi sınıfı ve emekçilerden yana köklü değişim ve dönüşümlerle aşmak durumunda olanlar, sosyal pratikte bunu kanıtlarlar. Kadroların tartışması sorunu, sergilenen olumsuzluklarla aynı yerde değildir; o çok ayrı bir iştir; ayrıca, burjuvazinin açtığı kanallarında her şeyi tartışmak diye bir geleneğimiz de yoktur. Sosyalistler, gündemi belirlemek zorunda oldukları gibi, kanallarını ve mekânlarını da yaratmak görevi ile karşı karşıyadır.

Devrimcilerin, Sosyalistlerin Gündemi

Tarihsel ve sosyal olarak çürümüş bir sistemin köklü değişim ve dönüşümlerle aşılmasında ittifak eden devrimciler, sosyalistler, ne tek başına ne de birleşerek işlevsel olamıyor.

BİRLİK ve PARTİ konusu sağ ve sol oportünizmi de olanca yakıcılığıyla etkiliyor. Partileşme Sorunu tartışmaları, pratik örgütçü çabalarla sınıanacaktır; somutlaşacaktır.

Türk ve Kürt Solu, yazıya dökülen teorik-ideolojik malzemelerinde içten, açık ve kararlı ise, bu donanım sosyal pratikte de yansıyacaktır. Oysa işçi sınıfı ve emekçi halkımızın demokratik talepleri, burjuva partilerinin açmazları arasında kaynayıp gitmektedir.

Devrimcilerin, sosyalistlerin burjuvazinin gündemi karşısında kendi gündemlerini oluşturmaları, oyunu bozmaları gerekiyor. Ülkenin siyasal ve sosyal devrimler yoluyla kurulacağı konusunu dergisinde yazan her siyasi eğilim, ahkâm kesmiyor, şaka da yapmıyorsa, programlaştırmaya çalıştığı düşüncelerini aynı amaçlı bütün kadrolarla tartışmak ve bütünlüklü örgütlenmeleri gerçekleştirmekle yükümlüdür. Bu çerçevede hiçbir devrimci ve sosyalist kadro altına imzasını koyduğu teorik-ideolojik bağlayıcılıktan kaçamaz.

Kendi kendine örgüt çatısı çatan, en azından sosyalist sorumluluğu gözetmiyor demektir. İşçi hareketiyle sosyalist hareketin bütünleşerek partileşmesine engel oluşturunuyordur.

Yaşanan anın devrimcilere, sosyalistlere öğrettiği tek şey: Sosyal pratikte gerekli işleri yaparak kurumlaşmaktır. Gerçekten kadro niteliğinde olan siyasi eğilimler bu çabalarıyla seçilmektedir. Ülkemizin ilerici gündemini de bu türden kadrolar belirleyecektir. Kadroların işlevselliği, iş içinde sınıanarak belli bir süreçte ortaya çıkacaktır. Hayat, boşlukları gecikmeden dolduracak tükenmeyen çare ve yöntemlerle doludur. Bunun en anlamlı yöntemi: Bizce İşçi Sınıfı Hareketini Kongreye götürmekten geçecektir.

Kadrolar, gerçekten BİRLİK ve PARTİ diyorsa, ülkenin siyasal ve sosyal devrim yoluyla, köklü değişim ve dönüşümlerle "kaderini" değiştirecekse, Hareketimizi Kongre'ye taşıyacak etkinliklerden kaçınamazlar. Her kadronun ciddiyetinin sınıanacağı yer, herhalde, Kongre'dir.

Kütle Çıkışları Karşısında Kapitalist Anarşinin Babası ANAP'ın Ömrü

Türkiye burjuvazisi, sınıf mücadelesi ve emekçi halkımızın demokratik hak ve özgürlükler kavgasını bastırmak için çeşitli yöntemler deniyor. Sosyalizmi bastırmak için ise her on yılda askeri cuntaları işbaşı yaptırıyor. İşçi sınıfının, emekçi halkımızın haklı mücadelesini bastırmak, Bilimsel Sosyalizmin geriletilmesi mümkün müdür? Bilimsel olarak bu asla mümkün değildir; ama gel gör ki, ülkedeki solcuların "vukuatı" nedeniyle çapsız

burjuvazimiz, köpeksiz köyde değneksiz dolaşabilmekte, tarihsel ve sosyal haklılığı olan bir mücadelenin daha ileri basamaklara çıkmasını engelleyebilmektedir. Tarihsel ve sosyal ilerleyişin hızını kesebilmektedir.

Önce, iş, ekmek ve özgürlük diyen işçilerimizi yurtdışına sattılar, "beyin göçü"nü başlattılar. Anayasa, yasalar ve bütün hukuki mevzuatı işçi sınıfı aleyhine değiştirip sistemi tümüyle daha denetimli bir duruma soktular. Kürt Sorununu içinden çıkılmaz bir duruma getirdiler. Doğu'daki insanımız yüzyıldır "olağanüstü hal"i yaşıyor.

Bugünkü yönetim, ANAP'ın politikasıyla ülkeyi kapitalist anarşinin cenneti yapma yolunda büyük ilerlemeler kaydediyor. Yabancı sermaye ile işbirliği, emekçi halkımızın malı olan kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi, yani satışı, "yap-işlet-devret" yağma anlayışı, serbest bölgelerin kurulması, köprü, baraj ve tesislerin satışı...

Büyük kentler, hele İstanbul tam bir Beyrut görünümündedir. Yeraltı ve yerüstü servetlerimiz yabancılara 99 seneliğine kapitalist emperyalizmin sömürüsüne açılmıştır. Özcesi, Türkiye yağmalanmaktadır!..

ANAP kütle hareketlerinin bastırılması konusunda tetikte duruyor. Çünkü biliyor ki, işçi ve emekçilere kütle hareketlerinin donatımlı ve bütünlüklü bir organizasyonla tırmanışı, kendisinin sonu olacaktır. Bu yüzden de Doğu Avrupadaki gelişmelere ilişkin "aleyhteki" bir kampanyanın peşindedir. TV'nun, tekelci basının en büyük malzemesi ve enerjisi Doğu Avrupa olaylarına ayrılmıştır. Doğu Avrupa ülkeleri sosyalist demokrasiyi sorguluyor; ideolojik, örgütsel, hukuksal, ekonomik, kültürel ve ahlâksal açıdan bu kendilerinin sorumluluğunda olan bir iştir; ayrıca bu ülkeler halklarının güvencesi (Türkiye ile kıyaslanamayacak ölçüde) tamdır. Militarist, tekelci, baskıcı, sömürücü, işkenceci, faşist polis devleti kimliği ile ANAP yönetimi, diline doladığı Doğu Avrupadaki kütle çıkışlarının yüzde birine karşı direnebilecek güçte midir? Yüzde 10'lara düşmüş oy oranıyla, kütle desteğinden yoksun "iktidar"lar, ancak zor yoluyla işbaşında kalır.

Bir düşünelim, işçiler genel grevde, emekçiler direnişte, öğrenciler boykotta, öğretmen, hakim, hekim, polis, memur işbaşı yapmamış; TV, basın susmuş, uçak, tren, vapur, otobüs çalışmıyor; posta felç olmuş; bütün üretim ve dolaşım durmuş. Isıtma, aydınlatma, gıda dağıtımı yapılamıyor. Çöpler, cenazeler kokuşuyor...

Evet ne dersiniz ANAP yönetimi, bizim insanımız da sizleri sorgulamaya başlasın mı? İşçi ve emekçilerin haklı talepleri karşısında acaba kaç günlük ömrünüz vardır?

Sosyal olayların ne biçimde gelişeceği konusu, kehanetin dışında, bilimsel yorumlarla tanımlanabilir. Sosyal bilimlerin bütün göstergeleri ülkemizin siyasal, ekonomik ve sosyal bir bunalımda olduğunu işaretliyor. Bunalım, uygulanan kapitalist anarşiden kaynaklanıyor. İşçi sınıfı ve emekçi halkımızın kapitalist anarşiden kurtuluş yolu, ANAP'nin politikasına alternatif politikalar üretebilecek devrimci ve sosyalist kadrolarca bulunacaktır.

Türkiye'nin gündemi gün gün saat saat değişmektedir; değişecektir. ANAP'nin "gücü", işçi sınıfı ve emekçi halkımızın bütünlüklü mücadelesi önünde tutanamayacak, demokratik hak ve özgürlükler kavgası başarı kazanacaktır. İnsanlarımız boşuna dövüşmemiş, terini ve kanını boşuna akıtmamıştır.

"Sosyaldemokrasi"nin Politikasızlığı, Kürt Milletvekillerinin SHP'den İhracı, İstifalar, Yeni Bir "Sol" Parti Manüplasyonu!..

"Türkiye'ye sosyaldemokrat bir parti gereklidir!" Siyasi yelpazenin bu türden bir hareketle doldurulması için oluşan koşulları, kimileri "sosyaldemokrasi", kimileri de "sosyalizm" adına çarpıtıp sulandırmıştır. Bir yandan sağ teslimiyetçi akımlar, öte yandan, "sol" lar, tarihsel CHP'nin ciddi bir şekilde partileşmesini elbirliği ile engellemiştir.

Bilimsel Sosyalizmin örgütsel güvenceye kavuşturulması mücadelesini veren Devrimci Marksist kadrolar, sağ ve sol oportünizmin tasallutundan arındırılmış bir sosyaldemokrat hareketin, kendi bağımsız örgütlenmeleri dışında oluşturulmasını düşünedursun, Bilimsel Sosyalizmden esinlenmeyen "sosyaldemokrat" SHP, giderek işlevsiz bir duruma gelmektedir. Aynı tabanın ihtiyaçlarına cevap oluşturmak için kurulan öteki "sosyaldemokrat" DSP ise, SHP'nin açmazını kollayan bir politika izlemektedir.

Oysa SHP, DSP gibi partilerinin Batı literatüründeki adı: "Laik-liberal-demokrat" partilerdir. Asıl sosyaldemokrat boşluğu doldurmak isteyen partiler ise SP ile TBKP'dir. Adlarının "sosyalist" ya da "komünist" olması onların yalnızca hesaplarını (taktiklerini) yansıtır. Lafa değil de işe bakılacaksa, bu partiler hakiki sosyaldemokrat partilerdir.

SHP, 12 Eylül'ün uzantısı "parlamentar demokrasi"nin, yani DTK'nin sünepe bir siyasi yedekçisidir. ANAP ve DYP gibi burjuva partileri hangi işlevi yerini getiriyorsa SHP de aynı işlevi yerine getirmektedir.

Zaman zaman burjuva partilerinin işçi sınıfı ve emekçilerin düşmanı politikalarını açığa vurmak açısından ajitasyon değeri "yüksek" olan bir söylemle "ikiyüzlü" biçiminde ifade edilen değerlendirilmeler yapılmaktadır. Bu "ikiyüzlülük" burjuvazinin hakiki yüzüdür. İşçi sınıfı ve emekçilere karşı dürüst, açık, somut politikalar üreten partiler ancak Bilimsel Sosyalizmi eylem kılavuzu - yöntemi- olarak seçen partilerdir. İSP'nin yerini dolduracak bir partileşme ise henüz yoktur; varolan nüveler ise gündemi belirleyememektedir.

Koyunun bulunmadığı yerde Abdurrahman Çelebi'liğe soyunan SHP, Kürt Sorunu'na karşı bilim ve akıldışı bir yaklaşımla "çözüm" önermekte, daha doğrusu hiçbir şey önerememektedir. Burjuvazinin bu konudaki senaryosunu oynamaktadır. Kürt Milletvekilleri de, kimi zaman "Milliyetler Meselesi" ya da "Ulusal Sorun" olarak değindikleri bir sorunu, Bölgedeki sınıfsal ilişkiler açısından ele alamamış, Kürt Ulusal Hareketini burjuva partilerinin yedeğinde götürmeyi yeğlemiştir. ABD emperyalizminin bölgedeki Türk, Türkmen, Arap, Kürt, Asuri, Fars vö. halkları birbirine karşı kışkırtması karşısında Kudüs Müftüsü* kadar bile bir politikaya sahip olmayan SHP'li Kürt Milletvekilleri, "sosyaldemokrat" hareketten ihraç edildikten sonra, kendilerini "sol" olarak tanımlayan 9 milletvekili de SHP'den istifa etmiştir.

Ortalıkta bilimsel ideoloji ve değerlendirmeler yerine kışkırtma ve ihbar mekanizmaları işletilmektedir. Tam da kapitalist emperyalizmin dişine uygun manipülasyonların tezgâhlandığı bir ortam!.. Bir yanda burjuvaziyle kırıştıran (komünist)lerin parti kurma "atak"ları, öte yandan, "parlamentar demokrasi"nin sünepe SHP'sinden "kopan" Kürt ve "Sol"ların parti arayışları!..

Doğu'daki insanımız ise, geri üretim ilişkileri (aşiret-din-tarikat), emperyalizmin çok yönlü kışkırtmaları, TC'nin baskıcı ve sömürücü politikaları, Kürt Ulusal Hareketi arasında şaşkına çevrilmek istenmektedir!.. Basın tekelleri ve TV'nun nesnel haber vermeyişi karşısında doğru değerlendirme yapılamamaktadır. "İkiyaka Köyü Katliamı"nın da kanıtladığı gibi, insanlarımızı kim(ler)in katlettiği açığa çıkarılamamıştır. Hele PKK Gn. Sek.'nin "bu katliamı başkaları yaptı!.." açıklaması**, içte ve dışta işletilen oyunların bazı ipuçlarını vermektedir.

Bu süreçte İSP'nin oluşturulması gündemdedir. SHP'nin doğurduğu "Sol"larla, ihraç edilen "Kürt" Milletvekillerinin siyasi yelpazedeki boşluğu doldurma niyetleri sınanırken, olayın mutfağını öğrenmek gerekecektir.

* Hüseyin Alevli, Din, Kültür ve Gelenekleriyle İnsan Malzememiz Gerici İttifakın Sömürüsüne Bırakılmaz. SORUN BSD. S:4, Mayıs'88, s.33-37.

** Sabetay Varol, Katliam PKK'nın işi değil, 3.12.1989, Cumhuriyet.

İSP'nin sosyal mücadelede yerini almadığı koşullarda hem burjuvazinin sağlı "sol"lu partileri, hem de işçi sınıfı ile Kürt halkını "kurtarmak" iddiasıyla ortaya çıkan -çıkartılan- bütün örgütlenmeler son tahlilde dağılmaya mahkûmdur.

"Kürt Sorunu Bütünlükle Çözülür"

SHP'den ihraç ve istifa eden 16 bağımsız milletvekili, gündemdeki Kürt Sorunu'nu, "Kürt Sorunu Bütünlükle Çözülür" diyerek ortak bir açıklama yaptı. Abdullah Baştürk, Hüsnü Okçuoğlu, İsmail Hakkı Önal, Kenan Sönmez, Mehmet Ali Eren, Salih Sümer, Mehmet Kahraman, Arif Sağ, Tefik Koçak, Fehmi Işıklar, Ahmet Türk, Adnan Ekmen, Cüneyt Canver, İlhami Binici, Kemal Anadol, Mahmut Alınak'ın yaptığı açıklamada: "Kürt sorunu diye adlandırılan sorunun kalıcı bir biçimde çözümü, ancak soruna yaklaşımın özgürleştirilmesi, demokratikleştirilmesi, sivilleştirilmesi ve toplumsallaştırılmasıyla olanaklıdır, sorunun çözüm yollarının aranmasını, demokratik işleyişlerin, açıklığın ve denetimin ulaşmadığı iç ve dış odakların hesaplarına ve görüşlerine bırakmak ve buralarda oluşturulan formülleri tek doğru olarak kabul etmek, yapılacak hataların en büyüğüdür. Sorun daha fazla gecikilmeden, önce siyasal partilerin kendi organlarında, sonra da TBMM'nin ortak platformunda tartışılmalıdır." denildi.

Tekelci basın bu türden "açıklama" lara karşı bile ateş püskürmekte, konuyu, iyice aşınmış kışkırtıcı, ihbarcı, şoven ve sosyalşoven bir alana çekmek istemektedir. Kürt Sorunu gündeme devrimciler, sosyalistler tarafından titizlik ve sorumlulukla getirildi; çözüm yöntemlerini de onlar üretecek!..

141-142 Tartışılıyor!...

Sermayenin kendi kendine demokratikleşme gibi bir sorunu yok. Tarihsel süreç içerisinde de böyle bir sorunu hiç olmadı. Demokratikleşmeye ilişkin gerçek istemlerin savunucusu ve kazanıcısı her zaman, elinde tarihsel ve sosyal en yeni ve gelişken toplum projesini tutanlar, günümüzde sosyalistler olmuştur.

Fakat ülkemizde süreç -pek çok konuda olduğu gibi- tersine işlemekte. Gündemdeki 141-142 tartışması, sermayenin saptadığı zaman ve mekân boyutunda tartışmaya açıldı. Evren, 1988'in Ekim ayında yaptığı F. Almanya ziyareti sırasında ayaküstü "Bizde komünist partisi de kurulacaktır. Kurulması da gereklidir." deyiverdi. O gün bu gündür sermaye, ona zararsızlığını ispatlamaya yemin etmiş kimi "komünist"lerin de desteği ile bu konuyu gündem yaptı. Şimdi konu, herkesce hararetle bir biçimde tartışılmaktadır.

Komünist propagandayı ve komünist örgütlenmeyi (partiyi) yasaklayan faşist karakterli söz konusu yasa maddeleri, 80'den önce de vardı. Ve o dönemde bugüne kıyasla daha örgütlü (partiler, DİSK ve demokratik kuruluşlar vs.) ve daha güçlü (özellikle de nicelik bakımından güçlü) olan devrimci muhalefetin mücadele programlarında 141-142 ve bunun yanı sıra diğer yasakların kaldırılması da vardı. 80 öncesi devrimci güçler bu uğurda yeterli büyüklükleri olmasa da enerjilerini harcıyorlardı. O günün koşullarında demokrasi mücadelesinin alanları, araçları ve bunların nitelikleri konusu ayrı bir tartışmayı gerektirir. Ne var ki, kimsenin kolay kolay itiraz edemeyeceği bir konu varsa; o da 141-142 ve diğer siyasi yasakların kaldırılması mücadelesinde devrimci güçler bugüne kıyasla, kendi güçleri açısından daha avantajlı durumdaydılar. Bütün bunlara karşın o dönemde dahi sermaye, siyasi yasakları korumakta büyük bir kararlılık ve direngenlik gösterdi. Sorunun adını bile ağzına almadı. Oysa bugün sermaye, 80 sonrasının örgütsüz ve güçsüz atmosferi içinde siyasi yasakları tartışmaya açtı. 141-142'nin yanı sıra sanki pratik bir işlevi kalmış gibi, 163 problemini de bunlara ekledi.

Sorunun tartışılmaya başlanması, Türkiye burjuvazisinin AT sermayesi ile

bütünleşme istemlerinin zamanı ile çakışmaktadır. "Tartışma" süreci, demokrat Avrupa kamuoyunun ve bununla birlikte (bundan daha etkili) Avrupa sermayesinin sözcülerinin politik-taktik nedenlerle, asgari burjuva demokratik önkoşullar ileri sürmesi ile, yani tümüyle dışsal nedenlerle başlatılmıştır. (Evren'in 22 Ekim 1988 tarihli Milliyet gazetesinde çıkan şu sözleri unutulmamalı: "Mademki biz bu topluluğa (AT) girmek istiyoruz, kendi standartlarımızın o ülkelere uygulanması lazım. Girdiğimiz taktirde zaten bunları yapmak durumundayız. Hem o topluluğa gireceğiz, hem de komünist partisi yasak olmaya devam edecek... Bunlar zaten birlikte yürümez.") Bugün süren tartışmaların başlatılmasında, gündem yapılmasında devrimci güçlerin belirleyici etkisi olmamıştır.

AT ilişkileri çerçevesinde kız evinin isteklerine uygun olarak siyasi yasakların kitabına uydurulması (kaldırılması demiyoruz), sistemin aksesuarı KP kurulması vs. gibi sorunlar burjuvazi tarafından üretilmiştir. Gündem Türkiye ve Avrupa sermayesi tarafından belirlenmiştir. Bu belirlenişle aynı zamana denk düşen (ya da belirlenişin motive ettiği) burjuva yasalıcısı, reformist ve teslimiyetçi kimi "sol" ların özlemleri çakışmaktadır. Kendi duaları ile yağmurun yağdığına inananlar bile var.

Burada şu notu düşmeden geçmek, tarihi inkâr etmek demek olacaktır: Ülkemiz çözümün özellikle de 141-142'nin kaldırılması doğrultusundaki mücadele birikimlerinin bulunmadığını söylemek, tarihi bilmemek ya da çarpıtmak demektir. Bu konuda anılmaya değer bir yığın mücadelede yaşamını bile yitiren insanlarımız olmuştur. Biz de şu anda söylediklerimizi, bu birikim üzerinde söyleyebiliyoruz. Hareketimizin tümüne ait bu birikimi anlamlı bir değer olarak görüyoruz ve bunun üzerindeki tüm tekel iddialarını gözümüz kapalı reddediyoruz.

Sermaye, TV ekranını da kullanarak gündemleştirdiği tartışma ile bir taşla çok kuş vurmayı hedefliyor. Bu "kuş"lardan biri de, düşünme ve örgütlenme özgürlüğü üzerindeki baskılarını başka biçimler altında sürdürebilmek. Sorunun içini boşaltarak göstereceği yanlış hedefi döven toplar, hergün genişleyen bir kuşatma altında işlevsiz kalacaktır.

Devrimci Marksistlerin "demokratikleşme" kaygıları ile kendi dışında belirlenmiş bu politikalara alet olmaları, bunların peşine takılmaları yanlış olacaktır. Gündem devrimci güçler tarafından belirlenmelidir.

Devrimci güçler, 82 Anayasasının ve 12 Eylül'ün tüm sonuçlarıyla kaldırılmasından, iş yasalarındaki antidemokratik hükümlerin çıkarılmasına, grev tüzüğüne kaldırılmasına (grev tüzüğüne kaldırılmasına ilişkin verilecek mücadelenin, politik-taktik açıdan hareketimize çok daha fazla şey katacağı açıktır); YÖK'ün iptalinden siyasi tutsaklara özgürlüğe, Kürt ulusu üzerindeki her türden baskının sona erdirilmesine kadar, düşünme ve örgütlenme özgürlüğü üzerindeki fiili ya da kanuni her türden engelin kaldırılmasına ilişkin demokratik talepleri içeren mücadele programını üreterek bu programa uygun her türden mücadele aracını yetkinlikle hayata geçirmeli ve burjuvazinin ikiyüzlü politikalarını teşhir etmelidir.

Gençlik Üzerine Oyun YÖK+Polis+Ülkücü İşbirliği

Öğrenci gençliğin haklı demokratik hak ve özgürlükler kavgası yükselirken, burjuvazi de 12 Eylül'le bu kavgayı hedefinden saptırmak, sistemle uyumlu bir kanala çekebilmek, en sonunda da eritebilmek için YÖK'ü icad etti. Üniversiteye polisi soktu. Hini-hacette kullanacağı gerici-tepkici-faşist kırması güçleri devreye soktu.

Bugün ülkede gerek üniversiteler gerekse öteki öğretim kurumları hakim gerici ideolojilerin mutemet adamlarının cenneti durumundadır.

Bütün okullar polis denetimi altında tutulmak istenmektedir; örtülü-örtüsüz ödeneklerden beslenen ajan-provokatörler öğrenci gençlik arasında cirit atmaktadır. Bütün

üniversiteler hazır polis (çevik kuvvet)'in kuşatması altındadır.

İlerici-demokrat geleneğini sürdüren gençliğimiz, öğretim ve bilim adına çağını doldurmuş efsunlarla zehirlenmek istenmektedir.

Her üniversite açılış günlerinde idare+polis+kışkırtıcı ajan üçlüsü "Demokratik, Özerk, Özgür Üniversite" taleplerini bastırmak için ilerici gençliğimizin kanını dökmekte; böylelikle çağını doldurmuş, çürümüş sisteminin aşılması mücadelesini gözlerden kaçırmaya, "anarşist, bölücü, terörist" edebiyatına başvurmaktadır.

12 Mart ve 12 Eylül deneyimlerinden büyük dersler çıkaran ilerici gençlik hareketleri, burjuvazinin bu oyunlarını yeterince görmüş, sorumluluklarının bilincinde hareket etmiştir. Öğrenci gençliğimizin bu uyanıklığı yanında, büyük bir eksikliğini de vurgulamak yerinde olacaktır: İlerici gençliğin mücadelesi, tek başına onların üstesinden geleceği bir iş değildir. Gençlik, işçi sınıfı ve emekçi halkımızın demokratik hak ve özgürlükler kavgasından yalıtılmaması gereken bir önemli birimdir. Ne var ki, ilerici gençliğimize yol gösterecek bir ISP yoktur. Partileşme mücadelesi yolunda bazı değerli malzemeyi bağrında taşıyan birimler ise gençliğe faydacı yaklaşmakta, onun bütünlüğünü bozan kötü bir rekabetle, gençliğin birliğini bozmaktadır.

İlerici gençliğimiz kendi bağımsız gündemini bu çerçevede ve iki ayrı alanda yapacaktır: Birincisi, demokratik üniversite mücadelesi içinde alabildiğine yaygın, demokratik ve kültürel bir birliktelikle; ikincisi, işçi sınıfı ve emekçi halkımızın yürüttüğü alanda. Bu iki mücadele kimi zaman ayrı görünümdeyse de, demokratik hak ve özgürlükler mücadelesinin sosyalizm mücadelesiyle bağlanması anlamında, siyasi bir nitelik taşımaktadır.

Ülkemiz devrimci ve sosyalist hareketimizin gençliğin sorunları konusunda büyük bir "vukuatı" bulunmaktadır. İşte, "donanımlı" burjuvazi, solun bu zaafından yararlanarak, dağınıklığın kol gezdiği bir ortamda sürekli olarak gençliği suç işleyecekmiş gibi gösterecektir. Buna gücü yetmeyince de "ülkücü" gericiliği kullanacaktır.

Oysa ilerici gençliğimizin mücadele gündemini "birileri" belirlememelidir. Gençliğin sorumluluğu ve ilericiliği işte tam da burada sınanır. Gençlik hareketleri kendi gündemini belirlemeli, bunun için de farklı renkleri taşıyan ilerici, demokrat bir birliktelikle sorunlarını çözmelidir.

YÖK+Polis+Ülkücü işbirliği ve çeşitli kışkırtmalar, ilerici gençliğimizin haklı davasını saptırmaya, gençliğin işçi sınıfı ve emekçi halkımızın yanındaki yerini başka kanallara götürmeye yetmez!

İşçi hareketiyle sosyalist hareketimizin birliği şiarını yükseltirken boşuna: Tek Parti, Tek Sendika, Tek Gençlik Örgütü! denilmemektedir. Devrimcilerin, sosyalistlerin bütünlüştüğü koşullarda hiçbir gerici ittifakın kışkırtması başarıya ulaşamayacaktır!

İlerici gençliğin birliği, onun üzerinde oturduğu potansiyelin, yerli deney zenginliğinin içindeki birikimden çıkarılacaktır. Bu tarihsel deneyin sağlıklı "sol"lu sapkınlıklarını açığa vurmak, yanlışları tekrarlamamak bilimin ve hayatın öğrettiği bir şeydir.

Eylemsiz Aydınların Yeni Eğlencesi: Gelin Tartışalım!..

Türk ve Kürt Solu yıllardır tartışıyor. Dergilerde, gazetelerde, tekelci basında, magazin yayınlarda, panellerde, otellerde, motellerde her yerde tartışılıyor. İş yapana sözümüz yok!..

Cudi Dağı diyorsun, Silopi'de katledilen insanlarımızı gündeme getiriyorsun, 24 bin Çelik İşçisinin Grevini hatırlatıyorsun, için için kaynayan işçi sınıfının sorunlarını öne çıkarıyorsun, elhasıl aydınlarımızı bir türlü esasa getiremiyorsun. Bir bölümüne yalancı pehlivan diyorsun, tümünün kaşları çatılıyor; güreş minderinde olur; minderin de kuralları vardır; gelin ilke, kural ve yöntemleri sağlama -güvenceye- alalım, ondan sonra güreşilsin, -

diyorsun; olmuyor...

Önderlik, hegemonya, inisiyatif denilince birileri aynada kendi suretini görüyor. Aynalar da bir türlü doğru söylemiyor.

Öğrenciler eğitim sistemini sorguluyor; eğitimciler, memurlar postacılar, hekimler, eczacılar, kadınlar örgütlenme çabasında hak arıyor. Kürt Sorunu, sınıf mücadelesi eksenine çekilmek istenirken konu burjuva partilerinin bile elini yakıyor.

Burjuvazi, devrimcilerin, sosyalistlerin elini, belini, dilini (bir bakıma) bağlamış, köpeksiz köyde keyif çatmak istiyor. Burjuvazinin mülksüzleştirilmesini, sosyalist devrimi, yarin dudağından gayri her şeyi insanca bölüşmeyi özleyen aydınlarımız ne yapıyor? Onlara aslında böyle soru sorulmamalı. Sorulsa da bazılarının lafı cebindedir: "Bizim güncel olaylarla ilgimiz yoktur; şurada aydın-aydına tartışıyoruz. Gelin tartışalım!" deniliyor. Tartışmak iyi hoş da, şu cenazeyi (yani solun partileşme sorunu davasını) kim kaldıracak? Bu türden soru sorulması da artık abestir. Tıpkı "osuruklu göte arpa ekmeği bahane" özdeyişindeki gibi.

Aydınlarımızın maşallahı var; 12 Eylül'ün yıkıntıları arasından palalarını çekmiş, meydan savaşı veriyorlar. Kiminle dersiniz, elbette DTK ile değil, birbirleriyle!

Yazarlar Sendikası mı? İlerici Yazarlar Birliği mi?

Türk ve Kürt Solu'ndaki örgütsüzlük, daha tam olarak söylenecekse "örgütler anarşisi" hastalığı, başka bir biçimde "aydın" kesimindeki örgütlenmelerde de yaşanıyor. İşçi sınıfında görülen örgütlülük aydınlarda görülüyor.

Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS), toplu sözleşme ve grev fonksiyonları olmayan bir "sendika"dır. YYS bu yapıyla oldukça işlevsiz kalmıştır; bu işlevsizliğe bir de küçükburjuvazinin körlüğü eklenince, "aydın"larımızın bu "örgüt" deneyi çirkin spekülasyonlara, hattâ skandallara neden olmuştur.

TYS'da işçi kimliğinde değerli aydınlarımız vardır; fakat onların yönetimi etkilemesi adeta olanaksızdır. Kural olarak sendikada işçiler; YYS'da ise, Ajans ve Yayınevi sahibi kapitalistler, dahası AŞ ortakları, Vakıf sahipleri, üretim aracına sahip patronlar, esnaflar (Bağkur emeklileri) rahatlıkla bulunabilirler.

Tekelci basında milyonlarca liralık telif haklarıyla tek başına akit imzalayan bir yazar, YYS'nın tüzüğüne ve kimi yöneticilerinin mantığına göre işçi sayılmaktadır. YYS işte bu türden "işçi"lerin sendikasıdır!.. Gerçekten işçi sınıfı hareketi içinden gelen, fakat ilerici bir yayınevinin, sosyalist bir siyasi derginin yönetmeni olan ve de SSK'dan emekli olan bir yazar, ne hikmetse, YYS'nda üyelik haklarını kullanamaz. Oysa ilerici-siyasi yayınların sahip ve yöneticileri bir işbölümü yüzünden "patron" statüsündedir.

Doğu Anadolu'nun sosyoekonomik yapısını inceleyen değerli bir yazarımız, YYS'nın kimi sözcülerinin kirli yöntemleriyle karalanmak; işçi sınıfı içinden gelen bir yazarımız da sinsi kuşatma politikalarıyla dışlanmak istenir...

12 Eylül şartlarında, işçi sınıfı, emekçiler, aydınlar, gençler faşizme karşı direnişi örgütlemeye yönelir; kimi "aydın"larımız, ölü siyasetlerin dirilmesi uğruna türlü kombinezonlara girer; siner, korkar, işten kaçır ve doğallıkla birbirleriyle didişme yöntemlerini geliştirir.

Güney Afrikalı Mandela, ABD'li A. Miller da bir aydındır, bizim YYS'ndaki spekülasyon ve mizah şahaserleri döktürerek didişenler de "aydın". Aradaki fark, birinci örnektekiler ilerici, demokrat olmanın gereğini yerine getirir; hayatını yoğa sayar; bizim yerli "aydın"ımız ise kaytarır, işi idare eder!..

Türk ve Kürt aydınını demokratik kitle örgütlerinde, sendikalarda örgütleyip eylemli

kılmak için her şeyden önce ciddi, güvenilir ve donanımlı bir İSP'ne ihtiyaç var. Bu türden bir PARTİ'nin oluşturulamadığı koşullarda, sendikalar, DKÖ'ler parti taklidi yapan tayfaların, tekke şeyhlerine yaltaklanması için çok uygun mekânlardır. Aydın hareketinin kolektif iradesini yansıtacak İlerici Yazarlar Birliği'nin örgütlenmesi TYS'nin işlevsizliği karşısında ciddi bir alternatif olarak gündeme gelmiştir. Zira ün düşkün "aydın"ların sosyal pratikte açığa vurulan "ilerici"liği başka türlü aşamayacak; ilerici aydınımızın birlikteliği, burjuvazinin çürümüşlüğü karşısında onurlu yerini alamayacaktır.

Türkiye Solunun 12 Eylül'ü nasıl karşıladığını, aydın sorumluluğunun nasıl sınıdığını yeterince biliyoruz. DTK'nin gündeminde; sunulan kırıntıları toplamak, tekelci basında boy göstermek, TV'da arz-ı endam etmek, imza günlerinde suni ilişkiler kurmak, ahkâm kesmek, sistemin vazgeçilmez bir aksesuarı olmak, gerçekten ilerici gelişmelere baraj oluşturmak gibi çok bilinçli yöntemleri de vardır. Oysa ilerici bir yazarın, kendisine sunulan kanallara girmek yerine, kendi kanalını açmak, bağımsız gündemini dayatmak, olabildiğince kütleli ve demokratik örgütler mekanizmasını oluşturmak görevi de vardır. Aydınların ilericiliği bu çerçevede bir anlam kazanır ve sınanır.

İlerici insanlığın tarihi kalıcı hiçbir şey üretmeyen, beş para etmez seviyesiz kuruntularla yaşamını geçiştiren "yazar"larca değil, sorumluluğunun bilincinde, organize, donanımlı aydınlar tarafından, yani tarihi yapanlarca yazılmıştır.

Yapanlar, işçi sınıfı ve emekçi halkımızın koruyuculuğunda bir işlevselliğe adaydır. Yapanlar, yöresel, ulusal, evrensel işlevsellikleriyle kendi kurumlaşmalarını mutlaka sağlayacaklardır.

TYS'ndaki "aydın"lara lahana tarlasındaki gibi "zenk vurmuştur". Zenk vurgunu aydınlar da ne tek başlarına ve ne de birleşerek ciddi hiçbir şey yapamazlar. İşçi sınıfı gibi ittifaklar oluşturamazlar. Yalnızca birbirleriyle uğraşırlar.

Özgürlük Kampanyası

Aralarında SORUN BSD'nin de bulunduğu 14 siyasi dergi çeşitli görüşlerden sosyalistlerle, meslek odaları, sendikalar, demokratik kitle örgütleri gibi kuruluşlarla 1402'likler, öğretim üyeleri, hukukçular, yazarlar, gazeteciler vb. ile birlikte bir "ÖZGÜRLÜK KAMPANYASI"nın örgütlenmesi, içeriğinin ve biçiminin belirlenmesi amacıyla çağrıda bulundu.

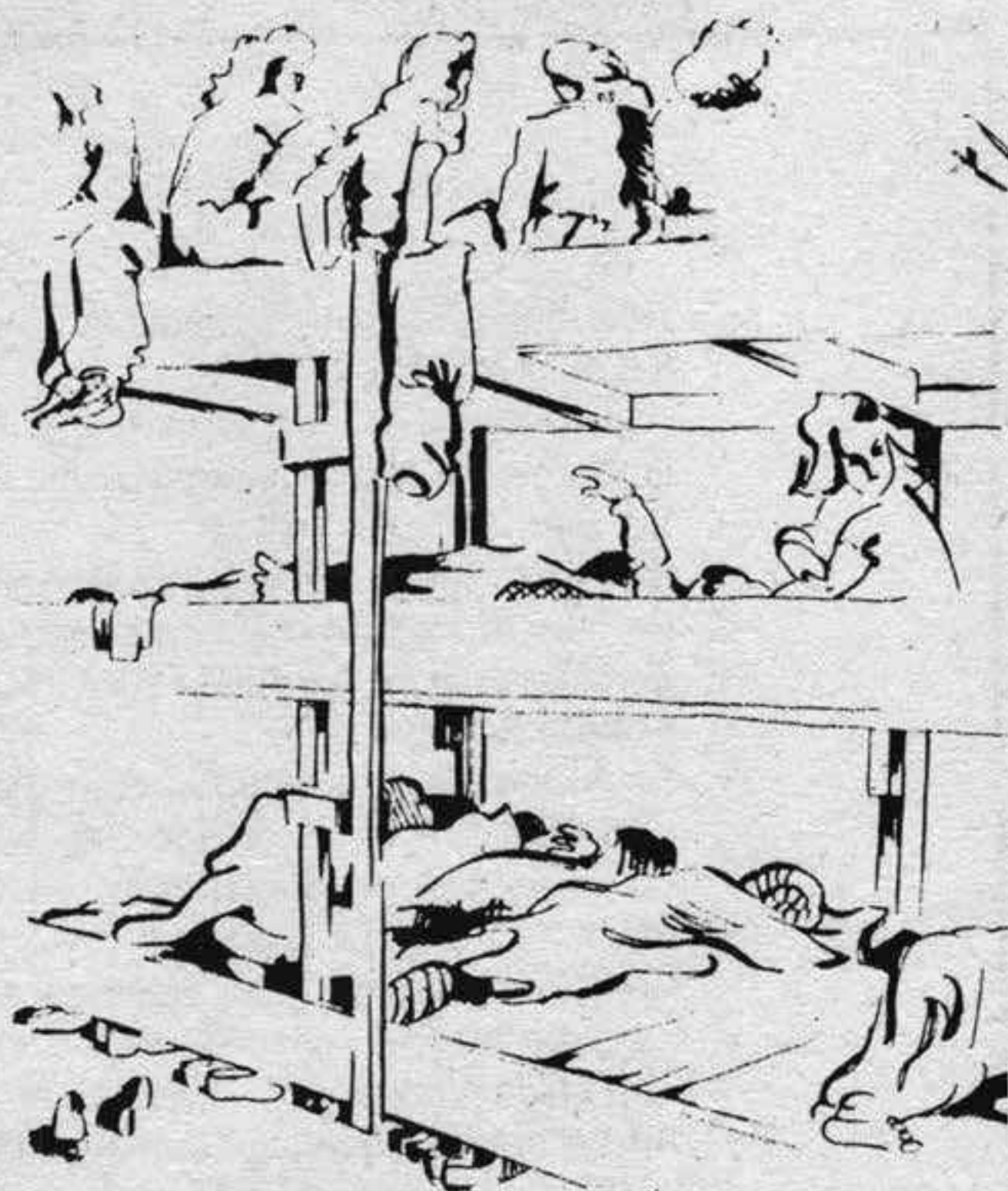
"141-142'ye Tüm Yasaklara Karşı, Özgürlük İçin Birlikte" başlığını taşıyan çağrı metninde: "Siyasal düşünce, propaganda ve örgütlenme, siyasi faaliyet ve direnme hakkına gerçekten ihtiyaç duyan, bu hakları kendi mücadeleleriyle kazanmak, gaspedilmiş haklarını geri almak isteyen herkesi, her kesim ve örgütlenmeyi, 12 Eylül rejiminin, '82 Anayasası da dahil tüm sonuçlarına karşı mücadelede bir ön adım olarak ÖZGÜRLÜK KAMPANYASI'nda birleşmeye, siyasi gündeme kendi talepleri ve mücadeleleriyle biçim vermeye çağırıyoruz." denildi.

SORUN BSD, Dergi Platformlarının işlevsel olması için ısrarlı olarak ilkesel bir programa bağlanması mücadelesindeki tutumunu bu kampanyayla da gösterecektir.

18.12.1989

SORUN BSD Çalışanları

ELEŞTİRİ

Cengiz Gündoğdu'ya

Gözbağlarına öylesine alışık ki bunlar
Karanlık işlerine yarar
Açamazlar kirli yorganlarını başlarından
Işıksız ilenç beyinleri karanlığı ışık diye sunarlar
Saklanır doğrular halktan
Bunlar yaratırlar ölümün felsefesini
Sömürüyü çağlar boyu kan emmeyi bir sülük gibi
Zenç isyanında öldürdüler Ali Bin Muhammed'i
Spartaküs'ü bunlar
Toplu mezarlarda bulundu cam gözü
Geo Milef'in kafatası içinde Sofya'da
Bunlar erittiler asit kazanında
Afrika'da Patris Lumumba'yı
Nar gibi bir Afrika cehenneminde
Kurşuna dizdiler mazgallarda
Fransa'da Vietnam'da yurtseverleri
Che'yi bunlar Allende'yi bunlar öldürdü
Varidat'ı ve Menakıb'ı yakıp
Serez'de astılar Şeyh Bedrettin'i zeytin ağacında
Torlak Kemal'i Börtlüce Mustafa'yı cenk içinde
Astılar Banaz elinde Pir Sultan Abdal'ı
Al libası içinde elinde sazı
Karadeniz de boğdular Mustafa Suphi'yi
Onbeş yoldaşıyla acımasız
Emir buyurulmuştu gizli celsede öldürülmesine
Açık celsede çağrılmasına
Ankara'da astılar Deniz'i Yusuf'u Hüseyin'i
Halkın gözüne baka baka
Meclis yasasıyla alelacele
Grevlerde işçileri fabrika önlerinde
Arkadan vurdular şafak vakti sokak ortasında
Direnişte üniversiteli genci panzerler altında
Alanlarda bunlar ateş kustu yığınlara
Kanlı pazarlarda Bir Mayısarlarda
Hücrelerde yurtseverleri bunlar
Ölüm orucunda siyasileri
Faili meçhul nice cinayetleri
Astılar bir Eylül şafağında Onsekizleri
Doldurdular yüzbinleri kışlalara
Tutsakevlerinde ömür boyu
Bastılar geceyarıları apansız

Köyleri gecekondu
Toplu kıyım la tarandı ahali
Yetmedi otuzüç kurşun yarası
Yatkılar benide kitaplarımla
Güpegündüz Babırali'de*
İçimizdeki eloğullarının kılavuzluğunda
Tarihi utanmadan tahrib eden bunlar
Sözünü dahi ettirmediler yasaklarıyla
Korkudan devrimcinin eleştirisini
Çünkü:
"Beraberinde getirir sistem ideolojisini"
Boşuna çırpınmaları bunların
Tarih vurmuştur alınlarına değişmeyen yargısını

Öncü

* Öncü Kitabevi 2 Şubat 1976'da "faili meçhul yangın"la kundaklandı.

MODERNİZASYON VE "ÖZELİN ÖZELİ"

Ahmet Yıldırım

Egemen güçler cezaevlerinde yeni baskı ve kısıtlamaları da gündeme getirmenin hazırlığı içinde. Bu hazırlığın adını da "modernizasyon" koydular. Modernizasyondan kasıt, baskı ve kısıtlamalara yaşam hakkı kazandırmak için özel tip cezaevlerinin mimari yapısını daha uygun hale getirmek. Bu alanda ilk adım Eskişehir Özel Tip Cezaevinde atılmıştır.

Ülkemizde toplumun tüm kesimleri yaşamsal sorunlarıyla uğraşıyor. Duyarlılık açık tepkilere dönüşürken, örgütlenmeler yükseliyor. Bağımsız gibi görünen sorunlar arasındaki ilişkiler giderek kamuoyunun bilincine çıkıyor. Açlığa mahkûm edilen, grev yasaklarıyla kuşatılan işçi, dernek ve diğer demokratik hakları gaspedilen öğrenci, anadillerini konuşması dahil her türlü haktan yoksun bırakılıp yok edilmeye çalışılan KÜRT halkı, haber alma yerine kırılan fotoğraf makinaları, öldürülen basın emekçileri, keyfi sorgular ve cezalarla karşılaşan sosyalist basın, giderek kendi sorunlarını bütünün bir parçası, aynı sistemin ürünleri olarak görüyor.

Aynı sistemin çıkmazını en yalın şekliyle yansıttığı bir alan ise cezaevleri gerçeği. İnsanın tarihsel değerlerine en vahşi saldırıların yapıldığı ve en güçlü direnişlerin yaşandığı yer. Sorunlar kamuoyunda, basında yıllardır işleniyor. Sorgular, işkenceler, sözde mahkemeler, savunmasız verilen cezalar, idam sehpaları, ya da "kaçma" bahanesiyle işlenen cinayetler, "intihar" komedileri tekrar tekrar anlatılıyor. Belki işkenceciler, insanca olan her şeye düşman olanlar, çağdışı yaşamın yaratıcıları aynı şeyleri yeni biçimlerde uygulamaktan bıkmadı. Sistem varlığını, borçlu olduğu vahşeti üreterek yaşıyor.

"Demokratikleşme" demagogjilerinin cezaevleri açısından anlamı da "besleyelim mi"den, "ne yapalım ölürlerse ölsünler" deyişine denk düşüyor. Katliamlar kamufle edilerek "su kaybından ölüm" adını alıyor. Yapılan göstermelik tüzüksel değişikliklerle "Avrupa standartlarına" eşitleniliyor.

Evet, "Avrupa standartlarına" eşitleniyoruz şiarları atılırken, gerçek kendini bir kez daha tüm acı yönleriyle sahnelemek için yeni senaryoların doğumunu bekliyor.

30 Kasım 1989 günü TV'de haber bülteninde "taze başbakan" icraatlarını sıralarken, cezaevleri ile ilgili senaryolarının adını koyuyor: "Cezaevlerinin Modernizasyonu". "Modernizasyon" açıldığında karşımıza insanlık adına birer utanç belgesi olan yeni bir politika çıkar. Henüz Ağustos 89'da işledikleri cinayetlerin üzeri küllenmeden, ellerinin kanı kurumadan olayın sorumluları yeni tabutlar hazırlamanın uğraşısına girmiş durumdalar.

İnsanca yaşam, onun için direnme, onurun ve hakkın savunulmasından herşeyden çok nefret ettikleri için devrimci tutsakların yaşamını işkenceye dönüştürmek amacıyla yeni yöntemlerin arayışı içindeler. Adı cinayet olmayacak, aşamalı öldürme ya da sakat bırakma olacak. İşte "cezaevlerinin modernizasyonu" deyişinin hedeflediği bu.

Nedir cezaevlerinin modernizasyonu?

Özel tiplerin "özel tipi"!

Ek duvarlarla bölünen bahçe, dört kişilik olan koğuşları bölerek birer kişilik hücrelere

çevirmek. Böylelikle hücre hapsinin sürekliliğini her zaman olduğu gibi sağlamak. "Hukukun üstünlüğü" bir kez daha kendini göstermeli!

Mevcut özel tipler yapısı itibariyle sağlıklıdır diyebilir miyiz? Elbette hayır. Ölçüleri ahırlar için öngörülen standartlardan daha küçük olan pencerelerin genişlikleri göz önünde bulundurulduğunda; tutsakların değeri hangi standartların altında görüldüğü kendini gösterir. Kireçlenmiş kafaların ürünü, ancak bu tip "modernizasyonları" "yeniden yapılanmaları" öngörebilir.

12 Eylül sıkıyönetim mahkemelerinin savunmasız, avukatsız ya da işkenceye dayanan tutanaklarına dayanılarak verdiği keyfi ve tam bir intikam mantığının ürünü olan katlamalı cezalarını hücre hapsine dönüştürmektir bu programın amacı.

Şu sıralar kamuoyunda oldukça tartışılan 141-142 ve 163'üncü maddelerin kaldırılması çalışmalarıyla birlikte atılan "demokrasi" şiarları gerçekliğinin bu hazırlıklar gözlemlendiğinde ne menem olduğu aşıkardır. Sanırım bunun da adı gelecekte "her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır" deyişine uygun olarak, "işte bu bizim Avrupa standartlarına uygun kalıbımız" diye sunulur. Her şeyin milli'si yaratıldığı gibi "Milli demokrasi" neden olmasın?

Böylelikle TCK'da disiplin cezası olarak öngörülen hücre hapsi sürekli kılınarak yeni TCK hazırlığında pranga, katıksız hücre hapsinin kaldırılmasından doğan eksiklikler de giderilmiş olur.

Hazırlığı sürdürülen bu "yeniden yapılanma"nın altyapısı, "savunusu" hazırlanmalıydı ki, ilerki süreçte kamuoyuna yansıyacak gelişmelerin karşı propagandası geliştirilebilsin. Bu hazırlıkların zeminini geçen Ağustos ayında basına da yansıyan bakanlık açıklamalarında ("içeri giremiyoruz, kontrol edemiyoruz") görebiliriz. Bu konuda ilk adım, insanlık dışı girişimle bir gecede 300 kişiyi Eskişehir özel tip cezaevinden Aydın E tipine açlık grevinin 35'inci gününde sevk ederek, arama bahanesiyle işkenceden geçirip iki devrimci tutsağın katledilip, onlarcasının da sakat bırakılarak atıldı.

Nasıl, "kontrolün sağlandığı", nasıl "içeri girildiği" bakanlık tarafından böylelikle dostta da düşmana da gösterilmiş oldu!

Evet sayın modernizasyoncularımız, yıllardır gökyüzüne sahip çıkıp, güneşi bizlerden esirgeyip, mimari yapıyı bir iki kişilik hücrelere dönüştürerek, havalandırma bahçelerini bir kaç parçaya bölerek biz siyasi tutsakları beton yığına gömmeye çalışıyorsunuz. Peki beyinlerimizdeki güneşi, gökyüzünün maviliğini söndürebildiniz mi?

Evet siz sayın "yeniden yapılanmacılarımız";

Bir kez daha vurgularız ki, yıllardır beyinlerimizdeki güneşi söndüremediniz. Bu da içinize ukde oldu.

Evet siz idamlardan gülerek bahsedenler;

İnanç ve iradenin sarsılmaz bütünselliğiyle sayısız onurlu direnişler sergileyen bizlerin tavırsız kalmayacağını bilmelisiniz. Diyarbakır' da, Metris'te, daha dün Aydın'da ve birçok cezaevinde verdiğimiz şehitlerin onurlarını çiğneteceğimizi mi sanıyorsunuz? Bilmelisiniz ki, mücadele meşalesinin söndürülmesi onursuzluğunu yaşamayacağız.

İnsanca yaşamı istememiz karşısında "bunlar lükstür" saçmalıklarını satabilmek için ne yazık ki pazar bulamayacaksınız artık.

Maskelerinizi çoğaltmaya uğraşmayın. İnsanlık onurunun haykırıları onları bir hamlede yırtacaktır yine.

Öğrenemediniz halâ; cezaevlerinde neler olduğunu. Sevgi ile sorumluluğun elele verip nasıl mucizeler yarattığını. Oysa daha dün Aydın'da göstermedi mi sizlere Hüsnü Eroğlu, Mehmet Yalçınkaya yoldaşlar. Son turda dahi nasıl da güzel yarışılacağını. Bilmelisiniz ki

sorumluluk açlığa terketmeyecektir bedenlerimizi. Tavırdır, direniştir onu besleyen. İnandığını hayata geçiren vücuttur ayakta durabilen. Emekçi halkı için bir tanrı gibi umut dağıtan yürekleri bilmelisiniz.

TV ekranında idam infazlarının geçmişi ve bugünüden bahsederken mayışarak ve gülücük dağıtarak "artık bu dönemde infazlar meydanlarda yapılmıyor" diyebilen kafalara insanca yaşam lüks olsa gerek.

İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK!

6. Aralık. 1989

Özel Tıp Cezaevi

Gaziantep

YANIYOR

yanıyor...
sönmemiş bir volkan yüreğim
ağlıyor...
bir Dicle bir Fırat gözlerim
inliyor...
kenetli dişler ardında türkülerim
kanıyor...
tutsak inci dilim
ve ben,
vatan içinde vatansız
zindan içre zindanda
düşlerimin ecesi
Hürmüz kadar güzel
özgürlük için
rüzgarla beraber
uzun soluklu
bir türkü söylüyorum

Birindarım...

Birindarım...

.....

.....

Ruken

Ceyhan, 8.12.1989

BELGE

DIYARBAKIR 1 NOLU SYNT. MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI KANALIYLA YARGITAY ILGILI DAİRESİNE
DIYARBAKIR

Bu savunmamızı Kürtçe yapıyoruz. Kürt dili, bugün milyonlarca insan tarafından konuşulan bir dildir. İran, Irak, Suriye ve Sovyetler Birliği'nde dillerini serbestçe kullanabilen Kürtler, radyo ve televizyonlarda Kürtçe haber ve müzik yayını yapabiliyorlar.

TC'nin egemenliğinde yaşayan milyonlarca Kürt'ün dili yıllarca yasaklanmış; yoğun bir asimilasyonla Kürtler dil, kültür ve sanat alanında imha edilmeye çalışılmıştır.

1982 TC anayasası Kürt diliyle yazı yazmayı, teyp ve video kasetleriyle yayın yapmayı yasaklayarak imha hareketine anayasa metniyle destek vermiştir.

Bir ulusun dil, kültür ve sanatına karşı girişilen bu hunharca ve çağdışı katliama karşı hiçbir insan sessiz kalamaz, kalmamalıdır da.

Bunun için bizler savunmamızı Kürtçe yaparak bu dilin ve kültürün yaşamasına katkıda bulunmaya çalışacağız.

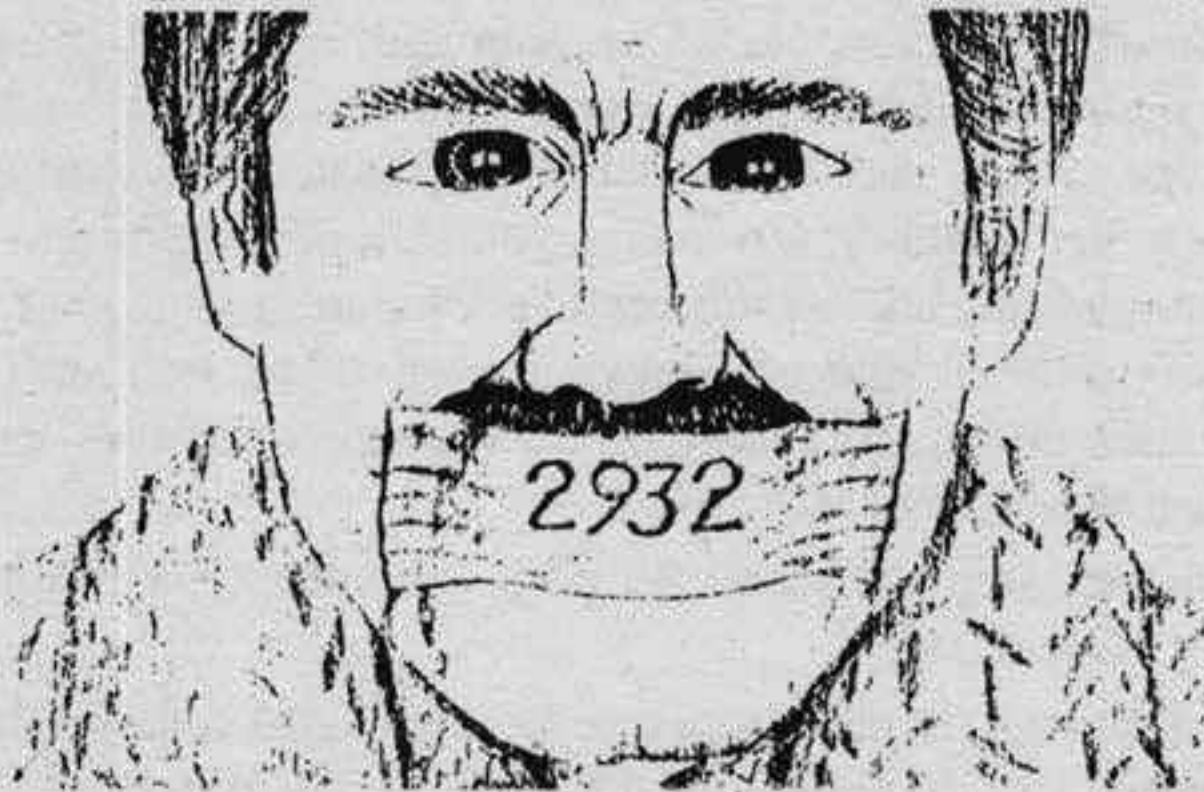
Kuşların katliamı, çiçeklerin katliamı, böceklerin katliamı, insanların katliamı kötüdür. Ama hiçbir katliam dilin, kültürün ve sanatın katliamı kadar kötü değildir. Bir ulusun dilini, kültürünü ve sanatını katletmek, o ulusun bireylerini hayvanlaştırmakla özdeştir. Bir ulusu toptan dilsiz, kültürsüz ve sanatsız hale getirmek isteyen korkunç bir canavarlığa karşı bu savunmamızı Kürtçe yaparak, insanlara insanlığımıza haykırmak istiyoruz.

Diyarbakır askeri mahkemelerinde Kürtçe savunma yapan tutsaklar ya konuşturulmamakta ya duruşmalardan dışarı atılmakta, ya da haklarında dava açılmaktadır. Bu durum savunma hakkını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Mahkemenin diliyle savunma yapmak zorunda da değildir sanık. Kendi diliyle savunma yapıyorsa, mahkeme sanığa bir tercüman bulmak zorundadır. TC uluslararası sözleşmelerle bunu kabul etmiştir. Ayrıca TC anayasasında da "hiç kimse kendi anadilinden, dininden dolayı horgörülüp suçlanamaz" denmektedir. Bizlerin dilimizden dolayı suçlanmamızı, dilimizden dolayı aleyhimize davaların açılmasını insanlıkla bağdaştıramıyoruz. Bu konuda yapılan engellemeleri insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak değerlendiriyoruz.

NOT: Yukarıdaki açıklama 27. 2. 1989 tarihinde M. Selim ÇÜRÜKKAYA, Fevzi YETKİN, M. İzzet BAYKAL, Abuzer DEHŞET, Mehmet TANBOĞA, Mustafa KARASU, Bedrettin KAVAK, Yılmaz UZUN, Ramazan ÖDEMiŞ, Süleyman GÜNYELİ, Salih AĞAÇ, İrfan GÜLER ve M. Fahri ÇİFTKUŞ'ça askeri yargıtayın ilgili dairesine sunulmak üzere Diyarbakır ask. mahkemesine gönderilmek istenmiş ama, Kürtçe yazıldığı için Adalet Bakanlığı ve Ceyhan C. Savcılığınca elkonulmuştur. Yukarıdaki açıklama 21 sayfalık savunmamızın önsözüdür.

Savunmamıza elkonulmasına protesto ediyor, 2932 sayılı yasanın kaldırılmasını istiyor, kamuoyunu bu konuda mücadeleye çağırıyoruz.

(Yukarda adı geçen 12 imza)

SENDİKA KONGRELERİ İŞÇİ SINIFININ SENDİKAL BİRLİĞİ

İsmail Arguvanlı

Türkiye'de "kanun dairesinde" her şey serbesttir; ama "kanun"lar doğallıkla sistemin çıkarlarına göre düzenlenmiştir. Sistem uluslararası tekelleri sermayenin uzantısında devlet tekelci kapitalizmi (DTK) olarak işlevini sürdürüyor; niteleniyor. DTK, sendika kurulmasını, toplu sözleşme yapılmasını, grev-lokavt yapılmasını "serbest" kılmıştır.

Ülkedeki sendikalar, bu anlayışın ürünüdür; sistemin, devletin birer kuruluşudur. Sendikalar, "kanun dairesinde" grev de, toplu sözleşme de yapabilir. Sistemin çizdiği, kurallarını koyduğu düzenlemelerin dışına çıkmak isteyenlerin gerektiğinde "icabına bakılır". DİSK'nun, öteki bağımsız sendikaların başına gelenler bu cümledendir.

Burjuvazi, işçi sınıfı ve emekçilerin demokratik hak ve özgürlükler mücadelesinde öne çıkan taleplerine, sınıf mücadelesinin durumuna göre, zaman zaman bazı tavizler vererek burjuvazinin sınıfsal hakimiyetinin sürdürülmesinden yanadır. İşçi sınıfı ve emekçiler ise burjuva diktatörlüğünün kırılıp, aşılmasından, gerçek demokrasinin kökleşmesinden yanadır. Bu kavgada her zaman burjuvazinin dediği olmaz; daha modern ilişkiler içinde olanın, tarihsel, sosyal haklılığı öne çıkar.

Sosyalistler, devrimciler, burjuvazinin vermek zorunda olduğu tavizler zincirinden sendikaları, ekonomik mücadelenin birer okulu gibi değerlendirip, bu araçları işçi sınıfının mücadelesinde ileri bir mevzi olarak kullanırlar.

Türkiye burjuvazisi, işçi sınıfının haklı mücadelesini her ne kadar "zaptu-rapt" altına almak istese de, birer devlet kurumu olarak değerlendirdiği sendikalarda (her türden baskı ve yasaklamalara rağmen), gene de sistemin çıkarlarına uyumlu gelişmeler olmayabilir. Çünkü, işçi sınıfı, ideolojisi, üretimdeki gücüyle örgütlenme ve öncü nitelikleriyle baskı ve sömürü düzenini kırmaktan yanadır. İşçi sınıfı her dönem, bu kimliği ile soluk almaktadır.

Türkiye'de şimdiki sendikalardan Türk-İş, Hak-İş, Bağımsız Sendikalar vö. içinde ve tabanında ciddi kitle çalışması yapan kadrolar vardır. İşçi sınıfının gerçek çıkarlarını savunan, sade, dürüst, satılmamış, sevilen, ilerici ve namuslu işçiler, aleyhteki bütün unsurlara rağmen, bütün işyerlerinde bulunmaktadır. Burjuvazinin işçi önderlerini işyerlerinden koparmaya bütünüyle gücü yetmez. En büyük işçi direnişi olan 15/16 Haziran Direnişi'nden bu yana işyerlerinde işletilen, öncü işçileri tasfiye yöntemleri, işçi sınıfının sendikal ve siyasal birliğini gerçekleştirme mücadelesinde etkili olmuştur; patron yanlısı sendika kurumsallaşması, burjuvazinin bilinçli sınıfsal gücüyle bütünleşince, işçi sınıfının öncü kadroları kolaylıkla işyerlerinden uzaklaştırılabilmiştir. Bu yöntemler ne yazık ki ilerici "devrimci" sendikalarda, DİSK'da bile işletilmiştir.

Günümüzde de işçi sınıfının sendikal birliği yolunda özgün ve direngen örnek veren kadrolar, aynı tehdit'in altındadır.

Sağlı "sol"lu düşüncelerin etki alanına açık sendikacılık anlayışı, burjuva siyasal partilerinin parlamentodaki görünümündedir. 12 Eylül darbesinin zoruyla Türk-İş sultasına

bırakılan işçi sınıfı, bir yandan ekonomik hak ve özgürlükler için mücadele etmekte, öte yandan sosyal uyanışa paralel biçimde sınıfsal kurtuluşunu düşlemektedir. Bu süreçte kütle içindeki sosyalist ve devrimci kadrolar işçi hareketini yönlendirmek için çaba göstermektedir.

Ülkede işçi sınıfının siyasal ve sendikal birliğini gerçekleştirecek (bazı) nüvelerin dışında, bu yolda düşünce ve davranış üretebilecek etkin bir siyasal yapılanma yoktur. Solun genel dağınlığı, sosyalist harekette olduğu gibi işçi hareketi içinde de yaygındır.

Bir zamanların DİSK'nu, bu ilerici geleneğimizi "Tarihi TKP" adına sömüren, işçi sınıfımızın her alandaki birlik özlemini sulandırıp çarpıtan, Hareketimizi örgütsüz ve güvencesiz bırakan "ilerlemeci" anlayış, 12 Eylül darbesinin bozgununu yaşadktan sonra hiçbir özeleştirile yapmadan, işçi sınıfının birlik özlemlerine bu kez, "Türk-İş"te "Birlik" şiarıyla cevap vermektedir. Her nasılsa, bu konuda bilimsel bir araştırma üretemediyse de, yerli yersiz biçimde bunu tekrarlamaktadırlar.

Sınıf bilinçli işçiler, en karanlık dönemlerde, DİSK'nun devredışı bırakıldığı süreçte bile mücadele etmiştir. 1983 sonu oluşturulan Otomobil-İş, Laspetkim-İş türünden sendikalarda da, militan geleneğin teri ve kanı vardır. 'DİSK geleneğini yaşatmak' vadiyle girişilen sendikalaşma hareketinde de, geçmişte sıkça görülen sekter ve faydacı "anlayış"lar yeniden ortaya çıkmıştır.

Sınıf bilinçli, fakat siyasal eğilim olarak farklı düşüncesi olan işçilerin sendikaların örgütlenmesindeki özveri ve dayanışması, her zaman sendikaların yönetimine yansımıyor. Sendika yönetimine çoğu kez sömürücü düzenin bir parçası olan sendika gangsterleri gelmekte-getirilmektedir. Düzenin bir parçası olmak istemeyen, bu türden bir sendikacılık anlayışını yıkmak isteyen ilerici sendikacılık anlayışları da, bu kez başka türden bir gangster sendikacıları sırtından atamamaktadır. İlericilik, devrimcilik adına, işçi sınıfının özveri ve dayanışmasını sömüren bu ikinci kategorideki sendikacılık anlayışı birincisinden farksızdır. Birincisi işçi düşmanlarının doğrudan ortağı ise, ikincisi işçi dostu görünümlü, burjuvazinin işini kolaylaştıran ve dolaylı bir işlevi yerine getirmektedir.

İşçi sınıfı bu çifte boyunduruğu nasıl kıracaktır?

İşçi sınıfının sendikal ve siyasal birliğinin yeterince bilince taşındığı ve gerçekleştiği bir süreçte bu çifte boyunduruk kırılacaktır. Burjuvazinin açtığı kanallarda kendi özgün gücüyle kendi kanalını açamayan, sömürücü sınıfın ulaklarını başından atamayan, ilerici kılıklı asalaklığı, burjuva uşaklığını tepeleyemeyen bir ilerici sendikacılık anlayışı bir türlü işbaşı yapamamaktadır.

Gerek burjuvazinin deney ve bilinç olarak "gücü", gerekse işçi hareketiyle sosyalist hareketin mücadeleciler militan geleneği incelendiğinde bu çifte boyunduruğun bir türlü kırılmayışının nedenleri ortaya çıkacaktır.

Sendikalarındaki ilerici işçilerin başını çektiği muhalefet grupları, yönetim ve denetim mekanizmalarına gelemiyor; bazı sendikalarda gelebilenler ise, patron+sendika işbirliğinin "azizliği"ne uğruyor; işinden ve üretimden zorla kopartılıyor.

Sol siyasal yelpazede Parti olamayan, rüştünü isbatlayamayan, bütünlüklü hareketleri koyamayan ve de bir misyonu taşıdıkları iddiasından vazgeçmeyen bütün "örgüt" ve eğilimler sendikalarda "muhalefet" ile birlikte olmak istemektedir. Neredeyse 40 yıllık bu "muhalefet", giderek "muhalif Hasan"ın serüvenine dönmüştür...

Solun her birimi, işçi sınıfına yaslanmadan, ondan oksijen almadan kendi dar gruplarının mayalanmayacağını bilincindedir. İşçi sınıfının bilinçli kadroları da önce kendisini mayalayamayan "örgüt"lerin arkasına takılmamakta, hesap yapmakta, yeri geldiğinde de kendi göbeğini kesmek için bir atılım yapmaktadır. İşçi hareketi ile sosyalist hareketin

bütünleşmesi, ciddi, güvenilir ve donanımlı bir İSP'nin oluşturulmasıyla, sınıf bilinçli işçilerin işyerlerindeki etkinliği daha bir önem kazanacak ve öne çıkacaktır. Tabloyu bu gerçekliğin dışında gören-görmek isteyen - her birim, işçi sınıfının sendikal birliği adına, sorunu çıkmaza götürecektir. İşçileri yanıltacaktır.

56 milyonluk bir ülkede, küçüklü büyüklü bütün işyerlerinde işçi sınıfı hareketinin bir nüvesi mutlaka vardır. Bu nüveler kendi kozasını ören ipek böceği misali görevini yapmaya çalışmaktadır. Bu nüvelerin dışında ki sosyalist nüvelerin başka alanlarda işlevsel olması, yakalanacak ana halkayı göremediği için işçi sınıfının içindeki nüvelerle bütünleşip buluşmadan mümkün değildir; olamaz.

İşçi içinde; kötü, hattâ düşmanca bir rekabetle, kitle çalışması yapan "sol"lar, bilerek-bilmeyerek (ki, hiçbir işçi sınıfının sendikal ve siyasal birliği konusuna değinmemekte, kendilerini bir KP yerine koyabilmektedir.) oluşması gerekli birlikteliklere zarar verebilmektedir. Çünkü, dar siyasi grup çıkarı, işçi sınıfının sosyal çıkarlarının önüne geçirilmek istenmektedir. Bu türden bir mücadelede ne tutarlı bir ekonomik mücadele ne de siyasi kadrolaşma mücadelesi verilebilmektedir.

İşçi sınıfını hareketlendirecek, ona yol gösterecek, sosyalizmi sevdiren tanıtacak, anın mücadele strateji ve taktiklerini onunla birlikte tartışıp geliştirecek, özcesi: İşçi sınıfını örgütleyecek bir mekanizmaya büyük bir ihtiyaç vardır. Bir yandan ciddi kitle çalışması yapılması, öte yandan işçi sınıfının sendikal ve siyasal birliğinin nasıl kazanılacağı konusunun gündemden indirilmemesi hayati bir önem taşıyor.

Sıralamaya çalıştıklarımız atlanarak, "Türk-İş'de birlik", "DİSK'de birlik", "Bağımsız sendikalarda birlik" şiarları yükseltilemez. İSP'de BİRLİK sorunu çözüme kavuşturulmadan, işçi sınıfının sendikal birliği sağlanamaz. Kanun zoruyla, burjuvazinin kucağında oluşturulan sendikacılık anlayışı nasıl kırılır? Burjuvazinin toplumu demokratikleştireceğini uman ve bu yolda her yolu denemeyi göze alan kimi "sol"lar, açılan ve daha da açılacak olan kanallara girmeye hazırdır. Oysa toplumun demokratikleşmesi bir sosyal ve siyasal devrim sorunudur. Devrim öncesi süreçte mutlaka yapılması gerekli olan demokratik hak ve özgürlükler mücadelesi, sosyalizme bağlanmak koşuluyla, tutarlı bir demokrasi mücadelesi verilerek gerçekleştirilir. Toplumların değişim ve dönüşümü için oluşan şartları işçi sınıfından yana değerlendirebilmek için de sosyal kanunları bilen ona göre donanımlı örgütlenmelerin işbaşı yapması gerekir.

İşçi sınıfının özgür iradesinin demokratik biçimde sendikasına ve partisine yansımaları için bütün barikatların kaldırılması, bunun için mücadele edilmesi gerekiyor.

Sınıf bilinçli işçiler "birlik"çi "aydın"lardan daha somut, tutarlı ve gerçekçidirler. Onların sosyal pratikteki örgütçü (hakiki birlikçi) çabaları (anılmasa da) çok değerlidir; görmek isteyen bunu görebilir.

Özellikle sendika şube kongrelerine büyük bir örgütlülükle katılan bilinçli işçiler, demokratik talepleriyle gerici-tutucu sendika yönetimlerini geriletip yönetime talip olmaktadır. Bazı durumlarda şube yönetimine de gelebilmektedir. İşçi düşmanı politikaların korktukları da budur. İşçi sınıfını temsil eden ve yönetime seçilmesi için çaba gösteren işçilerin etkin olduğu yerlerde, gerici-tutucu sendika yönetimleri, "kanun" ve "tüzük" baskıları yetmiyormuşcasına, yanısıra, çok değişik kombinezonlara (ihbar, kışkırtma, fiili baskı vs.) da girebilmektedir.

İşçi sınıfının sendikal birliği yolunda kimi mevziler kazanmaya aday çıkışlar karşısında; kongre delegelerinin lüks otellerde, lokantalarda ağırlandıkça, ellerine şifreli bond çantalar, gösterişli armağanlar tutuşturularak, sınıfından koparılmak istenmektedir. Sendika gangsterlerini yeniden işbaşına getirecek "işçi delegeler" işçi içinden rahatlıkla çıkabilmektedir.

İşçi sınıfının patron+sendika boyunduruğunu kırabilmesi ve gerçekten dürüst sendikacılık yapabilmesi, ancak bütün fabrikaların önüne sandık koymakla gerçekleşebilir. Şube kongrelerinde elde edilen nisbi mevziler genel kongreye taşınamamakta, kimi şubelerde yönetimi ele geçiren işçiler türlü yöntemlerle işbaşından uzaklaştırılmaktadır.

"Demokratik Seçim" denilince insan aklına (gerçekleşmesinin maddi koşulları bir yana) en demokratik yol olan: "Her fabrika önüne seçim sandığı!" düşüncesi geliyor. Oysa bugünkü sahte demokratik işleyişler, işçilere (herkese) 'demokratik' olarak tanıtılmaktadır.

İşçi sınıfının iradesi, gerçekten demokratik seçimlerle, özgür ortamlarda yansıyacaktır. Bu süreçte, bir yandan mevcut sendikal işleyişi kırıp aşmak için mücadele edilirken, öte yandan hakiki demokrasinin ne demek olduğu, bu hedefe nasıl varılacağı işçi sınıfına anlatılacaktır. İlerici sendikal muhalefetin BİRLİK anlayışı bu çerçevede gerçekleşecektir.

12 Aralık 1989

AKIP GİTMELİYİM

hemen kalkıp yola koyulmalıyım sis düşmeden sabahlara
toros zincirine kök salmıştır şimdi kardelen
bir yörük çadırını denk etmiştir gecikmemeliyim

hemen kalkıp yola koyulmalıyım
yitik ömürler çoğalmadan
kervan yola düzülmeden başına geçmeliyim sıramın

içli bir söz konuyor yaralarımın sarınmalıyım
ay biçimli öpüşler seçmeliyim eski buluşmalardan
hemen kalkıp bir ağaca asmalıyım tuz tadında geçmişimi
eski bir eşkiyanın izini izini bulmalıyım

isimsiz bir çiçekten taşlar koymalıyım
yitik bir neslin başucuna

hemen karsularına atıp kendimi
akıp gitmeliyim
yeniden uyanan sokak aşklarımın

Fehmi Uzal

Aydın, 1989

ZORUNLU BİR AYRIŞMA VE ÖRGÜTLENME ÜZERİNE BİR ÖNERİ

Meriç Sezgin

Partileşme sorunu üzerine olan tartışmalarda ideolojik mutabakat sorununun altını özenle çizmemiz dikkati çekmiştir. Bu mutabakat, Türkiye solunun kendi içinde yaşayacağı (yaşamak zorunda olduğu) ayrışma sürecinin ifadesi olacaktır, bir anlamda. Birlik konusunu, bir araya gelmeleri olanaksız anlayış ya da programların; ruhsuz, mekanik beraberliği olarak anlamıyorsak, ayrılıkları belirginleştirmek için bir ideolojik hat çizmek zorunludur. Bu hattın çizilmesi ve devrimcilik - reformculuk ayrımının vurgulanması konusunda iki farklı itirazı şimdiden görebilmek olanaklı.

Devrimciliğin, "şiddet, illegalite" vb. araçsal olgularla tanımlanması ve devrim perspektifinin bu kritere dayandırılmasının yanlışlığına ilişkin ilk itiraz konusunda SO-RUN'un önceki sayılarında da pek çok yazıda değinildi. Bir kez daha yineleyebiliriz. İşçi sınıfının devrimci, marksist partisi (burjuva parlamentodan aktif ve her tür donanımına sahip mücadeleye kadar) somut tarihsel durumun dayattığı bütün mücadele biçim, araç ve yöntemlerini aynı yetkinlikle kullanabilen bir partidir. Bu parti hiç bir mücadele yöntem ve aracını reddetmez ve yine hiçbir yöntem ve aracı mutlaklaştırıp program ve stratejisini buna göre belirlemez. Bunun yanı sıra İSP doğru bir devrim perspektifi ile birlikte, reel sosyalizmin deneyimlerinin ışığında; sosyalizmi, yalnızca sömürünün ortadan kaldırılması gibi ekonomist sığıltan kurtaracak bir toplumsal projenin de mimarı olmak durumundadır.

Öyleyse bu ideolojik ayrışmada devrimciliği tanımlamada salt araçsal olgulara dayanamayacağımız gibi, bu olguları da gözden uzak tutamayız. Reformizmin "yasallık", "parlamentoculuk" vb: konusundaki tutkuları, zaman ve mekânla sınırlı olmayan somut gerçeklerdir. Yine de reformizmin karakteristiğini vurgulayan öge, bu tutkuların da ötesinde sınıflar mücadelesine bakışıdır: Sınıf çıkarları yerine ulusal ve genel insani çıkarların konulması, şovenizm vb.

Henüz politik devrimin, açık devrimci savaşımın söz konusu olmadığı verili durumda devrimci / reformcu ayrımının pratik açıdan olanaklı olmadığını ileri süren ikinci anlayışta bir ölçüde yukarıdaki araçsal anlayışa yaklaşıyor. Devrimciler, açık devrimci savaşım dönemleri dışında tatil-i eşgal ile ordularını terhis etmediklerine ve en duragan durumda ve en küçük yerel birimde bile devrimin kozasını ördüklerine göre devrimcilik için kinetik formül yazılamaz. Bu durumda bile devrimci mücadelenin nasıl sürdürüldüğü, nasıl bir politika izlediği önemli bir kriterdir. En hareketsiz görünen anda bile hareket vardır.

Kendisinin parti olduğunu söyleyen ve politik perspektifini yansıtan programını (reformlar bildirgesini) kitlelere açıklayan, devrimci marksist ilkeleri ve mirası reddeden (bu red Stalin sövgüsü -eleştirisi demiyoruz, çünkü Stalinist bir gelenekten gelen şimdiki anti-Stalinist reformistlerimiz bu konuda bir özeleştiriyi bu güne kadar getirmedi- ile başladı, Lenin'in reddine ulaştı; bir adım sonrası Marx'ın reddidir.) bir örgütün reformist-

liği konusunda kuşku duymak, peygamberce bir iyimserlik olsa gerek.

Bu ayrışma sürecinde reformizmi ideolojik ve moral açıdan besleyen bir tarihsel kesite de dikkat etmek gerek. Bir yanda yer yer karşı devrimci motifler taşıyan liberal rüzgarların estiği sosyalist ülkelerdeki gelişmeler; diğer yanda Avrupaya entegre olma çabaları içindeki Türkiye sermayesinin hazırladığı demokratikleşme şovu, reformizme cesaret veriyor. Sermaye, "141 - 142 kalksın" şarkısına "sol" dan yeni koristler arıyor. Siyasi rejimle topyekün bir hesaplaşmadan yana olmayan reformizm de, ulusal konsensus formülleri ile rejimi kutsuyor, kapitalizmin kan ve küf kokan tapınağında huşu içinde istavroz çıkartıyor.

Evet öncelikle açık ve kararlı bir politikaya sahip olmak gerekli. R. Luxembourg'un II. Enternasyonal sefillerine yönelttiği eleştiride olduğu gibi ; "şimdi herkes kendi kendine 'ya o ya da bu' demek zorundadır. Ya sosyalist aslan postu altında Ulusal - liberal bir koyun olacağız ve sonra biz de muhalefetle aynı oyunu oynayacağız. Ya da kelimenin tam anlamıyla proletarya enternasyonalizminin savaşçıları olacağız."

Bu noktada, örgütsel ve programatik açıdan kendi ifadesini bulmuş olan reformizm ile örgütsel ve ideolojik tam bir kopuşu yaşamak ve gerçek anlamda devrimci, marksist bir programın yaratılması için mücadele etmek gerek.

* * *

Bu ayrışmanın ardından başlayan yeni süreçte devrimci güçlerin önünde, yerel örgütlenmelerin yaratılması gibi çok önemli bir görev belirecektir. Bugün Türkiye sosyalist hareketi için temel sorun yasallık değil meşruiyet sorunudur. Bu meşruiyetin kazanılması ise, ne kadar doğru ve ne kadar çarpıcı istemleri içerse de salt genel sosyalist propaganda ile olanaklı değildir. Sosyalistler doğrudan günlük yaşamın içinde ve ona müdahale ederek güçlenebilirler. Bu nedenle sosyalistler, yaşamı kucaklama gücünden yoksun yuvarcık ve particiklerin olumsuz merkezi müdahalelerinden uzak, yerel inisiyatiflerini kullanarak devrimci hareketin güç odaklarını yaratabilirler. Bunun için başta fabrikalar olmak üzere mahalleler, köyler, bölgelerde oluşturulacak ve doğrudan doğruya orada yaşayanların, çalışanların söz ve karar sahibi olacakları yerel komiteler oluşturulabilir. Bu komiteler grevlerin desteklenmesinden polis baskısına, çevre kirlenmesine, yerel yönetimlere kadar pekçok toplumsal soruna doğrudan müdahale olanağı vereceği gibi soyut propagandadan somut devrimci propagandaya geçişin olanağını vereceği için sosyalizmin toplumsal meşruiyetini de pekiştirecektir.

Karar alma (yasama) ve uygulama (yürütme) organları olarak çalışacak olan yerel örgütler, çalışmalara katılan insanlarda örgütlenme ve disiplin anlayışını geliştirip işçi demokrasisinin altyapısını oluşturacaktır. Seçme seçilme disiplini içinde eğitilen kitleler yerel ve ulusal düzeyde koordine edilecek üst organları (konsey, meclis vb.) oluşturma ve demokratik bir işleyiş kazandırma yeteneği de elde edeceklerdir. Bu aynı zamanda gelecekteki bürokratikleşme kaygılarını da azaltacaktır.

Kendi çevresinde işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle oluşturulacak güçlü ve sağlıklı ilişkiler, sınıf güçlerine ve mevzilenişe ilişkin verileri değerlendirme ve programatik kimlik kazandırma yönünde bir işlevi yerine getirebilecektir. Aynı şekilde yerel ya da merkezi organlarca alınacak eylemsel kararları grevler, direnişler, protestolar vb. yaşama geçirme konusunda temel işlev göreceklerdir.

İşçilerin ve emekçi kitlelerin ekonomik ve politik düzeyde yönetme yeteneği kazanmaları, burjuva devletin karşısında kendi gerçek demokrasilerini çıkarmaları bu pratik sürecin ürünü olabilir ancak.

17 Aralık 1989

TÜRK VE KÜRT SOLU PKK ÜZERİNE NET POLİTİKALAR ÜRETMEKİDİR

Ali Özdoğu

Türk ve Kürt Solu'nun Bilimsel Sosyalizmle uyumlu, donanımlı örgütleri yok. Devrimci Marksizmin ülke toprağındaki yansıması, bilinen ilke, kural ve yöntemlerin gözetilemeyişi örgütsel güvenceye kavuşturulamayaşının da neden olduğu gibi, "örgütler anarşisi" hastalığını doğurmuştur. Bu süreçte, "ben partiyim" diyenleri de hayat sınıyor.

Kürt Solu'nun kendi göbeğini kesmeye yönelmesi, en başta Türk Solu'nun, 'Tarihi TKP'nin sorumluluğundadır; TKP adına yapılan örgütler yarışı, Kürt Sorunu'na bilimsel, ciddi çözüm önerileri getirememiştir. Kürt Solu onlarca örgütle "temsil" edilmektedir. Her örgütün konuya bakış, yorumlayış tarzı ayrı ayrıdır. Bunlar arasında yarım doğrulara, tam doğrulara, şoven, sosyalşoven görüşlere de rastlanmaktadır. Kürt Solu içinde teori-pratiği ile PKK, büyük "vukuatı"na rağmen, ötekilere göre önde anılıyor; söylediğini yapmaya çalışıyor.

PKK'nın programı: "Kürdistan'ı 'kurtarmak', Kürt Sorunu'nu çözmek" olarak niteleniyor.

Programına Türkiye İşçi sınıfını ve emekçi halkını 'kurtarmayı' yazan onlarca Türk Solu'ndan da haberliyiz.

Türk ve Kürt Solu, Marksizm-Leninizm iddialarıyla, İşçi sınıfı, Kürt sorunu, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, halkların kardeşliği, kapitalist emperyalizme karşı, ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi, iç ve dış gerici güçlere karşı bütünlüklü savaşılması, ülkenin sınıfsal tahlili, mücadele yöntem ve biçimleri ve öteki hayati sorunlar üzerinde çok değişik görüşlere sahip.

Milliyetler Sorunu'nun bilimsel çözümü, yoğunluklu olarak ulusallık temeline kaydırılmakta, sınıfsallık göz ardı edilmektedir. Ulusal Kurtuluş savaşları özünde ilerici çıkışlardır; sosyal kurtuluş mücadeleleriyle bütünleşmek koşuluyla...

Orta Doğu'da, bölge halklarından, Türk, Kürt, Türkmen, Arap, Fars, Ermeni, Asuri, Yahudi vö. Emperyalist niyetlerle birbirine karşı konumlandırılmak istenmiştir. Uluslararası tekeli sermaye ve bölge ülkelerinin yerli gerici güçleri halkların birlik, bütünlük ve kardeşliğini büyük ölçüde kundaklamıştır. Kapitalizmin yararına bölgede bir iç savaş yaşanmaktadır. Bu savaştan çeşitli nedenlerle birbiriyle kapıştırılmış halkların hiçbir çıkarı yoktur. Kapitalist-emperyalizmin kışkırtmalarıyla, düşmanı bırakıp birbiriyle mücadele eden, ettirilen Türk, Kürt, Türkmen, Arap, Fars, Ermeni, Asuri, Yahudi emekçilerinin birbirleriyle bir alıp veremeyeceği yoktur,

Halkların bu çerçevede, sömürülmesi, asimile edilmesi, baskı ve terör altında tutularak, dil, kültür, gelenek-görenek ve tarihlerinin yok sayılması, büyük bir emperyalist planın uzantısında, sistemli olarak gerçekleştirilmektedir. Bölge halklarının aşiret ve ilkel yerleşme düzeni, din, tarikat ve öteki geri üretim ilişkileri içinde bulunması emperyalizmin niyetlerinin uzun boylu tutunmasında rol oynayan başlıca faktörler arasındadır. Halkların coğrafyası, sermaye birikimi, tekniğin-teknolojinin geriliği, işçi sınıfı ve emekçilerin

gelişip güçlenmesini önleyişi, iktisadi dış faktörlerle birlikte bölge halklarının ulusal ve sosyal kurtuluşlarının gecikmesinde rol oynamıştır.

Kürt halkının, dünyanın ve bölgenin gündemindeki yeri, çok çetin mücadelelerden sonra ileri sıralara çıkmıştır.

Ayrı coğrafyalarda, ayrı ayrı mücadele veren Kürt örgütlenmelerinden PKK üzerinde ayrıntılı bir inceleme yapılması başka bir yazının konusudur. Türkiye özelinde ise, her kesimin sınırlı bilgileri yanında, Yalçın Küçük ile Doğu Perinçek'in PKK lideri ile gerçekleştirdikleri röportajlar üzerine Kürt Sorunu yeniden öne çıkmıştır.

Türk ve Kürt Solu PKK üzerine açık ve net politikalar üretmelidir.

PKK Gnl. Sek. A. Öcalan ile daha önceleri de röportaj yapan gazeteciler çıkmıştır. A. Öcalan, bu araçları yerinde kullanmasını bilmiş, vereceği mesajını yerine oturtmuştur.

Y. Küçük, D. Perinçek gazetecilik konusunda, kendinden önce röportaj yapanlardan geride değildir. Y. Küçük'ün "Partileşme Sorunu" üzerinde, D. Perinçek, Uğur Mumcu, M. Ali Aybar, Murat Belge ile birliktelik arayışı -vukuatı- bulunuyor. Bu ekipten U. Mumcu "sayım-suyum yok" deyip kopmuş, M. Belge "cızdım oynamıram" demiş, M. A. Aybar, ezeli ve edebi görüşlerinden vazgeçmemiş, fakat D. Perinçek büyük atak yaparak herkesten çok ileride bir "partizan" olduğunu göstermiştir.

PKK Gnl. Sek. A. Öcalan kimlerle konuştuğunu iyi biliyor. Fotoğraflara bakılırsa Y. Küçük sofrada, D. Perinçek silahlı askeri törenle karşılanıyor! Y. Küçük meşrebince soru yöneltiyor, konuyu belgeliyor; D. Perinçek ise ince ayrıntılarına kadar bir raporu yazmayı başarıyor.

Çeşitli dergilerde çıkan bu röportajlardan, kim gerçekleştirirse gerçekleştirsün, hangi niyetlerle ele alınırsa alınsın, herkes, bu arada bizler de bazı şeyleri öğrenmiş, önemli ipuçları edinmiş olduk. Elbette DGM savcıları da A. Öcalan'ın konuklarını rahat bırakmadı; onlar da görevlerini ihmâl etmedi...

Edindiğimiz bilgiler ışığında şunları dile getirmek istiyoruz: PKK ve onun liderinin "vukuatı" bir yana, söylediklerindeki doğruları ve eğrileri ayıklamak gerekiyor. Neler doğrudur: "Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı- Halkların Kardeşliği- Türk ve Kürtlerin birlikte mücadelesi- Ulusal ve Sosyal Kurtuluş Mücadelesinin Sosyal Devrim uzantısında, işçi sınıfı ekseninde bir anlam ifade etmesi -Çeşitli mücadele biçimlerinin denenmesi - Anadolu halklarının din, dil, kültür, gelenek-görenek ve tarihlerinin olduğu, bunların yaşatılması ve emekçi halkımıza özgül sınıf ilişki ve çelişkileri açısından farklı biçimler de yaklaşılması-Aydınların, taklit, kopya ve kozmopolit görüşlerden uzak durması-Yerli deney zenginliğinin senteze kavuşturulması-İşçi ve emekçi içinde ciddi kitle çalışması yapılması-Öğretirken öğrenilmesi-Bölgedeki halkların tarihi-coğrafyası-tekniklerinin tanınması-Kapitalist ve Sosyalist Sistemin sorunlarının bilimsel tahlili, dünyanın gündemine Kürt Sorunu'nun nasıl getirilmesi gerektiği -vs. vs."

Teorik düzeyde de olsa PKK Gnl. Sek. A. Öcalan bazı genel doğruları bir bir sıralamaktadır. Daha önceleri farklı şeyler söylediğini, 10 yıllık sosyal pratiğin Türk ve Kürt Soluna lafzen de olsa kimi "olumlu" şeyler kazandırdığını görmekteyiz.

Röportajdaki eğrilere gelince; ilerici insanımız PKK'nın tüzük ve programını ayrıntılı bilmiyor. Karşı propaganda PKK olgusunu dilediği biçimde sunuyor. Nesnel gerçekliği yakalamak çoğu zaman donatımlı kesimler için bile güçleşiyor. Herkesin, bazı genellemelelerin, eklektizmin kararttığı ortamdan kurtulması için, bu kez de A. Öcalan ile yeni röportajlar yapılmalıdır. Bu türden röportajlar için, en uygun gazeteci herhalde, M. Ali Aybar, Uğur Mumcu ve Murat Belge olmalıdır, umuyoruz. A. Öcalan onlara da çok "münasip" şeyler söyleyecek, törenle karşılayacak, ağırlamakta kusur işlemeyecektir; ya da oturup

özgün teorik çalışma yaparak yeni yeni edindiği görüşlerini sistematize ederek yazı yazacaktır.

30 Kasım 1989

DÜZELTME: SORUN BSD, S: 11-12, Mayıs '89 da "10 EYLÜL 1920-10 EYLÜL 1989 TARİHİMİZİ BÖLMEDEN SÖZE BAŞLAMAK..." Başlıklı yazımda bir dizgi hatası yanlış anlaşılmalara neden olmuştur. Yazıdaki ana fikir ile neyi kastedtiğimiz çok açık olsa da, yazımı aşağıdaki şekilde düzeltiyorum ve özür diliyorum:

Sayfa 43, alttan beşinci paragraf. Doğrusu:

"Devrimci Hareket, DY, DS, KSD, TKP-ML, TDKP kökenli onlarca örgüte bölüne bölüne alfabede harf bırakmadı." olacaktır.

YASAK ÜLKE

Adı yasak
Dili yasak
Bir garip ülkedir vatanım
Bir hayal ülkesi değil orası
Çocukları hayvan güder
Tezek yapar kadınları
Yüz yıllık izlerine rastlanır
Bakır suratlarında yalnızlığın
Nice aşklar yaşanır
Nice ilahlara tapılır
Bir makinalı takırdar arada bir
Yırtar ülkemin göklerini
Ülkem acılar içinde kıvrılır

Hasan Bildirici

Ceyhan, 9.11.1989

SORUNLAR ÇÖZÜLECEK SOSYALİZM DAHA DA GÜÇLENECEKTİR!..

Aykut Akbaş

Başta Sovyetler Birliği olmak üzere Doğu Avrupa'da yaşananlar başdöndürücü bir hızla geliyor. Normal (!) zamanlarda belki de yılları tüketecek nitelikteki değişimler günümüzde neredeyse anlık gerçekleşiyor. Kimilerine göre bir "altüst oluş" olarak nitelenen değişimleri teşhis etmek bir yana, izlemek bile büyük bir enerjiyi gerektiriyor. Süreci tanımlamak, adını koymak ise, şimdiden pek kolay görünmüyor. Bizim de burada yapabileceğimiz, donanımımıza göre kimi önemli gördüğümüz noktaların altını çizmek, saptamalarda bulunmak. Bu denli hızlı gelişen olaylar karşısında yapacağımız (ya da yapılan) saptamaların hatırı sayılır cılızlığı ve hataları içerebileceğini şimdiden teslim etmek gerekir.

Günümüzde yaşayan sosyalizm uygulamaları, gerek iktisadi gerekse de politik bir yığın sorunu kendi içinde üretmiş, uluslararası konjonktürdeki ve diğer etkenlerle ortaya çıkmış sorunlarla birlikte oluşan yumağı günümüze değin sürüklemiştir. Her ülkenin kendi koşullarına göre oluşan sorunların yanı sıra, her sosyalist ülkede ortaklaşa olduğu gözlenen kimi sorunlar da dikkati çekmektedir. 70 yıllık ve 40 yıllık uygulamalarda pek çok sorun aynı gibi. Bu benzerlik, sorunun kendini ortaya koyuş biçiminde de gözleniyor.

Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da 1960'lardan beri gündemde olan iktisadi reformlar, bugün perestroika ile dünya çapında yankı uyandırabilen bir açılım haline gelmiştir. Sosyalist ülkelerdeki ekonomik tıkanıklığın giderilmesi çabalarında kimi talep ve programların komünizme giden yolda bir "geri çekilme" özelliği taşıdığı, kimi talep ve programların da "geriye dönüş" olarak nitelenebileceğini söylemek mümkün. Örneğin, merkezi planlamanın direktiflerle katı bir biçimde, gerçeklik gözardı edilerek yapılmasından; ekonominin her alanının en ince ayrıntısına kadar planlanması kaygısından; sadece geniş öngörülü saptanmış amaç ve hedefleri planlamaya geçiş taleplerini "geri çekilme" olarak niteleyebiliriz. Hattâ kimi yönleriyle (örneğin, kaynakların mevcut sistemle daha rasyonel bir biçimde kullanılabilmesi yönüyle) bu tür bir planlama ilkesi, komünizme giden yolda ileri doğru atılmış sağlam bir adım olarak da değerlendirilebilir.

Fakat, özellikle Doğu Avrupa ülkelerinde daha çok duyulan "piyasa ekonomisi" talebi, sosyalist piyasa koşulları gözardı edildiği taktirde "geriye dönüş" karakterli nitelenebilir. "Geriye dönüş" sözü ile ifade etmeye çalıştığımız, kapitalist ilişkilere damgasını vuran özelliklerin öneminin artmasıdır. "Geri çekilme" ise, komünizm yolunda, sosyalist bir taktik manevra olarak algılanmalı.

Örneğin, Macaristan KP'nin 14. Kongresinde (partinin adından "işçi" kelimesinin çıkarıldığı kongre) alınan kararlar arasında özel teşebbüsün desteklenmesi, devlet işletmeleri ile özel teşebbüsten oluşan karma ekonomi modeli uygulaması (11.10.1989, Cumhuriyet) ilkelerini "geriye dönüş", kapitalist ilişkilere yönelik olarak algılamak mümkün. Kâr'ın yönlendirdiği kapitalist piyasa ekonomisinde, sistemin doğası gereği işsizlik başgösterecektir (ya da çok daha artacaktır). O halde halkın kapitalist piyasa ekonomisi yönündeki pragmatist istemleri, kendi içinde çelişkilidir. Çünkü, "herşeye rağmen tam is-

tihtam" uygulanan sosyalist ülkelerde halkın kendi talebi ile işsiz kalması düşünülemez. Fakat ihtiyaçların yönlendireceği piyasa ekonomisi talebini "geri çekilme", bu anlamda da olumlu olarak niteleyebiliriz; Macaristan'da parti ambleminin kırmızı yıldız yerine kırmızı karanfil olarak değiştirilmesi gibi.

Yine Demokratik Almanya'da muhalefetin ileri sürdüğü talepler içinde "parti ve devlet birbirinden ayrılmalı", "üretim araçlarının devlet mülkiyetinden alınarak, halkın mülkiyetine geçmesi" gibi talepleri (bu talep "halkın mülkiyeti" sözü ile grup mülkiyetini ya da özel mülkiyeti değil de, toplumsal mülkiyeti ifade ediyorsa) komünizme giden yolda ileri adımlar olarak görülmelidir.

Gorbaçov'un iktisadi reformları (perestroyka) siyasi reformların (glasnost) önüne koymasının pratik olmasa da politik-taktik bir anlamı var. Mülkiyet ilişkilerini yeniden düzenleme yoluyla yapılacak iktisadi reform ve bunun ardından iktidarın gerçekten sovyetlere kaymasını sağlayacak siyasi reform (26.10.1989, Cumhuriyet); yeniden yapılanma politikasının beyinlerinden biri olan Sovyet Bilimler Akademisi Ekonomi bölümü başkanı Abel Aganbegyan'ın "Ekonomik reformlar başarıya ulaşmazsa glasnost da tehlikeye girer. Sovyetler Birliği'nde demokratikleşmenin temelinde ekonomik reformların başarısı yatıyor." (31.10.1989, Cumhuriyet) sözü bunun ifadeleridir. Diğer yandan Doğu Avrupa'da KP'nin öncü rolü istenmez ya da bu role son verilirken, Sovyetler Birliği'nde KP'nin öncü rolünün korunması, ancak yeniden yapılanma belli bir aşamaya geldikten sonra Sovyetler Birliği anayasasının, partinin öncülüğü dahil tümüyle değiştirilebileceğini söyleyen Gorbaçov, Doğu Avrupa'da daha çok siyasi karakterli reform dönüşümlerini memnuniyetle karşıladığını ifade edebiliyor. (18.11.1989, Cumhuriyet) Elbette ki her ülkenin kendi özgül koşulları içinde oluşan sorunları yine kendi özgül çözüm yaklaşımları ile yakalaması, kendi kaderini tayin hakkını kullanması tartışılmaz. Gorbaçov'un kendi ülkesindeki siyasi taleplere karşı tavrı ile, Doğu Avrupa ülkelerindeki siyasi taleplere (hattâ onlar açısından kazanım haline gelmiş olan taleplere) karşı tavrı birbiriyle çelişmektedir.

Burada yeri gelmişken bir önemli saptama yapmalıyız. "KP'nin öncü rolüne son verilsin" istemi, diğer pragmatist istemlerle birlikte, gerçekte önemli bir soruna işaret etmektedir. Komünizme giden yolda bir aşama olan sosyalist modelde partinin rolü, devrim öncesi koşullardaki rolünden farklı özellikler taşımaktadır. Devrim öncesinde olduğu gibi antagonist çelişkilerin yerine, antagonist olmayan sınıf çelişkilerinin yer aldığı sosyalizmde partinin, komünizme ulaşma yolunda her alanda "öncü" olma işlevi ön plana geçmektedir. Egemen sınıfın baskı aracı olma özelliği ile varlığını sürdüren devlet mekanizmasının ortadan kalkması komünist topluma damgasını vuran özelliklerden biridir. Oysa yaşayan sosyalizm uygulamalarında parti ile devletin bütünleşmiş olması; parti başkanının aynı zamanda devlet başkanı, parti kadrolarının önemli bir kısmının aynı zamanda bürokrasi içinde yer almaları komünizme giden yolda önemli bir engel olarak değerlendirilmelidir. Parti-devlet bütünleşmesi sonucunda, süreç içinde devlet mekanizmasının ortadan kaldırılması, partinin kendi varlığının da yadsınması anlamına gelecektir.

Günümüzde toplumsal gidişe yön verecek, öncülük edecek organın (partinin) devletle içiçeliği, aynı zamanda bürokrasi bağını da partinin ayağına takmaktadır. Böylece 'iyi' yürümeyen her yönetsel kademedeki işin faturası doğal olarak partiye çıkmaktadır.

Öte yandan, devlet-parti bütünleşmesi parti içi demokrasiyi de yok etmekte, seçim yerine atamalarla kadrolar belirlenmektedir. Böylece, sosyalist sistemde parti içinde kendini ifade edemeyen, yönetsel mekanizmada bürokrasi çarkında eriyen talepler sonuçta gerçekten "öncü" olabilme vasfını yitirmiş partinin öncü rolüne ilişkin yasa ve fiiliyatın değiştirilmesi talebini yükseltmektedir.

Gerçekte, henüz sınıfların ortadan kalkmadığı, fakat çelişkilerin düzen içinde uzlaşır

olduğu sosyalist modelde, farklı sınıf ve kesimlerin kendilerini ifade edebilme istemleri oldukça doğaldır ve temsil edilmelidir de. Birbirinden farklı kesimlerin kendilerini ifadeleri ile oluşacak renkli tabloyu komünizme taşıyacak olan da KP olacaktır.

Aşağıdan yukarıya gelişen bu örgütlülük ve kendini ifade özgürlüğü sosyalist toplumda işçi demokrasisinin sarsılmaz temel taşlarını oluşturacağı da unutulmamalıdır. Daha önce yaptığımız değerlendirmeyi yine yaparsak; "KP'nin öncü rolüne son verilsin" istemi bir "geri çekilme" olarak nitelenmelidir. Bu bir *derivasyondur*, hattın devamlılığını sağlamak için hattan ayrılma özelliği gösterir.

Gorbaçov ile birlikte popülerleşen reform politikalarının tüm dünyayı sarstığı, diğer sosyalist ülkelerdeki reform ateşlerini yaktığı bir gerçek. İktisadi, siyasi (ama özellikle siyasi) reform talepleri sosyalist ülke halklarınca gündeme çıkarılmasında Gorbaçov belirleyici etken oldu diyebiliriz. Burada yapacağımız bir analogi ile, II. Dünya Savaşı sonrasında anti-faşist mücadele temelinde yükselen "halk demokrasileri" üzerindeki "büyük kardeş" etkeni, bugün de başka bir gündemle belirleyici. Durup, buradan Stalin hesaplaşmasını (onu tümünden reddederek yapılan "hesaplaşma"ları, günah keçisi arama kolaycılığı olarak değerlendiriyoruz) ilk iş olarak alan sosyalist ülke insanların ve devrimini gerçekleştirememiş ülkeler sosyalistlerinin bu konuya dikkatini çekiyoruz. Komünist enternasyonalin yokluğu koşullarında "büyük kardeş" etkeninin olumluluklarının yanısıra olumsuz belirleyiciliği ön plana çıkmakta. Gorbaçov politikalarının olumlu yanları bu gerçeği unutmamızı sağlamamalı.

Eğer "Marksizm çöktü" adlı şarkıyı okuyan burjuva koronun sıradan bir koristi olmak yerine, gelişmeleri diyalektik materyalist pencereden marksist gözle izlemek; kendisine "marksistim", "devrimciyim" diyen herkesin yolu olmalı. Bu bağlamda, gelişmeleri tek tek ve bir bütün olarak ele almanın, bununla doğru sonuçlara varmanın en sağlıklı yolu diyalektik materyalist yol olmalıdır.

Dahası bunca yıllık sosyalizm uygulamasının doğal sonucu olarak oluşan toplumsaltarihsel birikim de unutulmamalıdır. Tarihin tekerleğini geriye çevirmek için apartta bekleyen emperyalist kapitalizm, reformları kapitalizme dönüş olarak değerlendirip çeşitli oyunlar sergilese de; sosyalizm kendi içinde oluşan sorunları yine kendisi çözmeyi bilecektir. Burada bizlere düşen sorumluluğu, kendi ülkemizde devrim ateşini yakarak yerine getirebiliriz. Kapitalizme karşı kazanılan her mevzi, enternasyonalist bir ruhla sosyalizm uygulamalarının sorunlarının çözümünde dışsal bir etken olacaktır.

18.12.1989

EN EL POZO MARIA LUSIA*
15 Enero 1936 / 1 Abril 1939 - ESPANA

-nice "Ispanya"lar için..

Biz ölürken
türkü söylüyoruz
güller yerde
kalmasın
rüzgarlar...

ağıtlar
türkü söylesin
yüreklerimizin öcü
için
rüzgarlar...

şarkılar
EN
EL POZO MARIA LUSIA
çağırsın
ormanlarda
rüzgarlar

"NO PASARANI!"
kiyamete
kadar...

Halid Özkul
Bakırköy, 1986

* Maria Lusía Çukurunda" türküsü Ispanya İçsavaşında (15 Ocak 1936 / 1 Nisan 1939)
devrimci halk arasında popüler olmuş güzel lirik türkülerden sadece bir tanesidir!...

DEMİR ÇELİK GREVİ İŞÇİ SINIFINA NELERİ ÖĞRETTİ?

Necdet Öksüz

Bağımsız Çelik-İş Sendikasının yürüttüğü Iskenderun ve Karabük Demir Çelik Grevi 137 gün sürdü (4. 5. 1989-17. 9. 1989). Greve 24 bin işçi katıldı; bu, Türkiye işçi sınıfı tarihinde katılım olarak en büyük grevlerden biriydi. İşçilerin talepleri ekonomik ağırlıklıydı. Önceleri pasif direnişlerle öne çıkan işçi talepleri, toplu sözleşme öncesi dönemi hazırlayan eylemler dizisiydi. D. Ç. İşletmelerinin işçi taleplerini kabul etmeyişi nedeniyle grev doğmuştu.

Grev, işçi sınıfının mücadele silahlarından biri ve en etkilisi. Ülkemizdeki aleyhteki bütün faktörlere rağmen grev yapılması, işçi sınıfının hareketliliğini, sosyal mücadeledeki gücünü ortaya koyuyor. Türkiye'deki mevcut iş yasalarına göre, hakiki anlamıyla grevler yapılamıyor. İşçi sınıfının bu hakkı çok yönlü düzenlemelerle baskı altında tutuluyor. Bütün bu mekanizmaları kırmak için işçi sınıfının siyasal ve sendikal birliğinin gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Burjuvazi kendi sınıf çıkarlarını korumada oldukça bilinçli. Öyle ki, karşısındaki güçleri etkisiz bırakmak için bütün yol ve yöntemleri ustalıkla kullanmış. Sosyalist hareketimiz parsellenmiş. İşçi hareketi gerici sendika kurum ve yöneticileriyle kuşatılmış. Sağlı "sol"lu burjuva partileri düzeni ayakta tutmak için olağanüstü çaba gösteriyor. Basın tekel-lerin elinde. Radyo ve TV demagojik çarpıtmalarla işçi sınıfı ve emekçi halkımıza sesleniyor...

İşçi sınıfımız gene de grev silahını kullanıyor.

Her grevin bir hesabı vardır. Grevlerin strateji ve taktiklerini incelediğimizde, işçi sınıfının bazı kazanımlarına rağmen büyük ölçüde sermaye sınıfının çıkarları korunmuş ve zarara sokulmamış olduğunu görüyoruz: D. Ç. Grevi süresince demir ve çelik sıkıntısının çekilmediği, yurtdışından gümrük vergisi kaldırılarak ithalat yapıldığı, bunun en yalın örnekleri arasındadır.

Iskenderun, Karabük ve Ereğli metal işçileri modern üretim yapan işyerlerinde çalışıyor. Modern üretim modern proletaryayı sahneye çıkarır. Modern proletaryanın düşünce ve davranışta nerede olduğunu ve ne yaptığını "sorgulayanlar" var. Ülkede küçük burjuva "aydın"larının bir türlü görmek istemedikleri modern proletarya, inkârcıların da büyük katkısıyla, sendikasından ve partisinden tasfiye edilebilmektedir.

Geçmiş mücadelelerden bir örnek vereceksek: Türkiye modern proletaryasının en önemli bölümü, T. Maden-İş Sendikasında örgütlüydü. DİSK'in en ciddi birimini Grev ve Direnişlerin belkemiğini işte bu modern proletarya oluşturuyordu. Metal işçileri işçi sınıfının siyasal ve sendikal birliğini sağlamaya adaydı. Ama, modern proletaryanın gücünün partisine ve sendikasına yansımaması için işbaşı yapabilen "örgütlü oportünizm" görevini yerine getirmede kusur işlememiş, sermayenin niyetleri uzantısında modern proletaryanın gücünü kuşatabilmiştir.

T. Maden-İş Sendikası, genellikle özel sektör kesiminde örgütlenme yapmış, kamu

sektörüne girememişti. Daha çok da İstanbul ve çevresinde sendikal mücadele yapan sendika (bir zamanlar "İstanbul Dukalığı" olarak adlandırılıyordu.), çemberi kırıp Anadoluyu kucaklayamamıştı. İşçi sınıfını ciddi biçimde örgütlemek yolunda program, örgütlenme ve eylemi bulunmayan sendikacılar, varolan sendikalaşma istemlerini, o da yöresel devrimci kadroların öncülüğü sayesinde, örgütleyebilmekteydi. T. Maden-İş'in Ereğli ve İskenderun'a gitmesi bu biçimde olmuştur. Karabük'teki örgütlenme ise, sendikacıların çapsızlığı nedeniyle gerici sendikacılığın eline teslim edilmişti...

Sermaye+polis+yerli faşist milis koalisyonu, işçi sınıfının örgütlenmesini kırmada zaman zaman etkili olamamıştı.

Metal işkolu, esas olarak da D. Ç. İşkolu, bilinçli olarak gerici-tutucu bir sendikal anlayışın emrine boşuna sunulmamıştı. Bu anlayışın tahkiminde 12 Mart ve 12 Eylül darbele-ri, tekeli sermayenin yüksek çıkarları doğrultusunda, "koç başı" rolünü üstlenebilecek sendikaları ve yöneticilerini bulmada zorluk çekmemişti. Hattâ T. Maden-İş Sendikası içinden, modern proleter gücün kırılmasını sağlayacak azılı hainler (çürük insan malzemesi) çıkartılabiliyordu. Ereğli, Karabük, özellikle de İskenderun D. Ç. fabrikaları, modern proleter gücün kırılması politikalarıyla, gerekli istihdamın dışına (zaman zaman normal istihdamın iki katına kadar) çıkarılabiliyordu. Burjuvazi, faşist milisleri bu işyerlerinde kadrolaştırmak hususunda her türlü "modern işletme" anlayışlarını terketmede bir sakınca görmüyordu.

Günümüzdeki durum, işte bu türden bir geçmişin uzantısında incelenmelidir. Bugün, eskisinden daha da yoğunlaşmış ve donanımlı bir DTK'nin baskı ve terör ortamında, işçi sınıfı grev yapmaktadır.

D. Ç. Grevinde, İşçi sınıfı ve Türkiye Solu bu grevi yönetmek şansına sahip değildi; dağınık ve örgütsüzdü. Yerel devrimci aktivitelerde kurulan ökse-ye kıramıyordu. Çünkü, işçi hareketinin ekonomik, demokratik taleplerinin köklü değişim ve dönüşüm talepleriyle buluşmaması için mümkün olan her şey devredeydi. Tarihsel ve sosyal haklılıklarıyla bu tabloyu değiştirecek güçler ne yapıyordu?

İşletme MESS'e bağlanmış, gerici-tutucu Türk-İş devreye sokulmuştu.

Sendikanın işlevsiz kalması uğruna, içindeki faşist kadro öne çıkarılmış, hattâ sözleşmenin bağlanması için bu "Kadro"nun ağırlığını koymasına destek verilmiş, teamüldışı olarak sözleşmeyi sendika şube yönetimi imzalayabilmiştir.

Böylelikle "tatlıya" bağlanan bu mücadele, işçi sınıfına unutulmayacak bir deney ve ders vermiştir. Çelik-İş Sendikasının "%200 zam alındı" övünmesi, dört ayda enflasyonla silindi ve bazı çevrelerce Metal-İş'e karşı bir silah olarak kullanıldı; ve sendikal mücadelenin ne demek olduğu bütün çıplaklığıyla, D. Ç. Greviyle, bir kez daha gündeme getirildi.

İşçiye, emekçiye dayanılmaz zamlar dayatılırken, D. Ç. Grevinde "kara para"nın dediği oldu. Tekelci kârlar katlandı. Bu karambolde, işçi sınıfına sınıfsal çıkarlarını anlatıp yol gösteren, bu hesapsız (sermaya sınıfınca hesaplı) grevin, kötü ajitasyon dışında, dişe dokunur değerlendirmesini yapan da çıkmadı.

Sendikalı işçilerin en dağınık ve çok sendikalı bir işkolu olan metal işkolu, her türden burjuva ideolojisinin etkisine açıktır. Bütün bunlara rağmen işçi sınıfı grev yapıyor, ama sırtındaki sendika, MESS, patron ve iktidar sultasını bir türlü yere çalamıyor.

Sonuç olarak, işçi sınıfının siyasal ve sendikal birliğinin önemi D. Ç. Grevi ile, anlayana bir ders daha vermiştir.

BİRLİK VE YASALLIK ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Hasan Akbaba

Sınıf mücadelesi, çeşitli dönemlerde yükselme ve düşme gösterebilir. Bu mücadelede güçlerin karşılıklı zayıf ve güçlülüğüne ya da devrimci mücadelenin örgütlülüğü, kitleler üzerindeki etkinliğine bağlı olarak kendini hissettirir. Başka bir ifadeyle de hareketin örgütsüzlüğü, zayıf ve dağınıklığını da gösterebilir. Böyle anlar devrimci durumun iki yönünü ifade eder.

Türkiye burjuvazisi, faşizan yapısıyla siyasal ve ekonomik bunalım dönemlerinde, özellikle de sınıf mücadelesinin yükselmesi ve devrimci hareketin örgütlenmesi karşısında, fazla seçeneğe sahip olmadığından, darbelere başvurma durumundadır. Görünürdeki devlet kurumları dışındaki "görünmeyen devlet"in gücü devreye girebilir. Devletin yapısındaki kapitalist anarşi ve terör kitlelerden gizlenmeye çalışılır. Yeri gelince de askeri darbelerle devletin siyasal, ekonomik, kültürel yapısı daha da güçlendirilmesi amaçlanır.

12 Eylül cuntası, insan hakları savunucusu pozisyonlarından hareketle, "kardeş kanı" dökülmesin demagojileriyle iktidara geldi. Oysa, siyasal, ekonomik ve sosyal bunalım 12 Eylül'ü iktidara getirmişti. Cunta işbaşına getirilmeseydi devrimci muhalefet kararlı ve donanımlı bir duruma geliyordu. Kapitalist-emperyalizmin "önlem"leri boşuna değildi.

12 Eylül öncesinde zayıfta olsa devrimci kadroların kitleler üzerinde belli bir etkinliği ve sözgeçerliliği vardı. Bir bakıma, 24 Ocak kararlarının hayata geçirilmesi zordu. İşçi sınıfının bir genel grevi, kitlesel çıkışlar yaygınlaşabilirdi...

"Görünmeyen devlet" eliyle bazı provokasyonların yaratılması, "Alevi-Sünni Çatışması"nın tezgahlanması işten değildi. Hiçkimse Maraş ve Çorum olaylarını unutmaz. CIA patentli faşizmin, "ülkücü"lerin katliamları boşuna değildi...

Askeri faşist cuntanın gelmesini kolaylaştırıcı manipülasyonlar, kimi devrimci kadrolarca zamanında görülmekteydi; devrimciler hareketin işçi sınıfı temelinde sağlam güvenceye bağlanması için çaba gösteriyordu. Ama hazırlık dönemi donanımlı öncünün işbaşı yapmasına yetmemişti. Faşizm, işçi sınıfı hareketinin sorunlarını aşamadığı, iktidar alternatifini olamadığı bir süreçte, karşı-devrimle, iktidar olabilmıştır. Cuntanın balyozundan her ilerici siyasi eğilim nasibini almış, devrimci hareket güçten düşmüş, adeta bitkisel bir hayata dönmüştür. Hareketimizi bitkisel hayattan kurtaracak, teknik, yetenek, edevat ve operatörlere ihtiyaç vardı. Türk ve Kürt Solu, işte bu koşullardan çıkma kavgası veriyor...

12 Eylül'ün yıkıntıları, toparlanmayı gündeme getirirken, bir yandan güçsüzlüğün aşılması mücadelesi verilirken, öte yandan da yılgınlık, bocalama, muğlaklık, pasifizm, troçkizm, sivil-toplumculuk, yeni-solculuk, yasallık gibi hastalıklar işbaşı yapmıştır. Yılgınlık, Marksizm-Leninizmin geçersizliğini, aşıldığını savunur oldular. Sosyalist Sistemdeki bunalımlar da böylelerinin eline "yeni" kozlar verince, Stalin'e saldırı adı altında Leninist değerler sistemine dil uzatılması, her türden sapmanın işbaşı yapabildiği bir ortamda, mümkün olabilmıştır.

Bilimsel Sosyalizmin düşmanlarıyla başetmenin tek yolu, öğretiyi, onun yöntemine

sıkıca bağılılıktan geçiyor. Bu türden bir donanıma sahipsek nükseden hastalıklarla mücadelede o derece başarılı oluruz.

* * *

Günümüzde "birlik" tartışmaları türedi. Bu konudaki her yaklaşım, kendi özneliliği açısından sorunu ele alıyor. Kişi, grup ve örgütlerin yaklaşımı genellikle "gel bana katıl!" şeklindedir. Bu yönelişlerin bilimselliğini tartışmak bir yana, içtenliğini bile tartışmamalıyız.

"Birlik" diyenlerin bunu hayata nasıl geçirdiklerini sorgulamak gerekiyor. Yargılarına katıldığım bir dostumun yayımlanmamış çalışmasından bir özeti sunmak istiyorum:

"TKP'nin mücadele ve örgütlenme anlayışı, TBKP'den önce, 'Sol Birlik' programı içinde çıplaktı. 'Sol Birlik'; TKP, TİP ve TSİP'nin dışa vurmuş birlik adına esas anlayışlarının yaygınlaştırılmış biçimi; TKSP, PPKK ile aynı mantığı yaşama geçirecekleri; TKEP'nin de yarı-bocalamalarla bindiği (ideolojik evrimleşme treninde çarpılıp birçok dişlerinin kırıldığı) ve Marksizm adına bir sosyal reformlar paketinin programsal ifadesiydi. Bu, işçi sınıfı ve emekçilerin öncü organizasyonuna yönelmek demek değildi; bu yöneliş, burjuvazi tarafından tanınmanın bir manevrasıydı. Batı Avrupa'nın komünist ve sosyalist partilerinin birçok mültecinin put misali, papaz vicdanlarda hesaplanarak hazırladığı, TBKP pratiği ile ortaya çıkan bir programdı.

(...) TKEP, üzerine sıçrattığı bu çamuru devrimci bir tutumla temizleyememiştir; TKSP ve PPKK, ülke koşullarında daha "uygun" bir mantıkla sürdüreceklerini umduğu TEVGER oluşumuna katılmıştır. Bu örgütlerin aynı yapıda erimesi olanaksızdı; o halde 'Sol Birlik' neydi? Hayatı kucaklayamayan örgütlerin "yeni" birlikteliği(!) ne anlama geliyordu. İşçi sınıfı ve emekçilere niçin bir özeleştirisi yapılmamıştı? (...)"

Söylenenlerde büyük haklılık payı var.

12 Eylül sonu bütün örgütler darbe yedi; merkezi yapıları yara aldı, ya da dağıldı. Bu türden dönemlerin doğal olguları olarak nitelenecek çürümeleri olağanlaştırmamak gerekiyor. Davasından dönen, ihanet edenler çıkabilir; ama yaşanan gerçekliği saptırırcaasına, lafazanlık, ukalalık ve bilgiçliğe soyunanları açığa vurmamız gerekiyor.

"Yeni" döneme uyarılama manevraları yapanlara geçmiş daima hatırlatılacaktır. Bilimsel Sosyalizmin genel geçer ilkeleri, yöntemleri böylelerine karşı dirençle savunulacaktır.

"Birlik" diyenler, BİRLİK'e inanmıyor; ama "birlikçi" görünümlerinden de vazgeçmiyor. O halde bu içtensizlik ne adına yapıyor?

Kendi dar yapılarını ikna edemeyenler işçi sınıfı ve emekçi halkımızı nasıl ikna edecekler?

Bizler, BİRLİK'in ne demek olduğunu hayatın içinde, kanımızı akıtarak öğrendik; kimse bizim adımıza hareket edebileceğini zannetmesin! Bizler, zaman, kadro israfıyla egolarını tatmin eden "aydın"larla ayrılmak, devrimci olmanın gereklerini yerine getirmeye aday hakiki aydınlarla birlik konusunu tartışmaktan yanayız. Her koşulda sınıf mücadelesinin gereklerini yerine getirebilecek, sorumluluklarını tartabilecek, yaşam çizgisini eylemiyle uyumlu kılacak devrimci kadrolara ihtiyacımız var.

Türkiye'de komünist sıfatı ucuzlatılıp muğlaklaştırılıyor. 1980 öncesi birbirine silah çeken de, en ağır suçlamaları yapan da birbirini "komünist" yerine koymakta, ve de "birlik" çağrısı yapabilmektedir! Diyalektiğe inanıyorum; insanların değişim ve dönüşüme uğrayacağını biliyorum; ama ne var ki, kimse devrimcilere karşı hesap verme gereğini yerine getirmiyor; özeleştirisi yapmıyor; bugünkü duruma nasıl geldiğini es geçiyor; bu çerçevede her örgüt, geçmişte olduğu gibi yapısını korumakta -koruyabilmektedir. Kendi iç yapısını Leninist normlara göre tanzim ve tasnif edemeyen, Leninist demokrasiyi asla

bünyesinde yaşamayan -yaşatmayan-lar, şimdi "çağrı" yapıyor -Yapabiliyor-lar!

Bir örnek vermeliyim: "SEÇENEK" 3. sayısında "çağrı"sını şu hareketlere yapmaktadır:

"Bu gün (...) yanı sıra, dışımızdaki örgütlerden TDKP, TKİH ve TİKB komünisttirler. Örgütümüzü değerlendirmede temel aldığımız anlayış ve yöntem bu örgütler için de geçerlidir." Diyebilmektedir. Devamla;

A) Komünist hareketin işçi hareketinden yalıtık olması,

B) Marksizm-Leninizm kavranışındaki gerilikler ve çarpıklık nedeniyle ülke devriminin programatik, stratejik, taktik sorunlarında ayrılıkların varlığı,

C) Uluslararası komünist hareketin içinde bulunduğu hata ve yetersizlikler ve bunun Türkiye komünist hareketi üzerindeki yansıması."

İşte bu gerekçelerle ayrılığın gündeme geldiğine, bu nedenlerin de birleşmeye engel oluşturmamaya çalıştığını söyleyebilmektedirler. "SEÇENEK" bu hareketleri, günümüzde "komünist" olarak değerlendirirken, nedenlerini kanıtlamaya çalışırken, geçmişten-günümüze geçirdiği evrimi anlatabilir mi? Geçmiş günümüzde aşıldı mı? Birliğe yöneldiğine göre "aşılmış" olmalı? Sormalıyız: İşçi sınıfından "yalıtık durum" bugün de devam etmekte midir? Marksizm'deki "gerilik-çarpıklık" aşıldı mı? Bu tespitleri yapanlar kendi çizgilerini Bilimsel Sosyalizmin genel-geçer ilkeleri ışığında yargılamış mıdır? Yargılayabilmişse hangi sentezlere kavuşmuşlardır? Daha somut ve içtenlikle, "biz AEP çizgisini izleyenler, aynı şeyleri söylemekteyiz, bunun için de ayrı yerde durmanın bir anlamı yoktur!" diyebiliyorlar mı? Çünkü ideolojik anlayışlardaki temel farklılık, ayıran değil birleştiren durumda ise, nüanslar üzerinde tartışmanın bir anlamı yoktur. Birbirlerini "komünist" olarak niteleyenlerin birleşip-ayrışması, ayrıca kendi sorunlarıdır.

Benzeri bir "birlik" süreci PKK, Acil, SVP, TKP-B için de geçerlidir. Bu örgütler de "Kürt Solunun savaşçı, ilerici ve devrimci gücünü" savunarak "birlik" çalışmasına girdiklerini duyurmuştur. Diplomasi ve kâğıt üzerinde kalan bu çalışmalar kendini fiiliyatta kanıtlayamamıştır.

Kısacası, işçi sınıfı ve emekçi halkımızın kütleli desteğini alamayan, bu türden bir programı üretemeyen, yazdığı ile yaptığı çelişen örgütler mücadeleye kaynaştırıcı bir harç olamamaktadır. "Birlik" arayanların konumları, mücadele anlayışları, ideolojileri, strateji ve taktikleri, kitle çalışmaları (ki bazılarının etkin bir kitle çalışması da yoktur) farklı olunca "birlik" te havada kalmaktadır. Ayrıca, her örgüt, daha örgütlenme ve içsel sorunlarının aşılmasını başaramamış sosyal pratikteki yanlışlıklarını değerlendirip eleştiri-özeleştiri süzgecinden geçirememiştir. Bu süreci aşamayanlar "birlik" diye diye BİRLİK'i zedelemektedirler.

Kendinden söz ettiren örgütler, haliyle öbürlerinin önünü kesmektedir. Önü kesilen örgütler de hayatın içinde ki sorunlarla boğuşup durmakta, platformlarda zaman tüketmektedirler.

Gerçekten BİRLİK arayanlar ise, örneklerini daha da çoğaltabileceklerimizden farklı olmalıdır.

Nasıl bir birlik? sorusuna dürüst, açık, içten ve bilimsel bir cevap verilecekse, ve de bunca yaşanan pratiklerden sonra, yanlışları tekrarlamak da istemiyorsak, konuya açıklık getirmeliyiz.

Komünistler BİRLİK'ten yana olur; hangi birlikten? Siyasal ve sosyal devrim cephesini geliştirip güçlendiren, nihai zafere götürecek BİRLİK'ten yani dünyada denenilen, sınanan, doğruluğu kanıtlanmış BİRLİK'lerden. Asya'da Afrika'da, Latin Amerika'da sosyalizmin zaferi için dövüşenlerin kanıtladığı BİRLİK!..

Ülkedeki "birlik" tartışmaları pratik örgütçü adımların atılması için değil, "teorik" platformların oluşmasına yöneliktir. Oysa teori-pratik bütündür. Yalnızca tartışmayı ön çıkaran (ki böylelerinin işi de yalnızca budur) larla birlik sorunu tartışılmaz.

Hangi sıfatı kullandığına (Devrimci, İlerici, Sosyalist, Komünist), bakmadan, Hakiki BİRLİK'çilerin bunun için savaştıklarını, kişi, grup ve örgüt yapılarını aynı amaçla faaliyetler toplamında kaynaştırdıkları bilinmektedir.

Marksizm-Leninizmle uzak-yakın ilgisi bulunmayan örgütlerden, örneğin TKEP'ni ele alalım; en meşhur örnek budur: "Herkes gelip bize katılsın, bizim potamızda erisin, ideolojik belirlemelerimizi özümseyin!.."

"Emek" 9. sayısında, "Yeni Çözüm" ile giriştiği "tartışma"da şu çağrışı yapabilmektedir. "Leninist normları temel alarak kurulmuş proletarya partisi mevcuttur, bu yürünmüş aynı yolu yeniden yürüyüp enerjinin büyük bölümünü yararsızlaştırma yerine, var olandan daha ilerisini yaratma olanağı bulunmadığına göre, varolan bu yapıyı birlikte gereken düzeyde yeniden üretelim". Bu türden bir "çağrı" ile "Yeni Çözüm"ün partileşme konusundaki tutumuna "cevap" verilmiş olmaktadır! Cevapsız kalan bu niyetler dar grupçuluğun kötü örnekleri arasındadır! "Dar grupçuluk" un tadı damağında kalan "Emek" kendi sıfatını başkalarına yıkararak tutumunu kurtarmaya çalışır: "(...) Bu önerimizin grup ruhunun hâlâ güçlü olduğu Türkiye'nin bugünkü koşullarında dikkate alınmayacağını, herkesin bildiği yoldan yürümeye devam edeceğini biliyoruz."

İşte "komünist"lerimizin "birlik" ten neleri anladıklarının bazı ipuçları: İşte bilimsel bir polemik örneği(!)...

Sayıları neredeyse yirmiyi bulan "KP"lerimizin "öncü"lük kuruntuları bu düzeyde seyretmektedir. Halâ örgüt ile PARTİ ikilemini kavrayacak yetenekte olmayanların "M-L" iddiaları bir yana, "ben komünist partisiyim" diyebilmesi, hareketimizin geldiği düzeyi doğruca açıklamaktadır. Bu türden örgütlenmelere sorulmalıdır: "Sen nasıl Komünist Partisi oldun? Bu sıfatı -ehliyeti- size kim verdi? KP olduğunu pratikte nasıl kanıtladın? Kitleler senin bu kuruntuna ne diyor? Kalıcı olarak neleri ürettiniz?!..

Evet, Türk ve Kürt Solunda hakiki komünistler vardır. Komünistler de teori ve pratikleriyle işçi sınıfı ve emekçi halkımızca tanınmaktadır. Hayatı kucaklayamayan "komünist"lerimizin dergi çıkarması, kitap üretmesi, öncülüğün oluşması anlamına gelmez. Ütopyacı idealizmden kurtulmuş, Marksizmle azbuçuk ilgisi olan herkesin bildiği gibi, yalnızca propaganda amaçlı, fakat örgütlenme yeteneği bulunmayan, yerden ayakları kesik bu örgütlenmeler KP yerine ikâme edilemez.

Yerli yersiz herkesin "saldırdığı" Stalin'den bir örnekle konuyu kapatacağım: "(...) Parti, proletaryanın partisiz örgütlerine doğrudan doğruya bağlı olan ve çoğu kez bu örgütleri yöneten işçi sınıfının en iyi unsurlarının birleşme noktasıdır; ikincisi işçi sınıfının en seçkin unsurlarının birleşme noktası olan parti, işçi sınıfının örgütlerinin her biçimini yönetmeye yetenekli önderlerinin yetiştirilmesi için en iyi okuldur; Üçüncüsü, işçi sınıfı önderlerinin yetiştirilmesi için en iyi okul olan parti, deneyimi ve saygınlığıyla proletaryanın savaşımının önderliğini merkezleştirmeye ve böylelikle işçi sınıfının çeşitli örgütlerini yardımcı organlar ve partiyi sınıfa bağlayan volan kayışları haline getirmeye yetenekli biricik örgüttür. Parti, proletaryanın en yüksek sınıf örgütü biçimidir." (Leninizmin İlkeleri, s. 106, 107)

Evet TKEP ve öteki yerli "komünist" lerimize sormak gerekir: Siz bu tanıma giriyor musunuz? Ya da Proletaryanın Partisi nedir? Halâ "biz partiyiz" diyebiliyorsanız, uzun söze gerek yok, buyurun laflar pratikte konuşsun!..

Türk ve Kürt Solundaki örgütlenmeleri, bunların bölünmesini, "birlik" deneylerini bilmeyen yoktur. Ayrıntılı döküme de gerek görmüyoruz. Bütün "birlik" platformlarının,

kendisine "biat" etmeyi tasfiye ve bitirmeye yönelik olduğunu biliyoruz. Böylelerinin M-L ile bir yakınlığı da olmadığı gibi, BİRLİK diye bir sorunları da yoktur. BİRLİK adına ökse kuranlardan bin kere düşünerek uzak durulmalıdır. Bu anlayışlar gecikmeden tökezlenip aşılacaktır.

Proletaryanın Partisi'ni oluşturmaktan yana olanlar, sağ reformistlerden ve M-L'den habersiz sekterlerden partileşme silahını almalıdır. PARTİ, diyenler üretimi gömük çalışmaları en kısa zamanda hızlandırmalı, hareketimizi bir KONGRE'ye götürmeli, ideolojik-teorik perspektifini netleştirip bu oluşuma katkı getirmelidir. Komünistlerin birliği, ağır bir sorumluluğun üstlenmesi demektir. Tarihsel sorumluluklarımız bunu gerektiriyor. Bu anlayış komünistleri sağlıklı devrimci birliklere yöneltir.

Özetlersek, BİRLİK anlayışımız, geliştiren, dönüştüren ivme olmalıdır. "BİRLİK" adına "potamızda eriyin" zihniyetinde değil, siyasi ilişkilerde, ilkeli, kural tanıyan, yöntemleri geliştiren, uygar, içten, açık, dürüst ve demokratça olmalıdır.

BİRLİK, işçi sınıfı ve emekçilerin ulusal ve sosyal kurtuluşunu esas alan, Bilimsel Sosyalizmin bütün kavramlarına ilkesel bağlılıkla hizmet eden, zoru göğüsleyebilenlerin düşüdür. İşçi Sınıfı Hareketinin davasını omuzlayabilen, ona yön verip yöneten, siyasal ve sosyal devrime götüren anlayışların nitelikli toplamı ve savaşçı birliğidir.

* * *

Şimdi de, Türkiye'de "sivil-toplum"cuların, tövbekâr komünistlerimizin yasallık üzerine düşüncelerine (düşlerine) eğilmek istiyorum: "TBKP, devrimin bir iç savaşa dönüşmeksizin gerçekleşmesini amaçlıyor. Tarihsel deneyim emperyalizmin, militarizmin, sömürü düzenini tehlikede görünce, her türlü araç ve yöntemle devrimci süreci durdurmaya çalıştığını gösteriyor. İşçi sınıfı ve emekçiler, iç ve dış gericiliği şiddete başvurmaktan alıkoyacak bir politik güçler oranını, caydırıcı güçte ezici bir çoğunluğu oluşturacak barışçı yolu kazanmak ve güvenceye almak için her çabayı göstermelidir." (Yeni Açılım Yayıncılıktan TBKP Programı, s. 52)

Bu alıntıdan sonra tek söz söylememize gerek yoktur. Marksist devrim ve zor anlayışının yerine reformist anlayış egemen kılınarak, Marksizme katkı getirilmesi(!), devrimin tatil edilmesi, burjuvaziyle uzlaşma arayışları, yasallığı tek güvence tanımaları, barışçı iktidar yönelişi tam da "ilerlemeci" anlayışların "yeni" biçimlerini yansıtıyor. Böylelerini, Şili örneğinde, Allende ile kıyaslamak bile yersizdir. V.İ.Lenin'in "Devlet ve Devrim" adlı eserini hatırlatmak da yanlış olacaktır.

Niyetleri, kapitalist-emperyalist ülkelerdeki gibi düzenle bütünleşen Bilimsel Sosyalizmin bütün değerler sistemini reddeden, neredeyse kendi suçluluklarına Lenin'i de ortak etmeye yeltenenlerle tartışmak da Devrimci ve Sosyalist Kadrolara bir şey kazandırmayacaktır.

Kapitalist toplumu kutsayan, sınıflar mücadelesini atlayan, burjuva demokrasisine tapınan, sosyalist demokrasi konusunda sayı-suyu olmayanları parmağa dolayarak zaman da tüketemeyiz.

Komünistler, burjuva demokrasisinin sınırlarını genişletmeye, ondan yararlanmaya karşı çıkmazlar; tam tersine demokrasiye, insanın insan olmasını sağlayacak koşulların oluşturulmasına çalışanlar komünistlerdir. Allah yazdıysa bozsun, "sivil-toplumcu"ların, tövbekârların anladığı anlamda bir "demokrasi" tutsağı değiliz. *Burjuvazinin en mükemmel demokrasisi bizim için bir diktatörlüktür. Bizim demokrasi anlayışımız en mükemmel burjuva demokrasisinden milyon kere daha demokratiktir!..*

Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasal yapısını bilimsel olarak tahlil edenler, demokrasi sevdasına isterlerse yakalanabilirler.

Komünistler, ortada legal koşullar varsa ondan yararlanmak için tereddüt etmezler; legaliteye tapınmadan demokratik hak ve özgürlükler kavgasını verirler; çeşitli örgütler ağını kurarlar; tek mücadele yöntemi olarak legalitenin olanaklarına çakılmazlar; tarihsel görevlerinin bilincinde olarak, mücadeleyi sosyalizmle birleştirirler...

Yasallık ve demokrasi kelimelerini yeniden keşfetmişçesine, her türden sağ oportünizmin ortalığı boz-bulanık duruma getirdiklerini görüyoruz. Kimileri "Gramsci"nin "sivil toplum" anlayışını -anlamadan- göklere çıkarıyor; kimileri Alman sosyaldemokratlarının, 1. Dünya Savaşında bayraklaştırdığı şoven, sosyalşoven oportünist anlayışlarına -kendilerini gizlemek için - sığındılar. Kimileri de "Çağdaşlık" (ne demekse) ta karar kılıp "Marksizm-Leninizm aşılmıştır" deyip işin içinden sıyrılmıştır. Sınıf mücadelesinde ihanetin en büyüğünü bu zavallılar yapmıştır-yapabilmiştir.

Murat Belge içeriğini boşaltırcasına "Gramsci"ye sığınarak teslimiyetini, tükenmişliğini, sosyalizme ihanetini gizlemeye çalışmaktadır. Aydınlıklı ve TBKP'li baylar ise, yasallık ve demokrasi adına uzlaşmacılığın uvertürleriyle uğraşmaktadır. Bütün bu "uğraş"lar çok büyük bir işmiş gibi "Ciddi"yetle yapılmaktadır.

Bilimsel Sosyalizmi paşa gönüllerine göre uyarlayıp çarpıtmaya girişenlere Lenin'den Kautski'ye cevaplarını da hatırlatmayacağız. Çünkü Kautski bile yerli oportünistlerimizden farklı bir yerdedir. Yerli oportünistlerimizi türlerine bakarak tasnif etmek, buluştukları kalıplara dökmek bizim işimiz değil; böyleleriyle aynı partide de olmadığımız için kendileriyle örgütlü hareketin içinde boy ölçüşmek "şans"ından yoksunuz.

Türkiye'nin "yeni" koşullarında, tarihsel babalarına taş çıkartan bütün sağ ve "sol" görünümlü oportünist akımlarla, burjuvazinin açtığı kanallarda hesaplaşmak onlar açısından oldukça "rahat"tır. Türkiye'de devrimci mücadele, Bilimsel Sosyalizmin ideolojisi ve yöntemleri uzantısında, özgün deneylerimizin ışığında, verilecektir; verilmektedir. Burjuva diktatörlüğü karşısında tarihsel devrimci zoru kavramak için modern proleter yapıları örgütlemek gerekecektir.

Türk ve Kürt Solu, büyük bir kararlılık, özveri ve kurumlaşma mücadelesinin arefesindedir. Devrimci Hareketimizin gündemini de bu kadrolar yapacaktır.

22 Kasım 1989

Ceyhan

ABONELERİMİZE

SORUN BSD'mizin 1. sayısından 6. sayısına; 6. sayısından 12. sayısına kadar süresi bitmiş abonelerimizin abonelerini yenilemesini; yenilenmeyen yurtiçi ve yurtdışı abonelerimize gönderilen Dergimizin bundan böyle gönderilemeyeceğini; nakil ve tahliye nedenleriyle adresi değişen cezeavi okurlarımızın yeni adreslerini bildirmelerini önemle rica ediyoruz.

SORUN BSD'mizin daha da işlevsel olmasını dileyen okurlarımızın abone katkılarını bekleyeceğiz.

Abone bedeli: Yurtiçi: (6 sayı) 18.000 TL. Yurtdışı: 30 DM. Posta Çeki Hesabı: 98213'e ya da T. İş Bankası Türbe Şubesi-İst. 18474 nolu hesaba gönderilebilir.

TÜRKİYE'DE LAİKLER NE KADAR LAİKLER?

Aytunç Altındal

Önce şu hususu belirtmekte yarar görüyorum.

Başlıkta yeralan "Laik" kavramıyla onunla bağlantılı ve fakat ondan bağımsız bir kavram olan "Sekülerizm" birbirleriyle karıştırılmamalıdır. Sekülerizm (Dünyevi, cismani, insana-ait-olan) paganlardan bu yana var; Laisizm ise özellikle 1798'den bu yana, o da sadece dar bir anlamsal çerçevede kullanılmak kaydıyla var. İlk laik eğitim örgütlenmesi (ecole anlamında) 1908'de ünlü toplumbilimci Durkheim'ın kişisel gayretiyle oluşmuştu. Daha önce tarihçi Renan da benzer görüşler öne sürmüştü. Bunlardan önce ise Katolik Kilisesi'nin Orta Doğu'da ve Osmanlı topraklarında yönlendirdiği "Misson Laique" vardı -ki yürüttüğü misyonerlik faaliyetleriyle özellikle Anadolu'da, Lübnan'da, Ürdün'de ve Suriye'de İslâmiyeti etkisizleştirmeyi amaçlıyordu.

Sekülerizm ise Hristiyanlığın kuruluşundan önce de vardı, sonra da var oldu. Hattâ günümüzde Hristiyanlığın önemli bir kolunun ruhani olmaktan çok gerçekte Seküler mantıkla kurulmuş olduğu gerçeği Batı'da da artık anlaşılmaya başlandı. Söz konusu bu Hristiyanlık Judeo-Christian (Yahudiliğin bazı kısımlarına bağlı kalarak Hristiyanlığı benimsemiş olanlar; İsa'yı Yahudiliğin beklediği Mesih sayan Yahudi-Hristiyanlar) akımdır ve günümüzün Avrupa uygarlığının kurucuları arasında en ön sıralardadırlar. Seküler olmak ya da olmamak başta İngiltere'de olmak üzere 16. yy. dan bu yana bizzat Kilise(ler) içinde de tartışılmıştır. Önce Milli Kiliselerde sonra da Roman Katolik Kilisesi'nde Seküler/Regüler ayrımı yaşanmıştı, halâ da yaşanıyor. (NOT: Seküler gruba Papazlar (priests) Regüler gruba Keşişler (Monks) girerler diyebiliriz, kabaca) Seküler dinadamlarıyla Regüler dinadamları kıyasıya tartışmışlardır. Bazen Seküler dinadamları kraldan fazla kralcı kesilerek tüm hristiyanların Papa'ya bağlı kalmalarını savunmuşlar, bazende tersi olmuştur. Örneğin ünlü Thomas More Seküler olmasına rağmen tüm Hristiyanların Papa'dan başka önder ve Tanrı'nın Vekili (vicar) tanımamaları gerektiğini savunuyordu ve karşıt görüşlülere yaktırmıştı ve derilerini yüzdürmüştü! Sonuçta Roman Katolik Kilisesi kurtuluşu "Laik Konsey"i bir anlamda yeniden kurmakta bulmuştu. Bu konseyde teologlar, dinadamları hattâ mümin ve muteber işadamları, politikacılar vd. yer almaktadırlar. (Kadın yoktur) Konsey'in görevi Papa'nın alacağı kararlara sivil kesim adına katılmaktır. Günümüzde Papa bu gruba danışmadan karar alamaz. (Özellikle mali ve siyasi konularda) Ancak bu da yeterli olmamıştır. I. Dünya Savaşı'ndan önce Jizvit papazlarının önderliğinde İspanya'da *Opus Dei* adıyla çok güçlü bir "Laik" kurumun temelleri atılmış daha sonra bu gizli örgüt bizzat Papalar'ın koruyuculuğu altında geliştirilmiştir. Ne var ki, kuruluşu itibariyle RESMEN ve Tescilen "Laik" olan *Opus Dei* (Tanrı'nın eserleri, işleri anlamına gelir) günümüzde Papa II. Jean Paul'u ağır biçimde suçlamakta ve onun -ister inanın ister inanmayın- Katolik Dinini yıkmakla görevli bir ajan olduğunu öne sürmektedir. Yani söz konusu sofu Katolik "Laikler" Papa'yı dinlerinin bir numaralı düşmanı olarak görmekte ve lanetlemektedirler!

Laik kavramıyla bağlantılı ve ilk bakışta çelişkili gibi görülen bu kısa açıklamayı

niçin yaptım? Türkiye'de bazı kavramlar Atatürk'ten kalma bir alışkanlıkla hiç tartışılmadan, tepeden inme yöntemlerle halkın başına kakılırlar. Batı Avrupa modeli son altmış yıldır bizzat TC. Devlet'i aracılığıyla insanlarımızın kafalarına sokuşturulmaya çalışılır. Amaç bir an önce "Batılı" olmaktır ya da Küçük Amerika. "Laiklik" de bu kavramlardan biridir. Nedir Laiklik? diye sorulduğunda TC. Devleti'nde şeyhin kerameti kendinden menkûl misali bir takım zevat -yakın geçmişte Turan Fevzioğlu, şimdilerde Metin Toker ve Çoşkun Kırca benzerleri- Laikliğin yılmaz ve yıldırılmaz "Bekçileri" olduklarını belirttikten sonra şöyle bir gerinip: "*Laiklik din ile Devlet İşlerinin birbirlerinden ayrılmasıdır!*" derler. Ardından da eklerler, "*Laiklik Dinsizlik değildir. Laiklik tam ve mutlak vicdan özgürlüğüdür. Tanrıyla Kul arasına hiç bir kişi ya da kurumun girmemesidir.*" Bu zevatın açıklamalarına kanarsanız TC. Devleti'nde Din ve Devlet işlerinin ayrılmış olduğunu, çok şükür bu yılmaz ve yıldırılmaz bekçilerin sayesinde de Tanrıyla Kullar arasında hiç kimsenin giremediğini ve yine çok şükür TC. Devleti'nde tam ve mutlak bir vicdan ve buna bağlı olarak ibadet ve düşünce özgürlüğü olduğunu sanarsınız. Bu masala inanmadığınızı söylerseniz söz konusu zevat anında "Zinde Kuvvetler"den dem vurmaya başlar. (NOT: TC. Devleti'nde bu tip Atatürkçü Demokratiğin raconu sıkıntıya gelince "Zinde Kuvvet" in apoletleri altına sığınmaktan sonra da Emniyet ve Adalet Teşkilatının copunu kullandırmaktan geçer.)

Demokrat ve özgürlükçü geçinen bu Pozitivist Laikler'in açıkladıkları gibi TC. Devleti'nde din ve devlet işleri gerçekten de ayrılmış mıdır? Eldeki verilere bir bakalım. Eğer "Laiklik" Din ve Devlet İşlerinin ayrılması ise, Batı'da çok şaşıracaksınız ama böyle bir olay yoktur. Batı'da KİLİSE ve DEVLET'in birbirlerinden ayrılmaları süreci yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. (NOT: Örneğin İsviçre'de mevcut 23 Kantondan henüz sadece birinde Kilise ve Devlet'in ayrılması yasayla öngörülmüştür, diğer kantonlarda böyle bir yasal durum yoktur.) Kilise ile Devlet'in ayrılması başka bir olaydır, Din ile Devlet'in ayrılması başkadır. Batı Avrupa'da özellikle de 16. yy. dan sonra Milli Kiliseler kendilerini Roman Katolik Kilisesi'nden ve Devleti'nden bağımsızlaştırmaya başlamışlardı. Bu da temelde TOPRAK meselesiyle gündeme gelmiştir. Daha önce Batı Avrupa'da Roman Katolik Kilisesi'nde -ki bu aynı zamanda DEVLET'ti ve çeşitli devletler, İngiltere dahil, buna bağlı ve bağımlıydılar- Papalar 7. yy. dan beri kendilerini RESMEN hem Dünyevi (Seküler) hem de Ruhani (divine) liderler olarak kabul ettirmişlerdi. Vatikan ve Avinyon arşivleri Papalar'ın niçin en üst -Krallar'ın üstünde Tanrı'nın altında- Seküler / Laik (aynen) ve Ruhani lider olduklarını açıklayan belgelerle doludur. Papalar gündelik hayatta önce Seküler (Laik) sonra Ruhani Lider durumundaydılar. Sekülerizm kavramı ilk kez işte bu Devlet'in elindeki toprakların ve buna bağlı olarak vergilerin, imtiyazların ve muafiyetlerin el değiştirerek Prenslere verilmelerini öngören bir tepki ve siyasal bir akım olarak Vestfalya Antlaşması'yla (1648) doğdu. Otuz yıl savaşlarının sonunda yapılan bu antlaşmada ilk kez "Sekülerizm" kavramı yer aldı. Kilise bu antlaşmaya söz konusu maddelere şiddetle karşı çıktı. Çünkü elindeki topraklar ve gelirler kendi silahıyla vurularak Prenslere devrediliyordu. Buna karşılık Prenslere de tebalarına Calvinist, Luteran ve/veya Katolik inançlardan birini serbestçe seçebilme hakkını tanıyorlardı. Vicdan özgürlüğü işte temelde budur. O güne kadar Prensini dini neyse onu seçmeye zorlanan -bazen yakılarak- insanlar Vestfalya Antlaşmasıyla Orta Avrupa'da ilk kez diledikleri inancı serbestçe seçebilmek hakkına kavuştular. Bu hiç kuşkusuz dinsizleşme değildir. Tam tersine belirli bir dinsel inança içtenlikle ve serbest iradeyle bağlanabilme keyfiyetiydi, tabiatıyla YENİ bir Kilise aracılığıyla. Ama bu uygulama daha değişik bir anlayışla ilk kez İngiltere'de 8. Henry tarafından (16. yy.)da yapılmıştı. 8. Henry Anglikan Kilisesi'ne Katolik Kilisesi'nin karşısına çıkartmış ve Roman Katolik Kilisesi'ne ait toprak ve mal varlığını kendisine ve "yeni" Kilisesi'ne maletmişti. Sonra 1550'lerde Töton Şövalyeleri Roman Katolik Kilisesi'nden bazı haklar elde ettiler bazı hak-

larını da yitirdiler. Kıta Avrupası'nda ilk manastırlar (abbeys) 1530'larda Sekülerize edilmişlerdi. İlginçtir ki Kilise'ye ait toprakların "Sekülerize" edilebilmesi için Portekiz'de 1911'e kadar beklenildi. Yunanistan'da ise Devlet'in Kilise'ye ait toprakları "Sekülerize" etmesi halâ bekleniyor!

Öyleyse "Sekülerizm" Toprak'taki mülkiyetin niteliğiyle ve dinsel gelirlerle imtiyazlarla vd. çok sıkı bağlantılı bir kavramdır diyebiliriz. Laiklik ise bunlarla değil özellikle Eğitim'le bağlantılıdır; toprak mülkiyeti ve dinsel vergilendirme ve gelirlerle hiç bir ilgisi yoktur. Öylesine yoktur ki en dil-şoveni Fransız dilcileri ve Tarihçileri bile Fransızca'da toprak konusunda ve vergilendirmede "Sekülerizm" kavramını kullanırlar zorunlu olarak. Dolayısıyla Fransa'da Sekülerist olduğunuzu söylerseniz sizin Kilise topraklarını kamu-laştırmayı savunduğunuzu sanarlar -Türkiye'deki anlamı ve uygulamasıyla "Laik" olduğunuzu değil.

Şimdi soralım: Türkiye'de böyle bir gelişim yaşandı mı? Hayır. Toprak Allah'ındı - Kilise/Cami'nin değil. Toprak Allah adına Padişah tarafından tasarruf ediliyordu. Cumhuriyet dönemiyle birlikte toprağın mülkiyeti Allah'tan alındı bir takım uyanık kullara verildi. Kısacası İslâmiyet'in bu olayda hemen hemen hiç bir yeri ve rolü olmadı. (NOT: Bazı İslâmi vakıfların mallarının müsadereci hariçtir ve bu da sanıldığı kadar mühim bir varlık değildir.) Niçin diye sorulabilir. Cevabı basittir. Çünkü Cumhuriyet yöneticileri söz konusu toprakları doğrudan doğruya Allah'tan almadılar da ondan. Bir zamanlar Allah'a ve müslümanlara ait olan topraklar -Dar el İslâm diyelim- artık Hristiyanların eline geçmişti, İşgalle birlikte. Cumhuriyetçiler işte bu toprakları Hristiyanlardan kurtararak kullara verdiler. Milli Misak hudutları içinde kalan TOPRAKLAR'da gerçekte, burası çok önemlidir ki, Yunan Grek-Ortodoks Kilisesi'nden başka hiç bir Kilise'nin KUTSALLIK iddiası yoktu; hattâ Katolik Kilisesi'nin kurucuları için (Ör. St. Paul. Polycarp, Bernabas, Peter vd.) Küçük Asya'da bazı kutsal şehirler vardı; ama bir bütün olarak Küçük Asya KUTSAL TOPRAK değildi. Nitekim bu topraklarda yaşayanlar da zaten RAFİZİ bir Hristiyanlığın temsilcileriydiler. Özetle Cumhuriyet döneminde Cami'nin mülkiyetinde toprak, vergi ve gelir yoktu ki "Sekülerize" edilsin. Dolayısıyladır ki, Türkiye'de adına "Laiklik" denilen olgu bu hususlardan yola çıkılarak inşa edilmedi. Bizzat YENİ devlet ve onu iktidar aracılığıyla yönlendiren kadro tarafından Batı'dan kopye edilerek -bazı hallerde de, örneğin Kadın Hakları konusunda, Batı tarafından empoze edilerek- başlatıldı. Bu nedenle de kitlesel destekten yoksun kaldı. Hattâ mümin müslüman kitlenin nezdinde "Gavurlaştırılmak" olarak değerlendirildi.

Yine TC. Devleti'nde "Din" (Batı'daki Kilise karşılığı) Özerkleştirilmedi. Tam tersine "Din" (İslâmiyet) Türk Tipi İslâmiyet haline getirilerek Devlet'in denetimi altına sokuldu. Batı'da Kilise Devlet'in denetimi altında değil, ÖZERK'tir. Ne idüğü belirsiz bir kurum olan Diyanet İşleri Reisliği kuruldu -ki bu da fikir ve inşa olarak Katolik Kilisesi'nden alınmıştı. Din İşleriyle görevli bir DEVLET BAKANLIĞI tesis edildi. Yine Batı'dan kopya çekilerek İlahiyat Fakülteleri açıldı. Kısacası sayısız yasa ve yönetmelikle gerçekte Din ve Devlet İŞLERİ birbirlerinden ayrılmadılar, tam tersine DİN, DEVLET'İN İŞLERİ arasına sokuldu. Örneğin günümüzde 80.000'den fazla dinadamı var. Bunlar maaşlarını Devlet'ten alıyorlar. Devlet ise bu maaşları LAİK ve Mümin yurttaşlarından topladığı vergilerle karşılıyor. TC. Devleti'nde Atatürk'çü Laik Pozitivistlerin öne sürdükleri gibi Din ve Devlet "İşleri" ayrılmış mıdır ayrılmamış mıdır? Duruma bakın ve kararı sizler verin.

Diğer bir husus: Vicdan özgürlüğü. Türkiye'de vicdan özgürlüğü var mı? Devlet sadece 163. Maddeyle değil saymakla bitmeyecek yönetmelik ve yasayla vicdan, düşünce ve ibadet özgürlüklerini kendi denetimi altında tutmaktadır. Sadece sansür kurumu yeterli bir örnek teşkil eder. Bu yasalar Devlet'in çıkarları gerektirdiği zaman gevşetilmekte gerektirmediği

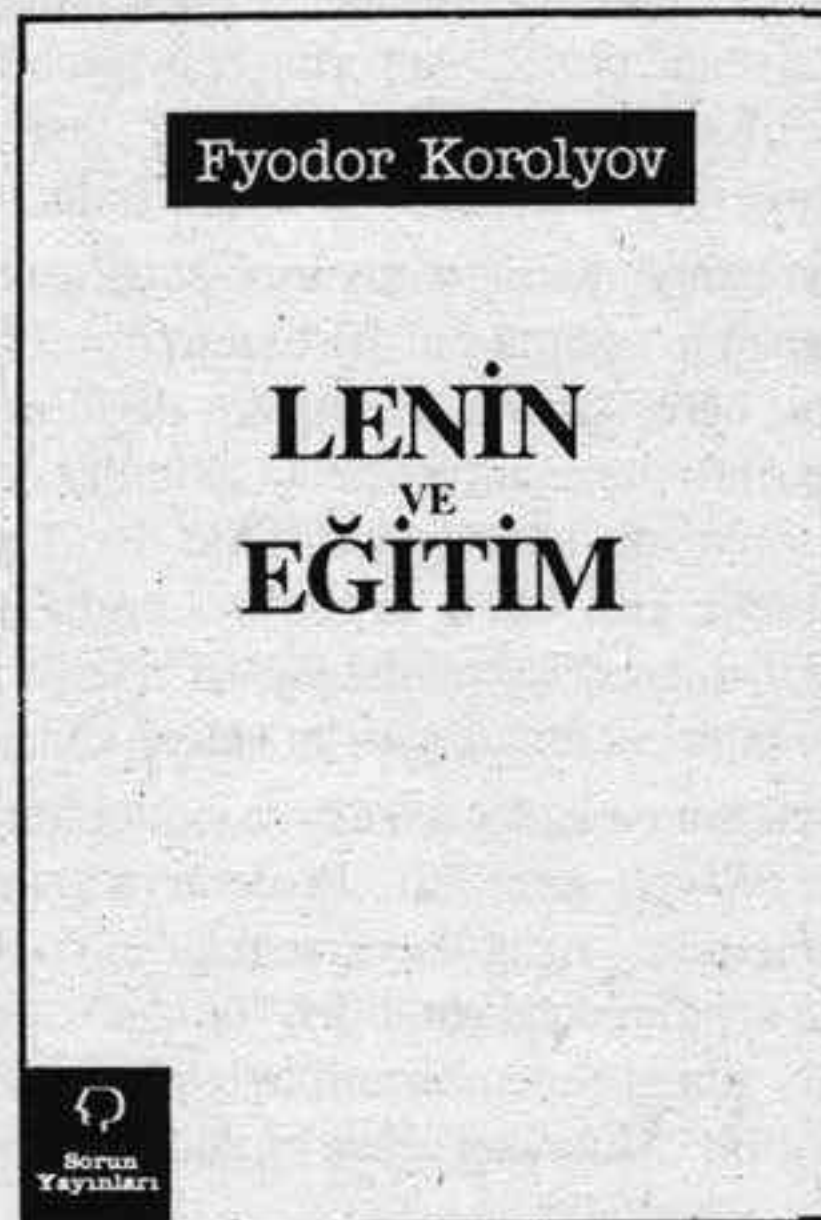

zaman sıkılaştırılmaktadırlar. Gerçek bu olmasına rağmen söz konusu laiklere bakarsanız laiklik sayesinde Türkiye'ye tam ve mutlak vicdan, düşünce ve ibadet özgürlükleri gelmiştir. Yerseniz tabii...

Yine söz konusu laik pozitivistlere göre laiklik Tanrı'yla Kul arasına hiç bir kişi ya da kurumun girmemesidir. Bakın hele... Cehaletin böylesine şapka çıkarılır doğrusu. Sanki İslâmiyet'te Allah ile Kul arasına giren ve veya girmeyi cüret edebilecek tek kişi ya da kurum (Hilafet dahil) varmış, olabilirmiş gibi. İslâmiyet'in *raison d'être*'i Allah ile Kul arasına girilmemesidir. İslâmiyet bu fikirden doğmuştur. 14 yüzyıldır hiç bir müslüman -Emeviler dahil- bu tip bir sacerdotalizmi aklından dahi geçirmemiştir; geçirirse Müslüman olamaz. Muhammet bile kendisini sadece bir "Tebliğci" olarak tanımlamıştır ve müslüman akidesinde sadece "Resul" olarak anılmaktadır. Çünkü İslâmiyette sacerdotalizm ve canonization yoktur, olamaz. Türkiye'deki uyanık laik pozitivistler Katolik Kilisesi'nde varolan sacerdotalizmi ve canonization'ı sanki İslâmiyet'te varmış gibi göstererek parsayı toplamışlardır. Batı'da ise Kilise'yi bir bütün olarak yani Tanrı'yla Kul arasındaki TEK ve MUTLAK Tanrısal Otorite olarak bulunmasını kabul etmeyen ne Katolik olabilir ne de Laik. Evet Laik de olamaz!

Son nokta. Aynı zevat TC. Devleti'nde Din'in Siyaset'e karıştırılmasına da şiddetle karşıdır. Bu şiddetle karşı çıkışın da Batı'da hiç bir anlam ve önemi yoktur. Tam tersine Batı'da Kilise(ler) yüzyıllardır Siyaset'in yapıcıları arasında sapasağlam durmaktadırlar. Hattâ bu günlerde kendilerinden bu konuya (Siyaset'e) daha aktif katılmaları da "Laik" kadrolarca ısrarla istenmektedir. Bunun Batı tipi Laikliğe aykırı bir tarafı da yoktur, eşyanın tabiatına uygundur. Türkiye'de ise laik pozitivist çevre kendilerini İslâmcı olarak tanımlayan insanların siyasetin dışında kalmalarını istemektedir. Gerekçe olarak da, "*Ama İslâmiyet Hristiyanlık gibi değildir*" demektedirler. Madem ki İslâmiyet Hristiyanlık gibi değildir, öyleyse ne demeye halkı müslüman Türkiye'ye ÖZBEÖZ Hristiyan geleneğinin kendi içinden çıkmış bir kavramı (Laiklik) Devlet eliyle ve aracılığıyla empoze ettiriyorsunuz diye sormaz mısınız? Bu çarpık Devlet-Laisizmi'nin ardındaki niyetleri ayrıntılarıyla bilmek isteyenler, kanımca önce Türkiye'de laikler ne kadar laikler diye sormalıdır.

Zürich, 9 Aralık 1989

"BEZİRGAN FEYLOSOFLARIN "DAYANILMAZ HAFİFLİĞİ" YA DA "ELVEDA-MARKSİZMİN YOL ARKADAŞLARI!"

Halid Özkul

"AN'ın gürültüsü, SONSUZ'un şarkısı ile alay eder." (TAGORE)

21. yy.'a onyıl kala bilimsel sosyalizm bir "aşama noktası"nda. Emperyalist-kapitalizmin ideolojik kitlesel iletişim aygıtları (tinsel üretim araçları)ndan varolan devlet sosyalizmine karşı yapılan "salyalı" saldırıların ardından; burjuva ideologlarının "komünizm çöktü" demagojisine *eşgüdümlü* olarak, manipüler küçükburjuva "entel"lektüel asalaklar da, "geminin batmak üzere olduğuna" karar vererek, "gemi"yi terketmeye başladılar. (Güle, güle!)

Zaman içinde, evrensel bilimsel-teknik devrimin gelişiminin paralelliğinde, modern proletarya kendi pratiğinin bilinç karşıtlığına bağımlı olarak, burjuva kökenli "bilinç taşıyıcı" aydınları ideolojik imbiğinden (partisinden) daha dikkatlice damıtarak özümsemesinin *zorunluluğunu* tarihsel olarak bir daha / tekrar kavrayacaktır. Böylece emeğin kurtuluşunun biliminin kapıları burjuvazinin manipüle ettiği "bezirgân feylosof / marksizmin yol arkadaşları" asalaklarının suratlarına bütün şiddetiyle kapanacaktır. Tekrar toplumsal / tarihsel yol ayrımının vurgulanmasının zorunluluğu ile karşı karşıyayız. Sadece iki yön var, diyoruz; ya "proletarya enternasyonalizmi", ya da "burjuva üniversal-kozmopolitizmi"; ya "proletarya diktatörlüğü / PROLETER DEMOKRASİSİ", ya da "burjuva demokrasisi / burjuva diktatörlüğü"; ya "toplumsallaşmış insanlık" ya da "sivil toplum"; ya "özyönetimsel meclisler rejimi", ya da "çoğulcu meclis rejimi"; ya "siyasal kültür", ya da "kültür politikaları"; kısacası ya *sürekli* "sosyalist devrim", ya da emper-kapitalin "faşist karşı-devrimi"... İşte, bu iktisadi / siyasal mücadelenin nasıl yapılacağını da ancak "demokratik merkezîyetçi" proletarya partisi belirleyebilir. Bütün modalaştırılmaya çalışılan / manipüle edilen "liberter - anarko-sendikalist" tasfiyeci (liquidatuer) fikirlere karşı, bu proletaryanın devrimci mücadelesinin zorunluluğudur.

Yüzkırkiki yıldır sorulan soruyu tekrar soruyoruz: *Nasıl yapılmalı?* İşte, bizim sorumuz bu; *sürecin* tamamlanmasının sorunu bu! Birliktelik mi, birlik mi, yoksa *ilkeli birlik* mi? Ustaların söylediği gibi, eğer herkesi yaptığı ile değil de, *kendi için söylediği* ile değerlendirirsek, Kuruçeşme rıhtımlarından Boğaziçi akıntılarına dökülen bir "*birlik-delik*" elde ederiz! Bu da hiç şüphesiz ki "dayanılmaz hafiflikte" bir "varoluş" olacaktır. Tıpkı yirmi yıldır görülen deneylerdeki gibi "*ben örgütüm*" çılgınlıkları arasında yok olmaya mahkûmdur. Ya da "Türkiye 'Birazcık' Komünist Partisi"nde "birlik" sağlayacaktır... Zaten o süper-market "marksizmin bütün yol arkadaşları"nı alacak kadar *moderndir*...

Fakat *ilkeli birlik* isteyenlerin ne kadar *dürüst* ve *ciddi* olduğunu *pratikte* görmeliyiz. Bu birliği sağlayacak olan *bilinçli pratiktir*. Proletarya partilerinin birliği de böyle sağlanmıştır -tarihsel gelişim içinde... Aşağıda yazacaklarım bu doğrultudaki eleştiriler olacaktır. "İktidar" olma yolunda kendini daha şimdiden "iktidar" olarak göremeyenler, asla "iktidar" olamazlar! Önemsizmiş gibi görünen önemli eylemleri gözardı edenler, "ütopya" girdabında boğulurlar! Dendiği gibi: "Mütevazi olma, eloğlu sahi(h) sanır." (Osmanlı atasözü)

"İdeolojik mücadele" altıvapıda varolan emek-sermaye arasındaki sınıflar-mücadelesinin üstyapıya yansımalarıdır, diyoruz. Bunun için *bilimsel* olmak (*yaratıcı* faaliyet gerektirmek) zorunda olan ideolojik mücadelenin doğal eylem alanlarından (hattâ en önemlilerinden) biri de yayıncılıktır. Mücadelenin ABC'si, yayıncılık ile eşanlamlıdır, diyebilirim. Amaçın araçları olan kitlesel iletişim araçları egemen sınıfın yönlendirmesiyle "hedef kitle"ye yönelik iken, karşıt sınıfın da aynı kitleye yani *kendine yönelik* olması zorunluluğu vardır. Bilimsel-teknik-sanatsal gelişim içinde (tiyatrodan, sinemaya; radyodan, tüme varım olan TV'ye) "elektronik" kitle ileşitimi araçlarının *öncüllüğüne* paralel olarak, "statik" olan yayıncılık ikinci plana düştü. Bütün bu çetin koşullar içinde dün ne yapıldı, bugün ne yapılıyor? Bunun için birkaç somut örnek vermeye çalışacağım ki yarın ne yapılmasını "sesli" düşünürken biraz *daha ciddi* olalım.

Bilimsel sosyalizmin önderleri olan Marx-Engels'in "Toplu Yapıtları"nın -bildiğim kadarı ile- bugünkü sayısı 100 cilttir. Keza Lenin'in iki ciltlik indekslerini saymazsak 48 cilt. Bugün Türkçeye çevrilen Marx-Engels'in yapıtları (bölük-pörçük) 22 ciltin üstünde, Lenin'inkiler ise aşağı yukarı o kadar. (Derlemeler olduğu için ustaların yapıtlarından tam olarak kaç cilt çevrilmiş olduğunda bile *net* olamıyoruz!) Yani, Marx - Engels - Lenin'in 148 ciltlik "toplu yapıtlar"ından biz ancak üçte birini çevirebilmişik. Yani, biz marksizm (leninizm)in yapıtlarının üçte-ikisini okuyamamışık!.. Deniyor ki, çevrilenler en önemli / gereklileri (!) O zaman önemsiz / gereksizleri (!) bir kenara bırakırsak, acaba bu önemli / gerekli yapıtlar nasıl çevrilmiştir?

Marx - Engels - Lenin'in yapıtlarının çeviri / yayın "tekeli" bilindiği gibi "Sol Yayınları"nın elinde. (70'li yıllarda M. Belli'nin bazı "çeviri unutkanlıkları"ndan dolayı epey tartışmalar çıkmıştı. Marksizm [Leninizm]in klasikleri gibi yapıtların Türkçeye kazandırılması önemli bir çalışmadır. Bu açıdan "Sol Yayınları"nı ve çevirmenlerinin *emeklerini*, bir sosyal pratik olan bu uğraşın bireyleri olarak saygı ile karşılıyorum. Fakat, işin bir de "*ideolojik*" sorumluluğu var!) Örneğin: tekbaşına çevirdiği için sayın S. Belli'nin çevirisi "Felsefe İncelemeleri" ile yine onun çevirdiği "Alman İdeolojisi"ndeki aynı cümlelerin¹ Türkçe kurgusunda çok önemli de olmasa *fark* vardır. Sayın G. Savran'ın tespitine göre "Alman İdeolojisi" eksik de çevrilmiştir.² Eserler Almanca asıllarından değil, Fransızca basımlarından çevrilmişlerdir. Karşılaştırma yapıp - yapılmadığı ise meçhuldür. Biraz da "ticari kaygı" (!) ile olsa gerek "Alman İdeolojisi" gibi Marx - Engels'in çok önemli bir yapıtlarının yeni basısı, *aynen* piyasaya çıkarılmıştır. Fakat aynı yayınevi 1986 yılında bastığı Kapital'in I. cildinin (keza II. cilt - 1979) İngilizce çevirisinin Almanca ve Fransızca orjinalleri ile karşılaştırarak basımını yaparak *sorumluluk* göstermişlerdir. Hepsi için de olması gereken zorunluluk budur. Bu *devrimci ahlâk* gereğidir.

Diğer önemli sorun klasik değerlerdeki yapıtlarda eksik çevirilerdir. Eksik çeviriler, yapıtların bütünselliğini etkiledikleri için *tahrifat* anlamına gelirler. Temel / klasik bir yapıtı tahrif etmenin daha ince bir yolu ise çevirmenin *kendine göre* özetleyerek çeviriler yapmasıdır. Bu tahrifat ise *tasfiyecilik* ile eşanlamlıdır. Bunun örneğini "Birlik Yayınları" Marx'ın önemli yapıtı "Grundrisse"yi basarken (1979) çevirmen S. Nişanyan aracılığıyla göstermişlerdir. 112 sayfalık "kitap"-sunuş eklememesi ile Marx'ın "sırtına binen" S. Nişanyan, bazı bölümleri ise "özet"(!)leyerek basmayı uygun görmüştür (?). Oysa ki, sayın G. Savran'ın değerli yapıtını³ okuduğumuzda çevrilmemiş bölümlerin çok önemli ("Alman İdeolojisi" için de geçerli) olduğunu görüyoruz. Emek / Birey / Bireysellik üzerine açıklamaları ile Marx "sivil toplum"un nesnel "eleştirisi"ni yapmaktadır. *Tasfiyecilik* demek haklıyım, çünkü "ne hikmet ise" o zaman "Birlik" Dev-Yol'a "kafa-kol at"arken, aynı anda devrimci saflarda "sivil toplum"culuğun da manipülerliğini yapmakta idi! Aynı "bezirgân / feylosof", sayın G. Savran'ın bilimsel yapıtını (kendisinin meşhur "Vahy'sel-Vaz'lar" *Kitab-ı Mukaddes*'i daha sonra basılmış olduğu halde) "suskunluğun ve

görmemezliğin *aforizması* ile mahkûm" edip "geçiş" tirmiştir. (Ben adama boş yere "prohaham" demedim!) "Birikim" in AID'S mikrobunun (ki bunu Türkiye'ye -Fransa'dan- ilk ithal etme "şeref" i mösyö Mürâ Belj'indir) taşıyıcıları bakterilerini "Sosyalizm Ansiklopedisi" ne de bulaştırmışlardır.⁴

Sonucunun hiç de sağlıklı olmadığı aşikar olan bu konu karşısında "sorumlu" luk sahibi yayınevleri "klasikler" in yayınlanmasında *çekimser* kalmaktadırlar. Oysa 70'li yıllardaki tartışmalarda, daha sonra A. Altındal'ın yazılarında, 1985'de S. Öztürk'ün yalnızca bu konulara değinen "İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu" adlı yapıtında sorun detaylı olarak sergilenmiştir.⁵ "Bilim İşçileri Araştırma Kurulu" nun önemi ve gereken / zorunluluğu dile getirilmiştir. Dilimize tüm klasiklerin çevrilerek kazandırılması sorunu hakkında bugüne kadar, marksizm (leninizm) üzerine "atıp-tutan" lardan *hiçbir* somut öneri değil, bir *yanıt* bile gelmemiştir. Oysa ki, batılı "üstad" ları olan eleştirmenler *kendilerine* göre de yorumlasalar bile tüm klasik yapıtları kendi dillerinde inceleme avantajına sahiptirler. "Tanzimat kafalı feylosof" suretlerinin⁶ ise yaptığı tek kelime ile "Soncho-Panza" lıktır... Çünkü, kendileri çoğunlukla herhangi bir "lilliput" a dahil olduklarından, "öyle ama, aman kimse duymasın!" *mantığı* ile bu "aktarmacı" lık işini bugüne kadar getirmişlerdir. Bundan dolayıdır ki, marksist "terminoloji" yi de istedikleri gibi yanılsatıp "Zati Sungur" a rahmet okutmuşlardır...

Türkiye'deki "ilerici yayıncılığın" önündeki en önemli "engelleme" lerden biri de (en önemlisi); "Kurtlar Sofrası", "Bab-ı Ali Gangsterleri"⁷, "Bab-ı Ali Mafiası", diye çeşitli adlarla anılan "Entel-Mafia" nın karşısında alınan, daha doğrusu yıllardır "demokratik bir cephe" içinde alınamayan tavidir. Türkiye'deki burjuva ideolojisinin "gizli müttefikleri" olan solun içindeki "Üç saçıyak" ından biri de "Cumhuriyet-Lilliput" udur. Bu odaktan "sol" kamuoyu *istendiği* gibi burjuvazinin "kültür politikaları" doğrultusunda şekillendirilir. Anti-sovyetizm adına anti-komünizm, burjuvazinin "beşinci kol" cuları olan PDA'cılar tarafından gazetenin içinde "mevziden-mevziye" geçerek sonuca doğru ilerletilmektedir. Cumhuriyet'teki PDA'cıların "Soncho-Panza" sı rolünü ise Hasan Cemal 'efendi' yüklenmektedir. Oturup "tuğla" gibi siyasi-kitaplar yazan(?) "üstad", siyasetle uğraştığını öğrendiği bir gazeteciye (N.G.), "ya gazetecilik yap, ya da siyasetle uğraş. Gazeteci *siyasetle uğraşmaz*, gazeteci *tarafsız* (!) olur..." yollu "fetva" verdikten sonra bir punduna getirip, bu gazeteciye "lisan-ı münasip" ile gazeteden "istifa" örtüsü altında *atabilmiştir*. Buna şaşmamak gerekir; çünkü aynı "üstad", -20 yıla mahkûm olan bir şiir kitabının⁷ -"haber değeri" olmadığı için kitleye iletilmesine *sansür* koyabilmiştir. Daha sonrada utanmadan "tank sesi/12 Eylül" lü kitaplar yazıp(?), 1. baskısı basılırken 2. baskı yapan, 2. baskısı CKK'nün depolarında tozlanırken 3. baskının ilânlarını gazetesinde boy-boy basabilmektedir. Böyle bir kişiliğin Uluslararası Gazeteciler Örgütünde sekreterlik yapması "demokrat/ ilerici" gazeteciler için utançtır...

Yayımcılığından-dağıtıcılığına kadar burjuva ideolojisinin pratikteki yansımalarına karşı⁸ *mücadele etmek*, devrimci savaşımın bir parçasıdır. "Gerçekleri Açıklama Kampanyası" en önemli Leninist ilkelerden ve en önemli *gündelik mücadele* biçimlerinden biridir. "Açıklık" siyaseti Leninist bir ilke olarak proletarya devrimcilerinin en önemli silahıdır. Buna da ilk önce içimizden başlamak zorunluluğundayız. "Birlik" çıgıkları arasında buna karşı çıkanlar ise *kendi pisliklerinin* de açığa çıkacağı korkusunda olanlardır. "Bütün fa-reler denize atılmalıdır!" Bugüne kadar "birlik" için "laf" üretenlerin hiçbiri o günden, bugüne Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın tavrını⁹ koyamamışlardır...

"Sol" un içinde burjuvazinin "kültür politikaları" nı uygulayan "Entel Mafia" nın "capo di capo" ları diğer yandan *elbirliği* ile Türkiye'de 1970'lerdeki en önemli ilkeyi "anti-emperyalizm" ile *özdeş* olan "anti-amerikancı" lığı unutturmaya çalışıyorlar. "Faşizm" sorununun bu bağlamda Düşünülmemesi için kimi "Yeni-Sol" kimi "Kürt sosyal-şovenizmi",

kimi de "maocu-stalinci(!), marksist-leninist"liğe kadar, kimi de "feminizm"den "çevreci"liğe kadar çeşitli 'antraksiyon'lara girişiyorlar. Ülkemizin 1960'lı yılların sonlarından günümüze kadar "güncel sorunu" olan "faşizm"in özünde; işbirlikçi tekelci burjuvazinin mali oligarklarının "işkembeden bağımlı" oldukları "Amerikan emperyalizmi"nin olduğu adeta bu çevrelerce de *unuturulmak* isteniyor! Sanki Amerika'nın Asya'daki "arka bahçesi"nde değil de tam bağımsız ve burjuva demokratik bir ülkede yaşıyoruz! Onun için *ayakları yere basan* anti-amerikancı "kemalist"¹⁰ lere hiçkimsenin "terminoloji" öğretmeye kalkmaya hakkı yoktur...

Evet, şimdi "Birlik" çığlıkları atanlara, yirmiiki yıldır proleter devrimci kavganın içinde olan herhangi bir *nefer* olarak soruyorum: Bütün bunlar proletarya partisinin olmayışından dolayı değil midir? Önce "Birlik" olup sonra "*dürüst*" olmak mı gerekiyor, yoksa "DÜRÜST" ve "DEVİRİMCİ AHLAK" sahibi olduğumuz zaman zaten "BİRLİK"in *en önemli* adımı mı atılmış oluyor? Önce bunları düşünün ve yazın "*Gerçekleri Açıklayın*" (ama "ihbarcı"lık yapmadan)¹¹ göreceksiniz "Birlik" için pekçok konferanslardan daha çabuk ve yapıcı adımlar atılacaktır!..

Kısacası, enternasyonal proletaryanın kızıl bayrağında yazılı olan "*Herkesin Yeteneğinden, İhtiyacına Göre*" ilkesini amaçlayan; Toplumsallaşmış-Farklı-İnsanlığın-Bireysel-Bilinçliliğine karşın, halâ kozmopolit burjuvazinin bayrağı altında "*inançlı çığlıklar*" atan, özgür-eşit ve kardeş -bireycilere "ELVEDA"! "Dayanılmaz hafiflik"teki "marksizmin yol arkadaşları"na ELVEDA!...

"SONSUZ"un şarkısında 'Zamandan hiç korkma' denir." (TAGORE)

4.12.1989

NOTLAR

- 1- Marx-Engels. Felsefe İncelemeleri, . 1979.III.baskı.s.70.XI.tez Marx-Engels. ,Alman İdeolojisi, 1976. I. baskı.s.27.II.tez
- 2- G. Savran. "Sivil Toplum ve Ötesi"nde Marx-Engels alıntılarının "Alman İdeolojisi"ndeki çevrilmemiş bölümlerin olduğunu söylemiştir.
- 3- G. Savran."Sivil Toplum ve Ötesi -Rousseau, Hegel, Marx", Alan yay. 1987. III, bölüm. Grundrisse'ye ait alıntılar.
- 4- Bkz. Ahmet Kerem Cebi'nin "Ertuğrul Kürkçü'ye Açık Mektup" yazısı ve "Marksist Gerçekçi Şiirin Perspektifi Dünya Devrimidir" adlı yazısı.
- 5- İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu", Sorun BSD yazarlarınca 1987'den bu yana devamlı işlenmiştir. Hattâ yapılan direkt eleştirilere karşın burjuvazinin marksist(?) "sol" içindeki "üç saçayağı"ndan tek "tıss" çıkmamıştır.
- 6- "Birlik"in önderliğini yaptığı "sol" içindeki "Tanzimat Aydını Kafası" ilk olarak 1980 yılında "Türkiye Proleter Devrimci Sol-Genel Hesaplaşma" (Çağdaş Politika Yay.) adlı yapıtta sergilenmiştir. O günden beri orada yazılanları o gün, bu gündür yaptıkları ile ispat ediyorlar.
- 7- A. Altındal. "Partizan" şiir kitabından dolayı 20 yıla mahkum olmuştu.
- 8- "Cumhuriyet" eleştirileri için bkz. SORUN BSD. 3/5 Tem. '88-5/7 Kas.' 88.
- 9- SORUN BSD. 5/7 Kas.' 88. Şaban Ormanlar'ın ilgili yazısı.
- 10- T. Turhan. "Doruk Operasyonu", Sorun Yay. 1989.
- 11- J. Baynac. Kamo, (Bibliotek) adlı yapıtı *dikkatlice* okuyanlar ne demek istediğimi gayet iyi anlayacaklardır!

DÜZELTME: SORUN BSD. Sayı: 13. Kas. '89. basılan yazımda: a- "Hermaphroditos" olarak yazılması gereken kelime "Hemaphroditos"; b- s. 61.3. par. 6. sat. da"... bu "formülasyon"u..." c- S. 60. 6. par. 2. sat. da "fideist"; d- s. 61. 1. par. 1. sat. da "...zorunlu..."; e- s. 61. 3. par. 7. sat. da "...keşf" ediyor..." olarak yazılması gereken cümle kurgusunda da basım hatası olmuştur, okurlarımızdan özür dileriz.

YARIN BİZ KONUŞACAĞIZ!..*

Ömer Nida

Soru:1) "Yarın Biz Konuşacağız" diyorsunuz son çıkan kitabınızla. Özel hayatınızın odağı oluşturduğu bir biçimle, ülkemiz işçi sınıfı hareketinin önemli konularını gündeme taşımaktasınız. Farklı bir yöntemle ülkede anılmayan fakat yaşanan ve doğruluğu kanıtlanan bazı sorunlarımızı böylelikle tartışmaya getiriyorsunuz. Devrimci ve sosyalist kadroların hayatları, Hareketimizin örgütsel güvenceye kavuşturulması mücadelesinde bizce de çok önemlidir. Değerli bir malzemeyi, insani yanını gözetererek sunuyorsunuz. Ciddi kadrolar kitabınızı okudu ve okutulmasını sağladı. Sosyalizm davası uğruna dövüşenler hep yarın mı konuşacaktır? Gerçi anısı, sanatı, şiiri, resmi, inceleme ve araştırmasıyla bizim insanlarımız günümüzde de konuşmaktadır. Kitabınız hakkında neleri duymaktasınız?

Yanıt:1) Önce kitabıma ad olarak seçtiğim "YARIN BİZ KONUŞACAĞIZ"ı, ne anlamda kullandığımı belirteyim: Sizin de vurguladığınız gibi, bizim insanlarımız günümüzde de konuşmaktadır. Kitabımın okura sunulmuş olması da kuşkusuz bu konuşmalardan biri sayılır. Ne var ki, kültürel çabalarımızın halkımıza yansıtılması, bir yerde egemen güçlerce sınırlandırılmıştır. Örneğin; benim, senin, onun kitaplarının içeriği (muhtevası), birilerinin işine gelmiyorsa, televizyondaki kitap tanıtım programına bile sokulmaz... Daha geçenlerde; SORUN Dergisini, iyi satış yapabilen bir kitabevinin dergiler bölümünde göremeyip, ilgililere sorduğumda, derginin görünmeyecek biçimde ters çevrilmiş olarak başka bir yere konulduğunu gördüm. Evet biz konuşuyoruz. Ama nereye kadar? Önemli kitle iletişim araçlarıyla konuşabiliyor muyuz? Hayır. Örneğin; bizlere, kendi inançlarımız doğrultusunda televizyonda ya da radyoda, kültür sorunlarına ilişkin beş dakkaklık bir konuşma olanağı verirler mi? Bizim insanlarımız, düşüncelerini geniş halk kitlelerine yansıtabilir mi? Hayır. Ağzımızla kuş kapsak da, ilerici sayılan gazetelerde bile bizlere yer vermezler. Dışlanırsınız. Verseler de kendi yayın politikalarının dışına çıkamazsınız, koydukları sınırı aşamazsınız. Hep egemen güçlerin yandaşlarını ya da işbirlikçilerini okumak, dinlemek zorunda bırakılırsınız. İletişimin A'dan Z'ye kadar tüm kurum ve kuruluşları kanalıyla özgürce topluma seslenebilme gücüne eriştiğimiz zaman ancak konuşmuş sayılabiliriz. Bugün bu olanaklar elimizde değil. Ama biliyorsunuz söyleyecek çok sözümüz var. Bir yerde mücadelemiz de o güzel yarınlar için değil midir? Bizler ancak kuracağımız düzende dilediğimiz gibi konuşabileceğiz. "YARIN BİZ KONUŞACAĞIZ", genelde düzen değişikliğinin, güzel yarınların gerçekleşeceği imajını taşımakta, giderek bir istemi, bir özlemi de içermektedir.

Bugün biliyorsunuz, ülkemizde düşünce özgürlüğü bile kısıtlanmıştır. Düşünce özgürlüğünün olmadığı bir ülkede nereye kadar konuşabiliriz? İşte konuşabildiğimiz kadar. Oysa istemlerimiz çok daha geniş boyutludur. Biz konuştuğumuz zaman, gerçekler bütün çıplaklığıyla sergilenecek; doğruya, güzele, faydalıya doğru yola çıkmış olacağız. Yalanla, dolanla halkı yönlendirmeye çalışanlar, başka bir demeyle halkı afyonlayarak uyutmaya

* Sorun BSD'nin yaptığı röportaj.

çalışanlar konuşamayacak, susmuş olacak. Geniş kapsamlı alırsak, "YARIN BİZ KONUŞACAĞIZ"ın anlamı daha iyi belirginleşir. Bu ad, çağdaş bir toplum olma yolunda uğraş verirken, yolumuz üzerine çıkan engellere karşı da bir kafatutmadır. Bu nedenle kitabın adına bozulanlar bile var..

Kitabım, birkaç zırtapoz yazar dışında, büyük ilgi gördü ve görmekte. Siyasi tarihçisinden, balıkçı, esnaf okuyuculara kadar övgüler alıyorum. Kitabımı kutlamak için, çiğköfte şöleni düzenleyenler bile oldu..

Soru: 2) Bir askeri darbe, örtülü, yarı örtülü bir diktatörlük dönemini yaşadık. 12 Eylül'ün uzantısı bir siyasi parti ANAP bu diktatörlüğünü militarist bir polis devleti olarak sürdürmekten yanadır. Gündemi onlar yapıyor. Devlet tekelci kapitalizminin bu gerici, baskıcı, sömürücü diktatörlüğü nasıl aşılacaktır?

Yanıt-2) Bu sorunuza çok kısa bir yanıt vereceğim: Örgütlenmeyle aşılacaktır. Başkaca hiçbir çözüm yolu yoktur. Bütün sorun bu oluşumun yöntemi ve özünün (çekirdeğinin) nasıl oluşacağıdır. Önce bu sorunun aydınlığa kavuşturulması ve ortak yolun bulunması gerekiyor.

Soru: 3) Türk ve Kürt Solu "Birlik" ve "Partileşme" sorunlarını tartışıyor. Açık faşizm uygulanan dönemlerde sinanan kişi, çevre ve örgütler yeniden sinanıyor. Herkes de birlikten partileşmekten dem vuruyor. BİRLİK nedir?

Yanıt-3) Bir kurum olarak SORUN ve kadrosu, "Birlik ve Partileşme" konusunu önemle ele almakta, konuya gerçekçi bir yaklaşımla eğilerek, tüm boyutlarıyla incelemektedir. Sürdürdüğünüz bu çabanın, övgüye değer olduğunu izninizle vurgulamak isterim. Sizler gibi ben de yuvarlak "lâf" etmeyi sevmem. Bu konuda özetle şunları belirtmek isterim:

"Birlik ve Partileşme"nin gündemde olduğu şu dönemde, bence yerine getirilmesi gereken görevlerimizin başında şu vardır; Biliyorsunuz, mücadelemiz birçok sınavdan geçti. Seksen yıllık bir deneyim birikimimiz var. İlk kadrolarımızı bu sınavların ışığında, yani pratik içindeki konumlarını değerlendirerek işe başlamanızın en akılcı bir yol olacağını düşünüyorum. Buna partiler, gruplar ve kişiler olarak "hayır" diyorsak, yani tarihten ders almak istemiyorsak, yapacağımız birşey de yok demektir. "Evet" diyorsak, o zaman bir noktada hesaplaşmak da gündeme gelecektir..

Şu tavır toplumumuzda yerleşmiş gibidir; "Kişiler üzerinde durmamalı", "şahsiyet yapmamalı". Bu tutum, bu tavır, egemen güçlerin birçok şeyi gözlerden kaçırmak için, ötedenberi insanlarımızı aşıladığı bir tavidir. Burjuvazi bile bu bağlamda, aralarında hesaplaşırken, biz bu hesaplaşmayı dilediğimiz şekilde, (kişilerin onurunu kırmadan) yapamamaktayız. Partilerin, grupların olduğu gibi, kişilerin de eleştirilmesi, sağlıklı sonuçlara varmamız açısından bir zorunluluktur. Örgütleri, "Tüzel kişilik" zırhına büründürerek, salt bu açıdan eleştirip değerlendirmek, yeterli değildir. Eleştirilerimiz ne denli genel doğruları ortaya çıkarsa da, gene de soyut düzeyde kalırız. Neden'leri, niçin'leri somut olarak belirleyemeyiz. Örgütleri de oluşturan insandır, kişilerdir. Kişi dokunulmazlığını benimseyip, böyle bir anlayışa sığınırsak, sağlıklı sonuçlara varamayız. Elma ile Armut'un ayrımını yapmalıyız. Örneğin; tutarsızlığı kanıtlanmış, olumsuz birkaç kişi, oluşturulacak çekirdek kadrolar içinde yer alırsa, kişisel olarak bu oluşumun arkasından bir adım bile atamam. Öncü kadrolar tek tek güven kazanmış kişilerden oluşmalıdır. Bu konuda iddialı olanlar, önce geçmiş deneyimlerin, sınavların ışığında hesap vermek zorundadırlar. Artık defterimizden "oldu bitti" sayfasını koparıp atmaliyiz. Bugün ülkemizde, özellikle bu dönemde ve bu koşullar altında, BİRLİK; belirtilen anlayış doğrultusunda atılacak adımlardır diyorum. Şimdi dileyen ortaya çıkıp, BİRLİK'le ilgili ahkâm kesebiliyor. Buna da bir diyeceğimiz yok. Elbet dilediğince konuşabilir, beyanat da verebilir. Ama biz de "siz kimsiniz? Nereden geliyorsunuz?" diye sorabilmeliyiz..

Soru: 4) Birlik sorunu hangi disiplinler gözetilerek, sorumlu kadrolarca nerede ve nasıl tartışılır? Hangi süreci yaşar? Ciddi bir muhasebe ve tartışma için gözetilecek ilke, kural, yöntem ve normların güvenceye alınması nasıl gerçekleştirilir?

Yanıt-4) Anımsadığım kadarıyla Sırrı Öztürk, "PARTİLEŞME SORUNU 1" adlı kitabının bir yerinde, şöyle diyordu: "Yaşanılan sosyal pratiğin bilançosunu çıkarmaya yanaşmayanlarla, neyi, ne amaçla ve niçin konuşacağız sorusu henüz cevapsız bulunmaktadır."

Evet, böyle bir olgunun aşılması gerekir. Konuyu hiç saptırmadan irdeleyelim: Bu sosyal pratiğin bilançosunu kimler çıkaracaktır? Önce bunu saptayalım. Öyle sanıyorum ki, bu bilançoyu, mücadele tarihimizde yer almış, bu pratiği yaşamış örgütler, gruplar ve kişiler çıkaracaktır. Bunlar kimlerdir? Açıkça söyleyelim: *TKP'nin yurt dışındaki, yurt içindeki kadroları, birinci ve ikinci TİP'in kadroları, TEP, TSİP, VP'nin kadroları, DİSK'in kadroları, THKO, THKP-C, TİKKO kökenli örgütlenmelerden koparak günümüzdeki mücadelede etkin rol oynamış kuruluşların kadroları, milliyet farkını sınıfsallığın önüne koymadan ve ayırım yapmadan, bütünleşme mücadelesine katkı yapmış dergi, gazete temsilcileriyle, aynı niteliği taşıyan bağımsız kişiler...*

Yukarıda sıralanan her birimin yetkilileri, oturup aralarından iki'şer ya da üç'er temsilcisini görevlendirsin. Bu bilanço ve hesaplaşma için kamuoyuna açık *ön kurultay* düzenlensin. Hodri meydan denilsin. Bu kurultay, en çok otuz kırk kişiden oluşacaktır. Bir gün, beş gün, on gün, ne kadar sürerse. Niteliği yukarıda belirtilenler dışında, bu kurultaya zıppıklıkla katılmak olası değildir. Bu kurultayda; tarihsel değerlendirmeler yapılır. Kitabımda belirttiğim gibi, sonuçta mücadelemizin geçmiş ve geleceğiyle ilgili *"solun ortak uyum bildirgesi"* düzenlenir, yayınlanır. Kimse de alınan bu sonuçlara karşı çıkamaz. Çıkmaya hakkı da yoktur. Artık bu bildirge temel alınarak, yeni, sağlıklı oluşumlara geçilebilir. Birimlerle ilişkiyi kurmak ve demokratik bir düzenlemeyi oluşturacak sorumlu, güvenilir çok gönüllü vardır. Yeter ki bu yöntem "evet" denilsin. İşin disipline edilmesi, yöntem ve kuralların güvencesi, gündem gibi ayrıntılara girmiyorum. Bunlar ayrıca ele alınıp saptanabilir.

Soru: 5) "Bizim hiçbir zaman bir Marksist-Leninist partimiz olmadı" saptaması bazı kadrolarca gündeme taşınıyor. "Ben partiyim-benden sorulur-gelin katılın" keyfiliği ile kuraldışılığı, idealizmi ve hotzotçuluğu (hastalığı) nasıl aşılar? Hareketimizin, adı önemli değil, Kongre, Konferans, Kurultay'a taşınması sorunu çözmeye yeterle midir? Ve nasıl gerçekleştirilir?

Yanıt-5) Sözüünü ettiğiniz hastalıkların tarihsel bir kökeni vardır. Mücadele tarihimizi incelediğimizde, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu yana, uzun yıllar aydınlarımızın çoğunun bu hastalığa yakalanmış olduğunu görürüz. Bunlardan birdenbire kurtulmanın olanağı yok. Tarihsel süreç içinde düşe kalka aşılacaktır derim. YARIN BİZ KONUŞACAĞIZ adlı kitabımda, bu konuları yeterince irdelediğimi sanıyorum.

Başarılar..Teşekkürler..

13. 12. 1989

ŞEFİK HANDAL İLE EL SALVADOR VE LATİN AMERİKA DEVRİM SORUNLARI ÜZERİNE SÖYLEŞİ

"ABD tehdidinin nedeni onun güçlülüğü değil, zayıflığıdır. Eğer eskiden olduğu kadar bugün de güçlü olsaydı, belki daha barışçı davranabilirdi."

Çocukları sorulduğunda gözleri yaşardı. Gizli çalışmalar ve sürgünde neredeyse otuz yıl, bir gerilla ordusuna kumanda ederekse altı yıldan fazla zaman geçirmiş birisinden umabileceğiniz ihtiyatlı reaksiyon değildi bu. *Salvador Komünist Partisi* (PCS) Genel Sekreteri ve *Kurtuluş Silahlı Güçleri* (FAL) komutanlarından Şefik (Schafık) Jorge Handal 56 yaşında, topluca görünüşlü, sakallı, koyu renkli gözleri yaşamını uğruna adadığı tutkusu; Salvador devriminden bahsederken ışıldayan, cana yakın bir insandı.

Filistinli göçmen bir dükkan sahibinin oğlu olarak, yasadışı durumdaki PCS'ye 1950 yılında katılmış ancak sadece iki sene sonra Şili'ye sürgün gitmek zorunda kalmıştı. Orada Lenin'in emperyalizm üzerine yazdığı eseri keşfetti, ancak şimdi hüznle andığı CIA'nın Guatemala'da Arbenz'i devirışı, Latin Amerika'nın ABD karşısındaki konumu hakkında herhangi bir kitapdan daha fazlasını ona zaten öğretmişti.

1956'da Handal El Salvador'a geri döndü, ancak 1960'ta hükümet yetkilileri onu Guatemala'nın asker devlet başkanını öldürmek üzere planlar yapan bir Küba'lı olduğu iddiasıyla Guatemala'lı askerlere teslim ettiler. Birkaç ay tutuklu kaldıktan sonra öğrenci gösterileri onun serbest bırakılmasını sağladı ve daha sonra gizlice yeniden ülkesine geri döndü.

1973'de PCS'ye Genel Sekreter oldu ve partisini Duarte ve Hristiyan Demokratlar ile yapılan seçim ittifakı, 1977 hileli seçimleri ve ayaklanma teşebbüsü gibi olaylar ile dolu bir süreçten geçirerek şu anki silahlı devrimci Sol'un içindeki konumuna gelmesine önderlik etti.

Schafik Handal, parlamenter mücadele -silahlı mücadele, parti örgütlenmesi- gerilla ordusu, ittifaklar politikası- her türlü ittifakı reddeden "saf" solculuk ve Sovyetler Birliği-Çin ihtilafları gibi 60'lar ve 70'ler boyunca Salvador Sol'unu çok yıpratan, ancak herşeye karşın sonunda başarılı bir bütünleşmeye yol açan tüm büyük tartışma ve anlaşmazlıkların tam ortasında yer aldı. Sonunda kendisi de yetkin bir teorisyen, mükemmel bir siyaset adamı ve yaşayan bir tarih olarak ortaya çıktı.

Söylemeye gerek yok, kendisi aynı zamanda büyük bir hatiptir. Ekim ayında NACLA Araştırma Görevlisi Mark Fried tarafından sürdürülen dört saatlik görüşmeden yapılan bu derlemede Handal; PCS'nin parlamenter deneyimleri ile onun 1970'lerin sonundaki silahlı mücadeleye katılma doğrultusundaki tarihi kararı, Ana Maria ve Marcial adlı gerilla kumandanlarının ölümleri; Küba, Şili, Nikaragua deneyimleri ile Salvador devrimci sürecinden çıkarılacak devrimci dersler ve Latin Amerikalı devrimcilerin bugün karşı karşıya

* Bu söyleşi NACLA (North American Congress on Latin America) *Report on the Americas* adlı yayının 1 Ekim 1986 tarihli sayısında yayınlanmıştır -ç.

bulundukları başlıca politik ve teorik sorunlar üzerine düşüncelerini açıklıyor.

- *Politika ile ilk defa ne zaman meşgul olmaya başladınız?*

1944'te on dört yaşında ve San Salvador lisesinde ikinci sınıfdayken. O yılın 2 Nisan'ında, 1932 yılındaki büyük katliamı da yöneten kişi olan Maximiliano Hernandez Martinez'in zulmüne karşı siviller ve askerler ayaklandılar. Üç gün süren çarpışmalardan sonra ayaklanma bastırılmıştı. O sırada Paskalya tatili nedeniyle Usulután'daki evimdeydim, ancak bu olaylar ülkenin tamamını etkilemişti. Okula döndüğümüzde insanlar sokakta vurularak öldürülüyorlardı. Aralarında birçok asker ve polis görevlisi de olmak üzere, ayaklanmaya katılmak ile suçlananlar yargılanmaksızın süratle infaz ediliyorlardı. Sanırım ordudakilerin büyük bir kısmı da öldürülmüştü.

Üniversitedeki öğrenciler bir genel direniş çağrısı yapmaya karar verdiler ve işe lise-lerde örgütlenerek başladılar. Sınıfa gelen bir üniversite öğrencisinin yaptığı konuşmayı asla unutmayacağım. Hemen o zaman ve orada direnişe katılmaya karar verdik ve hepimizin bildiği gibi direniş başarılı oldu. Zorba 9 Mayıs'ta ülkeden kaçmak zorunda kaldı.

Siyasi mücadeleye katılmamda bu olayın çok büyük etkisi oldu. Benim kuşağımdan birçokları siyasal yaşamlarına o mücadele içinde başladılar. Asker ve sivil, içimizden pek azı bugün halihazırda aktif durumdalar.

- *Neden bir başka örgüt değil de, Salvador Komünist Partisi'ne girdiniz?*

1950'deki bir üniversite direnişine kadar Komünist Partisi ile bir ilişkim olmadı. Birinci sınıftaki hukuk talebelerinden birkaçımız Marksizm'i incelemeye karar verdik ve böylece elimize geçen her türlü kitabı okuduk. *Claridad* isimli küçük bir kitapçı dükkanını işleten Bayan Rosa Ochoa Marksist kitaplar edinmemize yardımcı oldu.

O sıralarda parti oldukça küçüktü, kötü bir biçimde yönetiliyordu ve büyük ölçüde yeraltında bulunuyordu. Ancak bizler onu 1920'lerde işçi hareketi ortaya çıkabilen emekçilerin mücadelesinin önderi olarak değerlendiriyorduk. 1932 ayaklanmasına önderlik edenler de komünistlerdi.

O zamana kadar 1932 olayları yalnızca bir felaket, bir büyük katliam olarak değerlendirilmişti. İlerici insanlar 1932'den sadece bir hata olarak söz etmişlerdi: O deneyimi gözden geçirdik ve olumlu yanlarının bulunduğunu keşfettik. Komünist Partisinin olayın belirleyici unsuru olduğu ve ülkemizde dönüşümler sağlamak için izlenmesi gereken çizgi olduğu sonucuna vardık.

- *Şili deneyiminiz politik gelişiminizi ne şekilde etkiledi?*

Siyaseti orada öğrendim. Şili Komünist Partisi'nin yasadışı durumda olmasına rağmen oldukça geniş siyasal özgürlükler vardı. Sürgün yıllarımdan çok sayıda kitap okuyarak ve çok yoğun bir şekilde siyasal etkinliklere katılarak yararlandım. Doğal olarak da, kökleri Şili gerçekliğinde ve o dönemin Şili Komünist Partisi'nde bulunan belirli düşünceler edindim.

- *Ne gibi?*

Siyasal mücadelede seçimlerin rolüne olağanüstü yüksek değer biçmek gibi. Bu, Şili'li devrimcilerin o dönem süresince başlıca eğilimleriydi.

- *Silahlı mücadele-parlamenter mücadele sorununa gelirsek... Küba devriminin arkasından birçokları bir gerilla foko'su* tarafından harekete geçirilen bir ayaklanmanın Latin*

*Latin Amerika devrimci terminolojisinde *foko* ("çekirdek"), kendini adanmış küçük bir silahlı devrimci grubuna işaret eder.

Foquismo (fokoculuk -ç.) teorisine göre, *foko* bir kitle hareketinin yokluğuna rağmen zafere ulaşabilir. Che Guevara'nın Bolívia'daki mücadelesi *fokoculuğun* bir örneğidir (NACLA dergisinin notu -ç.)

Amerika'da sosyalizmi süratle gerçekleştirebileceğine inanmıştı. Bunun doğru olmadığı ortaya çıktığında, bahsettiğiniz tipte, seçimlere dayanan mücadele daha geçerli bir yol olarak görüldü. O tartışma hakkında şimdi ne düşünüyorsunuz?

Latin Amerika solu içerisindeki, savaşı (silahlı mücadelenin sürdürülerek geliştirilmesi kastediliyor olmalı -ç.) kitlesel ayaklanmanın karşısı olarak gören ve uzun süredir devamedegelen tartışma gibi, sözünü ettiğiniz tartışma da çözümlendi. Latin Amerika deneyimi bu polemiklere son vermek için yeterince ipucu sağlamıştır.

Evet, gerilla fokusunun birçok durumda yanlışlığı kanıtlanmıştır. Ancak başarısızlığı doğrudan bir başka silahlı mücadele teorisine yol açmak yerine, barışçı bir yol kavramını güçlendirdi. Şili'deki *Halk Birliği*'nin zaferi de bu düşünceyi destekledi. Daha sonra Allende'nin devrilişi ise bizleri bir bakıma kaçınılmaz bir sonuçla yüzyüze bırakmıştı: Ne gerilla fokosu, ne de parlamenter yol.

O sırada bir de ittifaklar sorunu vardı. *Foko*'dan ve doğrudan sosyalizme yönelmekten yana olanlar genellikle her türlü ittifakı, devrime ihanet ile eşanlamli görüyorlardı. Parlamenter yolu savunan, giderek kitlesel ayaklanmaya yol açacaklarını iddia edenlerse ittifak politikalarını savunuyorlardı.

Nikaragua Devrimi bazı cevaplar sundu. Silahlı mücadele ile ayaklanmanın tamamiyle birbiriyle uyumlu olduğu ortaya çıktı. İttifaklar politikası ile devrimin birlikte yürüyebileceğinin anlaşılmasının yanısıra, bunun bir gereklilik olduğu da farkedildi. Sandinist Cephesi'nin oluşması ve bu birliğin süreç üzerindeki etkisi büyük bir dersti.

Şili deneyimi seçimler ile iktidarı elde etme yolunun olanaksızlığını gösterdi ve iktidar sorununu yeniden gündeme getirdi: İktidara gelmenin düşmanın devlet aygıtını tahrip etme anlamına gelip gelmediği sorununa. Nikaragua Devrimi işte tam da bu belli başlı görevi başararak zafere ulaştı.

- Devrimin ana sorununun yürütülecek programdan daha çok iktidarı, devlet gücünü ele geçirmek olduğunu söylediniz?

Şahsen Latin Amerika'da sorunumuzun *tek* devrim, sosyalist devrim olduğuna ikna olmuş durumdayım. Sosyalist devrimin koşulları vardır, ancak bu bir demokratik anti-emperyalist devrim aracılığı ile başarılmalıdır. Bu; halk kitlelerini devrimci siyasal eyleme geçiren başlıca sorunlar; bağımsızlık, toprak, demokratik özgürlükler, ya da şimdilerde daha geniş olarak adlandırıldığı biçimi ile, insan hakları olduğu için böyledir. Yoksulluk ve ekonomik sömürü bunların hepsinin temelini oluşturur, ancak geniş halk kitlelerini harekete getiren sorunlar bu demokrasi ve anti-emperyalizm sorunlarıdır.

Bu bağlamda, devrimin demokratik safhası (yazının İngilizcesinde *phase* olarak geçiyor, bu kelime Türkçe'de safha ve görünüş sözcüklerinin karşılığı -ç.) uydurulmuş birşey, ya da devrimcilerin kitleleri belirli bir tipte devrime, onları başka bir tipte olan diğer bir devrime sürüklemek için örgütledikleri bir yutturmaca değildir. Bir defa iktidar elde edildiğinde ve demokratik, anti-emperyalist bir program tamamlandığında, emperyalizmin komploları yalnızca ileriye, sosyalizme yönelerek demokratik devrimin kazanımlarının savunabileceğini ortaya çıkaracaktır.

Küba devrimi, bunun böyle olduğunu gösterdi. Küba devrimi anti-emperyalist bile olmayan, demokratik şiarlar çerçevesinde gerçekleştirilmişti. Ancak kısa zamanda ABD ile karşı karşıya gelmiş ve sosyalist nitelik kazanması gerekmişti. Devrimin kazanımlarını sağlamlaştırma ve korumanın başka bir yolu yoktu.

Ancak orada olaylar çok hızlı bir şekilde gelişti. Devrimci düşünce bu deneyimleri yeterince sindirilmemiş biçimiyle özümseme eğilimi gösterdiği için, Küba deneyiminden, sosyalizm sanki bugünden yarına kurulabilirmiş gibi bir sonuç çıkarıldı.

Gerçekte (ki bu Nikaragua deneyiminde açıkça görülebilir) sorun bir tempo sorunu, demokratik, antiemperyalist ne kadar süreceği ile ilgiliydi. Bu da herşeyden önce her devrimin içinde yer aldığı ulusal ve uluslararası koşullar ve çevreye bağlı bir şeydi.

- *FMLN (Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi -ç.)'nin diyalog önerisi bu duruma nasıl uyuyor?*

Mükemmel bir biçimde. Savaşa siyasal bir çözüm önerdik. Tabii ki yalnızca herhangi bir siyasal çözüm değil, ama halkın bağımsızlık, toprak, insan hakları, demokratik özgürlük özlemlerini giderecek bir çözümden yanayız. Bu taleplerse El Salvador'daki devrimci mücadelenin önüne iktidar sorununu getiriyor.

Düşmanın iktidarı (hakim sınıfların ve emperyalizmin iktidarı) bütün bu taleplerin reddedilmesi demek. Bir çözüm yolu denedikleri toprak reformu sorununda bile, yalnızca bunun devrim olmaksızın çözülemeyeceğini göstermiş oldular.

- *Parlamentar mücadele ve ittifaklar sorununa geri dönelim. Salvador Komünist Partisi 1970'ler boyunca parlamenter bir yol izledi ve hattâ José Napoleon Duarte ve Hristiyan Demokratlar ile bir ittifak bile kurdu. Bu ittifakın mantığı nedir?*

Parti 1966 yılında parlamenter mücadeleye girmeye, onu iktidarı elde etmenin bir aracı olarak gördüğünden değil, daha çok emekçi kitleleri Hristiyan Demokrat Parti (PDC)'nin etkisinden kurtarmak için karar verdi: Hristiyan Demokratlar işçiler arasında "Hristiyan Devrimi" ve "yoksulların devrimi" şiarları ile büyük bir taraftar kitlesi kazanmışlardı. Bizim için seçimler programımızı siyasal tartışmanın merkezine oturtmak için bir araç ve kırsal alandan fabrikalarda çalışmaya gelen işçi kitlelerinin politik bilincini yükseltmenin vasıtasıydı.*

UNO** 1971'in büyük öğretmen grevinin sonucu ortaya çıktı. Hristiyan Demokratlar'ın sıradan üyelerinin, çoğu kendileri de Hristiyan Demokrat olan öğretmenleri desteklemesi için uğraştık. Sürecin gelişimi sırasında, PDC'nin liderliği değil, daha çok sıradan üyeleri vasıtasıyla bir ittifak olasılığının gelişmesine yol açan o mücadeleyi ve sonrasında gelen baskıyı birlikte yaşadık. 1971 parti kongresinde liderlerini bizimle yapılacak bir ittifakı kabule zorlayan, parti üyeleri idi.

Aklıma gelmişken... Duarte bu işte temel bir rol oynadı. Başkan adayı olmak istemişti. Bir aday önermediğimiz ve onun da kazanmak için en fazla şansa sahip olduğunu hissettiğimiz için bir anlaşmaya vardık ve o da kendi açısından uyması gereken koşullara uydu. Bizi satması daha sonraları oldu.

1972'de UNO'nun seçim kampanyası başladığında umduğumuzdan daha büyük bir destek ile karşılaştık ve parti içinde oy kazanmayı önemseme eğilimleri güçlenmeye başladı. Bu, belirli parlamenter hayallere doğru (asla resmileşmese de) belirli bir eğilimin ilk defa ortaya çıkışıydı. Aslında kaybeden aday olan Molina'yr*** iktidara getiren seçim hilekarlığı bu hayellere indirilmiş bir darbe oldu, ancak şüphesiz ki, alınan bir dizi kararın arkasında yatan da yine bu hayallerdi.

Daha sonra 1977'de kitleler sandık başına kazanacaklarını umarak gitmediler. Kampanya boyunca çağrımızın önce seçimlerde çoğunluk sağlamak, sonra da kitlelerin verdiği kararı korumak uğruna döğüşmek için olduğunu açıkça belirttik. Seçimlerden ve seçim hilekarlığından sonra ünlü *Plaza Libertad* (özgürlük Alanı -ç.) işgaline önderlik ettik. İşgal katliam ile sonuçlanınca, *Prensa Grafica*'ya**** saldırı ve diğer sokak eylemleri gibi devrimci

* 1960'larda Orta Amerika Ortak Pazarı'nın oluşması sonucu San Salvador'da birçok yeni fabrika açıldı.

** Hristiyan Demokrat Parti, yasadışı Salvador Komünist Partisi, Guillermo Ungo'nun önderliğindeki Ulusal Devrimci Hareket ve diğerlerinin koalisyonundan oluşan Ulusal Muhalefet Birliği

*** Albay Arturo Molina, Ulusal Uzlaşma Partisi (PCN)'den El Salvador'u 1972-77 arasında yönetti.

**** Bir sağ-kanat San Salvador gazetesi.

şiddet biçimleri ile buna karşılık verdik. Ama bu mücadeleye belirleyici boyutlar kazandırabilmek için yeterince hazırlıklı değildik.

Parlamenter deneyimlerimizin bir bütün olarak olumlu bir rol oynadığına inanıyoruz. Gerçek şudur ki, o andan itibaren silahlı devrimci örgütler bir çığ gibi büyümüştür. Ancak bütün bu deneyimler partimize kolay üstünden atamayacağı bir politik yükde bıraktı. Silahlı mücadele ile uyum sağlayabilmemiz iki senemizi aldı.

- *Komünist Partisi 1970'lerin sonunda silahlı mücadeleye katılma kararına nasıl vardı ve sizin bu kararın alınmasındaki kişisel rolünüz nedir?*

Bir özeleştirici sürecinden geçtik. Birinci UNO seçim kampanyasının bir sene sonrası olan 1973'den beri partinin genel sekreteri olduğum için bu süreci kendi özeleştirimle başlatmanın benim sorumluluğum olduğunu hissettim. Özeleştirici ile birlikte, şu ya da bu gruba karşı olmaktan çok, bir dizi iflas etmiş fikre karşı olan bir iç mücadele süreci başladı.

- *PCS Latin Amerika'da silahlı mücadeleyi bilfiil üstlenen ilk Komünist Partisi. Bunun, kutadaki partilerin geri kalanları üzerinde ne gibi bir etkisi oldu?*

Beğenilsin ya da beğenilmesin, deneyimimizi incelemek zorundaydılar. Şimdi, altı senedir süren savaşın ışığında Amerika Komünist Partileri tarafından savunulan bir dizi tez ve tavır güçlerini yitirmeye başladılar. Örneğin, hep silahlı mücadele ile kitle mücadelesinin birbirleriyle uzlaşmaz karakterde olduğunu düşünmüştük. Elbette *foko* teorisi formüle edildiğinde bu uzlaşmazlığın belirli bir temeli vardı, çünkü *foko* bir kitle mücadelesi değildi.

Ama bizim savaşımız kitle mücadelesinin içindedir ve ayrıca bizzat kendisi de bir kitle mücadelesidir. Devrimci ordu büyük bir kitle örgütlenmesidir ve savaş kitlelerin desteği olmadıkça yürütülemez. Dahası bu savaş, özellikle de 1983'ten itibaren, silahsız kitle mücadelesinin geleneksel biçimlerini kullanan bir kitlesel mücadelenin devrimci bir savaşın çerçevesi dahilinde gelişebileceğini göstermiştir.

- *Önümüzdeki yıllarda Latin Amerika'da gerilla mücadelesinin rolü sizce ne olabilir?*

Şüphesiz, genel reçeteler vermeniz gerektiğinde işin kolayına kaçabilirsiniz. Ancak sorunun özüne inmek gerekirse, Orta Amerika deneyimi (sadece gerilla mücadelesi olarak değil) genel olarak silahlı mücadelenin Latin Amerika devrimci sürecinde temel rolü oynayacağını göstermiştir. Silahlı mücadele, diğer tüm mücadele biçimlerinin de, bünyesinde devrimci bir karakter kazandıkları çerçeveyi yaratma gücüne sahip olan yegane biçimdir.

Kitle mücadelesinin silahlı olmayan biçimleri, silahlı mücadele ile birleştirilmediğinde amaçlarından sapma eğilimi gösterdiler. Örneğin, işçi hareketi, devrimci silahlı mücadele ile bağlantılı olmadığı durumda sendikal ekonomizm şeklinde soysuzlaşacak ya da atıl hale gelecektir.

- *Yirmi yıl önce, Peru'daki Velasco Alvarado'nunki gibi bazı reformist tasarımların başarılı olabileceği, silahlı devrimden doğmamış olan yönetimlerin yine de bir değişim sürecini başlatabilecekleri düşünülüyordu. Fakat siz şiddete dayanmayan herhangi bir değişim olasılığına inanıyorsa benzemiyorsunuz?*

Çok daha geniş ve özlü bir biçimde ifade edeyim: Devrimci şiddet olmaksızın (silahlı mücadele, kitlesel ayaklanma, gerilla savaşı ve benzerleri dahil olmak üzere) Latin Amerika'nın sorunlarına hiçbir çözüm gelemmez. Olayların gelişimi de kısa sürede bu tespitin doğruluğunu gösterecektir.

- *Savaşa katılma kararı şüphesiz ki sizi kişisel olarak da etkilemiştir. Gerilla yaşamına giderek alıştınız mı?*

Savaşa katılmam yaşama biçimimi değiştirdi ama bu, yaptığım işin doğruluğunu bilmenin verdiği büyük haz ile giderilmiş durumda. Bir de binlerce *companero*'nun (yoldaş anlamında -ç.) büyük fedakarlıklar yaparak kahramanlaştıklarını görmenin verdiği esin saye-

sinde. Bir önderin yapabileceği, en azından aynı çabayı göstermektir.

- *Comandante'lerin (gerilla ordusunun kumandanları -ç.) en yaşlısı olarak, farklı muamele görüyor musunuz?*

Hiç de değil. Bizler birbirimize birer arkadaş, birer mücadele *companero*'su olarak davranıyoruz. Joaquin Villalobos en genç ve ben en yaşlı *comandante*'yim, ancak bu birbirimize karşı olan davranışlarımızı etkilemiyor.

- *On sene önce sol içinde bir hain olarak değilse bile, en azından son derece tutucu bir kişi olarak kabul edilirdiniz. Halâ en ılımlı unsur olarak mı görülüyorsunuz?*

Kesin olarak değil. Geçmişte birbirimize karşı polemiklerde katı olduysak da, bunların hepsi devrime olan gerçek bağlılığa ve çok yüksek bir devrimci ahlaka dayanıyordu. Bunun için geride geçmişin kötü izleri kalmadı. El Salvador devrimci Sol'unun düşünüş biçimi büyük ölçüde olgunlaşmıştır.

- *Ana Maria ve Marcial* adlı comandante'lerin ölümleri hakkında ne düşünüyorsunuz?*

Marcial'ın durumu Salvador devrimci sürecinde istisnai bir durumdur. Kendi örgütü içinde en sekter, birlik karşıtı tutumu sürdüren Marcial'di. Bizzat kendi *companero*'ları tarafından bu tutumu yenilgiye uğratıldığında, kimse onun bu biçimde bir tepki göstereceğini ummamıştı.

Kişiliğinin özellikleri pek bilinmiyordu. Mantığı ağır basan bir düşünür ya da olayları tahlil yeteneği gelişmiş bir kimse olmaktan daha çok, mistik bir kişiliğe sahipti. Belki de geçmişinde dindar bir özelliğe sahip olmasının bu durumda bir rolü oldu. Rahip olmak üzere, ilahiyat eğitiminin çok sekter ve mistik özellikte olduğu bir dönemde eğitim görmüştü.

Yazık ki, birçok meziyetlere sahip olan bir insandı. Ve bu meziyetler sahipolageldiği etkinin derecesine yansıyor. Fakat aynı zamanda büyük yetersizlikleri de vardı ve son senelerde kişiliğinde belirli bir megalomani gelişmişti. Bir gazeteci bir zamanlar onun Amerika'nın Ho Şi Minh'i olduğunu söylemiş ve o da buna inanmıştı.

Kendisi gibi düşünmeyen herkesin yanlış düşündüğüne inanıyordu. Kendi örgütü düşüncelerini kabul etmediğinde, suçlu birilerini arayıp buldu. Öyle görülüyor ki, planı Ana Maria'nın öldürülmesi ile sona ermiyordu.

Planını yürütemedi, kesinlikle şu nedenle ki, bu plan hareketin doğasına tümüyle aykırı idi. Birçokları FMLN içinde bir iç mücadelenin başlamakta olduğuna inandı, ancak gerçekte, sonuçlanıyordu. Sonraki yıllarda durumun böyle olduğunu gösterdi.

- *Kurtuluş Teolojisi (Hristiyanlık ile Marksizm'in özde aynı olduğunu savunan dinsel akım -ç.) ve dinin devrimci bir rol oynaması konusunda ne düşünüyorsunuz?*

Açıkça, bu hareket Salvador halkının devrimci uyanışında, özellikle de *campesino*'lar ("köylüler" anlamında -ç.) arasında, temel bir etken olmuştur. Bunu vurguluyorum çünkü 1937'den sonra kırsal gelişme siyasal sürece kapalı bir hal almıştı. Kilise uysallık telkin ederek ve diktatörlükle bağlantılı bir dizi dini örgütler ağı kurarak bu durumda rol oynamıştı. Kurtuluş teolojisi bu sistemi tamamen tersine çevirdi ve onu, Hristiyan düşüncesinde kavrandığı biçimi ile kurtuluşun hizmetine soktu.

Kurtuluş teolojisinin gerici güçlerin yanı sıra bizzat Kilise içerisinde de baskı gören

* Ana Melinda Montes ve Salvador Caetano Carpas'ın savaş isimleri. FMLN'i oluşturan beş örgütten biri olan *Halk Kurtuluş Güçleri* (FPL)'nin kumandasında sırası ile ikinci ve birinci durumda olan kişiler. Ana Maria 1983 Nisan'ında öldürüldü, Marcial ise bu olaydan kısa bir süre sonra intihar etti. FPL içinde yürütülen bir soruşturma cinayetin arkasındaki kişinin Marcial olduğunu ortaya çıkardı.

hakiki bir kitle hareketi durumuna gelmiş olması gerçeği, onun Latin Amerika halklarının hayati çıkarlarını ifade ettiğini gösterir. Elbette bundan sonra da, bugüne kadar olduğu biçimde devrimci bir rol oynamaya devam edecektir.

- *Bu dinsel hareket ile Marksist hareket arasında bir çelişki yok mudur?*

Katkılarına büyük değer veriyoruz. Salvador solundan hiçkimsenin bugüne kadar Kurtuluş Teolojisi ile herhangi bir anlaşmazlığı olmadı. Teologların kendileri de Hristiyanlık ile Marksizmin buluşmasından söz ediyorlar.

- *Latin Amerika kıtasının çok dindar ve esas olarak tarımsal karakterde olduğu düşünülürse, Marksizm nasıl olup da bu yapıya uygun düşüyor?*

Marksizm Latin Amerika'da sadece devrimci hareketler arasında değil, aynı zamanda genel olarak aydınlar arasında da büyük etkinliğe sahiptir ve Latin Amerika kültürünün bir parçası haline gelmiştir.

Latin Amerika'nın sınıfsal yapısına bakıldığında, en geri ülkelerde bile küçük de olsa, bir işçi sınıfının varolduğu görülür. İşçi sınıfının varlığı, Marksizm'in toplumsal gelişmeye dair temel ilkelerini nesnel olarak destekleyip güçlendirmektedir.

Ancak Latin Amerika aynı zamanda Marksist düşünceye kendisi de katkıda (devrim olgusunun öznesinin sadece işçi sınıfı ile sınırlı olmadığı) bulunmuştur. Daha geniş, çeşitli kesimleri kapsayan, çok sınıflı; sınıftan çok, daha doğru bir biçimde, halk olarak adlandırılabilir bir öznedir söz konusu olan.

Bu durum Marksizm ile çelişmez, yalnızca toplumsal gelişmenin somut koşullarının teori ve siyaset açısından hesaba katılması gereken özellikleri olduğunu kanıtlar. Bu ise, Marksizmin temel ilkelerinden biridir.

Biz komünistler, Marksizmi ilk özümseyen kişiler olmanın bedelini ödemek zorunda kaldık. Belli bir dozda dogmatizme sahip olduk ve tabii, bazı partiler bunu üstlerinden atmakta zorluk çekiyorlar: Latin Amerika solu içerisinde bu duruma mekanik bir biçimde tepki gösterenler de oldu ve bunlar da, *foko* ve bir partiye gerek olmadığı, vb. konularındaki polemikte olduğu gibi, kendilerine özgü hatalar yaptılar.

Ancak tartışma götürmez olan konu, Marksizm'in Latin Amerika siyasal düşüncesinin, özellikle de devrimci düşüncesinin gelişip şekillenmesinde taşıdığı önemdir.

- *Mümkün olan en geniş ittifaklardan yana olmak açısından bir üne sahipsiniz. Contadora grubunu (Kolombiya, Meksika, Panama ve Venezüela'dan oluşan bu grup Orta Amerika'da süren savaşa barışçıl bir çözüm getirmek için 1983'ten beri aracılık girişimlerinde bulunuyor -ç.), hiçbir şekilde devrimci olarak düşünölemeyecek yönetimlerden oluştuğu göz önünde tutulursa, bir müttefik olarak görüyor musunuz?*

Bakın, sadece aynı ideolojiyi paylaşanlar ile ittifak yapmak dinsel düşüncelerin özelliğidir. Marksizm-Leninizm ise bir din değildir. Latin Amerika sorunlarının çözümü değişik güçlerin çabalarını gerektirmektedir.

Contadora'ya gelince o, günümüz Latin Amerikası'nın yeni bir gerçekliğidir ve bir mesaj iletmektedir: Latin Amerika kendi sorunlarına kendisi çözüm bulmaya çalışmalı ve artık Washington'un gösterdiği sopanın gölgesinde, önerilen çözümlere boyun eğmemelidir.

Tabii ki, Contadora aynı zamanda Latin Amerika'lı yönetimlerin bir ittifakıdır ve bu nedenle de, bölgede kapitalizmin sürdürülmesinden yanadır; sadece daha rafine, geliştirilmiş ve çağdaştırılmış bir kapitalizm arzulamaktadır. Bu anlamda, Contadora bizim katılamayacağımız bir çözüm yolu önermiştir, ancak tartışma henüz sürmektedir. Ayrıca bu çözüm bugün için gündemde değildir, çünkü ABD buna izin vermez. Contadora ile polemige girmek, temel sorun ABD yönetiminin müdahale eğilimini sınırlamak olduğu için an-

lamsız olacaktır.

- ABD sizce yirmi yıl önce olduğundan daha mı güçlüdür?

ABD'de birçok değişiklikler olmuştur. Kuzey Amerika halkının çok büyük bir kısmı şimdi eskisinden daha fazla düşünmekte ve incelemektedir. Aynı zamanda emperyalizmin insanların özgürce düşünebilmelerini engelleyen ve onları emperyalizmin safına iten denetim ağı, daha önceki hiçbir dönem ile kıyaslanmayacak kadar güçlü, keskin ve incelikli biçim almıştır.

Biz devrimcilerin hemen hemen kanıksanmış bir biçimde yapageldiğimiz ABD halkı ile yönetimi arasındaki ayrım, bugün daha gerçek ve somuttur. Bugün artık Latin Amerika'da ABD'yi bir bütün, ülke olarak gözüküpale eleştiren bir kimseyi zor bulursunuz.

- Bu görüş hangi olayların sonucu olarak gelişti?

Vietnam Savaşına karşı yürütülen mücadele, ABD halkının emperyalist politikadan kopuşunu simgeleyen büyük bir uyanıştı. Nikaragua devrimine gösterilen dayanışma ve El Salvador ile yürütülen etkin dayanışma hareketi 1970'den önceki o yıllarda görülmeyen bir olaydı.

ABD yönetimi bile insan hakları sorununu ele almak zorunda kaldı. Bunu çok demagogik bir biçimde ve kendi amaçları doğrultusunda yapıyor olsa bile, bu sorunla uğraşmak zorunda kalıyor olması, ülkenin artık alışageldiği biçimde yönetilemediğinin bir belirtisidir.

- Sizce emperyalist sistem bugün yirmi sene önce olduğundan daha mı güçlü?

Ben daha zayıf olduğuna inanıyorum. Tabii ki tahrip gücü daha artmıştır. Dünya barışı ve insanların yaşamı daha önceden hiç bu kadar tehdit altında olmamıştı. Ancak bu tehdidin kaynağı onun güçlülüğü değil, zayıflığıdır. Daha şematik bir biçimde ifade etmek gerekirse; eğer eskiden olduğu kadar bugün de güçlü olsaydı, ABD belki daha barışçı davranabilirdi.

- Dünyaya hakim olan blok politikalarına bakıldığında, emperyalist sistemden bağımsızlaşmanın sosyalist sisteme karşı bir yeni bağımlılık yaratmadan başarılabilirliğini düşünüyor musunuz?

Bağımsızlık kavramını kullanmanın bir biçimi, ona başka herhangi bir sistemle ilişkisizlik anlamı vermektir. Sosyalist sistem, kapitalist sisteme karşı bir ağırlık oluşturduğu için, onun ile olan ilişki bağımlılık olarak tanımlanmaktadır. Bu da tipik bir propaganda biçimidir.

Latin Amerika'da Küba devriminin sosyalizm ile ilişkiler yönünden tecrübesi olmuştur ve Küba'nın Sovyetler Birliği'ne bağımlı hale geldiğini söylemek kesinlikle doğru olmayacaktır. Ekonomik ilişkilerinin önemli olduğu bir gerçektir, ancak eğer bir abluka söz konusu olmasa idi, Küba'nın ABD ile de ekonomik ilişkileri olacaktı.

Sovyetler Nikaragua'da da, Küba'da izledikleri politikanın aynısını izliyorlar. Kendilerine gereksinme duyulduğunda, Küba'ya ekonomik ve askeri yardım ile geldiler. Latin Amerikalılar bunu olumlu bir davranış olarak görmektedirler. Yoksul bir üçüncü dünya ülkesi eğer kendisini savunmak için gereksinme duyduğu silahları, ve de karşılıksız olarak elde etmek şansına sahip olmasaydı acaba ne yapabilirdi?

Latin Amerika'nın burjuva yönetimleri bir koro halinde Sovyetler Birliği ve Küba'yı mahkum ediyorlar mı? Hayır, onlar ABD müdahalesini mahkum ediyorlar. Sovyetler Birliği ile ticaret yapan tüm Latin Amerika ülkeleri değişim için kendi lehlerine olan, ya da en azından dengeli koşullar elde ediyorlar. Arjantin'in şimdi en büyük ekonomik ortağı Sovyetler Birliği'dir, ancak Arjantin'in Sovyetler Birliği'ne bağımlı hale geldiğini kimse iddia edemez.

- *Son yirmi yıl içinde sizin için hangi olaylar sürpriz oldu?*

Daha da önceden Küba Devrimi; yakınlarda ise Sandinist Devrimi. Allende'nin Şili'deki zaferi de bir sürprizdi. Son zamanlarda Haiti'de meydana gelenler de şaşırtıcı. Tavşan en ummadığınız yere sıçarmış; *Campesino*'lar böyle derler, haklılar da.

- *Ya El Salvador?*

Sürekli sürprizlerle karşılaşıyoruz. Halkın yaratıcı çabalarını harekete getirecek doğru bir önderlik olduktan sonra, herşey mümkündür.

Diğer ülkelerde sırtımızı verebileceğimiz bir durum yok, düşman ülkeler ile sarılmış durumdayız ve ABD'de deniz, kara ve hava yollarını tutmuş vaziyette. Pentagon'un hesaplarına göre, şimdiye kadar lojistik kaynaklarımızın çoktan tükenmiş olması ve bizim de dövuşemeyecek bir durumda olmamız gerekiyor. Yaralılarımızı nasıl tedavi ediyoruz? Cep-hane nasıl temin edebiliyoruz? Karşılaştığımız diğer tüm sorunları nasıl çözebiliyoruz? Halkın yaratıcılığı ve birşeyin yapılamaz olduğu fikrini bir türlü kabul etmeyen savaşçılar sayesinde.

- *1983'te şehirlerde kitle hareketinin yeniden ortaya çıkması birçoklarını şaşırttı galiba?..*

Evet, 60 bin kişinin öldürülmesinden sonra bir kitle hareketinin gelişmesini nasıl açıklayabiliriz? Hareket 1981'de 27 bin ile 28 bin civarında insan öldürüldüğünde geçici olarak kesintiye uğramıştı ki, bunların yüzde 80'i eylemci veya önder niteliğinde kimselerdi. 10 Ocak saldırısı* kaybedilen bu gücü yeniden kazanmanın bir aracıydı. Kitle hareketinden geri kalanların büyük bir kısmı o zaman dağlara çekildi ve kitle hareketi savaş alanı olan bölgelerde doğrudan mücadeleye katılma biçiminde sürdü.

Çoğu kimse saldırı başarıya ulaşmadığı için zafere ulaşma şansı göremediğinden, şehirde hareketin temposu düşmüştü. Ancak FMLN inisiyatifi 1982 ve 83 kampanyalarında yeniden ele aldıktan sonra hareket şehirde yeniden ortaya çıktı. Bir başka deyişle, silahlı mücadelenin zafer şansı olmadığından değil, kesinlikle silahlı mücadele zafer olasılıklarına yeniden hayat verdiği için kitle hareketi yeniden ortaya çıktı.

Kitle hareketi yönetim için çok büyük bir sorundur. Buna karşılık verme olanağına sahip değillerdir işte. Silahlı hareketle uğraşırken, kontrol edebilmek için değilse bile, karşı durabilmek için; bombalamak, ateş etmek, halkı zorla göç ettirmek gibi yöntemlere sahiptirler. Ama kitle hareketine karşı ne yapabilirler ki? Şehirleri bombalamaları mümkün mü? İnaniyorum ki yaparlar, ama bunu yaptıklarında savaşın sonuna gelmiş olacağız.

- *Bütün bu olayların içinde, kişisel yaşantınıza ne oldu?*

Uzun süreli bir mücadele içinde yer alan tüm devrimciler için geçerli olan şudur ki, bizler yaşamlarımızı bu mücadelenin ekseninde düzenleriz. Savaş koşullarında bile özel yaşama bir yer vardır. Bir ailen olması gerektiğini, bir erkek ile bir kadın birbirlerini sevdiklerinde beraber olmaları ve birlikte yaşamaları ve de birlikte mücadele etmeleri gerektiğini söyleyen yaşama...

İlk başlarda, savaş sanki fazla uzun sürmeyecekmiş gibi görüldüğünde, savaşçılar kişisel yaşamları için bir çeşit parantez açmaya çalıştılar. Ancak kısa süre sonra bunun böyle olamayacağını farkettiler. Şimdi aile yaşamı savaşın ortasında sürdürülüyor. Kendi özel durumuma gelince, savaştan önce uzun yıllarımı gizlilik koşulları içinde geçirdim ve ailem de bu duruma uyum sağladı. Çocuklarımla hepsi şimdi büyümüş durumdadır ve mücadeleye katılmaya kendi kendilerine karar verdiler.

Aslında kendimden bahsetmeye pek alışık değilim. Sadece sorduğunuz ve ülkemdeki

* Son veya Genel Saldırı olarak bilinir.

bir dizi politik olay ile de bağlantılı olduğu için anlattım bunları. Ancak gerçek şudur ki, başımdan geçenler birçok *companero*'nun yaşamlarına ya çok benzer, ya da onlar ile karşılaştırıldığında çok daha önemsizdirler.

Türkçeye Çeviren: **Bingöl Erdumlu**

ÖNCÜ KİTABEVİ YAYINLARI

☐ Marx-Engels Lenin-Stalin	: KADIN VE MARKSİZM	8000
☐ Nikolay Todorov	: BULGARİSTAN TARİHİ	4000
☐ V.Kelle-M.Kovalson	: TARİHSEL MADDECİLİK MARKSİST TOPLUM KURAMININ ANA ÇİZGİLERİ	12.000
☐ Bülent Tanör	: SİYASİ DÜŞÜNCE HÜRRİYETİ VE 1961 ANAYASASI	8000
☐ Dr.Serol Teber	: DOĞANIN İNSANLAŞMASI	12.000
☐ Jack London	: DEMİR ÖKÇE	9000
☐ Mehmet Aydın	: IŞIĞIN KAVGASI	2500
☐ Henri Lefebvre	: MARX'IN SOSYOLOJİSİ	8000
Dağıtımını Yaptığımız:		
☐ Talat Turhan	BOMBA DAVASI-SAVUNMA 1	8000
☐ Talat Turhan	BOMBA DAVASI-SAVUNMA 2	12.000

Öncü Kitabevi Yayınları: Babıali Cad. No: 8 Cağaloğlu / İst.

Tlf: 526 55 13

"YENİLENME" Cİ TAHRİFATLARA KARŞI SOSYALİZM, DOĞMATİZM, TARİH BİLİNCİ ÜZERİNE

Temel Demirer

Dünya ve Türkiye Bağlamı Notlar

'The Economist' dergisi "Marksist dünyada huzur kalmadı (...) Komünizm bunalımlı günlerini yaşıyor" (Hürriyet, 4. 7. 1989) başlığını kapak yaptı... Babiâli'nin malûm ve meş'ûm kalemsörlerinden birisi de haykırıyor: "Komünizm çöküyor, yaşasın kapitalizm" (Erdoğan Alkin, Milliyet, 3. 7. 1989)!... Bu tür bir kampanyanın batı'daki çok boyutlu şamatası, bizi elbette şaşırtmıyor. Ama Sovyetler Birliği'nde yayınlanan 'Oktyabr Magazine'deki (1966'da ölen romancı Vasily Grossman'ın) şu satırları için de aynı şeyi söyleyebilmemiz, 'pekte kolay' olmuyor: "*Lenin, bir zalimdi (...) zulmün ve diktanın başlatıcısı (...) Bolşevikler, şahsi hürriyetlere, konuşma hürriyetine ve basın hürriyetine inanmazlardı. Lenin de bunlardan biriydi. Bolşevikler bu hürriyetlerin bir çok devrimci işçinin ve aydının olmayacak rüyaları olarak kabul ederlerdi.*" (Tercüman'dan naklen, 1.7. 1989) / abç - yn./

Batı'sından Doğu'suna değin, dünyamızda çaplı bir 'liberal rüzgar' esiyor. Ve de bu rüzgarlarla içleri titreyerek, 'doğmatizm'e karşı mücadele çığırtkanlıklarıyla, 'elveda'cı bir teori ve pratiğe sarılanların kimileri ise, aynen şunları diyebiliyor: "*Marx'ın, Engels'in, Lenin'in yaşadığı çağda yaşamıyoruz (...) Çağımızın sosyalizminin farklı olacağına kuşku yok (...) Asıl sorun kapitalizmden sosyalizme geçişin çağımızda uygun yeni yollarını bulmaktır. Sosyalizme nasıl geçileceği sosyalizmin karakterini belirler. (...) Bizim sosyalizmi-miz, kendi ulusal renklerimizi taşıyacaktır. Ekim sosyalist devrimini aynen yinelemek ne gerekli ne de olanaklıdır.*" (N. Sargın, Y. N. Yağcı, Cumhuriyet, 4. 7. 1989) / abç-yn./

'Ulusal renkler'den malûl bir 'sosyalizm' anlayışındaki baylarımıza göre: 'sosyalizme nasıl geçileceği sosyalizmin karakterini belirliyormuş'!.. Bundan ötürüdür ki, Sargın / Yağcı'ya göre iktidara (işçi demokrasisini hedefleyen Leninist zor'u örgütleyerek!) 'pekte demokratik bir biçimde geçmeyen' Ekim'in yol gösterici perspektifleriyle Türkiye'de geleceğe yönelmek', onlara göre, 'ne gerekli ve ne de olanaklıdır'!..

BİZ GEREKLİ VE OLANAKLIDIR diyoruz!.. Bu bizim için böyle olmaklığından ötürüdür ki, 'doğmatizme karşı mücadele adına'(!) radikal sosyalizme karşı; tövbe-kâr bir saldırı niteliği taşıyan bay Yağcı'nın şu malûm ve meş'ûm görüşlerine, 'HAYIR' diyoruz:

"(...) Dün Marksist - Leninist olmak birlik için yeterli bir zemin olabilirdi, ama yetmediğini gördük (...) (Y. N. Yağcı, Marksizm ve Gelecek, N: 1, 'Yöntem Sorunları Üzerine', s.112)

"(...) Marksizmin günümüzdeki sorunlarını incelediğimizde sanırım şu noktaya varmak zor olmayacak. Marksizm hem bilimden uzaklaştı hem de somut gerçeklikten, canlı yaşamdan koptu (...)" (yagk, s. 114)

"(...) Marksist teorinin bir bunalım içinde olup olmadığına yanıt gerekiyor (...) Marksizmin bugünkü sorunları (Türkiye ve dünyada) başarının, gelişmenin sorunları mıdır? (...)

Herhalde başarının denemez (...) Yani Marksizmin - Leninizmi kendi koşullarımıza yaraticılıkla uygulayamadık. Başarısızlık uygulama sorunlarını aşıyor. (...) BAŞARISIZLIĞIN NEDENLERİNİ BİZZAT MARKSİST TEORİNİN İÇİNDE ARAMAK GEREKİR (...)" (yagk, s. 118)

"(...) Bugün doğmatizme saplanılmış olduğu konusunda genel bir gönülbirliğimiz var. (...)" (yagk, s. 119)

"(...) MARKSİZM GERÇEKLERİ GÖRMEMİZE YARDIM EDECEĞİ YERDE TEORİ'Yİ O HALE GETİRDİK Kİ TERSİNE, MARKSİST OLMAYANLAR CANLI GERÇEKLERİ BİZDEN DAHA ÖNCE ALGILADILAR (...)" (yagk, s. 119)

"(...) Marksizm kapalı sistem felsefe değildir. (...) Marksizm teoridir ve aynı zamanda yöntemdir. (...) çağımız değişmişse Leninizmin de aşılması gerekir. AŞAMAYIŞIMIZ BUNALIMIN NEDENLERİNDEN BİRİDİR. (...) Marksist - Leninist teorinin salt doktrin haline dönüşmesini önlemek, kapalı bir düşünce sistemi haline getirmemek için "Marksizm - Leninizm" nitelemesi yerine Marx, Engels, Lenin'in düşünceleri demenin daha doğru olup olmayacağını düşünmemiz gerekir. (...) Teoriyi doktrinleştirmemiz, Leninizmi aşamamamız, böylece doğmatizme saplanmamız" (yagk, s. 121) / abç. ve majiskülledik - yn./... Bay Yağcı'ya göre, işte sorunlarımız budur!.. Ve de 'başarısızlıkların nedenlerini bizzat Marksist teori içinde aradık mı, (aşamayışımızın bunalımlarından biri olduğu) Leninizm aşıldı mı', artık sosyal demokrat olmamamız için hiç bir neden kalmayacaktır!.. Bay Yağcı'ya göre esas sorun, onun doğmatik ilân ettiği Leninist radikal sosyalizmdir.

'Doğmatizm, Doğmatizm' Diye Saldırılan Nedir?

Öncelikle şunu beliteyim: M - L'ist olup olmamak ya da yine ondan vazgeçip vazgeçmemek, nihayetinde herkesin kendisinin bileceği bir iştir. Onun için de bay Yağcı'nın yeni 'tercih'ine dair bir şeyler demek yerine; sadece şunu anımsatmakla yetineceğim: Eğer bay Yağcı beynimdeki sistematığın belirleyici damgası Marx'ınki diyorsa (ki, demektedir), onun hem Marksizm ve hem de genel olarak sosyalizm konusunda dediklerine, M - L'ist açıdan bakmak, bizim hem el sürülemez hakkımız ve hem de vazgeçemeyeceğimiz yükümlülüğümüzdür. Bunun içindir ki, ne bay Yağcı'nın ne de onun gibi düşünenlerin bizleri 'doğmatik'lik "suç"lamalarıyla korkutmaya kalkışmalarının, ucuz spekülasyonlarından başka hiç bir anlamı yoktur ve olamaz da.

Biz M - L'iz! Ve de M - L'in; hem bilim, hem felsefe, hem de bir dünya görüşünün toplamı olan ideoloji olduğunu savunuyoruz. Kaldı ki, insanlığın düşünce tarihine baktarsak, M - L'in özgünlüğü yeni bir bilim dalı yaratmış olmasındadır. Bu da M - L'in bir eylem kılavuzuna denk düşen bir 'toplumbilim' olmasıdır. Unutulmamalıdır ki bu 'toplumbilim', işçi sınıfının varlığına bağıntılı olarak, onun sınıfsal çıkarları temelindeki bir gereklilikle doğmuştur. Bu bağlamı içinde, eğer anarşist değil de "Yönteme Hayır" (bak: Paul K. Feyerabend, Yönteme Hayır, Bir Anarşist Bilgi Kuramının Ana Hatları, Ara Yay. - 1989) demiyorsak; M - L'in SAĞINDAN SOLUNDAN ÇEKİŞTİRİLMESİ OLASI OLMAYAN FELSEFİ İLKESELLİKLER BÜTÜNSELLİĞİNDEKİ 'KAPALI' SINIFSAK İDEOLOJİK ŞEKİLLENME VE AÇIK BİLİMSEL BİLGİLENMESİNİN DÜNYAYI DEĞİŞTİRMEKTEN YANA - DİNAMİK EYLEM KILAVUZU OLDUĞUNDAN ŞÜPHEMİZİN OLMAMASI GEREKİYOR. KARŞI KARŞIYA OLDUĞU SORUNSALLARA YAŞAMA AÇIKLIK TEMELİNDE VE DE FELSEFİ İLKESELLİKLERİNİN BÜTÜNSELLİĞİNDEKİ 'KAPALI' SINIFSAK İDEOLOJİK ŞEKİLLENMESİNİN, TANZİM VE TASNİFÇİ BOYUTUNDA EĞİLEN M - L'İN BİLİMSEL TEORİSİNE; SON ŞEKLİNİ TOPLUMSAL PRATİK VE YİĞİN MÜCADELELERİNİN GELİŞMELERİ VERİR.

Kimilerinin çok 'doğmatik' bulmasına rağmen, M - L'in bilimsel bir disiplinler toplamının eylem kılavuzudur. Bir sınıf ideolojisi olmaklığıyla felsefi ilkesellikleri bütünlüğünde (diğer sınıfın düşünce ve davranışlarına) ideolojik düzeyde 'kapalı' olan (böyle olmaktan başka da hiç bir açarı olmayan) M - L'in KENDİSİNİ İŞÇİ SINIFI NEZDİNDEKİ TANIMLAMASI VE TANIMLANMASI; BİLİMSEL VE İDEOLOJİK 'PARTİZANLIĞI' TEMELİNDE VAROLUŞUNDAN AYRI OLARAK ELE ALINAMAZ.

İşte böylesine bir ideolojik 'kapalı'lık yanında; yaşama ve bilime açıklık temelinde düşüncesini sonuna değin geliştirmek ve derinleştirmekle mükellef olan M - L'in; İLKELERİNİN GELİŞTİRİLMESİ TEMELİNDE SÜREKLİ OLARAK İNŞA HALİNDEKİ BİLİMSEL BİR EYLEM KILAVUZUDUR. Bu nedeneledir ki, "her çağda ve dolayısıyla bizim çağımızda da, kuramsal düşünce değişik zamanlarda oldukça değişik biçimler ve böylelikle değişik içerikler kazanan tarihsel bir üründür. Dolayısıyla düşüncenin bilimi, başka bir bilim gibi, tarihsel bir bilimdir: İnsan düşüncesinin tarihsel gelişiminin bilimidir. (...) Düşünce yasalarının kuramı, dar kafalı anlayışın 'mantık' kelimesi için geçerli olduğunu sandığı gibi, asla bir defada kurulmuş olan bir 'Öncesiz - sonrası doğru' değildir." (K. Marx - F. Engels, Toplu Yapıtlar- C. 25, s. 338-339) Bu nedenle de, "işçi sınıfının davası kilise doğması değildir, o bilimsel bir teoridir." (F. Engels) "O'nun (yani Marx'ın - yn.) bakış biçimi bir doktrin değil, bir yöntemdir. Hazır doğmalar değil, araştırmalar için ölçüler ve yöntemler ortaya koyar." (K. Marx - F. Engels, Seçme Yazışmalar. s. 460-461) "Herşeyden önce hatırlanmalıdır ki, örgütümüz proletaryanın militan örgütüdür ve asla doktriner amatörlerin gelişimi için bir topluluk değildir." (yage, s. 279) / abç. - yn./

M - L bağlamında bunun böyle olmadığına inanan (ve yukarıda yaşayışlarına gönderme yaptığımız) bay Yağcı ve onunla aynı kan grubundan olan 'yaşayış'lara göre; durum elbette böyle değildir. (Bu konuda kimi berbat ve bayat 'ilginç'likteki çalışma örnekleri için bak: Bilal Şen, Yeni Açılım, Sayı: 13, 'Doğmatizm ve Sorumluluk'. s. 14'ten 22'ye; ve ayrıca, Damian Pretel, Dünyaya Bakış, Sayı: 12, 'Marx'ın Felsefesi: 'Doğmatik Bir Yorumlamadan Yaratıcı Gelişmeye', s. 19'dan 27'e) Örneğin Kemal Kervan aynen şunları diyebilmektedir: "Büyük bir diyalektik ustaydı Lenin, Bir doktrinci, bir Marx taklitçisi, kopyacısı değildi o. Tersine, Marx'ın dile getirdiği, 'tarihin sınavından geçmiş' pek çok ilkeyi, emperyalizmin doğuşunun getirdiği yeni koşullarda yeniden sinamaktan, 'revize etmekten' geri durmadı. (...) Hayat ilerledi, dünya değişti. Yeni koşullar yarattı bilimsel teknik devrim. İŞÇİ SINIFININ YAPISINDA KÖKLÜ DEĞİŞİKLİKLER OLDU; KİMİ İŞ KOLLARINDA, HEM DE DÜNE KADAR İŞÇİ SINIFININ EN İLERİ KESİMLERİNE YATAKLILIK EDEN KİMİ İŞ KOLLARINDA CİDDİ CİDDİ GERİLEMELER, ERİME EĞİLİMLERİ BELİRDİ... TOPLUMDA KÜLTÜRÜN, YARATICILARININ, AYDINLARIN ROLÜ ARTTI; KAPİTALİZMDE BİLGİ VE FİKİR ÜRETİMİ, ARTI - DEĞER ORANI OLAĞANÜSTÜ YÜKSEK BİR META ÜRETİMİ HALİNE GELDİ. BİR YANDAN DA GLOBAL SORUNLAR ÇIKTI ORTAYA. (...) DÜNYA BİR GÜNDE DEĞİŞMEDİ. AMA O BİTEVİYE ADIM ADIM DEĞİŞİRKEN, BİZ AYAK UYDURAMADIK ONA. (...) BU YÜZDEN GÜNÜN SORULARINA YANIT VEREN ALTERNATİFLERİ YARATAMIYOR POLİTİKALARIMIZ ÇOĞU ZAMAN. (...) MARKSİZMİN ÇOK YÖNLÜ BİR BUNALIM İÇİNDE OLDUĞUNU DA SÖYLÜYÖRLER (...) MARKSİZMİN BUNALIM İÇİNDE OLDUĞU DOĞRUYSA EĞER, BEN INANIYORUM (...) YENİLENMEK, KORKMADAN TÜM SORUNLARI YENİ BAŞTAN SORABİLMEK GEREK. Bunun için de 'Parti': Yeni tür, yani bugüne kadarkinden farklı bir parti, yeni bir parti teorisi gerekli bize... 'Sınıf mücadelesi': Yeni tür bir sınıf mücadelesi, yeni bir anlayış, yeni yöntemler... 'Devrim': Yeni tür bir devrim, yeni devrim teorisi gerekli"! (Kemal Kervan, Yeni Yol, Sayı: 28, 'Hangi Geleneği Yaşatıyoruz?',

s. 10) / abç. ve majiskülledik -yn./

Bay Kervan tek bir doğrunun ardından, yüzlerce (kasıt unsuru içeren) yanlış ve yanlışlığı sıralayıp, 'doğmatizmin aşılması' haykırılarıyla 'yeni bir parti, sınıf mücadelesi ve devrim' konularında, dilinin altındaki baklayı, (bir hayli eveleyip geveledikten sonra) çıkartıveriyor!..

Şunlara gerektiği için yeri gelmişken, kısaca değinelim:

i-) Öncelikle Lenin Marx'ı (KESİNLİKLE) 'REVİZE' ETMEMİŞTİR. Ve de aksine, Lenin Marksizmin devrimci özüne ve ilkeselliğine sapına değin sadık kalarak, onu; 'yeni koşullara adapte için' ehlileştirerek, burjuvazi tarafından kabul edilebilir alanlara çekip revize etmek isteyen Bernstein, Martov, Kaustky vb.leri gibilerinin AÇIK SALDIRILARINA KARŞI KORUYARAK, MARKSİZMİ GELİŞTİREREK, EMPERYALİST DÖNEM KOŞULLARINA YARATICI BİR BAĞLILIKLA UYARLAMİŞTIR. Yani Lenin, Marksizmi revizyonizm ve menşevizmin tehlikeli tuzaklarından, Marksizmin ilkeselliğine sonuna değin SADIK KALABİLEN BİR GELİŞTİRİCİ YARATICILIĞIN UYARLAMACILIĞIYLA, ÇEKİP ÇIKARTMIŞTIR. Bu bağlamıyla Lenin'in 'Marx'ı revize ettiği' yollu iddia sadece bir çarpıtmadır.

ii-) Ayrıca gelişen hayatın gerisinde kalan Marksizm - Leninizm değil, onun devrimci ilkeselliğinin somut koşulların somut tahlili temelinde yaşama uyarlanmasıdır. Bir an düşünelim, bir zamanlar 'Moskova'da yağmur yağdığında Türkiye'de şemşiye açmayı' proleter enternasyonalistliği ilân eden(!) İ. Bilen ekolünün bugünkü öğrencileri ve bunlardan biri olan Kemal Kervan; bizlere takipçisi olduğu ve bugün 'yenilenme' çağlıkları atan hareketinin ne zaman, hangi kesitte ve ne düzeyde M - L'ist olduğunu ve eğer 'BÖYLE OLUNDUYSA' (ki bu asla olmadı) neden ve hangi M - L'ist faaliyetlerinden ötürü, M - L'in 'YETERSİZ KALDIĞINI' bizlere izah etmelidir.

iii -) Kaldı ki gelişime ayak uyduramadıklarını dile getirenlerin 'iddia' ettiği gibi, sorun "az gelişmiş Marksist" teoride ya da onun bunalımında değil; Marksist teorinin sosyaldemokratik yorumlarıyla 'ilerlemek' isteyenlerin tıkanıklığından kaynaklanan bunalımlarındadır. *Leninist bağlamlı Marksizmin konusunda 'şu iyi, bu kötü' diye bir seçmecilik söz konusu olamaz. Leninist bağlamı içinde ya Marksist olunur ya da olunmaz. Olunmadığını da, olursa olursa, M - L'den (TKP'nin bir zamanlarki gibi 'utangaç'ca değil) açıkça Marx ve Lenin düzeyinde kopularak, M - L'in eskimiş bir 'doğma' ilan edilip, TB'K'P gibi, sosyaldemokratlaşarak kopulur. Kemal Kervan'ın 'yeni bir parti, mücadele ve devrim' konusundaki yanaşmaları da, onların yeni ve açık sosyaldemokrat konumlanışlarının tercihlerinden kaynaklanmaktadır.*

iv -) Bunun içindir ki onlar A. Gorz vari 'Elveda Proletarya'cı bir 'gerekçelendirme' ile, proleter sınıfın döl yataklarının yeni BTĐ ile kurduğu gibi, ucuz ve spekülâtif tezlerden hareketle, AYDINLARIN ROLÜNÜ ARTTIRARAK PROLETARYAYI ERİTME yollu sınıfdışı bir sosyal muhalefetçiliğe soyunarak, sınıfsal özü karanlık olan GLOBAL İNSANİ 'SORUN'LARIN ÇÖZÜMÜNE SOYUMUŞLARDIR. Ve de onlar bu cümleden olarak, Türkiye için "eksiksiz demokrasi için ulusal mutabakat" (Adımlar, No: 10, s. 8) deme noktasına kadar gelebilmişlerdir!..

Bugün vardıkları noktada açıkça, *YOLUMUZ SAVAŞ YOLU DEĞİL*" (Ali Taygun, yagk, s. 14) / abç. ve majiskülledik -yn./ diyen bu zihniyetle nereye gidilebilir? Elbette burjuva 'yasal'lığıyla MUTLAK OLARAK ÇEVRELENMİŞ SINIRLAR İÇİNDE, KİMİ SOSYAL REFORMLARA!.. AMA ASLA BİR TOPLUMSAL DEVRİME DEĞİL!..

Şu çok açıktır ki, 'Yeni Gündem'in aktüel bir magazincilikle pazarladığı 'sivil toplum'cu ucuzlukların 'kıymet-i harbiyesi'ni yitirmesinden sonra; tekrar sözde 'sol' postlara bürünmüş 'Birikim'ciliklerin, 'bulanık suda balık avlamak' yanlışları olan 'hamarat'lığı, büyük

bir pişkinlikle tekrar tedavüle sokularak, bay Belge'nin jargonuyla "sosyalizmde devrim" önerse de (bu konuda bak: Ömer Laçiner, Birikim, No: 1, 'Yeniden Sosyalizm ve Sosyalizmde Devrim', s. 19'dan 32'ye); kim neyi nasıl derse desin ya da 'sunsun', *Leninist bağlamı içinde Marx'ın düşüncelerinin ilkesel plandaki temel çözümleyiciliğini taşıyor*. (Bak: Hasan Solmaz, Emek, No: 4, 'Pas Tutan Leninist Parti Öğretisi midir? Yoksa Kimi Beyinler mi?' s. 8'den 29'a; ve ayrıca, Emek, No:6, 'Komünistler Birliği Tüzüğü, s. 118'den 123'e) Ve de bu çözümleyiciliğin aşındığına ilişkin olarak TB' K' P girişimi bırakınız kendi dışındaki radikal çevreleri; bir zamanlar çeşitli nedenlerle yolları kesişmiş ve kendilerine yakın çevreleri bile bu konuda ikna edemememin sancısını çekmektedirler. (Bu konuda bak: Ziya Yılmaz, Adımlar, No: 10, 'İşçi Sınıfının Devrimci Programı İçin' s. 13)

Onun içindir ki, 'doğmatizm' adı altında Leninist düşünce ve davranış bütünselliğine açılan revizyonist cihat karşısında, Lenin'in sapına değin savunulması temelinde, yapılması gereken (İskender Savaşır'ın yerinde nitelemes ile) "Devrimcilik - Reformculuk Ayırımının Güncel Anlamı"nı (İşçi Dünyası, No: 16, s. 2) net bir biçimde ve programatik bir düzeyde açarak, başta işçi sınıfı olmak üzere yığınların iktidar savaşımına maletmektir.

Sektörel Sosyalist Gerçekçiliğin Sorunları

Yukarıda da izaha gayret ettiğim gibi; liberal rüzgarların esintisine kapılanların tövbekârlıkları elbette boşuna değil. Çünkü, yaşayan sosyalist sektörel deneyimlerin öznel yanlışlıkları ve sapmaları yanında; sosyalist kuruluşların tarihsel koşullarının nesnel temelden kaynaklanan sorunsalları, bugün sözünü ettiğimiz deneyimleri çaplı sorumluluktaki bir viraja ulaştırmıştır. Yaşayan sosyalist ülkeler topluluğunun sektörel deneyimlerindeki tikanıklar ise; bu tikanıklıkların 'KANIT'(!?) gösterilmesi ekseninde, (ve liberallerin 'biz dememiş miydik?' yaygaraları arasında) radikal sosyalizme yeni bir 'haçlı seferi' açmalarını devreye sokmuştur.

Sosyalizmin üç çeyrek asırlık fiiliyatı içindeki TARİHİ VE TOPLUMSAL OLGULARININ; 'YARI MÜNEVVER' TANIMLAMALARININ VE ÖZNEL YORUMLARININ NİHİLİSTLİĞİNE DENK DÜŞEN BAĞLAMDAKİ KESTİRMECİLİKLE İRDELENMESİNDEN ÖZENLE UZAK DURULMALIDIR kaydını düşerek; öncelikle şunu vurgulayalım: *Leninist yorumu ile Marksizm, tarihsel ve diyalektik materyalist yöntemin kılavuzluğunda dünyayı insanlığın esenliğinden yana değiştirebilecek biricik bilimsel başkaldırı ideolojisidir. Leninist tamamlayıcılığıyla Marksizm bir dünya görüşü olarak; sosyalizmin, üç çeyrek asırdan beri süregelen sektörel uyarılama deneyimi, kısa vadede ve iç sorunlarından arınmış bir biçimdeki yeryüzü cenneti mükemmelliyetçiliğinin ütopyalarını asla 'vaaz etmemiştir'*. Bundan ötürüdür ki, olup bitene bakarak, "Leninist teori iflas etti" (M. A. Aybar, Cumhuriyet, 3. 7. 1989) ya da "Bilimsel sosyalizm artık çökmüştür" (Haluk Özdalga, ygak, 4. 7. 1989) yollu süpekülatif çıkarsamalarının, hiçbir bilisel teorik değeri olmayan 'hezeyan'lar olduğunun altını da çizmeliyim. Çünkü yaşayan sosyalist ülkeler topluluğunun, sektörel gerçekliğiyle devreye girerek, karşımıza dikilen ve tüm zaaflarıyla birlikte orta yerde olup biten Leninist sosyalizmin iflasıyla özdeşleştirilebilecek bir durum değildir.

Bundan ötürü de, yaşayan sosyalist sektörel deneyimin eksik, zaaf ve sapmalarından hareketle, direkt olarak kapitalizmi kutsamanın, (ve de facto bir biçimde de) Leninist sosyalizmden umut keserek şunları demenin hiçbir alemi yoktur: "Yakın zamana kadar kapitalizmin, yakın bir gelecekte ekonomik bunalıma düşerek çökeceğine inanılırdı. Marksist partiler bu inanca uygun olarak çöküntüyü çabuklaştıracak sert savaşım biçimleri benimsemişlerdi. BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK DEVRİMİN KAPİTALİZME YENİ GELİŞME OLARAKLARI AÇTIĞI ORTAMDA, SAVAŞIMIN DAHA UZUN SOLUKLU VE YUMUŞAK BİÇİMLİ YÜRÜTÜLMESİ GÜNDEME GELİYOR." (Sadun Aren, Cumhu-

riyet, 1. 7. 1989) / abç. ve majiskülledik -yn./

Çağatay Anadol'un özür'cü ifadesiyle, "Çarlık Rusya'sında kapitalizmin olgunlaşmadan yıkılması, geri bir toplumda sosyalizmin erken doğumuna neden oldu (...) Sosyalizmin geçmişte çektiği, halen çekmekte olduğu sıkıntıların (Çin Halk Cumhuriyeti ve öbür sosyalist ülkeler de dahil olmak üzere) bu erken doğumdan kaynaklandığı kanısındayım" (Cumhuriyet, 1. 7. 1989) yollu maruzatı da, tıpkı Sadun Aren'inki gibi; liberal ve menşevik özlü, 2. Enternasyonal damgalı POPÜLİST / EKONOMİST bir ele alış tarzıdır. (Bu konuda anlatım gücü tersinden özellikleriyle yüksek bir örnek olması nedeniyle Kautsky'e övgüler düzen Asil Nadir damgalı bir kaynak olan yazı için bak: Nokta, Yıl: 7, No: 25, 2. Enternasyonal 100 Yaşında... Lenin mi Kautsky mi? ...', s. 36'dan 40'a) Sorunun bu tarzda ele alınmasının antisosyalist kampanyaya hizmet ettiği vurgusuyla, burada yeri gelmişken şunu da belirtmekte yarar görüyorum: *Tarihin tekerleğini geriye çevirmek, ve sonra da onu ('bir anlamıyla da tarih'i yorumlayıcı öznelliğimizle tashih ederek!') dilediğimizce döndürerek, yeniden yazmak olası değildir.* Deveküşü politikalarına gerek yoktur: Yaşayan sosyalist sektörel deneyimin ciddi sorunları vardır. Lakin bu sorunlar, asırlık bir birikimin yani 'gözyaşı ve irin'in ürünü olan talancı emperyalist - kapitalizmin yanında, deve de kulak bile değildir.

Yeri gelmişken radikal sosyalizm üzerine fırtınalar koparanlara, kendilerinin yani 'tek dişi kalmış' bir canavarı andıran kapitalist uygarlıklarının üzerinde yükseldikleri tarihlerinin ayrılmaz bir parçası olan Merkantilist talanı, serbest rekabetçi dönemdeki işçilerin yok edilmesiyle özdeşleşen sömürüyü, ezilen ülkelerin sömürgeci vahşetle soyup soğana çevirmelerini, Sakko ve Vanzettileri, Hitlerli, Frankolu, Mussolinili faşizm dönemlerini, Rozenbergleri, iki dünya savaşının yıkımını, Mc. Carthyci soğuk savaş, NATO'larını, Vietnamlarını, Cezayirlerini, IMF'lerini ve daha nicelerini anımsatmalıyız.

Ayrıca ekliyorum: Ulaştığı düzeyiyle kapitalizm (barbarlığıyla) doğayı ve insanlığı yıkıma uğratan bir noktaya ulaştı. Tekelci kapitalizm artık bırakalım üretici güçleri geliştirmeyi, en büyük üretici güç olan insanı bile ulaştığı yabancılaştırıcılık düzeyiyle solucanlar gibi hiçleştirilmektedir. Bireysel kâr ve rekabet sistemi doğa dengelerini altüst ederken, insanlığı çağdaş bolluk içinde açlığa denk düşen bir kıtlığa mahkûm etmektedir. Diğer bir değişle kapitalizmin direkt ürünü olan doğa krizinin ve insanlığın hiçlenerek kirletilmesinin, tekelci kapitalizmin piyasa ve ücretli kölelik sınırları çerçevesi içinde, **YİĞİNLARIN AKTİF KATILIMINA VE AKTİF SEFERBERLİĞİNE DAYANAN BİR DEMOKRATİKLİKTEKİ, KALICI VE KÖKTENCİ ÇÖZÜMÜ** (pratik açıdan) **KESİNKEZ OLANAKSIZLAŞMIŞTIR.**

Yaşamın gerçeklikleri, rakamların kesin diliyle orta yerdedir: OECD'nin 1989 yarı yılı raporlarına göre; örgüte üye 24 ülke genelinde bu yıl enflasyon oranlarının artması beklenmektedir ve bu enflasyon kontrol edilemez ise, ki çok güçtür, gidişat tüm ekonomik performans baltalamaya yöneliktir. Çünkü AET ülkeleri genelinde enflasyon oranının ortalaması (Mayıs '89 ayı itibariyle) %5,4'e kadar yükselmiştir. Bunun hemen yanıbaşındaysa, OECD üyesi ülkelerdeki büyüme oranı 1988 yılında ortalama %4 iken, bu oranın 1989'da %3,25'e ve 1990'da ise %2,75'e düşmesi beklenmektedir. Ve yine rapora göre OECD üyesi ülkelerdeki işsizlik oranı ortalaması bu yıl %7,25'e tırmanmıştır. (Hürriyet, 3.7.1989)

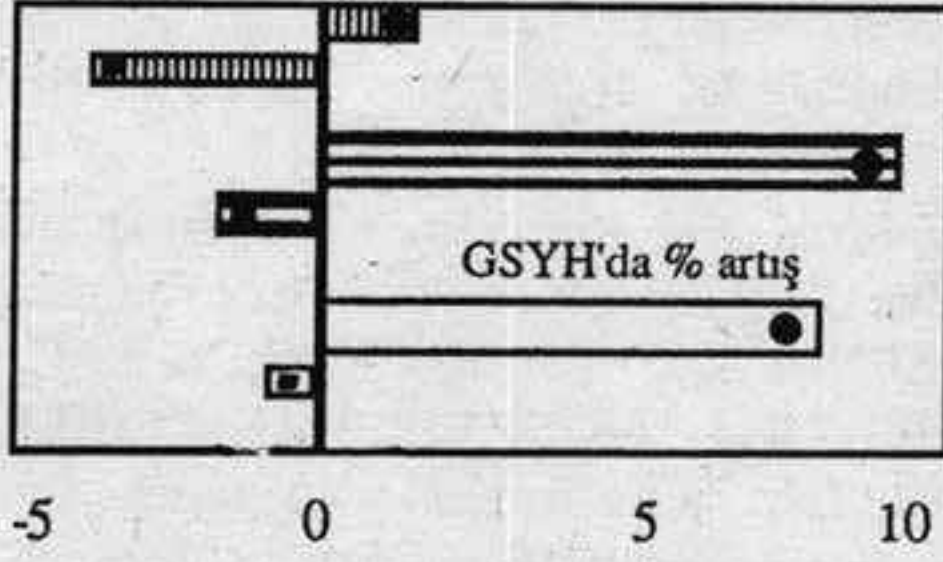
Batı'nın ya da Kuzey'in bu kısacık verilerden sonra, biraz da Doğu ya da Güney diye anılan periferik ülkelerden Latin Amerika'ya ilişkin olarak 'International Business Week'in verilerine göz atarsak, karşımıza acılı ve ilginç bir döküm dikilir. (Cumhuriyet'ten naklen, 7.7.1989)

LATİN AMERİKA EKONOMİLERİ NASIL ÇÖKÜYOR?

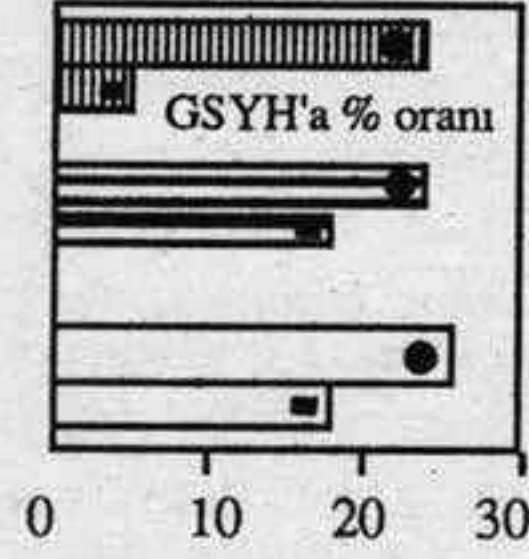
Arjantin	Brezilya	Meksika
		

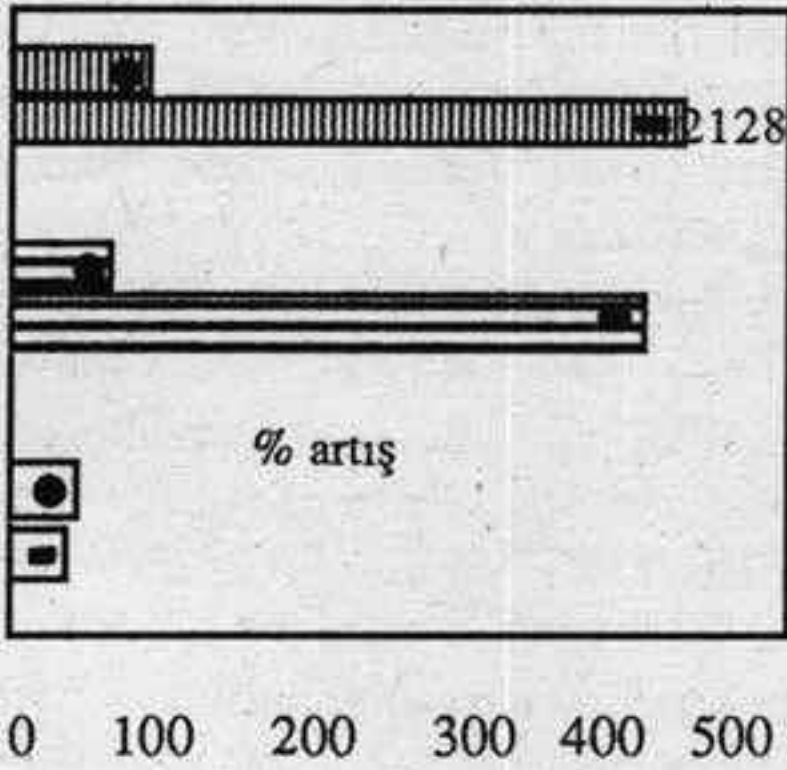
Büyüme duraklarken...

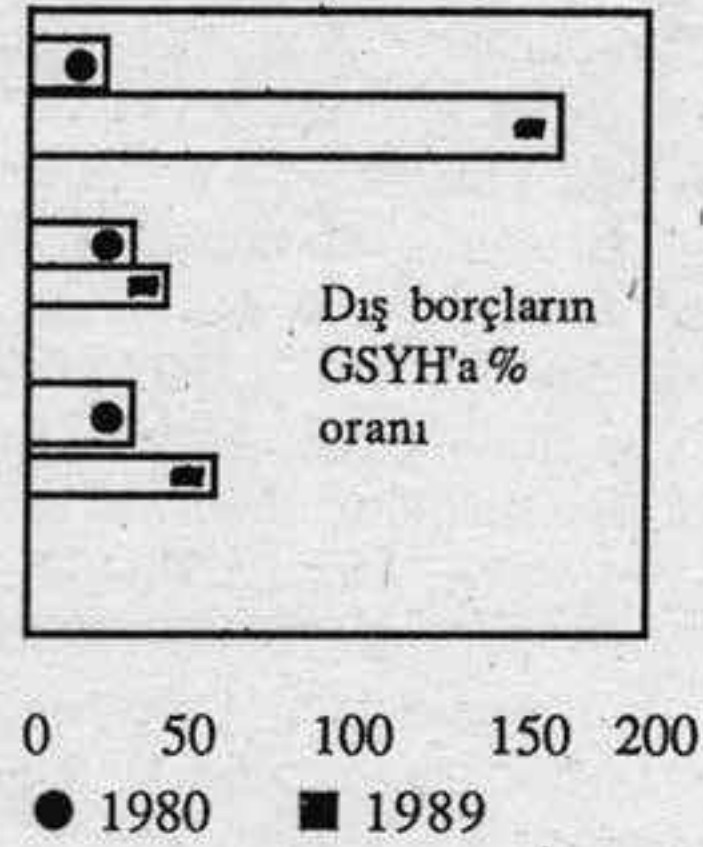
Yatırımlar azalıyor...

Enflasyon tırmanıyor...

ve borç yükü bunaltıyor

Yukardaki tablo kapitalist dünya açısından 'mutluluk' senaryoları yazarlarının bile inkâr edemeyeceği kadar, çok açık ve nettir. Bu bağlamı içinde, yaşayan sosyalist sektörel deneyimin neomarksist eleştiri tartışmalarının atladığı üzere; tekelci kapitalizmin bu gerçeklikleri bir an dahi göz ardı edilmemelidir. Evet, kabul etmemiz gerek: 2. Enternasyonalcilikten muzdarip olan 'kapitalizm ile aynı kulvarda koşmak' yanılgısı kişiliğinde; Lenin sonrasında bugünlerine ulaşan yaşayan sosyalist sektörel deneyim açısından, *ortada bir tıkanıklık vardır*. Lakin bu noktada sorun Lenist sosyalizm değil, ona sadık kalmayan ondan sonraki kopuş ve uyarlamalardır. *Ortada iflas eden bir şey var ise, bu Lenin sonrası dönemde boy vererek köklenen (TEK ÜLKEDE DEĞİL) 'TEK BENİM ÜLKEMDE' SOSYALİZM VERSİYONUYLA, İÇSEL PLANDA SOSYALİST DEMOKRASİNİN VE DIŞSAL PLANDA İSE DÜNYA DEVRİMİNİN VE PROLETARYA ENTERNASYONALİZMİNİN ASKIYA ALINMASIYLA GÖVDELENEN, LENİN'DEN DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞ PLANINDAKİ KOPUŞTUR.*

Şunun altını çizelim: Lenin sonrası uygulamada, (SOSYALİST İDEOLOJİ, PRAGMATİSTCE, SİYASETE FEDA EDİLEREK!..) Leninist sosyalist ilkeler dikkate alınmayarak, askıya alınıp, 'es' geçildi. Bundan ötürü de, ekonomik planda kimi "görece önemdeki başarılar" elde edildiyse de, sosyalist teori ile yaşanan olaylar karşısındaki zıtlıklar temelinde, yeni sosyalist insanın ve toplumsal ilişkilerin yaratılarak dünya devrimine bağlanması konusunda (bir hayli) geride kaldı.

Unutulmamalı teorik ve soyut açıdan; sosyalizmin önşartlarını oluşturan süreçler öyle işler ki, bir yandan maddi hayatın üretim temellerini şartlar ve olgunlaştırır, öte yandan

ise; sosyalist inşaaı ikâme edecek insan malzemesini bu köklü dönüşümü mümkün kılacak nitelikli niceliğe eriştirir. Lakin bu Ekim ve Ekim sonrasındaki 'halk demokrasilerinde tam da 'kara kaplı kitap'lardaki üzere tecelli etmemiştir. Tarihin kendisini gündeme getiriş biçimi, tarihin istihzasıyla teorik açıdan önerilene, yaşamın yeşilinin katılmasını devreye sokmuştur.

Böylelikle de, *neden adını açıkça koyarak itiraf etmeyelim*, kimi teorik önermeler yaşamca 'deforme' edilmiştir. Az gelişmiş bir ülke olan Çarlık Rusya'sının Ekim'ini takip eden, EKİM'SİZ 'HALK DEMOKRASİ'LERİ (KENDİ ÖZGÜNLÜKLERİNİ FAZLACA KAALE ALMADAN) EN KÜÇÜK AYRINTILARINA DEĞİN BİR 'NAKLİ'LİKLE, SOVYET MODELİNİ KOPYA ETMİŞLERDİR. Tam da bu kesitte Lenin sonrası Sovyet'lerden alınan 'Stalin damgalı' uygulamalarla sosyalist kuruluşların gelişme yolları, sosyalist demokrasi ve devlet, partinin rolü ve işleyiş biçimi vb. konularda tepeden inmeciliğin saltçılığıyla; YUKARDAN AŞAĞIYA BİR ŞEKİLDEKİ SAKINCALILIKLARLA işleyince; Sovyet demokrasisi rafa kalktıktan, Kolhozlar özerk ve demokratik üretim kooperatifleri olmaktan çıkıp, devletle içiçe geçmiş parti organlarına her açıdan bağımlı, tepeden yönetilen ve inisiyatifleri 'rapt-û zapt'cılıkla yönetilen örgütler ve de söz hakkı olmayan emir kulları haline geldi. *Sosyalizmin kaleleri olan fabirka birimlerinde de, durum bundan hiç farklı değildi. Bu süreç Ekim'in yurdunda ve 'halk demokrasileri'ndeki süreç içinde de, emeği devlete, yönetime ve üretime 'yabancılaştırdı'. Yığınlar devredışı kalırken; SEÇİMLE DEĞİL, ATAMAYLA İŞBAŞINA GELENLERDEN OLUŞANLAR* (yani parti, ordu ve devletin yürütme organlarında yeralan yöneticiler), ayrıcalıklı bürokrat bir grup haline geldiler. Bundan ötürü de, sözünü ettiğim *az gelişmişlik koşullarındaki sektörel sosyalist kuruluş girişimleri, M-L TEORİNİN ÖNGÖRDÜĞÜ ÜZERE, ÖZGÜR ÜRETİCİLER TOPLULUĞU BİÇİMİNDE GERÇEKLENEMEDİ.*

Bunun için de az gelişmişliğiyle kapitalizmin en geri ilişkileri temellerinde ve tek dünya pazarında zorunlu sektörelilik konumunda kurulmak durumunda kalan sosyalist deneyimler; Leninist perspektiflerden kopulmasıyla birlikte, (ekonomik kalkınma projelerine denk düşen) 'milli komünizm' uyarlamaları özelliği kazanmıştır... Tüm bunlarla, *tek dünya pazarındaki emperyalist kapitalist gerçekliğin ekonomik ve ideolojik ablukası altında (kendi tarihlerinden devrıldıkları despotik yönetim gelenekleriyle) bürokratik deformasyonel özellikler kazanmıştır.* (Bürokrasi konusundaki detaylı değiniler ve tartışmaya açık çözümlemeler için bak: Max Weber, Sosyoloji Yazıları, 'Bürokrasi ve Karizma: Bir Tarih Felsefesi' s. 52-56, 'Bürokrasi' s.192-216, 'Karizmatik Otoritenin Sosyolojisi' s.217-220, Hürriyet Vakfı Yay. 1986)

Tek dünya pazarındaki ÖNCÜ EKONOMİK KONTROL DAL'ININ EMPERYALİST-KAPİTALİZMİN ELİNDE OLDUĞU ve sosyalizmin teknolojik olarak kapitalizmin gerisinde bulunduğu bilinendir. Newsweek yazarlarından J. Samuelson'un hesaplamalarına göre; ABD'de işgücü verimliliğinin %1 puan artırılması durumunda, ABD GSMH'da her yıl 50 milyar dolarlık ilâve anlamını taşıdığı koşullardaki "ekonomik performansı" karşısında "ekonomik rekabet" teorilerinin uyarlanması yaşayan sosyalist ülkeler topluluğunun ve dünya sosyalist hareketinin sorunlarını körüklemesi yanında, onu donuklaştırıp gerileterek bugünlerine ulaştırmıştır.

Bugün varılan noktada, sosyalist inşaa deneyimlerinin (bu konuda bak: Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, No: 30, 'Sovyetler Birliği ve Sosyalist Blok') *Ekim devrimiyle başlayan ilk büyük dalgası geri çekilmektedir.* Bu noktada sorun, ilk dalganın teorik pratik mimarı olan Lenin'in görüşlerinde ve pratiğe geçirebildiği kadarıyla uygulamalarında değildir. Sorun az gelişmiş ülkelerdeki uyarlama ve uygulamalarla ondan sonra devreye girmiştir. Ve de denilebilir ki, sosyalizm için yine Leninist perspektiflerle yepyeni bir uygulama ve uyarlama dönemi açılmaktadır. Bu dönemin açılması ise, elbette hortlatılan 2.

Enternasyonal kocakarılığının yaygalarınca çevrelenmiş acılı ve dolambaçlı yollarında ilerlenmesinden geçiyor.

Leninist teorinin ve yaşayan sosyalist sektörel deneyimin ilk dalgasının birikimi ışığında yaşanan tarihin özeleştirilirdelenmesiyledir ki, sosyalist demokrasi de örgütlenme özgürlüğü, dünya devrimi ve yeni insan sorunsallarının çözümünün (eski uyarlamalardan çok farklı olarak) yaşamsal bir önem kazandığı görülecektir... UNUTULMAMALIDIR Kİ, SOSYALİZMİN AMACI: SINIFSIZ VE 'FAKAT'SIZCASINDAN (TABANDAN TAVANA) GENİŞLETİLİP GELİŞTİRİLMESİ TEMELİNDE, 'DEVLETİN DEVLET OLMAKTAN ÇIKARTILARAK', YENİ İNSANIN YARATILMASININ ENTERNASYONAL ÖLÇEKLERDE DÜNYA DEVRİMİNE BAĞLANMASIDIR. *Ancak böylelikle ki, insanlık yeni toplum projesinin nesnesi olmaktan çıkarak, bizatihi yaratıcı öznesine dönüşebilecek ve kafa ile kol emeği arasındaki ayırım geçersizleştirilerek, insanlık yabancılaşmanın her düzeydeki yoksayıcı sonuçlarını aşip her geçen gün kendisini enternasyonal boyutlarda gerçekleştirecek, insanal özüne dönebilecektir.*

İfadeye gayret ettiğimiz noktalar kişiliğinde, insanın insanal özüne dönüşü yolunda (enternasyonal ölçekte verilmesi gereken) özgürlük savaşımı, elbette; insanların toplumsal gelişmeyi yönlendiren zorunluluk yasalarını keşfetmesi ve onlarla uyum halindeki iradi bir kolektivizasyon kapasitelerinin müdahaleciliğiyle, insanlığın mevcut sınıflı sömürücü evrensel hiyerarşik bağımlılık koşullarını imhasıyla olasıdır. Bu nedenle de Leninist sosyalizm, yığınların aktif karar, katılım ve denetimleri temelinde, eski hiyerarşik erki yerle bir ederek, geleneksel 'yöneten/yönetilen' ikileminin aşılmasını 'olmazsa olmaz' bir zaruret olarak görür. Bu bağlamıyla da yeni politik erk'in (devlet olmayan devletin) sürekli değişmesini ve her geçen günde de 'devlete ait' fonksiyonlarından uzaklaşmasını öngörür.

Bunun içindir ki, radikal sosyalizm; Leninist tercihlerin doğruluğundan bir an dahi şüpheyeye düşmez. Ve bu tercihleri din boyutundaki biçimsel bir şematikliğin nakliliğiyle 'fetişik'leştirmez. Sonra da yığınlara sunulması gereken radikal sosyalist alternatifin (yani yeni toplum projesinin) hazır reçetelerin değil, somut şartların ilkeselliğinden vazgeçmeyen ilkesel soyutluktaki tahlilinin ürünü olduğunu unutmaz. Bunun içindir ki, yeni bir toplum projesinin en belirleyici halkası olan sosyalist demokrasinin işlerliği; kendisini ENTERNASYONAL ÖLÇEKTEKİ DÜNYA DEVRİMİNE BAĞLAMAKLA MÜKELLEFTİR.

Sorun böyle koyulduğunda, radikal sosyalistlerin MUTLAKLAŞTIRILMIŞ (MUTLAKLAŞTIRILMASINA BAĞINTILI OLARAK DA DEVRİMCİ ANLAMINI, İÇERİĞİNİ YİTİRMİŞ) DEĞİŞTİRİLMESİ, GELİŞTİRİLMESİ MÜMKÜN OLMAYAN ŞABLONLARI SÖZKONUSU DEĞİLDİR. Leninist bir ilkeselliğin çözümleyiciliği içinde, her kuşağın kendi aktif karar, katılım ve denetimi ile; sınıfsız, sömürsüz ve savaşırsız bir geleceği (sosyalist demokratik çoğulculuk sınırlarında) katılım hakkı ve bu hakkın hiçbir sınırlama söz konusu olmadan, özyönetimci ölçeklerde yığınlara maledilmesi gerekmektedir.

Michel Rocard'ın bile, dünya çapında esen liberal rüzgarlara rağmen, "şimdi moda olan serbest piyasa ekonomisini benimsiyoruz" (Cumhuriyet, 2.7.1989) dediği verili koşullarda; yaşayan sosyalist sektörel deneyimin SSCB'den Macaristan'a değin 'piyasa sosyalizmi' arayışlarının yukarıda altını çizdiğimiz GEREKLİLİK kapsamı dışındaki, bir çözümsüzlüğe denk düştüğünü belirtip eklemeliyiz: *Sosyalizm kapitalizm ile, benzer bir perspektifteki 'yarışmacı' ve 'ekonomik büyümeci' öğelerin yorumu ile bir 'adil üleşim' teorisinin (2. Enternasyonalci) ekonomisizliğinden kopamadıkça, gelişkin bir sosyalist demokrasisini dünya devrimine bağlayamadıkça, bunalımı aşip, bir şey yapamaz.*

Gorbaçov'un yeni yönelimleriyle karşımıza, kapitalizmle 'utangaç' bir flört içindeki restorasyonel bir durum dikilmiştir. (Bu konuda bak: Tempo, Yıl:2, No: 25, 'İşte Perestroy-

ka', s. 36'dan 50'ye) Ve de bu kesitte Macar KP Gn. Sk. İmre Posgay 'Der Spiegel' ile yaptığı son söyleşilerinden birisinde aynen şunu demiştir: "Avrupa kültürünün ve Macaristan'ın (kapitalist -yn.) Avrupa'ya dönüşümün büyük bir taraftarı ve sözcüsüyüm. Avrupa'ya bağlanmak bizim programımızda yer alıyor." (Cumhuriyet'ten naklen, 6.7.1989) Acı ve acıklıdır; Gorbaçov da Temmuz-1989'un ilk haftalarındaki Fransa ziyareti sırasında Sorbonne Üniversitesi'nde yaptığı konuşmasında, İmre Posgay gibi şunları diyebilmiştir: "GENERAL DE GAULLE GİBİ DÜŞÜNÜYORUM. YANI AVRUPA ORTAK EVİ ATLANTİK'TEN URALLAR'A KADARDIR, BENİM KENDİMİ AVRUPALI SAYMAMI ENGELLEYEMEZLER (...) KARŞILIKLI EKONOMİK BAĞIMLILIĞA DAYANAN BARI BARIŞ" ÖNERİYORUM (Tercüman, 10.7.1989) /abç. ve majiskülledik -yn./

'Karşılıklı ekonomik bağımlılığa dayanan bir barış'!.. Hem de, sosyalistlerin yıllarca 'HAYIR!' dediği kapitalist bir AET ile!.. (Bu konudaki çeşitli yaklaşım tarzları için bak: Türkiye Sorunları, Haziran '89, No: 3, Zekeriya Çelik, 'AT Sorununa Doğru Devrimci Yaklaşım Ne Olmalıdır?...' s. 72-87; ve İktisat Dergisi, No: 293-294, Mustafa Altıntaş, 'Tek Pazara Giderken AT-Türkiye Ekonomik İlişkilerine Yeniden Bakış', s. 3-8; Cengiz Aslantepe, '1992 Bütünleşmesi ve Türkiye', s. 9-13; ve ayrıca, Marksist, No: 1, M. Deniz, 'Avrupa Parlamentosu Seçimleri ve AET', s. 10-12) Evet durum tam da budur ve de bu noktada (niteliği bizce hiç de sır olmayan) Bülent Ecevit'in şu dedikleri hiç de 'es' geçilmemesi gereken şeylerdir: "Gorbaçov'un (...) Fransa gezisinde, Batı Avrupa'daki sosyal-demokrat hareketlerden övgü ile söz etmesi, Sovyet liderinin gönlünde yatan modelin, batılı anlamda bir sosyaldemokrasi olduğu izlenimini veriyor (...) Gorbaçov'un Doğu Avrupa'daki tutucu yönetimleri şu aşamada ne ölçüde etkileyebileceği ise henüz bilinmiyor. Ancak Batı Avrupa, bu bakımdan Gorbaçov'un işini kolaylaştırıcı bir yaklaşım içinde." (Hürriyet, 10.7.1989) /abç. -yn./

Durum budur. Ve de bu durum karşısında gerçeklikle bütün temasımızı kaybederek bir hayâl aleminde yaşamayı yeğlemiyorsak, yaşayan sosyalist sektörel deneyimde, bürokratik deformasyonelliği içinde olup bitenin adını açıkça koymalıyız.

Öyle ise, bu değişimlerden sonra, şunları diyebilirim: Lenin'in Ekim'inin birinci büyük dalgasıyla yükselen sosyalizm, Lenin sonrası çarpıtmaların tahribatları, başarısızlıkları ve sorunlarıyla, ikinci bir faz'a itilmiş durumdadır. Yaşayan sosyalist sektörel deneyimlerin "varoluşundaki" zaaf ve eksikliklerin, eleştirisi temelindeki yeni bir Leninist toplumsal pratiğin enternasyonalist boyutlu ikinci dalgası ile, aşılabilmesi için; şu aşamada maddi güce dönüşmemiş bir alternatifin oluşturulabilmesinin potansiyelleri vardır. Sorun liberal rüzgarların 'göreceli' yükselişi önünde, umutsuzca savrulup Lenin'den vazgeçmeyen perspektiflerle ikinci dalganın somut alternatifinin örülmesindedir. (Bu dediklerimizle dolaylı da olsa bir bağıntısı olduğuna inandığımız bir yazı için bak: Dünya Solu, No: 2, Paul A. Baran, 'Daha Az Ancak Daha Güzel', s. 1'den 5'e)

Söylenenler kimi liberaller için, 'olanaksız' bir iyimserlik olarak yorumlanabilir. Ama hayır, tarih ve zorunlu yasallıklarından bihaber olan bu vulger ve formel anlayışsızlıktan uzak olarak, tarih ve yasallığı deyince: 'Nevski bulvarındaki gibi, sorunsuz ve düz bir ilerleyiş'i anlamıyorum. Modern tarihin sınıf savaşımının ürünü olan, genel spiral gelişimin durmadan çatışan eğilimlerinin (evrimler ve devrimler toplamındaki) diyalektik bütünselliğinin süreçleri içindeki tarihi yasallıkların, rastlantısalın içindeki kırılmış şeklidir. Bu bağlamıyla, sınıf mücadelelerinin yol açıcılığında, tarihi yasaların rastlantısal doğal ayıklanmalarıyla gerçekleştiğini söylemekte bir sakıncı görmüyorum.

Tarih Bilincini Kolektif Bilinç Düzeyine Sıçratmak İçin Kimi Düşünceler

Bu kayıtla, tarih açısından nihai kertede (bir alay faktörünü de hesaba katarak) yasallıktan söz edebilirim. Ve hattâ bunun altını da çizerim. Çünkü, spiral gelişimi içinde ve nihai kertede yasallıkların mecrasındaki tarihin akışında düzenleyici bir gücü vardır. *Bu güç sınıf mücadelesinin yaratıcılığında i-) 'BİLGİ OLARAK TARİHTE (historio ferum gestarum)', ii-) 'VARLIK ALANI OLARAK TARİHTE (res gestae)' BULUNMAMTAN ALINAN VE YOL GÖSTERİCİLİĞİYLE TARİHİN ÖNÜNÜ AÇAN VE DE RASTLANTISALIN DOĞAL AYIKLANMALARIYLA GERÇEKLEŞEN BİR DİNAMİKTİR.*

Bu yanıyla tarih bilincinin, sınıf savaşmaları zemininde yığınlara maledilmesiyle, dünyayı değiştiren maddi bir gücün yaratıcılığı ekseninde: Olup biteni olup bitmemiş, yapıları edileni yapılmamış edilmemiş; yaşanmış olanı yaşanmamış saymak ve savlamak olanaksızlaşmıştır. Çünkü yaşayan tarih bilinci ve tarihin düzenleyiciliği kişiliğinde insan bir taşıyıcıdır.

Sınıf savaşmalarının tecellesine denk düşen bir dinamizm ile, transforme olan insanın (sözünü ettiğim) bu engellenemez taşıyıcılığı; tarih bilincinin gücüne, kendine özgü bir varlık alanı oluşturur. Bunun içinde *tarih ve insan içiçe geçen bir bütünün iki ayrılmaz bileşeni olurken; tarih dövuşen insanlık tarafından yaratılır ve de tarih içinde tecelli ettiği toplumsal temellerle, insanı 'belirler.'*

Onun için de, " 'tarihin bilim yanını' pek de kale almayarak 'tarih bir bilim değildir' denmesi canımı fazla sıkıyor" (E.H. Carr, Tarih Nedir?, Birikim Yay., 1980, s. 75) diyen Carr'ın "tarihi yorumlar her zaman ahlâk yargılarıdır" (yage, s. 109) denmesinde ciddiye alınacak bir yan bulamıyorum. (Bu konuda detaylı bir değerlendirme için bak: Abdullah Kaygı, Ekim Belleten, No: 2, 'Tarihte Nesnellik Sorunu ve E.H. Carr', s. 25'den 38'e)

Bunlardan niye mi söz ediyorum? Öncelikle tarihe ilişkin ucuz abartmalardan bizi ayıracak olan bir tarih bilincinin gücüne olan gereksinimin, vazgeçilmez öneminden (Bu konuda Anadolu'daki antiemperyalist (özlü değil) konumlu hareketin 'mimarı' kemalizmin ve kapitalizmin tarihsel olarak abartılmasının sorgulanması konusundaki bir değerlendirme çalışması için bak: Yalçın Küçük, yage, 'İki Abartma ve Bir Ayırma', s. 5'den 17'ye) Sonra da, kim ne derse desin, tarihin şu ya da bu boyutuyla bizde hâlâ yaşamasından (Bu konuda bak: Türkiye Tarihi C.1, Cem Yay., 1989, Halil Berktaş, 'Osmanlı Devletinin Yükselişine Kadar Türkler'in İktisadi ve Toplumsal Tarihi', s. 23'den s. 132'ye; Ümit Hassan, 'Düşünce ve Bilim Tarihi', s. 238'den 362'ye; ve ayrıca yine, 'Türkiye Tarihi C.2, Hüseyin G. Yurdaydın, 'Düşünce ve Bilim Tarihi (1300-1600)', s. 145'den 210'a) bir de tarihin 'resmi'lerce altüst edilmesi yanında, bizim tarafımızdan da gerektiği gibi bilinmemesinden ötürü, tarih bilincine ilişkin güç kapasitelerinin gerektiği gibi kullanılamaması...

Burada tarih bilincinin güç kapasitelerini gerektiği gibi kullanamadığımız Türkiye'ye ilişkin kimi notlar düşmek istiyorum:

i-) Gün tanzim ve tasnif edilememişliğiyle bir 'enkaz' gibi üzerimize çöken geçmişin, gelecektekine yana bir tanzim ve tasnifinin Leninist teorik faaliyeti ve bu faaliyeti onbirinci tez'deki üzere yaşama geçirebilecek olan bir pratik faaliyet kapasitesinin yaratılması için gerekli olan bir sentezleşmeyi (ARTIK DAHA DA FAZLA GECİKMEDEN) yakalayabilmektir. Bunun için de; YENİ EĞİLİMLERİ VE YENİ OLGULARI DA ATLAMADAN, bu sentezi örme ve bunun dönüştürücü birleştirici potasını, Engels'in o güzel deyişi ile, "onlarca program yerine bir tek pratik adım" (F. Engels) girişimciliğiyle yakalayabilme günüdür. (Bu konuda bak: Metin Çulhaoğlu, Adımlar, No: 13, 'Gün Programı Önemseme Günüdür', s. 14)

Lakin ne yazık ki, mahfiller aşamasından geçen Türkiyeli radikal sol'un muhtacı olduğu bir tarih bilincinin gücüne erişebilmesi için; ulaşmak zorunda olduğu olgunluk düzeyi; ne teorik ne de pratik açıdan saflaştırıcı anlaşılabilirliğiyle, (hâlâ içinde bulunduğu)

konfüzyonunu aşamamış ve tartışmalarının bir sentezleşmeye yönelinilecek şekilde saydamlaşarak yoğunlaşmamıştır. Elbirliğiyle üretimin hâlâ bir özlem olduğu verili durumda, programatik düzeyden, yaşama müdahale edilebilecek siyasal taktiklere değin Leninist bir örgütsel atılganlığın birleşik inşası yolunda kayda değer mesafeler katedilememiştir.

ii-) Neyin ne olduğunun, Leninist bir kavrayışın nesnesliğiyle adının koyulamadığı bu momentte; 'sapla saman birbirine karıştırılarak', (siyasal arenayı engelleyici ve iğdiş edici potansiyelleriyle) ortalığı sağ'ın ya da sözde sol'un toptan inkârcılık tepkimeleri kaplamıştır.

iii-) Tersinden ve düzünden 'çözüm'leyici dinamikleri bağrında taşıyan kapsamlı ve doğurgan kitle hareketlerinin kendini dışa vurma (ve yükselme) olanağının arttığı Türkiye'de mücadelenin gidişatı radikal sol'un birleşik sentezine zorlasa da; bu konuda hâlâ narsist bir vurdum duymazlık ve 'idare-i maslahat'cılık yaygındır. *İşte bu noktada da, arabamızın gaz ve fren pedallarının bir hayli sorunu olduğu bir momentte hızla, ayırımı çok olan bir yola doğru ilerliyoruz.*

iv-) Tam da bu momentte radikal sol saflarda, birlikçi bir radikal sıçramaya denk düşen girişimcilik ihtiyacı büyürken; M-L'in Leninist bir tarih gücünden ve sınıfın organikliğine malolabilmiş bir kapasitenin yaratıcılık zemininden alınan güçler teori ve pratik düzeyindeki, (daha fazla da ertelenmemesi gereken) bir reorganizasyonun vazgeçilemezliğinin özümleyiciliğini, tüm yakıcılığıyla karşımıza dikeyyor. Bu bağlamlı güncel sorun ise, mahfiller aşamasındaki yaygın vülger'likle, kendiliğindenci snobist'liklerin ortasındaki (gerekli bir derlenişçi yolda) dağınıklığa müdahaleyi gerekli kılıyor.

v-) Sözünü ettiğimi derlenişçi yoldaki birlik sürecinde ana halkayı elbette 'toplumsal devrim ve reform' ayırıştırıcılığı dinamize ederken; bunun hemen yanı başında da 'toplumsal devrim' diyenleri sosyalizmi yorumlayışları, kaçınılmaz bir biçimde ayırıştıracaktır. Bu açıdan da Türkiye'deki birlik sürecini, TEK BAŞINA 'BİRLİK' ŞİARIIYLA DEĞİL, AYNI ZAMANDA KAZANILMASI GEREKEN BİRLİK İÇİN 'GEREKLİ BİR AYRIŞMA'CI NETLİKTE TELAFFUZ ETMEYİ ÖĞRENMEİYİZ. Buna bağıntılı olarak da unutulmaması gereken odur ki, bu zorunluluğu hiçbir 'iyiniyetli' iyimserlikle göz ardı etmeden ve de en önemlisi olası olmayan 'iyimserlikteki' hayâller kurmaktan özenle kaçınılmalıdır. (Bu konuda Gencay Gürsoy, Ertuğrul Kürkçü ve Nail Satlıgan imzalı çağrının ardından yayınlanan, 18'lerin 'açıklaması' sözünü ettiğim yollu bir zaafı daha ilk adımında bağrında taşıyor. Bak: Emek, No: 7, s. 102'den 105'e)

vi-) Bunu asla unutmadan, Leninist düşünce ve davranışın Türkiye'ye uyarlanması amacıyla, birliğin olası olan pratik ölçeklerdeki makro-politik reorganizasyonu ve teori/pratik müdahaleciliği içinde popülarizasyonu amaçlayan bir cür'et ile bir çok şeyi göze almamızı; bu bağlamlı bir mücadelenin çok boyutlu yoğunluğunu örebilecek olan kurumsallaşmalara yönelmemizi gerekli kılıyor. Doğaldır ki, marjinal bir maksimalistliğin, mükemmeliyetçi snobistliğinin kaçınılmaz bir ürünü olarak kendiliğindenliğin beklentilerine teslim olmuş her türlü 'hoş ama boş'luğu yadsıyan, böyle bir ele alış tarzının vazgeçemeyeceği birlik sistematik; Leninist düşünce ve davranışın Türkiye'ye uyarlanmış yaratıcılığıdır.

vii-) İnsanlık tarihinin gelişme yasallıklarından kuşkusu olmayan radikal sol açısından, sözüm ona 'topal' ve oligarşik bir 'burjuva demokrasi'sinin "TC ve misak-ı milli patentli yasallık" beklentileri içinde formüle edilmiş sınıf uzlaşmazcılıklarının siyasal tatiline 'evet' demek olası değildir. Böylesine radikal bir ele alışın tarih bilinci, elbette taklitçiliği ya da nakliliği 'marifet' sayan bir yaratıcı-girişimcilik değildir. O halde böylesine bir ele alış tarzı ile; işlevsiz marjinalliliğini 'marifet' belleyen benmerkezci "süreç olarak parti" anlayışları bir yana bırakılarak, BİC (Bu konuda öğretici temel çözümlemeler için bak: 3. Enternasyonal

Belgeler 1919-1943, 'Birlik Cephesi Taktiği ve İşçi Hükümeti', s. 67'den 75'e) omurgasındaki sınıf yoğunluğuna malolan pratikten 'entel'ce koparılıp soyutlanmamış teorik bir faaliyetle sosyalistler; işçi sınıfına ve onun tarihsel blok'unun güçlerine alternatif toplum projelerini sunarak ve bu yoldaki faaliyetlerini de; işçilerin birlik konusundaki kendi özgür iradelerini yansıtacak denetime açık bir biçimde geliştirebilerek ifade edecekleri organların yaratılması çabalarıyla bir sentezleşmeye yönelmelidirler. Bu organlar (BİRLİK KONUSU- NUN HALLİNE İLİŞKİN OLARAK, AYNADA NARSİSTÇE KENDİMİZE DEĞİL İŞÇİ SINIFINA BAKMAMIZI GEREKTİREN ORGANİK DÖLLEYİCİLİĞİ ZEMİNİNDE) çeşitli ülke deneyimlerinden tanık olduğumuz (Bu konuda bak: İşçiler ve Politika, No: 3, 'İspanya'da İşçi Komisyonları', s. 16'dan 17'ye; ve agk. No: 2, 'İran Devrimi ve İşyeri Komiteleri', s. 12'den 13'e; ve, yagk, No: 5, 'Rusya'da Fabrika Komiteleri', s. 12'den 13'e; ve ayrıca, yagk, No: 1, 'Portekiz'de İşçi Örgütlenmeleri', s. 12'den 13'e) elbette bizdeki özgün uyarlamalarıyla, sendikalizm ile sınırlanmamış işçi komisyonları, işyeri komiteleri ya da örgütlenmeler olabilir.

viii-) Bu bab'da unutulmamalıdır ki, "gelecek yenidedir (...) aslında herkesin, işlerin eskisi gibi gitmeyeceğini vurgulaması, ama diğer yandan da işleri eskisi gibi yürütmeyi düşünenlerin varolması bir paradoks gibi görünebilir. Ne var ki yeninin üretilmemesi ve netçe ortaya konulamaması, eskinin hükmüne de olanak tanımakta, kendini farklı biçimlerde varetmesine zemin hazırlamaktadır. Tutuculuğun en çarpıcı örneği de birlik tartışmalarında görülmektedir. Birlik tartışmalarını, kendi grupsal gelişiminin önündeki bir tehlike gibi algılayan anlayış, eskiyi temsil etmektedir. Esasında biri diğerinin karşıtı ya da alternatifi olmayan bu olgular kendi süreçlerini birbirlerine engel olmadan yaşayabilirler. Kaldı ki devrimci bir anlayışın etrafından oluşturulan programla, birlik sürecinde mesafe katedilmesine ve reformizmle sınır çizgisi çekerek devrimci sosyalist güçlerin bir araya gelmesine kimsenin karşı durmayacağı, duramayacağı da ortadadır. Çok istenmesine ve hayatın dayatmasına rağmen birlik sürecinde olumluluk kaydedilemez ise de o zaman kimse- nin "vakit kaybettik" demeye hakkı olmayacaktır." (Kadir Akın, İşçi Dünyası, No: 17, 'Gelecek Yenidedir', s. 2)

Onun için de 'eski'ye rağmen ve yeniden yana bir üslup ve jargon oluşturmamız. Bu bab'da 1-) Benmerkezci marjinalliklerini kutsayan sol pasifist doğmaların fetişikleştirilmiş işlevsizliklerinin deşifresi; 2-) Anlamını yitirmiş monolitik kutsamalara karşı 'tartışmanın bittiği yerde hayat da, dinamizmi de biter' mantığının 'çok sesli' demokratik merkeziyetçi aktivistliğiyle tartışmalara yönelinmesi; 3-) 80'li yenilgi sürecinin bir toplumsal muhase- beyi gerekli kıldığını unutmadan, 'çuvaldızı kendimize batırarak' bölünme ve parçalanmaları körüklemeyen bir tarzda; sol saflarda bir hayli yaygın olan yoldaşca güven bunalımını aşmak; 4-) Böylelikle de, kafa sayısına ve kalabalıklara aldırmadan, nitelikli niceliğe denk düşen inisiyatifli 'özgür' kadroların yığınsallaşma savaşımı içerisinde çıkartılmasına özen gösterilerek, bu kadrolar ve yığınsallaşma yönelimleri içinde toplumsallaşma ile sosyalist bir bireyselleşmeyi içiçe geçirebilmek; 5-) Aynaların aynı yerde birleşeceği ve de 'elmalarla armutların birliği'nin olası olmadığını bir an dahi unutmadan, pratik açıdan olası birlikler için, ayrımları arka plana iten bir ele alış tarzı ile program sorununun halline yönelmek; 6-) Kitlelerde varolan potansiyeli devindirerek ve işçi sınıfının rolünü olabildiğince öne çıkartarak, sosyalizmin nihai amacını tarihi ve felsefi boyutları içinde atlamadan, önyargıları aşmacasına bir teorik pratik bütünsellikte sosyalist bilinci tanımlayan bir faali- yetle M-L'ist özgün kaynağa dönerek, hipotezlerimizle olguların antagonistik çelişmesinin açmazına düşmemeye büyük bir özen göstermek.

ix-) Bu konuda olabildiğince çabuk davranılması gerekiyor. Çünkü Türkiye yeniye gebe olan bir toplumun tüm özelliklerini, protitipi ile olsa da bağrında taşıyor. INTERLINK adlı bir araştırma kuruluşunun sondajlarına göre: halkın %34,16'sı komünist

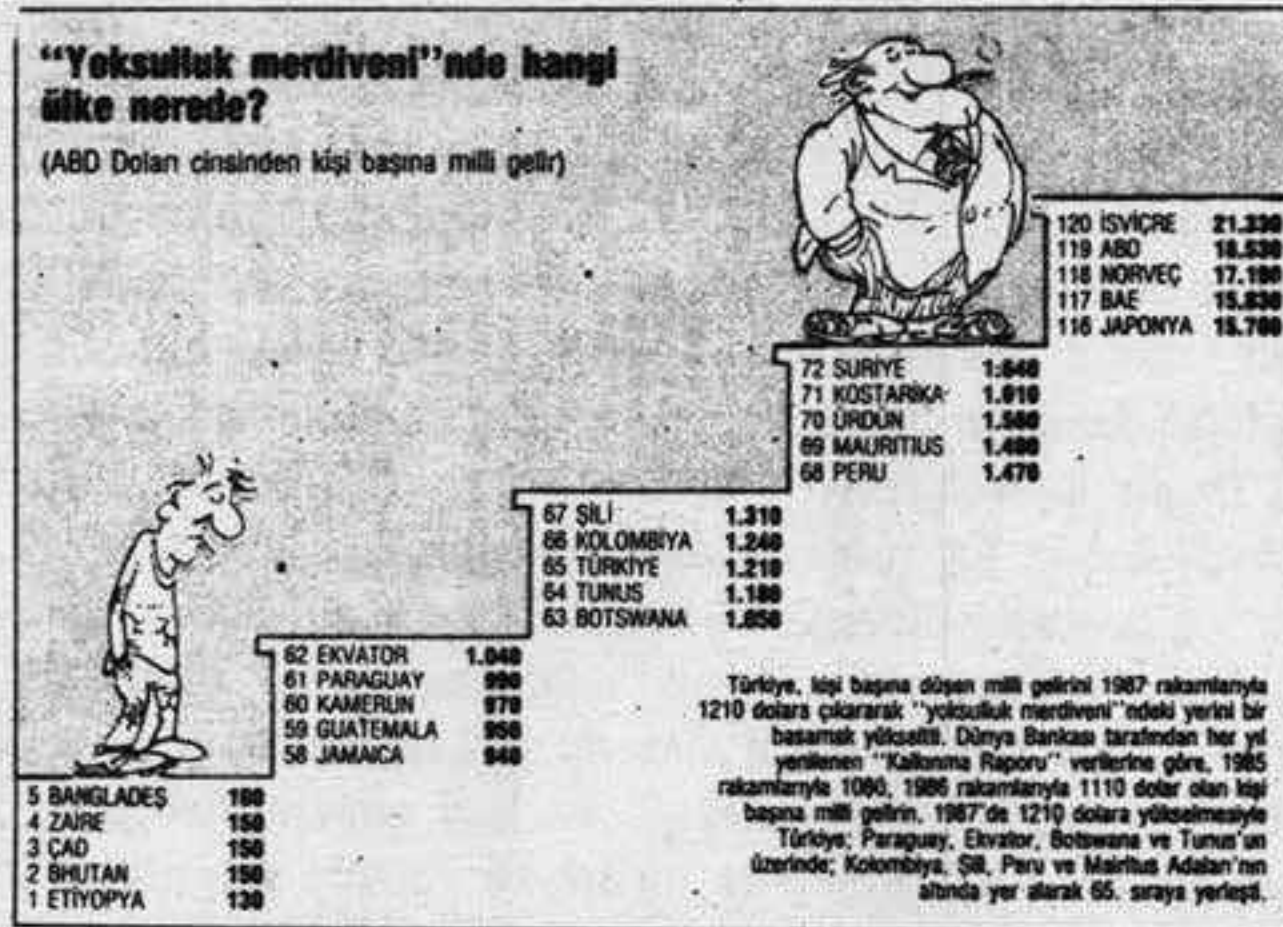
partisinin kurulmasına; %40,66'sı dinci bir örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılmasına 'evet' derken; yine halkın %86,56'lık bir oranı Mart/Nisan 1989'daki işçi eylemlerini ve direnişlerini haklı buluyor. (Hürriyet, 11.6.1989)

Evet kim ne derse desin, bu Türkiye'nin yönelmekte olduğu yeni bir toplumsal polarizasyon ve saflaşma döneminin başlangıcıdır. İşte tam da bu kesitte, burjuva basınının yayın organları bile, PİAR eliyle yaptıkları bir araştırmanın; "Türkiye kötüye gidiyor." (Tercüman, 4.7.1989) yollu sonucunu birinci sayfalarında sürmanşet verebiliyorlar.

x-) Tam da bu kesitte sol saflarda, 'çifte standartlı olmamak için' bir 'genel' demokratlıktan muzdarip olan, İran'daki benzeriyle TUDEHÇi yanlısamanın tabanı gelişirken (ki bugün TUDEH'çiler, bu tür politikalarının, "hatalı olduğunu yaşanan olaylar sonucunda anlamıştır." (Milliyet, 15.6.1989) /abç. -yn./ kaydını düşüyorlar (...); Kıbrıslı Nazım gibi geçmiş karanlık şariatçi şeyhlerin elini kolunu sallayarak dolandığı ve örgütlendiği Türkiye'de (Milliyet, 6.7.1989); 11.7.1989'da 95 Türk ortağın 955 milyon TL. lık iştiraki, 10 Milyar TL. lık sermayesiyle ve "islâm ülkelerindeki kaynakları harekete geçirmek ve müslüman ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğini sağlamak" amacıyla kurulan Faisal Finans gibi sermaye çevreleri ekonomik alanda cirit atarken (Hürriyet, 2.7.1989); İslâmi Cihad, rejimi tehdit noktasına ulaşmış (Tercüman, 3.7.1989) ve de eski Diyanet İşleri başkanı Lütfü Doğan'ın değişimiyle de "(Türkiye'de -yn.) diyanet, tarikat ve siyasetçinin oyuncağı olmuş ve diyanet çıkmaza girerken, bağnaz gruplar dini yönlendirir olmaya kalkışır" olmuşlardır. (Hürriyet, 2.7.1989)

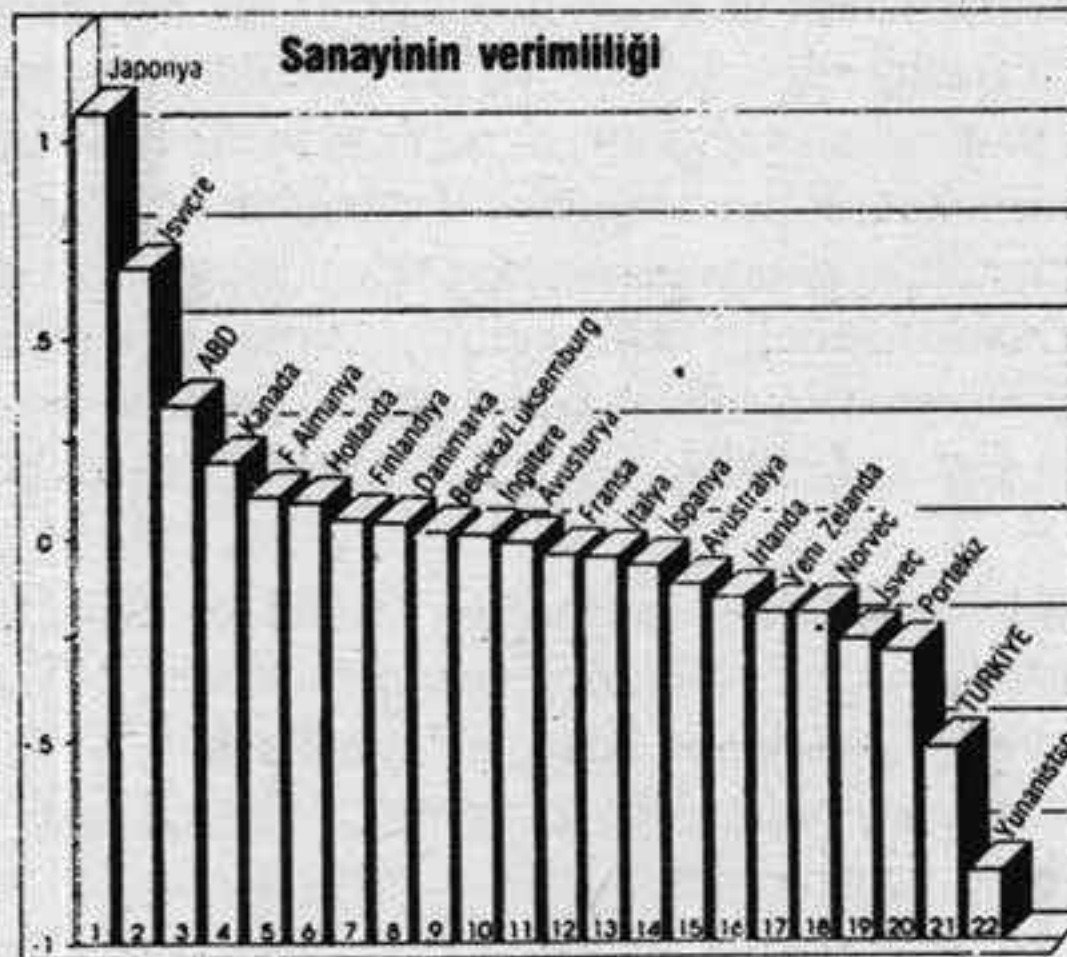
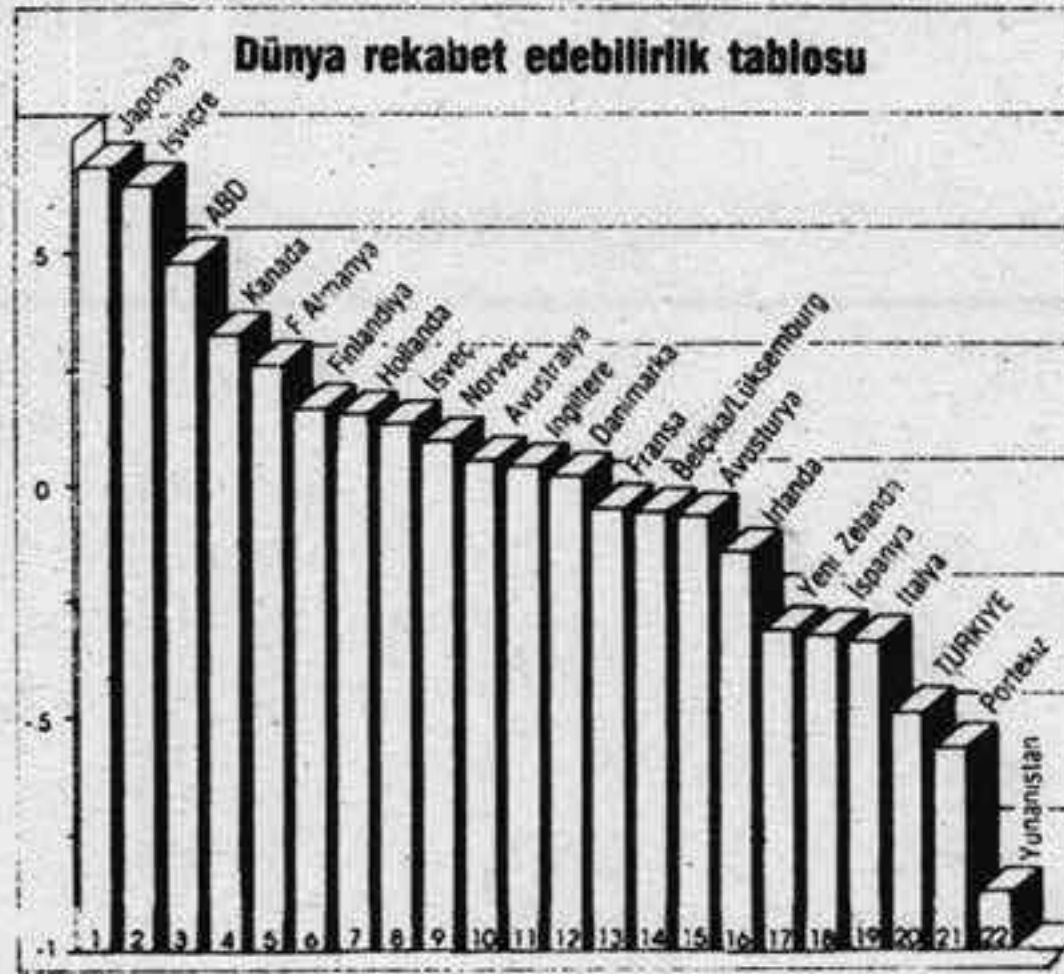
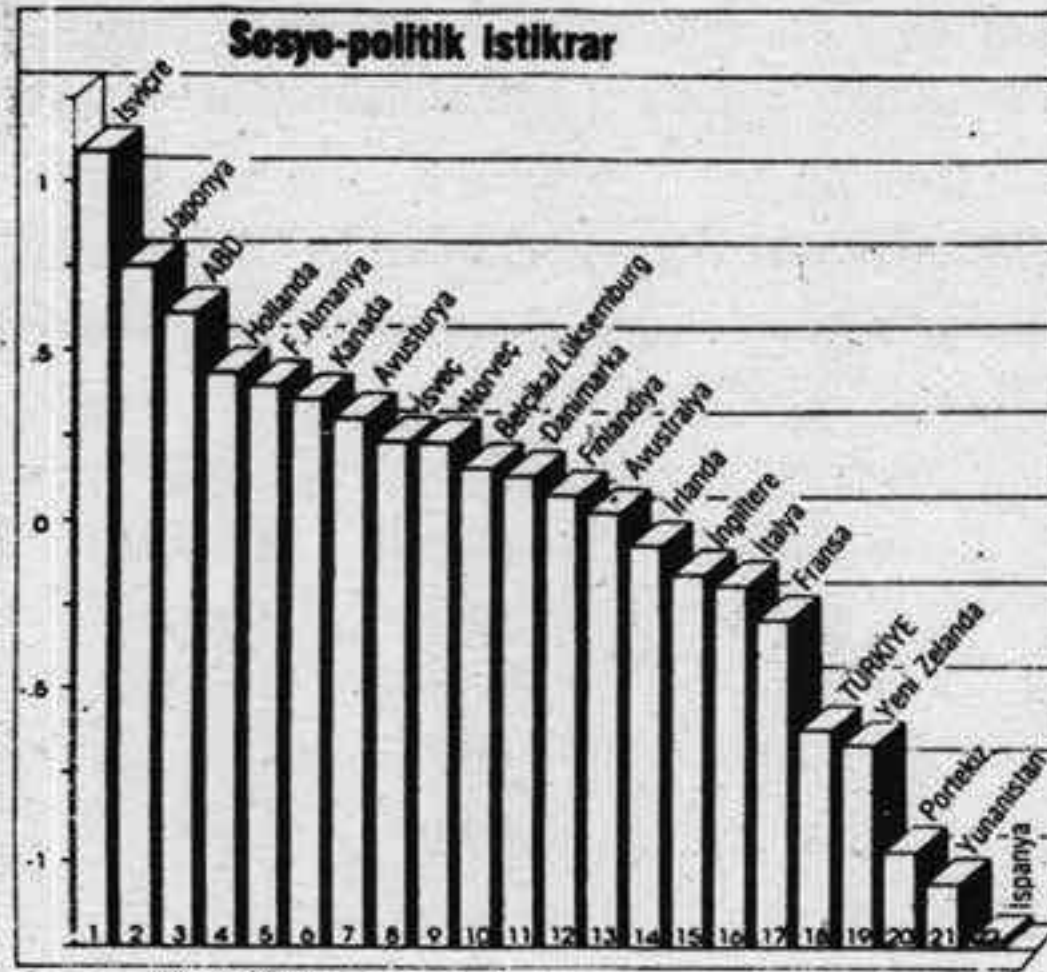
Kimileri ne denli küçümsemeye kalkışırsa kalkışsın, Türkiye'de hızla oluşan siyasal boşluğu doldurmaya namzet olan akımlardan birisi, sokakları (kendi özgün ve radikal üslubuyla örgütleyen) yükselen potansiyel islâmi tehdittir. (Bu konuda bak: Cahit Tanyol, Laiklik ve İrtica, Altın Kitaplar - 1989)

xi-) Denilebilir ki, Türkiye'deki ekonomik ve toplumsal durumun gidişatı, düzensiz radikal platformların yükselmesi 'değirmenine su taşımaktadır'. Örneğin Dünya Bankasının 89 kalkınma raporuna göre: Türkiye kişi başına milli gelir payı ile, dünyadaki yoksulluk merdiveninin 65. sırasındadır. (Cumhuriyet'ten naklen, 5. 7. 1989)

Ve yine Dünya Ekonomik Forumu (EMF)'nin 32 ülkeye ilişkin olarak hazırladığı, 'Dünya Rekabet Raporu'na göre Türkiye, rekabet edebilirlik tablosunda 20.; sanayinin verimliliğinde 21.; sosyopolitik istikrarda 18. sırayı işgal etmektedir. (yagk, 5.7.1989)

DKT'ci işlerliğin ekonomik plandaki sorunlarının ağırlaşarak katlandığı verili kesitte, mevcut sorunlara bir de 'dış ticaret daralması' eklenmiştir. (Cumhuriyet, 6.7.1989)

DIŞ TİCARET DARALIYOR (MİLYON DOLAR)

	İhracat		İthalat		Değişim (%)	
	1989	1988	1989	1988	İhracat	İthalat
Ocak	772	905	1.063	1.047	-14.8	1.6
Şubat	953	945	1.045	1.129	0.9	-7.4
Mart	1.105	953	1.209	1.319	16.0	-8.3
Nisan	982	1.008	1.275	1.332	-2.6	-4.2
Toplam	3.812	3.811	4.593	4.825	0.0	-4.8

Bir dış borç patlaması altında ezilinen koşullarda, Türkiye'nin yurt dışındaki işçilere kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarından doğan borcu, toplam dış borçların %21,2'sine tırmanarak, 1989 yılındaki toplam dış borçlar 36 milyar 328 milyon dolara ulaştı. (Milliyet, 9.7.1989)

GURBETÇİ DÖVİZLERİNİN SON 7 YILI

	DTH	Kredi Mektuplu DTH	Toplam DTH	Toplam dış borçlar
1983	83		1.334	18.391
1984	544	1.251	2.322	21.288
1985	724	1.778	3.402	25.344
1986	1.250	2.678	5.038	31.228
1987	1.745	3.788	7.362	38.304
1988	1.685	5.617	7.582	37.694
1989	1.620	5.897	7.704	36.328
		6.084		

NOT: DTH (Döviz Tevdiat Hesabı)

Kuşku yoktur ki, satırlarımızda daha değinmediğimiz bir alay faktörle iç içe geçmiş eş zamanlı bir süreçte, yerli finans-kapitalin dev kârları ile, talanının giderek kudurganlaştığı bu kesitin bir toplumsal patlamanın (devrimci öznel ögenin dönemin görevlerinin çok gerisinde kalabildiği ve devrimci durumun devrime yol açmadığı bir olanağın kendiliğindenlik ortamında) toplumsal dinamiklerini makro ölçekte devindirmesi olanağı, hiç de olanaksız değildir. Çünkü yerli finans-kapitalin milli gelirden aldığı pay (1980'de %49,47 iken) 1989'de %70,20'ye tırmanırken; ücretlilerin payı (1980'de %26,66 iken) 1989'da %15,80'e ve tarım kesiminin aldığı pay ise (1980'de %23,87 iken) %14'e kadar gerilemiştir. (Cumhuriyet, 30.6.1989)

xii-) DTK'nın (ilk ikisi birbiriyle iç içe geçmiş) üç ana sürecinin, (1- devletin sektörler arası kâr oranlarının eşitlenmesi yasasının işleyişine müdahalesi, 2- yine devletin ortalama kâr oranlarının eğilimsel düşüş yasasının işleyişine müdahalesi, 3- ve de devletin bir etle tınak gibi tekellerle kaynaşması) işlerliğinin kapsamında ulaştığı verili aşamasında yerli finans-kapital oligarşisinin iç tepişmelerinin kavranabilmesi için; sınai, ticari ve mali sermayelerin iç içe geçmiş ve bir oligarşik iktidar koalisyonuna denk düşen ('nihai tahlildeki

birliktelik içindeki ayrımlarının') kavranması büyük önem taşımaktadır. Çünkü, bu durumu kavrayamayan (ve de kavramak istemeyen) kimi çevrelerin hezeyanlarına rağmen siyasal iktidara yakınlık derecesinin yarattığı talan olanaklarının paylaşılması yarışında yenik düşen sermaye gruplarıyla, siyasal iktidardan yanalıklarıyla ayrıcalıklı konumları sayesinde yükselmeye devam eden sermaye grupları arasındaki çelişkilerin burjuvazinin saflarında büyük bölünmeler yaratmasına rağmen, bu düzeyde olup biten, burjuvazinin (o da ne demekse?) 'iyi' kesiminin 'kötü' kesimine karşı verdiği mücadelesi kişiliğindeki (asla olası olmayan) bir 'demokratçılık' düzeyine sıçratılmamalıdır!..

Şu unutulmamalıdır: Dünya emperyalizmine eklemlenme temelindeki dikey bütünleşmenin tekeldışı sermayeyi tartışmasız bir biçimde 'zapturapt' altına aldığı koşullarda yerli finans-kapital çaplı bir rantiyelik fonksiyonunu üstlenerek, egemen sınıf ve siyaset ilişkilerini de ABD'li tarzıyla, bu fonksiyonu üzere reorganize ederek 'olgunlaşmış' ve de bu durum burjuva devletin sınıf karakterinin netleşmesine de yansımıştır. Bu bağlamı içinde, tekelci sermayenin sözcülüğüne talip ve taraf olan hiçbir partinin; sınırları düzenin işlerliğiyle ve düzeni mutlaka savunmacı olgunluk anlayışının (tartışmasız 'Misak-ı Milli'cilğinince belirlenen normların dışında tavır alması beklenemez. Çünkü Türkiye'yi hangi parti yönetir ise yönetsin, DTK'ci bunalım yine emekçilerin sırtına yıkılacak; IMF'in ekonomik formüllerinin uygulanması için baskılar katmerlenerek sürecek; ekonomik iktidarın zaaflarının 'izole' edilmesi için yine oligarşik siyasal iktidarın zor araçlarına her geçen gün daha fazla müracaat edilecek; ve emek, sermayenin azgın saldırılarına (muhtelif uygulama ve uyarlamalarla) yine ve daha üst boyutlarda maruz kalacaktır. Bu DYP'li bir Demirel (Bak: Cumhuriyet, S. Demirel ile söyleşi, 'Türkiye'nin hedefi demokrasi olmalı', 2.7.1989), SHP'li bir İnönü (Bak: Cumhuriyet, E. İnönü ile söyleşi, 'Temel sorun demokrasiyi yerleştirmek', 25.6.1989) ya da DSP'li bir Ecevit (Bak: Hürriyet, B. Ecevit ile söyleşi, 'Sol'da yeni rüzgârlar', 10.7.1989) KESİNKEZ BÖYLE OLACAKTIR!..

xiii-) Böylesine bir gidişat içinde, yerli finans-kapitalin belirleyici etkinliğinin (Bu konuda bak: Mustafa Sönmez, Kırk Haramiler Türkiye'de Holdingler, Gözlem Yay. - 1988) Türkiye'nin üzerine bir afakan gibi çökmesiyle eş zamanlı bir süreçte, giderek çekilmezleşen ve ağırlaşan ekonomik dengesizlik ve sosyal adaletsizlik ortamı, Prof. Gülten Kazgan'ın deyişi ile Türkiye'de "Çad'laştırılmış ve de şu anda hızla Arjantin sendromuna gidiş yaşanmaktadır." (Hürriyet, 1.7.1989) Ve de yine Gülten Kazgan'a göre; "bu noktada uzlaşma öğrenilmelidir, yoksa süngülü gelecektir." (yagk)

Burjuvazinin bile kabul ettiği kötü gidişatı içinde süngülülerin şu aşamada 'gelmesi' ne olasıdır ne de (çok olağanüstü koşulları dışında) söz konusudur. Süngü olağanüstü bir yönetimdir. Süngülüler yükselen bir toplumsal ve (ya da Bask veya İrlanda vari) ulusal muhalefetin sarsıcı bir biçimde yükselmesine paralel olarak; düzenin çeperlerini zorladığı ve olağanüstü koşullardaki işlerlik ve illüzyonlarını dumura uğrattığı ve de rejimin 'korunma ve kollanması'nın parlamenter olanaklarla olası olmadığı koşullarda (süngülüler iç tenasüdünü sağlayabilirse) devreye girerler. (Bu konuda bak: Hikmet Özdemir, Rejim ve Asker, Afa Yay. - 1989) Bu başka türlü olamaz.

xiv-) Bu durumda radikal sosyalistlere düşen; karşıt kampın içinde debelendiği ve giderek tırmanan bunalım ortamında, kendisini bir kez daha (yüzlerce olanağı ile) derleyip toparlayabilmesine izin vermeden; 'baskın basanıdır' anlayışı ile, bugünün görevlerini layığıyla yerine getirerek, geleceğe (bu kez onların süngülerini bile kınından çıkartmalarına izin dahi vermeden) yönelmektir. AMA!..

Evet unutmayalım ki, işin bir de 'AMA'sı vardır; ve o da şudur: Öğretici ve trajik yenilgilerimizle denenmiş tarihimizde ONLAR HEP, BİZ (MODERN PRENSİN YOLUMU-ZU AYDINLATICI FENERİNDEN YOKSUN OLMAKLIĞIMIZDAN ÖTÜRÜ HAZIR-

LIKSIZ YAKALANMAMIZ NEDENİYLE) KAYBETTİĞİMİZ İÇİN KAZANMIŞLAR-
DIR!..

Ve bizim cephe hâlâ MODERN PRENSİSDİR!..

Bu yaranın, bir yüzüyle yerli finans-kapital'e göz kırpan 'demokrasi kurultay'larına (Bu konuda 29-30 Nisan 1989 tarihleri arasında düzenlenen 'demokrasi kurultay'ı için bak: Özgür Gelecek, No: 6-7, 'Demokrasi Kurultayı', s. 8'den 11'e) çakılıp kalanlarla çözümlenebilmesi ise, asla olası değildir!

xv-) O halde buraya kadar dediklerimi şöylece noktalayabilirim: OLMASI GEREKENİN YOLUNDA DAHA İLERİ OLANLA, BİR DEĞİŞİKLİĞE (ARTIK DAHA DA FAZLA GECİKMEDEN VE DAHA DA AZ MÜKEMMELİYETÇİ BİR SEÇİCİLİKLE) OLAN GEREKSİNİMİMİZ ACİLDİR!

Bu aciliyet bab'ında diyebileceklerim ise, sorunlarımızın Leninist sorumluluklarımıza layık bir biçimde çözümlenebilmesi için: Olması gerekenler yolunda somut bir şeyler önermenin önemi çok büyüktür. Leninist bir soyutlamanın ilkeselliği ile, somut bir şeyler önermek, kesinlikle çok olumlu bir şeydir. Onun için de böylesine bir olumluluğun pozitifliğinden bir an dahi şüpheyeye düşmeden, daha kararlı bir aktivistlikle, olumluluğun eksik ve yetmezliklerine kafa yorarak, onun geliştirilmesi gerekiyor. Geleceğe bağlanmış güncelliği içinde, somut bağlamıyla kimi önemli noktalara parmak basmak, bu yoldaki ana halkaları kavramak önemli bir ilk adım olsa da, tek başına yetmez. Bunların açılıp işlenerek, detaye biçimde ve spesifik bağlamlı bir programın kazanılması potasına (her türlü "ALATURKA"lıktan arınmacasına) taşınmalıdır.

Bunu becerebilecek miyiz? İşte tarihin gündem maddemiz yaptığı binlerce bilmecenin yanıtı tam da buradadır! Ve de yaşanıp görülecektir!

11.7.1989

Paris

SOSYALİST GERÇEKÇİ ŞİİRİN PERSPEKTİFİ DÜNYA DEVRİMİDİR

Ahmet Kerem Çebi

Giriş Tümcəsi

Marxizmin toprağı nadasa kalmaz, bereketlidir; en hassas bitkiler bile söküldüğü toprakları aramaz boyatar bu toprakta...

Enternasyonalizm ve Sosyalist Gerçekçi Şiir

Katıldığınız bir gecede dünya devrimini perspektif alan bir şiir okursanız, "Troçkist mi oldun?" sorusuyla karşılaşabilirsiniz. Veya derginin birinde proletaryanın edebiyatından / şiirinden söz eder, Troçki'yi eleştirirseniz, şöyle bir soru sorulabilir size: "Biz seni Troçkist biliyorduk, sen Stalinist misin?" Bu sığ bakış açılarını yansıtanlar sıradan kişiler olsa, insan gam yemeyecek, geri toplumsal koşulların yarı-aydın / yarı-cahil etiketçileri deyip işine geçecek, ama kazın ayağı öyle değil. Bana göre, iki ayrı resmî tarih anlayışından birini tercih etmek gerektiğini düşünen ve bunu da günlük yaşamın hemen her alanına dayatma gereksinimi duyan insanlar bunlar. Bu yazının başlığını okuduklarında, eminim çok şaşıracaklardır. Öyle ya, sosyalist gerçekçilik "stalinizm" ile, dünya devrimi de "troçkizm" ile sınırlı (!) olduğuna göre, nasıl oluyor da "stalinist" bir pratiğin perspektifi "troçkist" bir anlayış oluyor? Marx, Engels ve Lenin'in ardına zoraki sokuşturulan bir dördüncü ad (Troçki ya da Stalin), resmî tarih anlayışları çıkmazına götürüyor kişiyi. Resmî tarih anlayışlarının çıkmazları ise, yukardaki yapay çelişkiyi ve benzer çelişkileri getiriyor beraberrinde. Bunun için de, dördüncü bir ada gerek duymadan, Marx, Engels ve Lenin'e dönmek gerekiyor diyorum.

Enternasyonalizmin başlıca hedefi dünya devrimidir. Gör ki, dünya devrimini savuna-na, sözde savunucular hariç, mumla arasan rastlayamazsın. "Ne, dünya devrimi mi? Hâşâ!" Ama, "Elhamdülillah enternasyonalistiz!" Olmaz öyle şey, hem enternasyonalizmi savunacak-sın, hem de dünya devrimini literatürden çıkaracaksın. Neymiş efendim, dünya devrimini savunmak, tek tek ülkelerde proletaryanın iktidarı ele geçiremeyeceğini savunmakmış. Bu, Marx'ın, Engels'in ve Lenin'in, onların devrim anlayışlarının çarpıtılmasından başka bir şey değildir. Marx, Engels ve Lenin'de devrim anlayışına kısaca değinmeden önce, burada ellinci yılını (evet, beşinci yılını değil, ellinci yılını) dolduran Dördüncü Enternasyonal'in dünya devriminin sözde savunucusu olduğunu özellikle belirtmek istiyorum. Karşı çıkanlar olacaktır bu görüşüme. Açıklayabilirler mi, elli yıldır Batı'da üniversite kürsülerinde köşe kapıp euro-komünistlerle kafa kafaya vererek ve nostalji üretim merkezleri oluşturarak resmî tarihin karşısına yeni bir resmî tarih koymanın dışında ne yaptılar? Bunu, "stalinizmin dünya sosyalist hareketi üzerindeki ağır baskı ve etkisi..." diye başlayan idealist bir savla açıklamaya kalkışmasınlar lütfen; çünkü, kargaların bile gülüşmesi çekilmez oldu artık.

Marx, Engels ve Lenin'de biri politik devrim, diğeri toplumsal devrim olmak üzere iki anahtar kavrayışa rastlıyoruz. Politik devrim, iktidarın ele geçirilmesi ise; toplumsal dev-

rim, iktidarın ele geçirilmesiyle birlikte sınıfsız topluma varıncaya kadarki sosyal dönüşümlerin kendisidir. Bunların ikisinin de aynı şey olduğunu savunmak, dar kapsamlı politik devrimle geniş kapsamlı toplumsal devrim arasındaki ayrımı görememektir. Bu ise, dünya devrimini dünyanın her tarafında aynı anda gerçekleştirebilecek birdenbire bir patlama gibi algılamaya kadar vardırırmıştır kimilerini. Ki, onlar mekanist / ekonomist bir tarzda yaklaşırlar devrim sorununa. Politik devrim gerçekleşince ekonomik kolektivizasyonla toplumsal devrimin de tamamlanacağını sanırlar, yanılığa düştükleri nokta burasıdır. Böylece de dünya devrimi kavramını literatürden silmeye kalkışırlar. Dünya devrimini literatüre Marx, Engels ve Lenin'de olduğu biçimiyle yeniden kazandırmak zorundayız. Dünya devriminin şimdilik burada kısa bir tanımını vermekle yetiniyorum: Dünya devrimi, sosyalizm sürecinin tek bir ülkede başlatılması, bu sürecin kapitalist dünya pazarındaki egemenliğe darbeler indiren tek tek ülkelerde gerçekleştirilen diğer politik devrimlerle bütünleştirilerek ilerletilmesi ve yeni bir üretim tarzının (ki sınıfsız toplumun üretim tarzıdır bu) bütün dünyada gerçekleşmesine doğru adım atılmasıdır.

Sosyalist gerçekçi şiirin bu sürece giden yolla ve bu süreçle ilişkisi nedir? Konumuz bağlamında bu bölümde asıl tartışılması gereken budur.

Sınıf bilinci, bir proleterin kendi sınıfsal konumuna ilişkin tarihsel kuru bilgileri öğrenmesi ve öğrendiği bu bilgileri kullanmasıyla sınırlandırılmaz. Eğer bilinci salt bilgiyle sınırlandırırsak, farkında olmadan, "insan makinadır" diyen XVIII. yy. mekanist materyalistlerine dönüşmüş oluruz. Nitekim, sınıf bilincine ilişkin tarihsel bilgileri bir bilgisayara yüklememiz ve ondan bu bilgileri programladığımız şekliyle kullanmasını istememiz mümkün olabilmektedir. Bu durumda, bilgisayarımız sınıf bilinçli bilgisayar olamayacağına göre; bilinç (consciousness), bilginin edinilmesi ve kullanılmasıyla ilgili bilişsel (cognitive) alanın yanısıra, tavır ve tutumların edinilmesi ve kullanılmasıyla ilgili duyuşsal (affective) alanı da kapsamı içerisine almaktadır. Makinalarda olmayan da budur. Çok basit bir biçimde örneklendirmek istiyorum. Ne kadar geliştirilmiş olursa olsun, bilgisayar, bir gün kafası atıp da, "Yeter! Artık sömürülmek istemiyorum." türünden bir tepki gösterebilir mi kullanıcıya karşı? İşte, işçilerde bilincin bir alanı olan bu duyuşsal yanın gelişmesinde estetik ve etik değerleri bünyesinde barındıran formların önemi burada kaçınılmaz olarak karşımıza çıkıyor. Bu formlardan işçilere en yakın olanı onun kendi sineması, kendi tiyatrosu, kendi şiiridir; burjuvazinininki değil. Bilinçlenmesinde ve giderek kendi öz örgütlerini oluşturmada biz sosyalist sinemacılar, tiyatrocular, şairler... bu formları ona hizmet edebilecek bir duruma niye getirmeyelim? Ve bunu yapabilmemizin yolunun da onlardan biri olmayı, işçileşmeyi gerektirdiğini niye gözardı edelim? "Proletaryanın sanatı / şiiri olmaz." diyenlerin kafalarının almadığı ve bu satırları yazanın da üç yılı aşkın bir süredir yazılarıyla savunduğu, işte bu basit gerçektir.

Yukarda işçilerin kendi şiiri dedim. Bununla sosyalist gerçekçi şiiri kastettiğimi bilmiyorum belirtmem gerek var mı? Bu şiir bundan sonra yaratılacak, işe sıfırdan başlanacak, diye bir sorunumuz yok; çünkü, kuramsal arka planından tutun da dünya şiirinin dorukları niteliğindeki kılğısal üretimine kadar büyük ve bütün bir gelenek var artık önümüzde. Önemli olan, bu geleneği hakkıyla özümsemek, gerekiyorsa elemenden geçirmek ve var olanı daha ileri hedeflere sıçratmak; hem kuramsal, hem de kılğısal bakımdan.

Sosyalist gerçekçi şiir, enternasyonalist olması nedeniyle, milliyet tanımaz, onun vatanı yoktur. Tıpkı silahı olduğu proletaryanın milliyetsiz ve vatansız olması gibi... Yurtseverlik, ilericilik, demokratlık vs. adına devrimci Türk şiir geleneği, hattâ toplumcu (Bu sözcüğü bir türlü anlayamadım, societist sözcüğünün Türkçesi mi acaba?) gerçekçi Türk şiir geleneği vb. şoven adlandırmalarla beyni yıkanmış birisi burada tepki gösterebilir. "Siz Türk şiir geleneğini red mi ediyorsunuz?" Hayır, Türk şiir geleneğini reddetmiyoruz. Ondan

da yararlanmaya çalışıyoruz; üstelik alabileceğimiz şeyleri de alıyoruz, diyalektik ve tarihsel materyalizmin süzgecinden geçirerek... Yalnız, biz Türk şiiri değil, perspektifi dünya devrimi olan sosyalist gerçekçi şiir yazmaya çalışıyoruz. Türkçeyle yazıyoruz diye, bu Türk şiiri olmuyor. Öyle olsaydı eğer, Amerikalı sosyalist gerçekçi şair Langston Hughes'in şiiri İngiliz şiiri olurdu ve İngiliz şiir geleneği içinde değerlendirilirdi. Evet, sosyalist gerçekçi şiir, milliyeti yoktur, vatan tanımaz; ama, bir Kürt şiiri, bir Filistin şiiri türünden ulusal şiirleri de bağrına basmak zorunda kalır. Bir Cigerxwin'in, bir Mahmut Derviş'in dünya sosyalist gerçekçi şiir geleneği dışında değerlendirilmeleri düşünülemez. Burada ulusallık ile evrensellik, tarihsel koşulların zorlaması sonucu çakışmış oluyor.

Sosyalist şairin işçilere gidebilmesinin yolu, kendisini proleterleştirmesinden geçer. Dolayısıyla, bu noktada devreye giren, bağlanma sorunudur.

Sosyalist Şairin Bağlanma Sorunu

Şimdiye kadar yazılarımızda yer yer bireyselleşme kavramının altını çizdim ve bir sosyalistin gerçek anlamda sosyalist olabilmesinin yolunun bireyselleşmeden geçtiğini savundum. Bireyselleşmeye asıl anlamını yükleyerek yaptım bunu. Neydi bu asıl anlam? Kişinin diyalektik materyalizmi yaşama biçimine dönüştürmesi, böyle tanımlıyordum. İşte yeri geldi ve bu tanımın kıyısından bucağından da olsa, burada değilmeye başlanması gerekiyor. Nasıl olur da kişi diyalektik materyalizmi yaşama biçimine dönüştürebilir? Bu her şeyden önce onun kolektif bir yapı içerisinde yer almasıyla mümkündür. Ama, söz konusu yapı, emir-komuta zincirinin belirlediği bir yapı değil, aksine, her üyenin eşit hakka sahip olduğu bir kolektif olmak zorundadır. Böyle bir kolektif içerisindeki bireyin diyalektik materyalizmi yaşama biçimi kılması, zorunlu olarak proleterleşmesini dayatacaktır. Bağlanma sorunu, ancak bu çerçevede anlam kazanabiliyor. Sürü mantığının egemen olduğu bir kolektifte (Ki, gerçekte kolektif midir?) yer alan insanların diyalektik materyalizmi yaşama biçimine dönüştürebilmeleri ve dolayısıyla da proleterleşmeleri olanaksızdır. Öyleyse, böyle bir yapı içerisinde bulunan kişi, anladığımız biçimiyle bağlı bir birey de değildir, sürüden birisidir o kadar... Yok, eğer bu türden bir yapıda kazara bireyselleşmiş birisi varsa, onun orada barınması söz konusu olamaz. Kendisi ayak direse bile atarlar. Sürünün "nizam ve intizamını" bozacağından korkulur çünkü. Örnek mi? Nazım Hikmet'in "troçkist" suçlamasıyla TKP'den atılışı.

Bireysellik ile bireycilik arasındaki uçuruma, taban tabana zıtlığa, bilmiyorum burada işaret etmem gerekiyor mu? Bireyci burjuva sanatçısı / şairi, bağlanmayı ineğin ahıra bağlanması şeklinde yorumlar. Çünkü o, olmayan bir mutlak özgürlüğün peşindedir. Bu tutumuyla da aslında kendisinin bir inek, peşinde olduğu mutlak özgürlük hülyâlarının da aslında bir ahır olduğunun bilincinde değildir. Tam da burada sözü Lenin'e bırakmam gerekiyor: "Mutlak özgürlük üzerine olan nutuklarınızın ince bir ikiyüzlülük olduğunu siz burjuva bireyci baylara söylemek zorundayız. Asalaklar gibi ömür süren bir avuç zengin ve çalışan halk yığınlarının yoksulluk içinde kıvrandığı ve temelini paranın gücünden alan bir toplumda gerçek bir 'özgürlük'ten söz edilemez. Siz bay yazar, burjuva yayıncınıza karşı özgür müsünüz; 'kutsal' sahne sanatına bir 'ek' olarak orospuluk gösterisi ve yapıtlarınızda pornografi isteyen burjuva sanat tüketicinize karşı özgür müsünüz? Bu sınırsız özgürlük, bir burjuva veya bir anarşist sözünden ibarettir (bir dünya görüşü olarak anarşizm, tersine dönmüş burjuva felsefesidir). Bir toplumda yaşamak ve ondan bağımsız olmak olanaksızdır. Burjuva yazarının, sanatçısının özgürlüğü, orospuluğa, rüşvete, para çantasına bağımlı basit bir maskedir (veya ikiyüzlülük maskesidir). / Ve biz sosyalistler, bu ikiyüzlülüğü gösteriyor, sahte etiketleri yırtıp atıyoruz; sınıfların dışında bir sanat ve edebiyata ulaşmak için değil (bu, yalnızca sınıfsız sosyalist toplumda mümkündür), ama sözde özgür, gerçekteyse burju-

vaziye bağımlı olan bu ikiyüzlü edebiyatın karşısına, gerçekten özgür ve proletaryaya açıkça bağlı bir edebiyat ortaya çıkarmak için yapıyoruz bunu. / Bu özgür bir edebiyat olacaktır, çünkü ona sürekli yeni güçler verecek olan, oburluk ve kariyerizm değil, sosyalizm düşüncesi ve çalışan insanlara duyulan sempattir. Bu özgür bir edebiyat olacaktır, çünkü kimi tok kadınlarla canı sıkılan ve şişmanlıktan ızdırap çeken 'onbin civarında' insana değil; ama çalışan insanların milyonlarcasına ve on milyonlarcasına hizmet edecektir -ki onlar, memleketin çiçeği, gücü ve geleceğidir. Bu özgür bir edebiyat olacaktır, çünkü insan-oğlunun devrimci düşüncesinde son sözü sosyalist proletaryanın çalışma yaşamı ve yaşantılarıyla zenginleştirecek, geçmişin yaşantısıyla (bilimsel sosyalizme, sosyalizmin ütopyacı, ilkel biçimlerinin gelişmesiyle ulaşılmıştır), bugünün yaşantısı (işçi yoldaşların bugünkü mücadelesi) arasında sürekli ve karşılıklı bir bağlantıyı getirecektir. / Haydin yoldaşlar, işbaşına! Yeni ve zorlu bir görev bizi bekliyor. Ama bu, soylu ve büyük bir görevdir - Sosyal-Demokrat işçi hareketine kopmaz bağlarla bağlı, çeşitli, zengin, geniş bir edebiyat örgütlenme çabasıdır.¹"

Sosyalist şairin bağlanma sorununa ilişkin olarak, Lenin'in burjuva edebiyatına ilişkin saptama ve proletarya edebiyatına ilişkin çağrısının ardından, bir belirleme kaçınılmaz oluyor. Şimdiye kadar belki yüz yerde, bin yerde işitmişizdir / okumuşuzdur, "sanatçı / şair, çağının tanığıdır" denir. Bu, burjuva sanatçı / şairler için geçerlidir. Sosyalist sanatçı / şair salt tanıklıkla yetinemez. O, aynı zamanda, çağının partizanıdır da.

Bir Adım İleri, Yüz Yıl Geri

Nereden duymuşsa, bir yerlerden duymuş bir kere. Troçki proletaryanın kültürü / sanatı olmaz mı diyor, o zaman burjuvazinin de kültürü / sanatı olmaz! Troçki'yi okumadığı gün gibi ortada, mantık bu mantık. Sosyalist demokrasiyi, gene esinlenmiş bir yerlerden, kendince onun kurumları hakkında düşünmüş. Bu sonuncusu, aslında eski şabloncu konumuna göre bir adım ileri atması olarak görülebilir. Ama, kalemini kağıdına değdirir değdirmez, yüz yıl geriye sıçramaktan da kurtaramıyor kendini. Çalakalem "sosyalist demokrasi" döktürüyor: "Sanat alanı üzerindeki her türlü siyasi denetim ortadan kaldırılmalı, sanatçıların, kültür ve bilim insanların kaygısızca ve özgür bir ortamda çalışmalarını güvenceye kavuşturulmalıdır. Halkın dünyanın bütün sanatsal ürünlerinden, *herhangi bir sınıfsal damga vurulmaksızın* (abç) yararlanması sağlanmalı, sanatsal ve kültürel düzeyin yükselmesi, bu yöndeki yapıtların ekonomik iktidar aracılığıyla teşvik edilmesiyle sağlanmalıdır²." Bravo (!), doğrusu kimse bu kadarına cesaret edememişti. Marxist kuramın kuruluşu yıllarındaki ilkel revizyonistleri anımsatıyor mübarek. Lenin, 1908 yılından yirmi yıl öncesine bakarak değil de sanki buna ve bunun gibilere bakarak şu sözü söylüyor: "Revizyonizmin durumu, çöken ve bunalıma giren kuramı sayesinde oldukça kokuşmuştu³." Gerçekten de bu durumu haddinden fazla kokuşmuş olan bu zat, dün "maoizm" yazıyordu, bugün "troçkizm" mi yazıyor? Bana sorarsanız, kurban olmuştu Mao'yla Troçki'ye. O, bir zamanlar yaptığı gibi, gitsin "bayrağa ve marşa saygı" mitinglerinin organizatörlüğünü yapsın; otursun devrimcileri ihbar şemaları çizdirip yayınlatsın... Aynı yazısında, "fikir özgürlüğü" başlığa altında, proletarya diktatörlüğü sürecinde, burjuva fikirlerin kendilerini ortaya koymasının da ötesinde, açıkça karşı-devrimci fikirlerin bile rahatlıkla ifade edebilmesinin güvencesini istiyor. Kendisi için güvence istiyor.

O kendisi için güvence isteyedsün, imzasına daha önce Yeni Öncü'de rastladığımız Erol Bulancaklı, onunla aynı perspektifi paylaşmadığını bildiğimiz halde, aynı dergide ona güvence vermeye çalışıyor: "Lenin'in bu makalesinin (Bir bölümünü çevirerek yukarıda aktardığım 'Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı' makalesinden söz ediyor -A.K.Ç.) sertlikler ve aydınlara karşı belli bir tavır içerdiği doğru, ama aynı Lenin farklı zamanlarda makaleye ters

düşebilecek yorumlar da yapmıştır⁴." Kanıt Bay Bulancaklı, Lenin'in farklı zamanlarda bu makalesine ters düşebilecek yorumlar da yaptığına ilişkin kanıt; göster hadi! Bulancaklı "kanıt" gösteriyor: "(Lenin) Lunaçarski ile tartışmalarında, Bogdanov'u değerlendirmesinde Proletkült anlayışından çok uzakta durmuş ve 'Düşüncelerin ve aklın insanlığın biriktirdiği bütün hazinelerle zenginleştirilmesi gerekir' demiştir⁵." Bu kanıt değil, "kanıt" oldu Bay Bulancaklı. "Dam üstünde saksağan, vur beline kazmayı" derler ya, işte öyle. Proletkült'ün, getirdiği doğru şeyler de olmakla birlikte, bütün insanlığın geçmiş devrimci birikimini reddeden ve işçi dalkavukluğuna kadar işi vardırان uvriyerist / idealist anlayışından Lenin'in kendini çok uzakta tutmuş olmasından daha olağan bir şey düşünemiyorum. Düşüncelerin ve aklın insanlığın biriktirdiği bütün hazinelerle zenginleşmesine gelince, bu zaten adı geçen makalenin içerisinde de vurgulanmıştır. Bay Bulancaklı söz konusu makaleden yaptığı alıntının son bölümünü bir kez daha okursa, "insanlığın biriktirdiği bütün hazineler" deyişinin karşılığı olan "insanoğlunun devrimci düşüncesi" deyişine rastlayacak ve ayrıca proletaryanın özgür edebiyatının bu düşüncede son sözü sosyalist proletaryanın çalışma yaşamı ve yaşantılarıyla zenginleştireceğinin söylendiğini görecektir. Aslında Bulancaklı da yazısının devam eden "proletkült'e alt bölümünde yukarda söylediğini tekzip ediyor: "Lenin, 'Edebiyatın mekanik bir eşitlemeye, tekdüzeliğe, çoğunluğun azınlık üzerinde egemenliğine pek yatkın olmadığına kuşku yoktur. Bu alanda kişisel inisiyatif, bireysel eğilimlere, düşünceye ve hayâl gücüne, biçim ve içeriğe çok daha geniş bir yer ayırmak gerektiği tartışma götürmez bir gerçektir' der ve 'Edebiyat tek bir büyük sosyaldemokrat ailenin bir çarkı haline gelmelidir' deyip konuyu somutlaştırırken, sözleri ve kendi kendisiyle çelişmez. Onun bu yorumuna kaynaklık eden Bolşevik partisinin 'Sosyalist Demokrasi' ve 'Bin kat daha demokratik' bir toplum projesidir. Egemen sınıf dışında çoğulculuğu savunan ve benimseyen bir yapılanma ve anlayış bütününe denk düşen bir edebiyat yorumudur onunkisi. Bu nedenle 'Kahrolsun partisiz edebiyatçılar' deyişi, 'Modern sosyalizmin / Yepyeni bir yaşam tarzının' uygulanış ve kavrayış biçimiyle birbirine denk düşer⁶." Kimi anlatım eksiklikleri dışında, Bulancaklı'nın farkında olmadan bu kendini tekzip edişine aynen katılıyorum. Kimi anlatım eksiklikleri dedim, bunu özellikle belirtme gereksinimi duymamın nedeni, içeriği tam anlamıyla verilmeden yapılan kimi göndermelerden yukarda görüşü aktarılan zat ve yandaşlarının kendilerine pay çıkarabileceğidir. Örneğin, Lenin'in burjuva demokrasisine oranla "bin kat daha demokratik" dediği proletarya diktatörlüğünün hiç de bir liberalizm olmadığı ortadadır. Bu, özellikle belirtilmelidir. Belirtilmezse, yukardaki zat, "çoğulculuk sosyalizme yakışır" der ve açıkça karşı-devrimci fikirlere güvence ister. Bulancaklı'nın "çoğulculuğu savunan ve benimseyen bir yapılanma ve anlayış bütününe denk düşen bir edebiyat yorumu" göndermesi de doğrudur. Ama, bu "çoğulculuk"ta, Lenin'in sözleriyle, "işçi hareketine kopmaz bağlarla bağlı *çeşitli, zengin, geniş bir edebiyat* (abç) örgütlenme çabası"nın dışındaki çabalara yer yoktur. Bu da "egemen sınıf dışında" gibisinden bulanık bir ifadeyle değil de, Lenin'in koyduğu bu biçimiyle üzerine basarak vurgulanmalıdır. Vurgulanmazsa, gene yukardaki zat, sanki keyfiyetten doğuyormuş gibi sanatsal ürünlere herhangi bir sınıfsal damga vurulmaması gerektiğini gündeme getirir. Sonuç olarak, burada doğru olduğunu düşündüğüm bir noktaya parmak basmam gerekiyor. Ne Bulancaklı'nın ne de bir başka sosyalist arkadaşın "bir adım ileri" atıp yüz yıl geriye fırlayanlarla ortak yanı yoktur, olamaz diyorum, umuyorum...

Ben esas olarak, Bulancaklı'nın yazısına temel oluşturan bir arkadaşla, Suat Bulancaklı'yla, pardon, Suat Oğulcan'la çatışmak istiyorum.

Lenin'i Troçki'ye Yaklaştırma Girişimi

Suat Oğulcan'ın Ekim Devrimi yıllarıyla sınırlandırarak kaleme aldığı kültür / sanat

yazısı⁷ gerçekten yoğun bir emek ürünü ve bu nedenle de övgüye değer bir çalışma; ama, aynı zamanda, çıkış noktaları ve vardığı yargılar bakımından, alabildiğine eklektik bir mantığın ürünü. Sözünü ettiğim yazısı yayınlanmadan önce, S. Oğulcan'la aynı zemini paylaşabileceğimizi ve hiç değilse, kültür / sanat alanında (sınıf-sanat, sınıf-sanatçı, kolektif-sanat, kolektif-sanatçı vb. konularda) birlikte çalışabileceğimizi düşünüyordum. Oysa, söz konusu yazı yayınlanınca, Oğulcan ile birlikte çalışma olanağımız olmadığını gördüm. Onunla artık ancak çatışabiliriz; çatışmanın da en az birlikte çalışma kadar tarafların gelişmelerini ve derinleşmelerini sağlayacağını kuşku götürmez bir gerçek olduğunun bilinciyle⁸...

Oğulcan'ın yazısı, başlıbaşına bir eleştiri yazısının konusu. Bu yüzden, ben burada sözünü ettiğim eklektik mantığı göstermekle yetineceğim sadece.

Oğulcan'dan itirazımın yoğunlaştığı bir alıntı: "Troçki'nin belki de Lenin'le *en yakın konumlandıkları ve hattâ çakıştıkları* (abç) konular sanat ve kültür üzerine olanlardır⁹." Oğulcan'ın bu yargıya varmasındaki çıkış noktasına bakmak gerekiyor. Lenin, "saf proleter kültür" yaratma iddiasındaki Proletkült'ten kendini uzak tutmuş, hattâ Proletkült'çülere belli bir aşamadan sonra burjuva damgasını bile vurmuştur. Troçki de baştan beri karşı çıktığı Proletkült'le mücadeleye girişmiş, proletarya kültürünün varolamayacağını vurgulamıştır. İlk bakışta, kültür ve sanat konularında gerçekten "yakın konumlandıkları ve hattâ çakıştıkları" ortadadır; ama, Proletkült'ü bilmeyenler, konuya ilişkin olarak Lenin'i ve Troçki'yi okumayanlar için. Yanlış anlaşılmasın, Oğulcan'ın Proletkült'ü bilmediğini, Lenin'i ve Troçki'yi okumadığını söylemek istemiyorum. Aksine, iyi biliyor ve okumuş. Ama, az sonra sergileyeceğim gibi nedenini bir türlü anlayamadığım bir çabaya girişmiş: Kültür ve Sanat alanında Lenin'i Troçki'ye (Troçki'yi Lenin'e değil) yaklaştırma girişimi. Ne kadar boş bir çaba.

Lenin'in Troçki'ye nasıl yaklaştırıldığını sergilemeden önce, Proletkült'e ve Lenin ile Troçki'nin konuya ilişkin konumlanışlarına kısaca değinmek gerekiyor. Proletkült'ün kuruluş tarihi, Oğulcan'ın belirttiği gibi 1917 değil, 1909'dur. Yeniden örgütlenmesidir 1917'ye rastlayan. Değil 1909'daki kuruluşunda, 1917'deki yeniden örgütlenmesinde bile Proletkült Parti'ye oldukça uzak kalmıştır. Proletkült ideologları (özellikle Bogdanov ve Lunaçarski), uluslararası proletarya hareketinin çıkarları (!) adına, gerçek proletarya kültürünün üzerinde yükselebileceği insanlığın bütün geçmiş devrimci birikimini (hazinesini de diyebiliriz) tepkici bir mantıkla reddediyorlardı. Dolayısıyla, sonuçta ulaştıkları nokta, yukarda da belirttiğim gibi, işçi dalkavukluğuna varan uvriyerizm/idealizmdir. Lenin'in Proletkült'ten kendisini uzakta tutmasını birbirine bağlı iki nedene dayandırabiliriz. Bunlardan birincisi, Proletkült'ün partiye uzak durması, yaklaşmaması; ikincisi ise, Parti felsefesinden uzak kalması nedeniyle, insanlığın devrimci birikimine sırt çevirmesi, soyut bir şekilde "saf proletarya kültürü" yaratma, deyiş yerindeyse, "öküzün altında buzağı arama" anlayışıdır. Oğulcan'ın da kabul etmek zorunda olduğu gibi, gerçek proletarya kültürünün kendisine değil, sıraladığım bu iki nedenden ötürü Proletkült'ün kendisine karşıdır Lenin. Troçki için ise, Proletkült'ün Parti'nin uzağında yakınında olması, insanlığın devrimci birikimine sırtçevirmesi vb. o kadar önemli değildir. O, Proletkült'e karşı çıkarken, gerçek bir proletaryanın kültürünün oluşturulabileceği savına karşı çıkmaktadır. Burjuva kültürü gibi bir proletarya kültürü olanaksızdır ona göre. Evet, hem Lenin hem Troçki Proletkült'e tavır almaktadırlar, ama birbirlerine taban tabana zıt iki ayrı konumlanışla yapmaktadırlar bunu.

Şimdi, Lenin nasıl Troçki'ye yaklaştırılmaya çalışılmış, görelim. Yazısında, "Proletkült ve Miras Sorunu" başlığı altında Proletkült'ün kısa bir değerlendirmesini yapan Oğulcan, Lenin'in Proletkült'e ve proletarya kültürüne ilişkin görüşlerine yer verir ve Türkçe'de "Kültür ve Kültür İhtilali" adıyla yayınlanmış kitabın 139. sayfasından, bakıp ta

görmesini bilmeyen gözlerin içine bile mertek gibi girebilecek olan şu satırların da yer aldığı gibi bir alıntı yapar: "Proleter kültür, insanlığın, kapitalist bürokrat, toprak ağalarından oluşan toplumun boyunduruğu altında biriktirdiği bilgi hazinesinin mantıksal gelişmesi olmak durumundadır. *Bütün bu yollardan proleter kültüre gidilmiştir ve gidilecektir*(abç)." Lenin'in buradaki saptaması, yorumu hiç mi hiç gerektirmeyecek kadar açık ve dahası, belirttiğim gibi, bakıp da görmesini bilmeyen gözlerin içine içine mertek örneği girebilecek kadar da nettir. Devam edelim. Bu alıntının ardından Oğulcan'ın yaptığı kısa yorum şudur: "Bu mantık ve kavrayış Proletkült'çülerde yoktur ve sosyalist kültüre giderken yolları ayrılmıştır." Bu yoruma herhangi bir itirazımın olması mümkün değil. Doğrudur, Proletkült'çüler bu mantık ve kavrayıştan yoksundurlar. Ancak, yazıda dananın kuyruğunun koptuğu yer, "Proleter Kültür mü? Sosyalist Kültür mü?" başlığıyla devam eden kısımda bulunuyor.

Oğulcan, sorunu laf kalabalığına boğarak, Lenin'in Proletkült'e olduğu gibi, yukarıdaki alıntı mertek örneği gözünün içine içine girdiği halde, gerçek proleter kültürün kendisine de karşı olduğunu "kanıt"lamaya girişiyor, tıpkı Bulancaklı'nın Lenin'in zaman zaman kendisine ters düştüğünü(!) kanıtlaması gibi. Oğulcan diyor ki, "Lenin proleter kültürü tınaklamadığı yerlerde bile kendini diğer Proletkült'çülerden içerikte ayırıyor. Bu sıradan bir özen değil ve kavramsal düzeyde *sosyalist kültüre* denk geliyor. Lenin'in özel olarak sosyalist kültür şeklinde bir kavramı çok sık vurgulamaması bir yanıyla konjektürel pratiğin 'o kadara' el vermesi diğer yandan sorunun içeriğini daha bir önemsemesi ve yeterli görmesindendi." Önce yaratılan kafa bulanıklığını ortadan kaldırmak gerekiyor. Esas anlamıyla sınıfsız sosyalist kültüre ulaşılabilir toplum, sınıfsız sosyalist toplumdur. Bu Lenin'de de böyledir, Troçki'de de... Proleterya diktatörlüğü denilen geçiş sürecinde esas anlamıyla sınıfsız sosyalist kültüre ulaşmak mümkün değildir; çünkü sınıflar, çıbanbaşı gibi, henüz mevcuttur. Dolayısıyla, Lenin'de geçiş sürecinin kültürü proleter kültürdür (Troçki'de ise, geçiş sürecinin "çok kısa" süreceğini düşündüğünden olsa gerek, böyle bir kavramın yeri yoktur). Ama bu, Proletkült'çüler gibi, dünü yadsımayla değil, dünün devrimci birikimini devralıp, sistematik bir biçimde proletaryanın damgasını taşımasıyla ve yarına uzanmasıyla tanımlanabilecek bir kültürdür. Yani, tam tamına dünün devrimci birikiminin salt kendisi olmadığı gibi, yarının sosyalist kültürünün de salt kendisi değildir. Nitekim, Lenin'in sözleriyle, proletarya kültürü kısaca şöyle özetlenmektedir: Marxizm, devrimci proletaryanın ideolojisi olarak tarihsel önemini kazanmıştır; çünkü burjuva çağının değerli başarılarını reddetmek şöyle dursun, ikibin yıldan daha fazla bir geçmişe sahip olan insan düşüncesi ve kültüründe değerli ne varsa, tümünü gözden geçirerek benimsemiştir. Yalnızca bu temel üzerinde ve bu yönde kendini gösteren çalışma, her türlü sömürüye karşı verilen mücadelenin son aşaması olan proletarya diktatörlüğünün pratik yaşantısından ilham alırsa, gerçek proletarya kültürünün gelişimi olarak tanımlanabilir¹⁰." Ayrıca, yarının sosyalist kültürünün de nüvelerini içinde taşıması nedeniyle, yer, zaman ve özgül duruma göre *sosyalist kültür* de denilebilir buna, ama vurgu *proleter kültür* kavramı üzerindedir. Lenin'in özel olarak sosyalist kültür şeklinde bir kavramı sık vurgulamayıp, proleter kültür şeklinde bir kavramı çok sık vurgulamasının asıl nedeni budur. Yoksa, Oğulcan'ın icat ettiği ve ne anlama geldiğini bir türlü çıkaramadığım "konjektürel pratik" ve sorunun içeriğini daha fazla önemsemesinden değil. "Konjektürel pratik" ile Almanya devrimi beklentisine gönderme yapılmak istenmişse, Oğulcan'ın çok iyi bilmesi gereken bir şey var: Lenin hep dünya devrimini savundu, o hiçbir zaman bir "millî komünist" olmadı. Sorunun içeriğini "daha bir önemsemesi"ne gelince, yok böyle şey. O, içerikli biçimin diyalektik birliğini düşüncesinin sistematikliği kıldı her zaman.

Sorunu laf kalabalığına boğuyor, dedim. Bu, kesinlikle Oğulcan'a yönelik bir suçlama değil, gerçeğin kendisi. Kalkıyor, "Marxizm bilim midir, bilimsel dünya görüşü müdür?"

gibisinden ancak vulgarizatörlerin tartışma gündemini işgal edebilecek bir sorunla, "Proleter kültür mü, sosyalist kültür mü?" sorununu analogi yoluyla benzeştiriyor, hiç de benzer tarafları olmadığı halde... Oğulcan, "Şimdi tekrar konumuza yani proleter kültür sosyalist kültür bilmecesinin basit olmayan çözümlerine dönelim. Yıllarca süren bu tartışmaların içinde Lenin hangi bakışla yer alıyordu? İnceleyelim" diyor ve "inceliyor" (tabii dananın kuyruğunun koptuğu yer de burası): "Olay ilk olarak 'miras' sorunuyla ilgili(...). İkinci olarak ise bilimsel dünya görüşüne sahip proletaryanın kapitalizm karşısına sosyalizmi koyarken, *burjuva kültür karşısına da özel bir kültür yani proleter kültür koyması, yaratması gerekli midir?* (Vurgu Oğulcan'a ait.) sorunun yanıtında gizli.(...) Bizce de, *proletaryanın diktatörlüğü döneminde 'özel bir proleter kültür'e gereksinimi yoktur(abç).*" Bu "Bizce"yi şimdi "Lenince" yapmaya ve Lenin'i kültür ve sanat konusunda tümünden zıt düştüğü Troçki ile çakıştırmaya gelmiştir sıra: "Lenin (...) 'gerçek bir proleter kültür gelişmesi' derken (Yukarda Lenin'den aktardığım alıntıya gönderme yapıyor -A. K. Ç.), Proletkült'çülerle arasına ayırım koyuyor. (...) Lenin 'gerçek proleter kültür' dediği, aynı anlama gelen üzere *Sosyalist Kültür* olarak tanımlıyor." Gerisi mâlum. Troçki'de Proletkült'e karşı olduğuna ve sosyalist kültür dediğine göre, çakışmış(!) oluyolar. İlk olarak şu soruyu sormak gerekiyor: Lenin "gerçek proleter kültür" dediği şeyi, aynı anlama gelmek üzere, nerede "sosyalist kültür" olarak tanımlamıştır? Kaynağını öğrenmek istiyorum. İkinci sorum şu: Troçki'nin "sosyalist kültür" dediği şeyi, aynı anlama gelmek üzere, bir kez olsun "proleter kültür" şeklinde tanımladığına tanık olmuş mudur? Sevgili Oğulcan, "bilmece"lerin "basit olmayan çözümlerini" bulamamaktan yorgun düşmüşse benziyor. Bu "bilmece"nin çözümü çok basit. Hattâ "bilmece" bile değil. Çözerse, belki Bay Bulancaklı'nın da devraldığı eklektik mantıktan kurtarır kendini.

Oğulcan'ın yazısında ilginç bulduğum bir noktaya daha değinmek istiyorum: "Proletkült'çülerin, önce proleter kültür sonra sosyalist kültür *aşamalar teorisini* (abç) savunanların karıştırdığı da budur ¹¹." Bildiğim kadarıyla "aşamalar teorisi", devrim sorunuyla ilişkilendirilmeye çalışılan bir kuramdır. Söz konusu kuram taraftarları, "Önce demokrasiyi (ki burjuva demokrasisinin kendisidir bu) kuralım, sonra sosyalizmi kurmaya gireriz" diye özetlenebilecek bir mantığa sahiptirler. Proleter kültür/sosyalist kültür ikilemiyle bunun ilişkisinin bir türlü çıkaramadım. Acaba Oğulcan'ın yazısında sıkça kullandığı "Marxizm'in indirgemeci bir yorumu'na mı sahip olmak gerekiyor, bu ilişkiyi kurabilmek için?

Kavramlarla boğuşunca, şiirle düşünmeyi unutuyorum. Birazcık şiir diyorum ve şiirinin pratiğinden hareketle, çağın salt tanığı değil, partizanı olmayı bilen, sosyalist gerçekçi şiir işçisi diye nitelendirdiğim canlardan birinin, Sezai Sarioğlu'nun birkaç dizesini alıyorum buraya, M. Gündüz'e değil, belki E. Bulancaklı ile S. Oğulcan'a bir şeyler anlatır diye: "(...) kulaklarım kum fırtınası, dilimde can tadı/tutmayın günlerim var yaşanacak/günebakan şiirlerim döne döne sevdaya yazılacak/ateşim var büyük ağrıyı basın alnıma. Munzur'u/Haziran içinde gülmeyin buzul çağıma/Eylül kesmişken tüm aylar/süt çağında çıt, kırılmışken dallar/güzel şey usta divanında karanfil bezemek/yazıp yazıp siliyorum kendimi, şiirlerim(...)/Önsözünden sonsözüne dek yaşananların/şiirlerini yazıyorum zorun sıratında/ellerim eylül eziği yüreğim güneş göynüğü/vurulmamış bir sevdanın/durulmamış bir kavganın sözcüleri her biri"

İngiliz Uyraklı İhsan Doğramacı: Terry Eagleton

Oğulcan'ın kültür/sanat konusunda Lenin'i Troçki'ye yaklaştırma girişimine kaynaklık edenlerden biri, sanırım Terry Eagleton. Ama Eagleton, Lenin'i Troçki'ye değil, Troçki'yi Lenin'e yaklaştırıyor: "Rus devriminin ikinci büyük mimarı Leon Troçki de estetik konusunda Proletkült ve RAPP'ın (Tüm Rusya Proleter Yazarlar Birliği'nin -A. K. Ç.) değil,

Lenin'in yanında yer almıştır ¹²." Mantık, Oğulcan'daki mantıktır. Proletkült'ü eleştirmişler mi, tamam, yanyana yer almışlardır. Biri gerçek proleter kültüre özellikle vurgu yapıyor, diğeri proletaryanın kültürünün olamayacağını söylüyor; bunun hiçbir önemi yok. İkisi de Proletkült'ün karşısındalar ya; bu, yanyana yer almalarına yetiyor da artıyor bile... Oğulcan'ın yazısında kullandığı "kasabalı taşeronun çekülü" nitelemesinin karşılığı, kültür/sanat değerlendirmesinde bu olsa gerek.

Eagleton, Lenin'in edebiyata bakışı ile kültüre bakışının farklılık gösterdiğini(!) söylüyor: "Lenin'in kendi edebiyat görüşlerine gelince, bunlar oldukça tutucu idi; beğenisi, genelde, gerçekçilikle sınırlıydı; sinemayı siyasal açıdan en önemli sanat biçimi saydığı halde fütürist ve dışavurumcu denemeleri anlamadığını kabullenirdi. Ama "kültürel olaylarda çoğunlukla açık görüşlüydü ¹³." Eagleton ve onun gibi düşünenleri, aşağıda soracağım sorunun yanıtını vermeye çağırıyorum. Yanılmıyorsam, Gorki bir anısında anlatıyordu. Lenin'le Mayakovski'nin şiiri üzerinde konuşurlar. Lenin Mayakovski'nin şiirlerini anlamadığından söz eder ve ardından da ekler: "Kesseniz beni, iki satır şiir yazamam." Lenin, böyle değil de, Picasso'nun tabloları karşısına geçer, Brecht'in tanımlamasıyla, bir Badanacı bozuntusu gibi, "Bunlar nedir? Bunları ben de yaparım." türünden bir tavır takınamaz mıydı, gerek Mayakovski'nin şiirleri ve gerekse fütürist ve dışavurumcu sinema denemeleri karşısında? Bu "anlamıyorum" sözcüğünü kazıyalım bakalım, altında "tutuculuk" mu, yoksa tam tersi, sanatı/edebiyatı gereğince önemsemek mi yatıyor? Aslında Eagleton'un bu yapay farklılığı oluşturmaya çalışmasının nedenini satır aralarından anlamak mümkün. Lenin'in "Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı" makalesinde sergilediği tutum, ona göre "tutuculuk"; Proletkült'e karşı takındığı tavır ise, "tutuculuk" değil, "açık görüşlülük"tür. Böyle bir ikilik yaratmak, Lenin'i ya hiç anlamamayla ya da bilinçli olarak çarpıtmayla açıklanabilir. Eagleton'un Lenin'i doğru dürüst anlayabildiği kanısını taşımamakla birlikte, gene de ikincisini yapmaya kalkıştığını düşünüyorum. Eagleton yukardaki alıntıyı yaptığım paragrafının başında şunları söylüyor: "Düşmanca eleştirmenler (Leninistler -A. K. Ç.) tarafından edebiyatın tümü için geçerliymiş gibi yorumlanan bu sözleri ('Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı' adlı makaledeki yansızlığın olanaksızlığına ilişkin sözler ve özellikle 'Down with non-partisan writers!-Kahrolsun partizan olmayan yazarlar!' sloganı kastediliyor -A. K. Ç.) Lenin, aslında parti edebiyatını kastederek söylemiştir. Bolşevik partisinin bir kitle örgütü haline dönüştüğü ve güçlü iç disiplini gereksindiği bir zamanda yazan Lenin, burada romanları değil *kuramsal parti yazısını* (abç) kastediyordu; Troçki, Plekhanov ve Parvus gibi kimse-leri ve aydınların parti çizgisine bağlı kalmalarının zorunluluğunu düşünüyordu." Bu, büyük bir çarpıtma olarak nasıl da sırtıyor; makaleyi anlamak ve yorumlamak için değil, öylesine okuyanlar için bile... Soruyorum Eagleton'a ve onun gibi düşünenlere: Madem salt "kuramsal parti yazısı" kastedilmiştir, "sanatçı", "sahne sanatı", "sanat ve edebiyat" vb. kavramlar ve bu kavramlara ilişkin yargıların ne işi var söz konusu makalenin içinde? Dipnot düşüp, savına dayanak da bulmuş Eagleton. George Steiner'in "Language and Silence" adlı kitabına bakmamızı istiyor. Oysa, savına daha sağlam(!) ve doğrudan dayanak da gösterebilirdi. Örneğin, Druşba Narodov dergisinin dördüncü sayısındaki "Lenin'in güzel sanat olarak edebiyatı kastetmediğini" belirten Krupskaya yazısına gönderme yapabilirdi ¹⁴.

Başlıkta, "İngiliz Uyruklu İhsan Doğramacı" diyorum. Bunu, Eagleton'un da profesör olmasından ötürü değil, söz konusu zatın kıyasıya doğru söylememek gibi bir "meziyet"inden hareketle yakıştırıyorum. Bu "meziyet"in burada Eagleton'un kitabındaki birkaç örneğini daha sergilemek istiyorum.

Adı geçen kitabın 27. sayfasında şöyle diyor: "Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu'nda (1888) Frederick Engels sanatın, siyaset ve iktisat kadar katıksız bir biçimde ideolojik olmayışı nedeniyle çok daha zengin ve 'güç anlaşılır' oluşuna dikkati çeker." Belleği Eagleton'u yanıltıyor. Engels, söz konusu kitabının değil sonunda, hiçbir

yerinde böyle bir şey söylemiyor. Söz konusu kitapta "sanat eseri" terimine bir yerde rastlıyoruz. Orda da Eagleton'un dediğini değil, şunları söylüyor Engels: "(...) Eski Yunan tarihini, kendi iç bağlantılarıyla açıklayacağı yerde (Hegel'den söz ediyor -A. K. Ç.), bunun, 'güzel ferdiyetin şekilleri'nin ('formları'nın) oluşturulmasından, 'sanat eserinin' gerçekleşmesinden başka bir şey olmadığını ileri sürmekle yetinir ¹⁵." Yalnız, kitabın sonunda bir yerde şöyle bir belirleme yapılır: "Daha da yüksek, yani maddî ve ekonomik temellerinden daha da uzak ideolojiler, felsefe ve din şekline bürünürler. Burada, tasavvurların kendi varlık şartlarıyla bağlantısı, ara halkalar dolayısıyla daha karmaşık, daha karanlık hale gelir. Ama, bununla beraber, bu bağlantı vardır ¹⁶." Görüldüğü gibi, bu belirlemede de sanatın adı geçmemekte, felsefe ve din şekline bürünen ideolojilerden söz edilmektedir. Burada dikkati çekmek istediğim nokta, Eagleton'un "Engels dedi" diye söylediğinin doğru olup olmadığını değil, Engels'e söylemediği şeyi söyletmesidir.

Eagleton, 70. sayfada şunu yazıyor: "Lenin, Tolstoy'dan 1905 Rus devriminin 'aynası' olarak söz eder; ama Tolstoy'un çalışmaları bir ayna ise bu, Pierre Macherey'in savunduğu gibi, gerçeği olduğu gibi yansıtmayan kırık bir aynadır. Bu ayna imgeleri parçalanmış biçimde gösterir ve yansıttıkları kadar yansıtmadığı şeyler açısından da anlamlıdır." Marx'ın XIX. yy. İngiliz romanlarının sosyal gerçekliği tarih ve politika kitaplarından daha net vurguladıkları yorumuna ne demeli? Bunlar, vurgulamadıkları açısından anlamlı değil miydi? Aynı şekilde, Engels'in bir dönemin sosyal yapısı ve bu yapıya ilişkin ekonomik ayrıntıları dönemin ekonomistleri ve istatistikçilerinin ciltler dolusu yapıtlarından daha çok bir romanlar toplamından (Balzac'ın "İnsanlık Komedyası"ndan) öğrendiğine ilişkin sözlerini nasıl yorumlamalı? Söz konusu romanlar toplamı, yansıtmadıkları açısından önemsiz miydi? İşte Lenin'in adı geçen makalesindeki "ayna" benzetmesini bu bağlamda ele almak gerekiyor. 1905 Rus Devrimi'ni duyumsayarak öğrenmek istiyorsak, söz konusu devrime ilişkin bilimsel çalışmaların yanı sıra, Leo Tolstoy'u mutlaka okumak gerekir diyorum ben de, Marx, Engels ve Lenin'in kılavuzluğunu izleyerek... Ama, Eagleton'un amacı başka. Lenin'i sanat yapıtlarına ilişkin basit "mimesis" kuramının savunucusu durumuna düşürmek. Hayır Bay Eagleton, bu tahrifatı gerçekleştirmeye "Leninizm" ya da "sosyalist gerçekçilik" adları altında da olsa, kimsenin gücü yetmedi şimdiye dek, yetmeyecek... XIX. yy. burjuva gerçekçi sanat ürünlerinin (özellikle romanların) kuramsal arka planını önemli ölçüde yansıtmama olgusunun oluşturması ve bunu sergilemek farklı bir şey, "miyad"ı dolmuş yansıtmama kuramını bütün bir sanata, işin tuhafı sosyalist gerçekçiliğe dayatmak daha farklı bir şeydir. Aşağıda resmî sosyalist gerçekçiliği yerli yerine oturturken, bunu anahatları ile ele alacağım için, şimdilik geçiyorum.

Kitabının 72. sayfasında yazdığı ise, şu: "Leon Troçki sanatsal yaratıcılığın, 'sanatın kendine özgü yasalarına uygun olarak gerçekliğin kaydırılması, değiştirilmesi ve dönüştürülmesi' olduğunu ileri sürmüştür. Bir ölçüde, sanat yaşam deneylerinin 'yabancılaştırılmasını' içerir diyen Rus biçimci kuramından yararlanarak oluşturulmuş bu mükemmel tanım, sanatı basit bir yansıma olarak gören tüm düşünceleri geçersiz kılar." Belleği gene yanıltıyor Eagleton'u, belleğiyle başı dertte. Bu "mükemmel tanım", Troçki'nin sanat tanımı mıdır, yoksa Rus biçimcilerinin sanata bakışı mıdır? Eğer bu "tanım" Troçki'nin ise, şu açıklama kime ait? "Bazı edebiyat çevreleri bizi, devrimci edebiyatın 'yansıtmama' değil, 'dönüştürme' yapması yolunda iknaya uğraştılar ve dediler ki, devrimci sanat eserleri içinde, ahlâk ve davranışların görüntüsünü vermeye gerek yoktur. Böyle bir yaklaşım sol kanattaki 'çocuksu düzensizliğin' çok açık bir örneğidir, içinde Marxizm kırıntısı bile yoktur. Bir şeyi yansıtmadan önce nasıl dönüştürebilirsin ¹⁷." Ne dersiniz Bay Eagleton? O "tanım"ın yüzseksen derece zıddı bu açıklama da sanatı basit bir "mimesis" olarak gören tüm düşünceleri geçersiz kılıyor mu?

Resmi Sosyalist Gerçekçilik

Yazılarımda sürekli olarak sosyalist gerçekçiliğin dayandığı temelin yansıtma kuramı değil, Marxizm-Leninizm olduğunu vurguladım. Oysa, ortalıkta yaygın olan kanı, sosyalist gerçekçiliğin dayandığı temelin yansıtma kuramı olduğuydu. Piyasadaki başvuru kitaplarının çoğu böyle söylüyordu çünkü. İşte György Lukacs, işte Moissej Kagan, işte Avner Ziss, işte Terry Eagleton vd. ... Bütün bunların dışında, Türkçe'ye çevrilen birbuçuk kuramsal kitapla da olsa, gürül gürül akan bir ırmak vardı ve bu ırmağı kimse göremiyordu. Yoksa, işlerine mi gelmiyordu onu görmek? Gerek resmî tarih ve gerekse alternatif resmî tarihin dışındaydı o; dahası, taşlaşmış iki anlayışı da çatlatan incir köküydü. İşin garibi, yazılarında bu iki kesimin de ona sık sık göndermeler yaptıkları, ondan "yararlandıkları" oluyordu. Kim mi o? Kim olabilir, elbette Bertolt Brecht. Brecht'i kuru bir ad olarak biliyorlardı, hattâ savunuyorlardı; gör ki, sosyalist gerçekçiliğin mimarı olduğunu akıllarının ucundan bile geçirmiyorlardı. Sosyalist gerçekçiliğin mimarı Jdanov'dur, Brecht de nerden çıktı, diye homurdanıyor şu sıra alternatif resmî tarihçiler. Resmî tarihçiler ise, dillerinde Kagan ile Ziss'in en son çıkan şarkıları (aslında Aristoteles'ten kalma en küflü parçaların bizzat kendisi) trene bakar gibi bakıyorlar öyle hâlâ... Birinciler homurdansın, ikinciler bakadursun; ben, iki anlayışın da kalıp-yargılarını kırmaya devam ediyorum.

Evet, kalıp-yargıları kırmaya devam etme bağlamında, bir kez daha yinelemem gerekiyor: Sosyalist gerçekçiliğin kuramsal arka planını Marksizm-Leninizm oluşturuyor, Platon'un başlatıp Aristoteles'in geliştirdiği ve en son burjuva gerçekçilerinin kullanıp tükettikleri "miyad"ı dolmuş yansıtma kuramı değil. Peki, "miyad"ı dolmuş bu kuramı temel alan "sosyalist gerçekçilik" adında bir doktrin yok mu? Var, ama onun adı, sosyalist gerçekçilik değil, resmî sosyalist gerçekçiliktir. Sosyalist gerçekçilikle uçuruma varan ayrımını ortaya koyabilmek, resmî sosyalist gerçekçiliği yerli yerine oturtmaktan geçiyor. Bunun için de Brecht'le Lukacs'ın çatışmasının ana nedenine bakmak gerekiyor. Çünkü, Tretyakov-Brecht çizgisi, sosyalist gerçekçiliği; Lukacs-Jdanov ve onları izleyen Kagan-Ziss çizgisi ise, resmî sosyalist gerçekçiliği temsil ediyor. Birinci çizginin kuramcısı olarak Brecht; ikinci çizginin kuramcısı olarak da, bu belirleme ilk kez burada yapılıyor, Lukacs karşımıza çıkıyor. Brecht'in öğretmeni Tretyakov, daha çok bir tiyatro araştırmacısı ve dramaturgdu. Jdanov, sözcüğün tam anlamıyla bir vulgarizatördü. Resmi sosyalist gerçekçiliğin başlangıçta Jdanovist vulgarizasyon biçiminde kendini göstermesi, ancak bununla açıklanabiliyor. Ama, Jdanovist vulgarizasyon, resmi sosyalist gerçekçiliğin tümünden kendisi olmuyor, onun başlangıcını ve bir dönemini anlatıyor. Çizgiyi sürdüren Kagan ve Ziss ise, hem tam bir kuramcı hem de tam bir vulgarizatör olmaktan uzaklar; yarı-kuramcı / yarı-vulgarizatör bir kimlik sergiliyorlar.

Brecht'le Lukacs'ın çatışmasının ana nedenine geçmeden önce, Lukacs'a ve resmi sosyalist gerçekçiliğe ilişkin bir saptamada bulunmanın ve somut bir olaydan gerek sosyalist gerçekçiliğe gerekse resmi sosyalist gerçekçiliğin Jdanovist vulgarizasyon biçimine ilişkin ipuçları elde edip burada sergilemenin yararlı olacağına inanıyorum.

Macar asıllı eleştirmen / kuramcı György Lukacs'ın Moskova Bilimler Akademisi'nde çalışmaya başladığı yıl, 1933'tür. Resmi sosyalist gerçekçiliğin bir devlet politikası olarak Sovyet Yazarlar Kongresi'nde ilan edildiği tarih ise, 1934'tür. Ne ilgisi var denilmesin, çok ilgisi var. Bu ilgiyi, resmi sosyalist gerçekçiliğin kuramsal arka planına bakarak kurmak yetiyor da artıyor bile... Resmi sosyalist gerçekçiliğin, sosyalist gerçekçiliğin kendisi olmadığına ilişkin biricik ölçütümüz de bu: Kuramsal arka plan.

Tarih 14 Nisan 1935'tir. Resmî sosyalist gerçekçiliğin ilânının üzerinden yaklaşık bir yıl geçmiştir. Çinli oyuncu Mei Lan-fang Sovyetler Birliği'ne turneye çıkmış ve oyunu dolayısıyla dünyaca ünlü çeşitli adların katıldığı bir tartışma düzenlenmiştir bu tarihte. Yer,

Moskova'da Uluslararası Kültür Alışverişi Derneği (VOKS) toplantı salonudur. Oturumun başkanlığını, Vladimir Nemiroviç-Dançenko yapmaktadır. Konuşmacılar ise, şu adlardan oluşmaktadır: Sergey Tretyakov, Konstantin Stanislavski, Vsevolod Meyerhold, Aleksandr Tayrov, Sergey Eisenstein, Gordon Craig, Erwin Piscator, Bertolt Brecht, Alf Sjöberg ve kültür işleri sorumlusu Platon Kerjantsev¹⁸.

Oturumu yöneten Nemiroviç-Dançenko açış konuşmasının bir yerinde şöyle diyor: "Biz tiyatro emekçilerinin uygulamamızı sosyalist gerçekçilik teorisi ışığında yeniden ele aldığımız bir sırada, Çin tiyatrosuyla karşılaşmamız büyük önem taşıyor. Anlamı belki hepimiz için bütünüyle açık değil. Ama bir şey kesin: faşist veba ile bağları apaçık olan yozlaşma içindeki çeşitli eğilimlere karşı, sosyalist gerçekçilik, *gerçekçiliği* savunur". yaptıkları uygulamayı "sosyalist gerçekçilik kuramı" ışığında yeniden ele alıyorlar. Ama bu nasıl bir kuram ki, anlamı herkes için bütünüyle açık olamıyor? Acaba sadece Lukacs ile Jdanov için mi bütünüyle açık, bu kuramın anlamı? Bu sorunun yanıtını, oturumun sonunda konuşacak olan kültür işleri sorumlusu Kerjantsev'den öğreneceğiz. Şu kesin olan şeyin karşı olduğu "faşist veba ile bağları apaçık olan yozlaşma içindeki çeşitli eğilimler" ne ola ki? Düşündüm düşündüm, bir türlü çıkaramadım. Evet, devrim öncesi ve devrim sonrası bir yığın sanat akımı söz konusu Rusya ve Sovyetler Birliği'nde. İçlerinde gerçekten yoz olanlar da var. Yalnız en yoz olanının bile, bildiğim kadarıyla, anti-faşist bir yanını bulup çıkarmak mümkün, son çözümlemede. Belki de dünyadan söz ediyordur; örneğin, İtalyan fütürizminin gerçekten de faşizmle bağları apaçıktı... gibisinden Nemiroviç-Dançenko'dan yana düşüneceğim, düşünemiyorum. Çünkü, tümcenin devamı engelliyor ondan yana düşünmemi. Gerçekçiliği (ki büyük olasılıkla burjuva gerçekçiliğidir bu) savunmayan sanat akımlarının tümünün faşizmle bağının apaçık olduğu anlamını çıkarıyorum tümcenin sonundan. Başkan, ya faşizmi bilmiyordu, ya da sanattan anlamıyordu; ikisinden biri kesindi. Kaldı ki, hangi gerçekçilik, Lukacs'ın fetişleştirdiği XIX. yy. burjuva gerçekçiliği mi?

Nemiroviç-Dançenko, tutanağa göre alkış da toplayan bu türden çelişkilerle dolu kısa konuşmasının ardından, sözü, Çin tiyatrosunu da araştıran ve yakından bilen Tretyakov'a bırakır. Tretyakov, Üstat Mei Lan-fang'ın gösterisinin herkesi büyülediğiyle başlar sözlerine (Gerçekten de Stanislavski'den Eisenstein'a, Meyerhold'dan Piscator'a kadar herkesin büyülendiğini çıkarıyorum tutanaktan. Büyülenmeyen, ama Çin tiyatrosundan aslında birçok şeyin öğrenilebileceğini de vurgulayan iki kişi var sadece; biri Tretyakov, öbürü Brecht.) Tretyakov, sürdürdüğü konuşmasında, "Kısacası, Çin tiyatrosu, anlatım yolları seyircinin ruhsal durumunu etkilemek üzere oluşturulmuş bir propaganda tiyatrosudur. Bu tiyatro gerçeği *yansıtmaz* (abç). Görsel ve işitsel araçlarla seyirciyi işler." der demez, Sovyet tiyatro adamları, oyuncular, kültür görevlileri, bilim adamları ve birkaç yabancı davetlinin oluşturduğu altmış kişilik "seçkin" bir topluluğun bulunduğu salondan bir ses yükselir: "Sanattan mı söz ediyorsunuz, yoksa propagandadan mı?" Keser Tretyakov'un konuşmasını. Ama, ağzının payını da alır Tretyakov'dan: "İşlevi propaganda olan sanattan söz ediyorum - bu tür her zaman var olmuştur."

Tretyakov'dan sonra Stanislavski'ye, Stanislavski'den sonra da Meyerhold'a söz verilir. Meyerhold, konuşmasının sonunu şöyle bağlar: "Geleceğin tiyatrosu gerçeğe benzerliğin tiyatrosu olmayacak, ama gerçek ve düş karışımının yeni bir sentezini yaratan bir tiyatro olacak: Üstün bir gerçekçilik, sosyalist gerçekçilik!" Yeri gelmişken, burada tekrar İngiliz uyruklu Doğramacı Eagleton'un "Edebiyat Eleştirisi Üzerine" adlı kitabına kısa bir dönüş yapmak istiyorum. Adı geçen kitabın 58. sayfasında Meyerhold'la ilgili altını çizdiğim bir tümce var: "(1939'da -A.K.Ç.) Vsevolod Meyerhold şöyle diyecekti: 'sosyalist gerçekçilik denen bu acınacak ve kısır şeyin sanatla uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yoktur.'" Tretyakov-Brecht çizgisinden bir ölçüde uzak olmasına karşın, o çizgiye oldukça yakın duran Meyerhold, yukarda görüldüğü gibi, 1935 yılında sözünü hiç sakınmadan sosyalist gerçekçilik

der, üstelik onu üstün bir gerçekçilik olarak görür. Eğer dört yıl sonra gerçekten böyle bir tavır söz konusuysa, bu resmî sosyalist gerçekçiliğe, resmî sosyalist gerçekçiliğin o dönemdeki biçimi olan Jdanovist vulgarizasyona karşı alınmış bir tavrıdır, diye düşünüyorum.

Meyerhold'dan sonra Tayrov konuşur. Tayrov, konuşmasına şöyle girer: "Görmek için gözleri ve işitmek için kulakları olan herkese Mei Lan-fang'ın tiyatrosu, tiyatronun bir sanat olduğunu ve her zaman da bir sanat olarak kalacağını gösterdi. Onu başka bir şeye bağımlı kılmaya çalışmak tümünden yanlıştır -ister eğitim, ister din, ister politik ajitasyon olsun. Bunlar tiyatroyu olması gerekenden, tiyatrodan uzaklaştırır." Zavallı Tayrov, güya Tretyakov'u eleştiriyor. Belki de Tretyakov konuşurken, salondan, "Sanattan mı söz ediyorsunuz, yoksa propagandadan mı?" diye bağırarak sözünü kesen Tayrov'du. Ama, olmayabilir de. Çünkü, tutanağa göre, konuşmasından sonra alkışlayanlar da olmuş Tayrov'u. Yani başka Tayrovlar da varmış salonda.

Tayrov'un konuşmasının ardından, Meyerhold, izin mizin istemez, atlar kürsüye. Tayrov bütün Rus yönetmenleri arasında Çin tiyatrosundan yararlanan ilk Rus yönetmeni olduğunu söylemiştir konuşmasında. Meyerhold buna karşı çıkar, tarihin çarpıtıldığını ileri sürer ve Meyerhold Araoyun Evi'nin 1910'da Doğu tiyatrosunun ilkelerini benimseyen ilk sahne olduğunu açıklar. Tayrov, yerinden Meyerhold'u yanıtlamaya kalkışırsa da, Nemiroviç-Dançenko araya girer, söz sırasına uymalarını rica eder ve sözü Eisenstein'a verir. Eisenstein, bir ara, "Şu bayatlamış, insanın zamanaşırı ve sonsuz doğası teorisi biz materyalistler için yeterli değildir." der. Bu sözler, Stanislavski'ye bir yanittir. Çünkü, Stanislavski, konuşmasında şöyle demiştir: "Konuklarımızın (Mei Lan-fang'dan ve ekibinden söz ediyor - A. K. Ç.) bize duyurdukları şey, bütün insanları etkileyen büyük sanatın gücüdür özellikle. Ayrıca şunu da ortaya koydular: İnsan varlığı tüm sınıf, dil, ırk ayrımlarının ötesinde, yüreğe su serpercesine şaşılabilecek ölçüde aynı kalıyor; her sanatın gönül borcu duyduğu bir varlık olarak kalıyor." Eisenstein, Çin kültürü ve Çin tiyatrosunun karakteristik özelliklerine değindikten sonra, soru sorar: "Peki, eski zamanlardan gelmiş bu düşünce biçimi, bugün bize ne öğretebilir? İnsanlık tarihinin en ilerici sanatının, sosyalist gerçekçiliğinin yaratıcıları olarak bizler, bu uzlaşım sal sanattan ne öğrenebiliriz? Çok şaşkınlık verici, çok." Meyerhold'un yanında yer tuttuğunu açıkça ifade eden Eisenstein, gerçeğe bağlı kalma isteğinin, sanatın ilerici kavranışının bir belirtisi olmadığını söyler ve yansıtma kuramına karşı olduğunu şu sözlerle belirtir: "Çin tiyatrosu, yavan akılcılığın, Batı'da gerçeği taklit ederek gelişen sanatın karşıtıdır. Bu taklitçilik, bugün yaratmaya giriştiğimiz büyük, eksiksiz sanat yapısına temel oluşturmakta son derece yetersiz kalmaktadır." Daha sonra Brecht'in şiddetle karşı çıkacağı ve aralarında tartışmaya yol açacak konuşmasını bir yargıyla bitirir Eisenstein: "Günümüzde, sinema okullarımızda, stüdyolarımızda oluşmakta olan bu uluslarüstü bireşimsel(sentetik) sanatın, geleceğin büyük toplumunun kurulması konusunda, eski Çin kültüründen öğreneceği çok şey vardır." Eisenstein'ın "bireşimsel sanat" dediği, o günlerde yeni yeni belirlediğini söylediği, bütün sanatları birleştiren ve çerçevesi sesli, renkli ve üç boyutlu filmlerle ifade edilen sinema sanatıdır.

Craig ve Piscator'un konuşmalarını Brecht'in konuşması izler. Piscator öncülük ettiği politik tiyatroyu savunduğunu belirtir, ama bunun Mei Lan-fang tiyatrosuyla bağlantısını kuramaz ve kuramların onu büyülendiği bu tiyatro önünde silahsız bıraktığını açıklar; şaşkınlığını sürdürür ve kuramları silahsızlandırmanın belki de Çin tiyatrosu olduğunu ekler sözlerine. Konuşma sırası Brecht'e gelmiştir Brecht, tutanağa göre, kürsüye doğru açıkça görülen bir isteksizlikle yürür. İlk sözleri Eisenstein'adır: "Birçok konuşmacının dikkati, Çin tiyatrosunun hipnoz ve büyüyle ilgili yönüne çekildi. Öyle ki yeni tiyatro ve filme semboller ve arketipler yardımıyla, seyircinin bilinçaltını doğrudan etkilemek üzere sanatın

büyüleyici etkisini kullanmak bile salık verildi." Hipnoz ve büyüye ilişkin eleştirinin sivri ucunu Eisenstein'a yöneltmesinin nedeni, Eisenstein'ın bilinçaltını birincil derecede ön plana çıkarması ve "bişimsel sanat" anlayışını geleceğin sanatında tek seçenek olarak ileri sürmesinden ötürüdür. Aşağıda değinileceği gibi, Brecht Eisenstein'ın "bişimsel sanat" anlayışına karşıdır. Aslında Eisenstein da, Meyerhold gibi, Tretyakov ile Brecht'in savundukları çizgiye bir ölçüde uzak olmasına karşın, o çizgiye oldukça yakın durmaktadır. Meyerhold ile Eisenstein'ın Tretyakov-Brecht çizgisine uzak olmaları, gerçekçiliği Lukacs'ın çizdiği sınırlarla algılayıp gerçekçiliğin kendisine tümünden tavır almaları ve kuramsal düzlemde gerçekçiliğin dışına savrulmalarıyla; yakın durmaları ise, yansıtma karşıtı olmalarıyla açıklanabilir. Brecht, Eisenstein'a yönelttiği eleştirinin devamında sosyalist gerçekçiliğin en genel biçimiyle perspektifini çiziyor: "Ama halkı sosyalist halk haline getirirken, aynı anda onun bilincini de ortadan kaldıran sanatın elverişsizliği açıktır. İşçi sınıfına boyunduruklarını kabul ettirmek isteyen hipnotizmacılara karşı kullanılacak sanat, bize göre, büyülemektense, halkın bilincini uyandırmaya çalışmalıdır." Hemen herkes, Türkçe'de yabancılaştırma ya da uzaklaştırma dediğimiz kavramı Brecht'in keşfettiğini sanır. Hayır, Brecht onu sadece geliştirmiştir; tıpkı sosyalist gerçekçilik kavramını Gorki'nin bulup gene Brecht'in bu kavramın kuramsal arka planını doldurması gibi... Bunu da Brecht'ten dinleyelim: "Moskova'ya bir önceki gelişimde, Tretyakov Yoldaş ve edebiyat eleştirmeni dostlarıyla konuşma olanağı bulmuştum. O zaman, Sovyet araştırmacıların, Aristo'nun aşmış estetiğinin yerini alması gereken yeni estetiğe uygulanabilecek bir temel kavram bulduklarını öğrenmiştim. Bu kavramın Rusça adı, söyleyişimi hoşgörün, 'ostraninie' idi. Yeni Alman tiyatrosunda biz, Rusça kavramın içeriğini bir parça değiştirerek, 'vefremdung' ya da 'distanciation' terimlerini denedik. Rus araştırmacıları, alışkanlıkların ve kavrama otomatizminin altüst edilmesiyle sanatın özgürlük duygusu yaratma gücünde olduğunu vurguladılar. Ne var ki bunlar hemen eskir, sertleşir ve yeniden bir 'distanciation' (uzaklaştırma) ya da 'otomatikleşmenin kırılmasını' gerektirirler." Brecht'in sosyalist gerçekçi yaratma yöntemi dediği budur. Söz konusu yöntemin daima yeni silahlara, en modern silahlara (distanciation vb.) gereksinmesinin temelinde yatan da, bu "otomatikleşmenin kırılması" gerektiği olgusudur. Özgürlük sorununa ve dolayısıyla da Çin tiyatrosuna bu bağlamda yaklaşır: "Özgürlük duygusuyla biz de ilgilendik, ama yalnızca seyirciyi sosyal tutsaklığa karşı savaşmaya ittiği ölçüde. Çin tiyatrosunun 'distanciation' yöntemleri burada son derece yararlı." Brecht'in burada ortaya koyduğu özgürlük anlayışı, Lenin'in "Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı" makalesinde belirlediği gerçek özgürlüğün kendisidir.

Tutanağa göre, Brecht'in konuşması alkış toplamaz; aralarında birkaç sürekli ve güçlü alkışın da bulunduğu zayıf alkışlar duyulur. Bundan sonra sıra, Brecht ile Eisenstein arasındaki tartışmaya gelmiştir. Eisenstein, "Meslektaşım Brecht'in biraz önce, Çinli oyuncunun sanatı ve benim kendi düşüncelerim üzerine yaptığı betimleme, bütünüyle öznel ve demagojiktir." diye söze başlar. Brecht'in eyleme götüren bir tiyatro için model bulma girişimini "dünyanın en iyi niyeti" olarak yorumlayan Eisenstein, "Ama bu övülesi amaç uğruna, Çin tiyatrosunun özünü, sembolizmini öldürüyor. Onu, ruhsuz bir kimyasal preparata dönüştürüyor" der. Konuşan, Stanislavski'ye "Şu bayatlamış, insanın zamanaşırı ve sonsuz doğası teorisi biz materyalistler için yeterli değildir." yanıtını veren Eisenstein değil de, sanki bir başkasıdır. Çin tiyatrosunun özü / sembolizmi denilen şey, eğer hipnoz ve büyüden oluşuyorsa, onu kitlelerin yaşamına bir uyuşturucu gibi sokmanın ne yararı olabilir, sorusunu kendisine sorarak konuşan bir Eisenstein değildir karşımızdaki. Öyle ki, karşı olduğu yansıtma kuramını bile savunmaya kalkışır: "Aristotelesçi olmayan" bir tiyatro yaratmak, eskilerin dediği gibi, katıksız bir 'contradictio in adjecto'dur. Bu alkolsüz votka üretmeyi denemek kadar (gülmeler) ya da Alman meslektaşlarımıza daha yakın bir örnek olsun, proletaryasız bir sosyalist devrim yapmak kadar saçma sapan, skolastik bir düşüncedir.

"Evet, gerçeğin taklidi ile sosyalist gerçekçiliğin uyuşamayacağını özellikle vurgulayan Eisenstein değildir bu. Çizgi olarak yakın durduğu Brecht'in tümünden uzağına savrulduğunun ve Jdanovist kültür işleri sorumlusu Kerjentsev'e saldırı malzemesi sunduğunun bilincinde bile değildir. Brecht'in, yerinden, kürsüye çıkmadan, verdiği yanıt, oldukça nettir: "Tartışmamız bende, derdinizin, benim verdiğim adla sentez nostaljisi olduğu izlenimini uyandırdı. Kültür sizin için yalnızca Proletkült demek olsa bile, sanatın kaynaklarını sabırsızlıkla bekliyorsunuz." İnce bir alay da söz konusu burada. İşçi dalkavukluğuna varan ve insanlığın değerli tüm devrimci birikimini reddeden Proletkült içinde bir zamanlar Eisenstein'in da yer aldığına bir gönderme yapılmakta ve ek olarak bugün o noktanın tümüyle zıddı bir noktaya savrulmakta olduğuna işaret edilmekte. Brecht, "bireşimsel sanat"a karşı tavrını da bir kez daha açık bir biçimde vurgular: "Bugün, sentez nostaljinizi Üstat Mei Lan-fang'ın tiyatrosuna yansıttığınız izlenimini edindim. Bana gelince, *kitleleri yalnızca kendine çekmekle kalmayan, ama onlara yarın iktidarın nasıl alınacağını öğreten sanatın çıkış noktasının tam bir sentez değil, uzaklık, ayırım ve çelişme olması gerektiğine*(abç) inanıyorum." Brecht, gene sosyalist gerçekçiliğin perspektifini çiziyor (ki bu perspektif dünya devrimine denk düşüyor).

İkili tartışma sonrasında Tretyakov söz alır ve tapma (culte) konusuna ilişkin Brecht'in bakışını destekleyen kısa bir açıklama yapar. İsveçli genç yönetmen Sjoberg de kısa konuşmasında duygularını dile getirir ve söz, Devlet Kültür İşleri Komitesi Başkan Yardımcısı Kerjentsev'e verilir. Kerjentsev, kuramsal arka planında Lukacs'in sırtıttığı Jdanovist resmî sosyalist bakış açısından mızrağının sivri ucunu Meyerhold- Eisenstein, Brecht ve Tretyakov'a yöneltir. Konuşma üslubuyla da tam bir memurdur. Meyerhold'dan başlar: "Yoldaş Meyerhold, sosyalist gerçekçilik ilkesinden yana olduklarını en açık biçimde belirtenler arasında. Ama *uygulamada aynı tek anlamlı dili kullanmıyor* (abç). (...) iki yıl sonra, Büyük Ekim Devrimi'nin yirminci yıl dönümünü kutlayacağız. Parti kutlama için (...) büyük bir yapıtın gösterime koyulmasını istiyor. Bu büyük görevden kaçınmak ya da yeterli ilgiyi göstermemek, emekçi kitlelere saygısızlık ve politik sabotaj olarak anlaşılabacaktır." Ne demek "uygulamada aynı tek anlamlı dil"? Bunun anlamsızlığını bir yana bırakalım, sanat, günümüz politikaya ilişkin taktik bir sorun mudur ki, uygulamasında "aynı tek anlamlı dil" kullanılsın? Sonra, partinin sanatçılara, şu konuda resim yap, şu konuda film çek, şu konuda roman yaz... diye emir verme hakkı da neyin nesi oluyor? Büyük Ekim Devrimi söz konusuysa, orada sosyalist sanatçılar vardır ve sanat alanında gerekeni yapmasını partinin politbürosundan çok daha iyi bilirler. Hem, Leninist bir parti anlayışına göre, sanat bir yana, hiçbir şey emir-komutayla yürütülemez. Bu onun doğasına, kolektif olma ilkesine aykırıdır. Ha, karşı-devrimci bir tutum mu kendini gösteriyor; Leninist parti, çok özerk ve özgül bir alan da söz konusu olsa (ki bu alanların başında sanat gelir), o durumda ne yapılması gerektiğini de çok iyi bilir. Kerjentsev'in ya şu "politik sabotaj olarak anlaşılabacaktır" sözüne ne demeli? Bu tehdit değil de nedir? Yüreğiyle beyniyle bütün yaşamını sosyalizm dâvâsına adanmış bir sanatçıya bir parti memurunun bu tehdidi savurma hakkı, hangi Leninist ilkeye dayanıyor, açıklaması var mı? Resmî sosyalist gerçekçiliğin Jdanovist vulgarizasyon biçiminin uygulama alanına ilişkin önemli ipuçları var bu memurun sözlerinde. Resmî sosyalist gerçekçiliğin sanat / edebiyata direktifler çerçevesindeki bu yaklaşımının, Lenin'in "Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı" makalesinde belirttiği "işçi hareketine kopmaz bağlarla bağlı çeşitli, zengin, geniş bir edebiyat örgütlenme çabası" ile uzaktan yakından hiçbir ortak yanının bulunmadığını, ona taban tabana zıt düştüğünü, bilmiyorum belirtmem gerek var mı?

Eisenstein'a yönelttiği eleştiride önemli ölçüde haklı görmek mümkün Kerjentsev'i "Büyük sosyalist gerçekçi tiyatro, eğer bilinçaltının mağaralarından beslenseydi, insanlık, daha da yüksekliklere ulaşmada yalnızca bir aşama olan Büyük Ekim Devrimi zirvelerine

nasıl yükselebilirdi?" Ama buradaki haklılık, onun resmî sosyalist gerçekçiliğinin Jdanovist biçiminden değil, Brecht'le tartışmadan önceki konuşmasında ve özellikle de tartışması sırasında kendini kapıp koyveren Eisenstein'in ona sunduğu malzemeden kaynaklanıyor.

Brecht'i, onun savunduğu sosyalist gerçekçiliği, "mahkûm" etmeye getirir sırayı. Ama, onun kuramının incir kökleri gibi kayayı delip çatlattığının zerre kadar farkında bile değildir memur Kerjentsev. Ben alıntı yaparken tuttum kendimi, lütfen siz de gülmeyin ve okuyun; çünkü resmî sosyalist gerçekçiliğin kuramsal arka planına ilişkin ipuçları veriyor Kerjentsev: "Brecht Yoldaş, kolektif bilinçaltıyla ilgili konuşma karşısında doğrudan ve akıldan yana yer almasına yol açan yeterli bir uzaklıkta bulunuyor. Peki zamanımızın en üstün aklını kim temsil ediyor? (Dur bakayım, kim olabilir? Tabii ki sen. -A.K.Ç.) Diyalektik yasaları bilseler de ve kendi usullerince emekçi kitlelerle birleşmek isteseler de küçükburjuva aydınları değil kuşkusuz. Çünkü, tarihsel gelişimin dikte ettiği biçimde, yani Komünist Parti emirlerini benimseyerek değil de, kendi bildikleri gibi davranmakta direniyorlar. (Yanılmamışım, zamanımızın en üstün aklını o temsil ediyor. -A.K.Ç.) / Brecht Yoldaşın, Çin tiyatrosunun seyirciler üzerinde bıraktığı etkiyle ilgili ayrıntılı incelemesi, incelikli, bir bakıma da ilginçtir. / Ama *biçimci kuramını* (abç), anti-faşist tiyatro için kılavuz-düşünce olarak benimsetmek istediğinde buna karşı çıkmak zorundayız. İdeolojiye ve özellikle de gerçekçiliğe ilişkin görevlerin (abç) sırtında, sanatsal tekniği bir put haline getiren kuramını, biz Sovyet kültür emekçileri, iyi biliyor ve *zararlı buluyoruz* (abç)." Brecht "küçükburjuva", zamanın en üstün aklını (!) temsil eden memur Kerjentsev "kültür emekçisi". Çünkü Brecht, Lukacs'ın partiye sokuşturduğu ve Jdanov'un resmî parti görüşü kıldığı yansıtma kuramını savunma emrini benimsemiyor, karşısına onu parçalayıp tuz buz eden uzaklaştırma (distanciation) tekniğini temel alan kuramını koyuyor. Ve en "kötüsü" de, sosyalist gerçekçilik diyor, başka bir şey demiyor. Ne "belâ" adam şu Brecht. Brecht kuramının "biçimci" olarak nitelendirilmesi, Lukacs'ın marifeti; bu, gün gibi ortada. Aşağıda Brecht ile Lukacs çatışmasının ana nedenini ortaya koyarken de değinileceği gibi, Lukacs XIX. yy. burjuva gerçekçiliğini fetişleştirir ve bunu sosyalist gerçekçiliğin arka planı kılmaya çalışır. Lukacs'a göre XIX. yy. dan sonra gerçekçilik, büyük bir erozyona uğrar ve bu gerileme sürecinde natüralizmin yanısıra ortaya çıkan bir ikinci akım biçimciliktir. Gene onun mantığına göre, Brecht'in sosyalist gerçekçiliği de, en küçük bir ilintisi bulunmadığı halde, biçimciliğin kendisidir. Şu "özellikle de gerçekçiliğe ilişkin görevler" ne ki acaba? Yansıtma kuramını temel alan XIX yy. burjuva gerçekçiliğinin kopyası ürünler ortaya koymak mı? Eğer buysa (ki bu bir kayadır), düşmanıdır bunun Brecht'in kuramı (ki bu da incir köküdür). Bu kuramın resmî anlayışa zararlı bulunmasına gelince, hayâl gücümü zorlamak istemiyorum, dahası bunu düşünmek bile istemiyorum; ama, sormadan edemeyeceğim: Acaba Nemiroviç-Dançenko'nun açış konuşmasında belirttiği "faşist veba ile bağları apaçık olan yozlaşma içindeki eğilim"lerden biri olarak mı gösterilmek isteniyordu Brecht'in kuramı?

Brecht "mahkûm" edilir de, Tretyakov bundan "pay"ını almaz mı? Kerjentsev sürdürür konuşmasını: "Her zaman dolu olduğu Proletkült'çü ve fütürist düşüncelerini sergileyerek bize bütünüyle belgelere dayalı bir açıklama yapan Tretyakov Yoldaşa, Brecht Yoldaşın öylesine çok ortak yan bulması bir rastlantı değildir. Bogdanov basili bir an için bana da bulaşmış olduğu ve onu genç Sovyet tiyatrosuna yaymaya çalıştığım için, bunu büyük bir inançla söylüyorum." Brecht, Eisenstein'a eskiden Proletkült'çü olduğunu anımsatır da; Kerjentsev, Tretyakov'a "hâlâ Proletkült'çüsün" demez mi? Brecht'in de onda derin ortak yanlar bulması rastlantı olamayacağına göre, Brecht de Proletkült'çüdür(!) ve hattâ fütüristtir(!). Bir zamanlar Kerjentsev'in de Proletkült'çülerden Bogdanov basiline bulaşmış olması nedeniyle, o bunu büyük bir inançla söylüyor ve biz de aynen kabulleniyoruz(!). Basile masile bulaştıklarına göre de, Tretyakov ile Brecht'in resmen hasta olmaları gerekiyor. Peki, yok

mu bir çare? Var tabii, onu da gösteriyor Kerjentsev: "Leninci ve Stalinci (Marxist-Leninst değil yani; zaten öyle dese, meramını anlatamazdı. -A. K. Ç.) eleştiri sayesinde bugün, iyileşmiş bulunuyorum; anti-faşist hareket içinde büyük bir çalışma yürütmüş olan Tretyakov Yoldaş'ın da iyileşmesini dilerim." Biz de Tretyakov'a acil şifalar dileyelim dilemesine de, bir soru takılıyor aklıma, onu da belirteyim: Brecht de "hasta", onun iyileşmesi niye dilenmiyor? Yoksa, Rus olmadığı için mi?

Dikkat ettim de, "sanatı başka bir şeye bağımlı kılmak tümünden yanlıştır," diyen Tayrov'a en küçük bir eleştiri yok Kerjentsev'in sözlerinde. Bunun bir tek açıklaması var: Tayrov, Kerjentsev'in sözleriyle, "uygulamada aynı tek anlamlı dili kullanıyor" olsa gerek.

Yukardaki çatışmanın kuramsal arka planında sosyalist gerçekçi anlayış ile resmî sosyalist gerçekçi anlayışlar yatmaktadır. Sosyalist gerçekçilik, kuramsal olarak, Brecht'le somutlaşırken; resmî sosyalist gerçekçilik, kuramsal kimliğini Lukacs'da bulmaktadır. Lukacs ile Brecht çatışması, ana neden olarak, Marksizmi kavrayış tarzlarından kaynaklanmaktadır. Brecht, Marksizmi devrimci tarzda kavrayıp, sanat ürününün bizzat kendisine uygulayıp, savunduğu sosyalist gerçekçilik kuramını da bu bağlamda geliştirmiştir. Lenin'in "Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı" makalesindeki esaslar, onun geliştirdiği sosyalist gerçekçilik kuramında ifadesini bulmuştur. Bu bakımdan o, bir devrimci proletarya sanatçısı, aynı zamanda sanat kuramcısı ve bir Marksist-Leninist'tir. Lukacs ise, bırakalım Leninist olmayı, salt akademisyen bir Marksist olmaktan bile bir hayli uzaktır. Çünkü, Marx ve Engels'in bütünlüğe ulaşmış kuramından -Marksizmden- çıkış yapması gerektiği halde; o, Marx'ın Hegel'den ilk yararlandığı dönemi -Marksist kuramın henüz oluşmadığı bir evreyi- çıkış noktası olarak almıştır. Dolayısıyla, onu bir Hegel'ci olarak tanımlamak, yerinde bir tanımlama oluyor. Lukacs'ın "gerçekçilik" diye burjuva gerçekçiliğini sosyalist gerçekçi sanata dayatmak istemesi, bu bağlamda da yansıtma kuramını mutlaklaştırması, XIX. yy. a çakılıp kalmış bir Hegel'ci olmasıyla açıklanabilir ancak. İşte, ayrıntıları bir başka çalışmanın konusu olan Lukacs ile Brecht çatışmasının ana nedeni budur.

Burada, kendisini sosyalist olarak tanımlayan, ama sosyalist gerçekçiliği savunamayan şairler için bir belirleme yapmak gerekiyor. Onlar sosyalist gerçekçilik denilince, resmî sosyalist gerçekçiliğin dışındaki sosyalist gerçekçiliği algılayamadıklarından ötürü, kendi bulanık kafaları gibi, alana ilgi duyanların kafalarını da bulandırıyorlar. Dehşetli derecede kaygı verici olan ise, akli başında sosyalistler aracılığıyla bu bulanık kafa yapısının ansiklopedi sayfalarına taşınması ve bulanıklığın böylece de kalıcı kılınmaya çalışılması uğraşı... Sözcüğün tam anlamıyla, Feuerbach'çılık yapıyorsunuz baylar. Feuerbach, felsefesinde materyalizmi "temel" almasına karşın, XIX. yy.ın mekanist materyalistlerine bakıyor ve kendisinin materyalist olmadığını iddia ediyordu. Nitekim, vulgarizatörlerin savunduğu mekanist materyalizmin dışında gerçek materyalizmi algılayamamasından ötürü, felsefesindeki materyalist "temel"e karşın, Feuerbach bir idealist idi, öyle kaldı. İlgili bir yargıya ulaşmak için sözü Engels'e bırakıyorum: "1850-1860 yılları arasında Almanya'da materyalizm ticareti yapan vulgarizatörler, üstadlarının bu dar görüşlülüğünü hiçbir şekilde aşamadılar. O zamandan beri tabiat bilimlerinde görülen bütün ilerlemeler, bu vulgarizatörler için bir yaratıcıya beslenen inanışa karşı ileri sürülecek yeni deliller olmaktan başka bir işe yaramadı. Gerçekte, teoriyi geliştirmeye hiç de niyetleri yoktu. Gerçi idealizm söyleyeceğini söylemiş ve 1848 devrimiyle öldürücü bir darbe yemişti ama materyalizmin, bir an için, kendisinden daha aşağı duruma düşürüldüğünü görmek zevkini tatmıştı. Feuerbach, bu materyalizmden gelecek her türlü sorumluluğu reddetmekte tamamen haklıydı, fakat materyalizmin bu gezginci vaizlerinin doktrinini, genel olarak materyalizmle karıştırmaya hakkı yoktu¹⁹." Yargıyı yazabilmem için de Engels'i yinelemem gerekiyor: Sosyalist olduğunu iddia edip de sosyalist gerçekçiliği savunamayan baylar, resmî sosyalist gerçekçilikten gelecek her türlü sorumluluğu reddetmekte tamamen haklısınız, fakat bu doktrini, genel olarak sos-

yalist gerçeklikle karıştırmaya hakkınız yoktur!

Sonuç Değil Yeni Bir Giriş

En güzel aşk şiirlerini de, iddia ediyorum, biz devrimci proletarya şairleri yaşarız ve/veya yazarız. Çünkü, özgür ve varsıl şiirimizin perspektifi dünya devrimidir. Aşkın sınıfsallığını kavrayamayan ve dünya devrimini de bir anda saman alevi örneği yanıp sönecek bir şeymiş gibi algılayanların bunu anlaması olanaksızdır. Zaten bunu onlara anlatmak diye bir derdimiz de yok.

Kahrolsun partizan olmayan şairler!

Yaşasın sosyalist gerçekçi şiir!

Yaşasın dünya devrimi!

Giriş Tümcesinin Tamamı

Marksizmin toprağı nadasa kalmaz, bereketlidir; en hassas bitkiler bile söküldüğü toprakları aramaz, boyatar bu toprakta, ama kökleri incir gibi kayayı çatlatamaz.

10 Ağustos 1989

Ankara

NOTLAR

- 1 V.I. Lenin, "Party Organization and Party Literature", *Collected Works*, Vol. 10, Foreign Languages Publishing House, Moscow 1962, p. 48-49 .
- 2 M. Gündüz, "Bürokratik Reel Sosyalizm Çöküşü! Yaşasın Devrimci Sosyalist Demokrasi!", *Sosyalist Birlik*, Sayı 5, Temmuz-Ağustos 1989, s. 18.
- 3 V.I. Lenin, "Marxism and Revisionism", *Collected Works*, Vol. 15, Foreign Languages Publishing House, Moscow 1963, p. 35.
- 4 E. Bulancaklı, "Sosyalizm ve Sanat Üzerine Değınmeler", *Sosyalist Birlik*, Sayı 5, Temmuz-Ağustos 1989, s. 55.
- 5 Aynı yerde.
6. Agd., s. 56.
- 7 S. Oğulcan, "Ekim Devrimi / Kültür ve Sanat", *Yeni Öncü*, Sayı 13, Ekim-Kasım 1988, ss.8-45.
- 8 Burada bir açıklama yapmak zorunda hissediyorum kendimi. Bazı arkadaşlar, *Yakın* dergisinin Haziran 1989 sayısında yayınlanan yazımın, Oğulcan'ın adı geçen çalışmasına tepki olarak kaleme alınıp alınmadığını sordular bana. Hayır, o yazı Oğulcan'a tepki olamazdı; çünkü, Eylül 1988'de yeni içerik ve biçimiyle yeniden çıkacak olan ama çıkamayan *Mayıs* dergisi için Temmuz 1988'de kaleme alındı. Yani Oğulcan'ın yazısı yayınlanmadan önce yazılmıştı. Ali Yıldırım tanığımdır.
- 9 Oğulcan, agd., s. 24.
- 10 V.I. Lenin, "On Proletarian Culture", *Collected Works*, Vol. 31, Progress Publishers, Moscow 1966, p. 317.
- 11 Oğulcan, agd., s. 25
- 12 T. Eagleton, *Edebiyat Eleştirisi Üzerine*, Çev. H. Gönenç, Eleştiri Yayınevi, İst. 1982, s. 61.
- 13 Agc., s.60.
- 14 İletişimin yayınladığı *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'nin 21. fasikülünde yer alan Akif Kurtuluş imzalı çerçeve yazıda böyle yapılıyor. İletişim'in ansiklopedisi resmî tarihin karşısına alternatif resmî tarihi mi koyuyor? Ki, söz konusu yazıda şunlar yazılabiliyor: "(...) makaleyi Krupskaya, çok önce yazılan, ancak ilk kez 1960 yılında Druşba Narodov'da yayımlanan yazısıyla tartışılır olmaktan çıkarmıştır. Sosyalist gerçekçiliğin partiinost yorumunu Lenin'e dayandırmak boşunadır." Bu cahil yazıcıya, "Krupskaya'nın yazısından önce git makalenin kendisini oku." demenin, akli başında her sosyalist gibi ansiklopedinin yayın yönetmeni Ertuğrul Kürkçü'nün de görevi olması gerektiğini anımsatmakla yetiniyorum.
- 15 F. Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Çev. O. Suda, Suda Yay., 2. Basım, İst. 1975, s. 54-55.

16 Age., s. 61.

17 L. Troçki, *Sosyalizmin Güncel Meseleleri*, Çev. Y. Öner, Suda Yay., İst. 1976, s. 217.

18 Daha ayrıntılı bilgi ve konuşmalardan yapacağım alıntılar için bkz. Lars Kleberg, "Büyücü Çıraklar", Çev. S. Selçuk, *Adam Sanat*, Sayı 33, Ağustos 1988, ss. 26-42.

19 F. Engels, age., s. 29.

ERTUĞRUL KÜRKÇÜ'YE AÇIK MEKTUP

Sayın Ertuğrul Kürkçü,

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi

Yayın Yönetmeni,

Ben basit bir gerçeği savunuyorum. Mektubumun başında bunu açıklamak zorundayım. Çünkü, az sonra sergileyeceğim tepkiyi gösterme hakkına sahip olduğumun bilinmesini istiyorum. Savunduğum basit gerçeği şu sıralarda yayınlanmasını beklediğim "Sosyalist Gerçekçi Şiirin Perspektifi Dünya Devrimidir" başlıklı yazımdan bir alıntı yaparak ortaya koymanın yerinde olacağını düşündüm. Alıntıyı yapıyorum: "Sınıf bilinci, bir proleterin kendi sınıfsal konumuna ilişkin tarihsel kuru bilgileri öğrenmesi ve öğrendiği bu bilgileri kullanmasıyla sınırlandırılmaz. Eğer bilinci salt bilgiyle sınırlandırırsak, farkında olmadan, "insan makinadır" diyen XVIII. yy. mekanist materyalistlerine dönüşmüş oluruz. Nitekim, sınıf bilincine ilişkin tarihsel bilgileri bir bilgisayara yüklememiz ve ondan bu bilgileri programladığımız şekliyle kullanmasını istememiz mümkün olabilmektedir. Bu durumda bilgisayarımız sınıf bilinçli bilgisayar olamayacağına göre; bilinç (consciousness), bilginin edinilmesi ve kullanılmasıyla ilgili bilişsel (cognitive) alanın yanı sıra, tavır ve tutumların edinilmesi ve kullanılmasıyla ilgili duyuşsal (affective) alanı da kapsamı içerisine almaktadır. Makinalarda olmayan da budur. Çok basit bir biçimde örneklendirmek istiyorum. Ne kadar geliştirilmiş olursa olsun, bilgisayar, bir gün kafası atıp da, "Yeter! Artık sömürülmek istemiyorum." türünden bir tepki gösterebilir mi kullanıcısına karşı? İşte, işçilerde bilincin bir alanı olan bu duyuşsal yanın gelişmesinde estetik ve etik değerleri bünyesinde barındıran formların önemi burada kaçınılmaz olarak karşımıza çıkıyor. Bu formlardan işçilere en yakın olanı onun kendi sineması, kendi tiyatrosu, kendi şiiridir; burjuvazinininki değil. Bilinçlenmesinde ve giderek kendi öz örgütlerini oluşturmada biz sosyalist sinemacılar, tiyatrocular, şairler... bu formları ona hizmet edilecek bir duruma niye getirmeyelim? Ve bunu yapabilmemizin yolunun da onlardan biri olmayı, işçileşmeyi gerektirdiğini niye gözardı edelim? 'Proletaryanın sanatı / şiiri olmaz' diyenlerin kafalarının almadığı ve bu satırları yazanın da üç yılı aşkın bir süredir yazılarıyla savunduğu, işte bu basit gerçektir." Evet, savunduğum basit gerçek bu.

Sayın Kürkçü,

Savunduğum bu basit gerçeği savunmak zorunda değilsiniz, ne siz ne de bir başkası... Bunu iyi biliyorum. Ama, savunulan bu basit gerçeğin kuramsal arka planına ilişkin bir makaleyi tahrifata yönelik bilgi veren bir "çerçeve yazı"yı da yayın yönetmeni olduğunuz ansiklopediniz de yayınlama keyfiyetine sahip değilsiniz, ne siz ne de bir başkası... Bunu da en azından ansiklopedinizin İletişim Yayınlar A. Ş. adına sahibi olan Bay Murat Belge'nin iyi bildiğini sanıyorum. Çünkü, tahrifat yapan ansiklopedileri yerin dibine batıran bir yazısını okumuştum; yalnız, kendisi o zaman ansiklopedici değildi, ansiklopediciliğe hazırlık aşamasındaydı. Sözünü ettiğim "çerçeve yazı", ansiklopedinizin 716 ve 717. sayfalarında yayınlandı. Tahrifata yönelik bilgi şu: "(...) Lenin'in 1905 tarihli 'Parti Örgütü Parti Yazını' makalesi. (...) makaleyi Krupskaya, çok önce yazılan, ancak ilk kez 1960 yılında Druşba Narodov'da yayımlanan yazısıyla tartışılır olmaktan çıkarmıştır. *Sosyalist gerçekçiliğin partiinost yorumunu Lenin'e dayandırmak boşunadır. Yazıda Literatürya'yla*

anlatılmak istenen, güzel sanatlar değil, doğrudan, Türkçesiyle 'literatür'dür (abç)." Önce o makalenin güzel sanatları da kapsadığını göstermek istiyorum. "Toplu Eserler"in İngilizce baskısından aktarıyorum. İngilizce bildiğiniz için Türkçeleştirme gereği duymuyorum. Şöyle yazıyor Lenin: "Are you free in relation to your bourgeois publishers, Mr. Writer, in relation to your bourgeois public, which demands that you provide it with pornography in frames and *printings* (abç), and prostitution as a 'supplement' to 'sacred' *scenic art* (abç)? (...) The freedom of the bourgeois writer, *artist* or *actress* (abç) is simply masked (or hypocritically masked) dependence on the money-bag, on corruption, on prostitution."¹ Ne dersiniz, burada "güzel sanatlar değil" de "çirkin sanatlar" mı söz konusu? Şimdi de sosyalist gerçekçiliğin partizan (partiinst) yorumunu Lenin'e dayandırmanın değil, dayandırmamanın boşuna bir çaba olduğunu göstermek istiyorum. Lenin şunları yazıyor: "And we socialists expose this hypocrisy and rip off the false labels, not in order to arrive at a non-class literature and art (that will be possible only in a socialist extra-class society), but to contrast this hypocritically free literature, which is in reality linked to the bourgeoisie, with a really free one that will be *openly* (vurgu Lenin'e ait -A.K.Ç.) linked to the proletariat."² Gerçekten özgür ve proletaryaya açıkça bağlı bir edebiyat, partizan edebiyat değil de nedir?

Sayın Kürkçü,

Resmi tarih anlayışının tahrifatlarına sözde tavr almak yetmiyor. Hele de oluşturulmaya çalışılan alternatif tarih, onun yöntemleriyle oluşturulmaya çalışılıyorsa, bu yeni bir resmi tarih oluyor. Akli başında sosyalistlerin bundan da kaçınması gerektiğini düşünüyorum:

Mektubumu Lenin'in sözüyle bitiriyorum:

Down with non-partisan writers!³

Ahmet Kerem Çebi

Saygılarımı sunarım.

10 Ağustos 1989

Ankara

İNGİLİZCE ALINTILARIN TÜRKÇELERİ: (SORUN BSD)

1 "Kutsal" *görsel sanatın* bir "bölümü" olarak çerçevelerde ve yayınlardaki sağladığınız pornografi ve fahişelik talebindeki burjuva yayınlarına ve burjuva yayıncılarınızla olan ilişkilerinizde, Bay yazar siz özgür müsünüz? Burjuva yazar, aktrist ya da aktörün özgürlüğü para kesesine, rüşvete, fahişeliğe bağımlılıkla basitçe (ya da ikiyüzlüce) maskelenmiştir.

2 Ve biz sosyalistler, sınıfsal olmayan edebiyat ve sanata (ki bu ancak sınıfsız ve sosyalist toplumda mümkün olabilecektir) varmamak ve fakat bu gerçekte burjuvaziye bağıntılı; ikiyüzlüce özgür edebiyata karşı çıkarak açıkça proletaryaya bağıntılı olacak olan gerçekten özgür edebiyata ulaşmak için bu ikiyüzlülüğü teşhir edeceğiz ve yanlış etiketleri yırtacağız.

3 Kahrolsun partizan olmayan yazarlar!

OKUR ELEŞTİRİLERİ VE CEVAPLAR

Sırrı Öztürk

Sorun BSD'ye Uyarı: Sizi Yaşatmazlar!..

□ *Hüseyin Kırkgöz - Bakırköy - İst.:* SORUN BSD'nin öteki sosyalist dergilerden çok önemli bir farkı var. Kadrosu, niteliği, konu ve sorunları ele alış ve yorumlayış tarzıyla bu farklılık gözden kaçmıyor. Parti ve Birlik konusundaki tutumu da aynı konumda. Bizce bu tutum olumlu; fakat, bir dost uyarısı yaparak sizlere yardımcı olmak istiyorum: SORUN BSD çalışanları, Robin Hood filmindeki gibi ormanda yaşayanlara çok benziyor. Oysa karşıya aldığınız eğilimler ve onların "Koç başıcıları" kentte yaşıyor. Sizleri yaşatmazlar diye düşünüyorum. SORUN BSD'nin sosyalist hareketimize getirdiği katkı ve yeni yöneliş tarzı, hiçbir yerde anılmadığına göre, sizin ormandan çıkıp kente girmeniz oyunun kurallarına göre kavga vermeniz gerekiyor.(...) Bir doğa yasasıdır: Ormandaki vahşi kurt'u kentteki ehlileştirilmiş itlere boğdururlar...

□ *Cevap:* Uyarınıza teşekkürler. SORUN'un 1. sayısı üzerine, bu türden uyarı ve eleştirileri 2. sayımızda cevaplamıştık. Söylenenlerin doğruluğu bir gerçeklik olabilir. Uyarı ve eleştirilerin bir kısmı aynende doğrulanmıştır. Hesabımızda bütün bunlar da vardır. SORUN BSD kendi doğru bildiği yolunda yürüyecektir. Robin Hood benzetmesi, sanatsal yanı ve şakası bir yana, günümüzle bağlantılı değildir. Günümüzde tekelleri burjuvaziye karşı modern proletaryanın ve onun müttefiklerinin kavgası veriliyor. Tekelci sermayenin ve onun uzantısı ilerici görünümlü bütün akımlarının sosyalist hareket içindeki tahribatı mutlaka aşılabacaktır. Kendi payımıza bu mücadelede Robin Hood olmayı değil, donanımlı modern bir devrimci olmayı düşünürüz. SORUN BSD'nin öteki organlarda anılmayışı, bizim sorunumuz değildir. Sosyalizmi ve kendilerini ciddiye almayanları biz de ciddiye almayız. SORUN BSD'nin anılmayışı bizim açımızdan tasa değildir; önemli olan kimler anıyor sorunudur. Burjuva ve küçükburjuva solculuğu varsın anmasın. Kaldı ki, onlar, alıntı yapmasa da "kılıç hakkı"nı teslim etmeden SORUN BSD'den yararlanıyorlar. Onlar açısından bu da bir gelişmedir. Bu durumda da, SORUN BSD'nin işlevsel olduğu ortaya çıkıyor demektir.

Bir doğa yasasını modern düşünce ve davranış dünyasında aynen uygulamak isteyenlere geçmişte söylediğimizi bugün de aynen söylemekteyiz: Kim hangi niyetlerle "kurdu ite boğdurmak" istiyorsa buyursunlar!..

Kendi payımıza, birilerini "it" kendimizi de "kurt" yerine koyamayız!

Emperyalizm-Faşizm Konusu Yeterince İşlenmelidir

□ *I. Yetimaslan - Kırklareli:* Derginizdeki imzalardan en fazla Talat Turhan'ın yazıları ilgi mi çekiyor. Türkiye'de emperyalizm-faşizm konusu yeterince araştırılmamış. Hele Türkiye solunun, Uluslararası Tekelci Kapitalizm'in gündemi konusunda doğru dürüst bilgisi ve güvencesi de yok; MİT-CIA, Kontr-Gerilla, Teritoryal Örgütlenme, Ölüm Mangaları, gizli cinayet şebekeleri ve anılmayan öteki "yasadışı" örgütlenmeler ve onların niyetleri konusunda, ciddi olarak uyarılması gerekiyor. Talat Turhan, kendisine özgü üslubu ve bilgi bi-

rikimiyle çok somut bir konuya değiniyor; çözüm önerileri, yöntemi kimilerine ilginç gelmeyebilir; ama karşıya aldığı güçlerin varlığı, onlarla hesaplaşması ve ilerici kesimin uyarılması konusunda büyük bir isabet vardır. (...) Talat Turhan derginizde birkaç sayıdır niçin yazmıyor? (...)

□ *Cevap:* Yalnızca Talat Turhan değil, sık sık imzasına rastlanmayan onlarca arkadaşımızın yazıları SORUN BSD'de her zaman yayınlanmıyor. Nitelik, yayın çizgisine uyum, yer, zaman, konu, hacim bakımından birçok arkadaşımızın yazısı Dergiye girmeyebiliyor. Talat Turhan'ın yazıları yine yayımlanacaktır. İşçi sınıfı ve sosyalist hareketimize katkı getiren, fakat farklı düşünceler taşıyan bütün sosyalistler dergimizde yazı yazmaktadır. Bu türden bir birliktelik anlayışımız değişmemiştir. SORUN BSD'mizin gözettiği incelik ve disiplin anlayışı, süreç içinde dilbirliği ve bütünlüklü bir niteliğe kavuşmak amacına yöneliktir. Emperyalizm-faşizm konusu, belirli bir çerçeve içine alınıp kısırlaştırılmadan dergide işlenmektedir. Özellikle, C. Adalı, T. Demirer, K. Kalender, Z. Öçal, A. Altındal, H. Özkul, G. Gülecan arkadaşlarımız yazılarıyla konuyu tartışmaya getirmiştir. Ülkenin yapısı, özgün sınıf ilişki ve çelişkileri, sistemin mantığı, işçi ve emekçi insanımızın gelenek, görenek ve kültür yapısı, coğrafyamızın konumu, güncelden hareketle (teorize ederek) çeşitli yazılarla incelenmektedir. Bu yazılar, duruma göre polemik, ajitasyon niteliğinde olabilir. Konuları sade ve basit bir dil (lisan) ile ele alıyoruz, bilinçli bir seçimdir. İşçi sınıfı ve emekçi halkımıza hiçbir şey anlatmayan, hayattan kopuk entelektüalizm ve teori-sizme kayışta kararlı olanlar, ciddi iş yapılmasından kaçanlardır. Gelecek sayılarımızda da konuyu ilgilendiren sorunlar gündeme gelecektir. Türkiye'nin yapısal sorunları, DTK'nin uluslararası tekeli sermayenin uzantısında nasıl bir evrim geçirdiği -geçireceği- bizce de sır değildir. Konuya sıklıkla yaklaşılmayacağı açıktır.

SORUN BSD Niçin İnisiyatif Kullanmıyor...

□ *Necati Gürün - Kartal - İst.:* SORUN BSD'ni, denenmiş hizipçilikler dışı bir yayın organı olduğu için okumaktayız. Derginiz hakkında büyük bir spekülasyon var; eleştirilerinize cevap yazmıyorlar. Bu nedenle de yayın politikanızı doğru buluyoruz. Gerek dergide gerekse partileşme sorunuyla ilgili öteki telif çalışmalarınızda "İSP'nin oluşturulması"nı gündeme getiriyorsunuz. Böylelikle de, kendi grup ve örgütlerini parti yerine ikâme eden anlayışlarla bir mücadeleye giriyorsunuz. (...) İşçi sınıfı hareketi adına kendiliğinden parti kuranları şiddetle eleştiriyor; bununla da kalmıyor, böylelerinin "teori ve pratik"lerine hiçbir saygı duymayacağınızı- duymadığınızı- dile getiriyorsunuz. (...) Sosyalizm adına gerekli olan işleri yapmaya çalışanlara saygı duyulması, bu çabalara omuz verilmesi devrimci olan herkesin ödevidir. İşçi hareketi ve sosyalist hareket içinde böylelerinin olduğunu bilmek durumundayız. (...) Önemli olan, işçi hareketiyle sosyalist hareketin bütünleşmesi ve İSP'ni oluşturmak ise, yönü buraya dönük kişi, grup ve örgütleri hesaba katmak, platformlarda bir araya getirebilecek inisiyatifleri gecikmeden kullanmaktır. (...)

"Sosyalistlere Çağrı" toplantılarına SORUN BSD'nin katılmamasını, dergi ve kitap faaliyetindeki doğrultuda bir inisiyatifi kullanmasını beklerdik. Sosyalistler arası tartışma platformları konunun sulandırılmasına - çarpıtılmasına çok müsaittir. Sizlerin de parmak bastığınız gibi, kişi, çevre ve grup kültürleriyle herkes "birlik" arıyor. Yalnızca bunlar değil kendi dar yapılarını "parti" olarak ilan edenler de parti arıyor... Partileşme arayışında bu türden yaklaşımlar ciddi değildir; olamaz. SORUN BSD'nin gündeme getirdiği: "İSP oluşturulmalıdır - İSP sorumlu kadrolarca olması gereken yerde tartışılmalıdır - "Tarihi TKP", THKO, THKP-C, TİKKO gibi örgütlenmeler aşılmalıdır - Marksizm-Leninizm deneyleri ışığında yeni bir örgütlenmeye gidilmelidir - Ulusal - Evrensel hattâ yöresel aktiviteler hesaba katılmalı, bu doğrultuda harekete geçilmelidir - Özgün ülke tahlilleriyle, yerli

deneylerimiz incelenmeli sentez burada aranmalıdır - Ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi, işçi sınıfı yürüngesinde ele alınmalı, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, halkların kardeşliği temelinde gerçekleştirilmeli, demokratik hak ve özgürlükler için verilen kavga sosyalizm mücadelesiyle bütünleştirilmeli vs. vs." bütün bunları doğru tespitler olarak görüyor ve benimsiyoruz. SORUN BSD'nin partileşme sorununu, "legal mi - illegal mi?" siyasal ve sosyal devrim sürecini, "demokratik mi - sosyalist mi?" biçiminde ifade etmeyip, bu türden anlayışları gündeme taşıyanlara iltifat etmeyişi de olumlu bakmaktayız. Bütün bu sıralananlarla birlikteyiz. (...) Bu durumda sizlerin yerinde bir inisiyatif kullanmanızı haklı olarak beklemekteyiz. Oysa gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında bazı aydınlar inisiyatif kullanarak sorunu gündeme getiriyor. Partileşme konusunun gündeme getirilmesi, bunu hakedenlerce yapılırsa, kimsenin buna bir diyeceği kalmaz. SORUN BSD çevresinin inisiyatif kullanmayışıyla, "gelin tartışalım" fantezisiyle konuyu sulandıranlara adeta izin verilmiştir. Eleştirdiğiniz bir konu, sizlerin de hataları nedeniyle, yanlış bir platformda "tartışılmaktadır". (...)

□ *Cevap:* "İSP oluşturulmalıdır!" derken, bize ilkin, hayatın öğrettiği bir gerçekliği dile getirmek düşüyordu. Dergi ve kitaplarda bilince çıkarılıp politik açığa vurmalarla teşhis ve teşhir edilen şey, bizim, hepimizin bir rahatsızlığıdır. Türk ve Kürt Solu'nun bu sorunu çözüme kavuşturamadığı bir süreçte, henüz keşfedilmemiş bir yöntem SORUN BSD'nin de elinde bulunmuyor. Sosyal pratikte iş yapılması; bunun yanı sıra dergi ve kitap üretimiyle konuyu bilince çıkaran teorik-ideolojik çalışmaların da yapılması gerekiyor. SORUN BSD bunu öne çıkaran niteliği ile de anılmaktadır. Elimizdeki dergi ve kitap araçlarıyla neyin kavgasını verdiğimiz bilinmektedir. Eğer yaptığımız çalışmalar doğru ise bu, dergi ve kitap sayfalarında kalmaz; doğruları destekleyen, kanıtlayan kadrolar, doğruların ete kemiğe bürünmesine katkı getirir. SORUN BSD'nin, Sorun Yayınları'nın Hareketimize getirdiği olumlu katkılar (biz öyle olduğuna inanıyoruz) anılmıyor, üstelik yok sayılıp sinsi bir kuşatma politikasıyla boğuma getirilmek isteniyorsa, bütün bu sağlı "sol"lu kuşatma politikalarını birlikte kırmalıyız. Sosyalist dergiler yalnızca yazıyor, sosyal pratikte iş yapmıyorsa; yani yazmak + yapmak diyalektiğini bütünleştiremiyorsa, tarih bu türden dergileri birer siyasi şarlatan olarak kaydedecektir (kaydetmektedir). SORUN BSD Çalışanları, kendi değerlendirmesini de kendisi yapmaktadır. Birileri "nisan yağmuru" misali gediğe konan taşı anmıyorsa, bundan şikayetçi değiliz, olamayız; çünkü bu da olumlu bir şeydir; yani söylenenlerde doğruluk payı vardır. Davamız: Doğruların kavgasını vermektir. Bu kavga eninde sonunda ete kemiğe bürünecektir; bürünmektedir. Örnek mi? Alın bütün dergileri inceleyin. Kim neyi nasıl söylemiş? Nasıl yapmış? Hayat bu söylenenleri ne ölçüde doğrulamış? Bu bile bir fikir edinmek için yeterlidir.

İşçi hareketiyle sosyalist hareketimizin bütünleşerek, İSP'ni oluşturmasını isteyen herkese saygımız vardır. 3 kişilik, 30 kişilik, bilemedin 300 kişilik küçücük ve dar örgütçükleri birer "proletarya partisi" yerine ikâme eden anlayışlar, ciddi ve modern kurumlaşmaların önündeki barikatlardan biridir. Hayatın reddettiği yapıları saygı değer bulmuyoruz. Böylelerine söylenecek en doğru ve yalın söz: "Zıplayın boyunuzu görelim!.." olmalıdır. Sosyal nezaket kurallarını titizlikle gözeterek tabii...

Dergimizi dikkatle izlerseniz görülecektir: Hareketimize katkı getiren herkese SORUN BSD Çalışanları sahiplenmektedir. Kimsenin hakkını yemek devrimcilikle bağdaşmaz. En çok titizlik gösterdiğimiz konu budur.

"Sosyalistlere Çağrı" toplantısının ilkine (12-13 Ağustos '89), dergi platformlarındaki bütün arkadaşların fikirleri alınarak, danışılarak ve de yalnızca bazı hatırlatmaları dile getirmek açısından katıldık. Hepsi o kadar, Oraya da katılmasak, hele bir de sözümüzü dile getirecek yayın organımız da olmasa, küçükburjuva spekülasyonları ortalığı kasıp kavuracaktı;

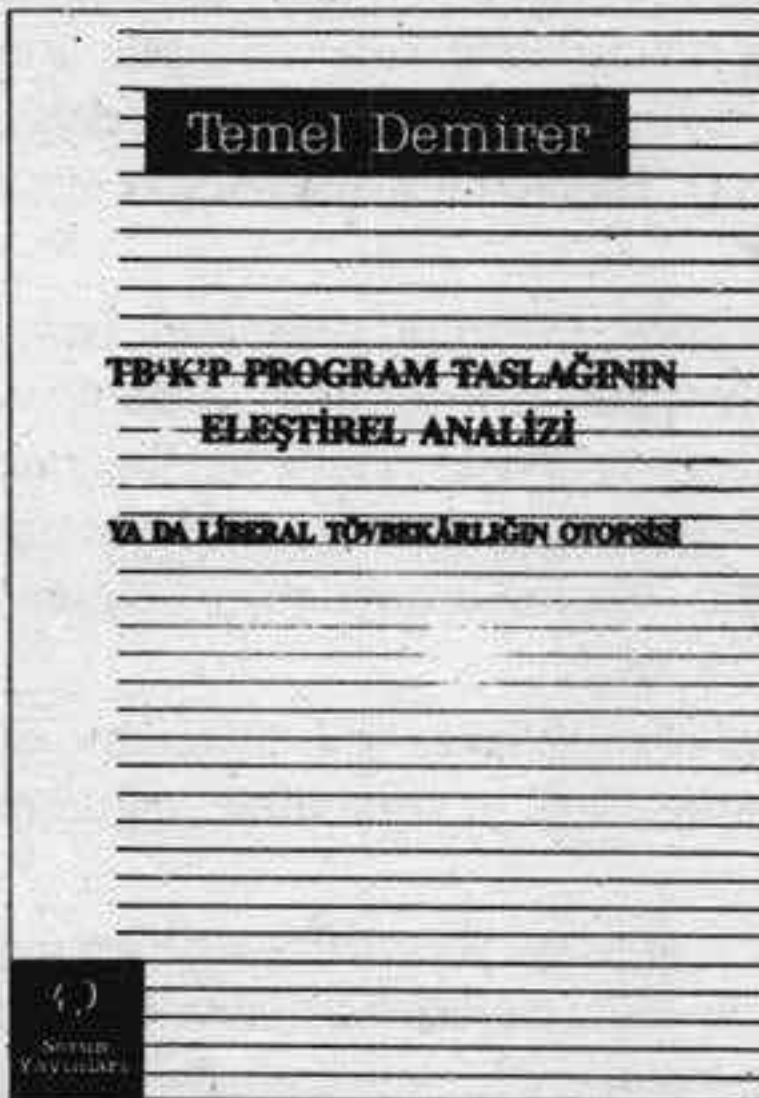

söylediklerimizin altında imzamız bulunuyor; değerlendirmeler ancak bu metinlere dayanılarak yapılır. 'Çağrı'ya gidilmese de olurdu; ama yalnızca gidildi; sosyalizmi ciddiye aldığımızı hatırlatıp belgelemek açısından bu da gerekliydi.

İSP'nin oluşturulması, Hareketimizin Kongreye iştirak etmesi, adı önemli değil, hayatı kucaalayabilecek bir partileşmenin gerçekleştirilmesi sorunu, kimsenin paşa gönlüne bırakılmamıştır. Bu yolda keyfi hareket edenler, çeşitli kombinezona girenlere inisiyatif bırakılmamıştır. Buna rağmen keyfilik boy gösterirse, eskiden olduğu gibi tökezlenecektir. Bu yolda yapılacak yanlışlığın bu kez, ciddi olarak hesabının sorulacağı bilinmelidir. Şaka olsun diye BİRLİK ve PARTİ denilmiyor. Sorunun anahtarı sosyalist dergilerin, bu arada SORUN BSD çalışanlarının elinde değildir. Elbette kişi, grup ve örgütlerin, hele sosyalist dergilerin büyük sorumlulukları vardır. SORUN BSD Çalışanları, Partileşme Sorunu'nu ciddi olarak ele alan, bu davanın peşini bırakmayan, en içten düşüncelerimizi yansıtmaya çalışan onlarca birimden yalnızca biridir. Bu yoldaki çalışmalarda, kullanılacak *araçların, ilke, kural ve yöntemlerin* sağlam güvencelere bağlanması için dövüşüyoruz. Sağlı "sol"lu kuşatma politikalarının, spekülasyonun nedeni de bu yüzdendir. Türk ve Kürt Solu'nun PARTİ güvencesine kavuşması mücadelesini başarabilirsek (ki, bu hepimizin görevleri arasındadır), konu aydın tartışmasıyla sınırlı kalmaz; kalmayacaktır.

Partileşme mücadelesinde kullanılacak inisiyatifler, en başta sınıf bilinçli işçilerin, onlardan yana aydınların bütünleşmiş gücüyle mutlaka kullanılacaktır. Bu türden inisiyatifler sosyal pratikte gecikmeden çıkacaktır. Diyalektiğin yasası böyle değil midir?

3 Aralık 1989

Sorun Yayınları

□ V.İ. Dobrenkov	:	ERICH FROMM'UN VE YENİ FREUDCULUĞUN ELEŞTİRİSİ	4000
□ Sırrı Öztürk	:	İLERİCİ YAYINCILIĞIMIZIN SORUMLULUĞU	4300
□ Tuncer Tuğcu	:	FELSEFE TARİHİ İlk Çağ.I.Cilt	4400
□ Sırrı Öztürk	:	PARTİLEŞME SORUNU I Demokrasi Mücadelesi, Sendikal Siyasal Birlik	5000
□ V. Suhomlinski	:	EĞİTİM ÜZERİNE	7000
□ Harry K. Wells	:	EMPERYALİZMİN FELSEFESİ PRAGMATİZM	7600
□ Sırrı Öztürk	:	PARTİLEŞME SORUNU II İSP'nin Oluşturulması, M.A. Aybar ve U. Mumcu'nun Sosyalizm Anlayışlarının Eleştirisi, Okur Eleştirileri, Sorular ve Cevaplar	6600
□ Vadim Zagladin	:	ULUSLARARASI GENEL GÜVENLİK	2500
□ Anton Makarenko	:	ÇOCUK EĞİTİMİ	5000
□ Mihail Gorbaçov	:	SBKP MK 27. KONGRE SİYASAL RAPORU	4800
□ Boris Krasulin	:	SİLAHSIZLANMA VE SOSYALİZM	3800
□ SORUN BİRLİKTE	:	SOSYALİST DERGİ ESKİ SAYILARI	2500
□ Temel Demirer	:	TBKP PROGRAM TASLAĞININ ELEŞTİREL ANALİZİ YA DA LIBERAL TÖVBEKARLIĞIN OTOPSİSİ	2500
□ Sırrı Öztürk	:	PARTİLEŞME SORUNU III 15-16 Haziran'dan 12 Mart'a Parti Arayışı, Proleter Devrimci Kurultay Yönelişi, Günümüzdeki Durum, İSP'nin Oluşturulması: Pratik Bir Öneri	4300
□ Fyodor Korolyov	:	LENİN VE EĞİTİM	12000
□ Talat Turhan	:	DORUK OPERASYONU	5000
□ M.İ. Kalinin	:	DEVRİMCİ EĞİTİM DEVRİMCİ AHLAK	6000
□ Henri Krasucki	:	SENDİKALAR VE SINIF SAVAŞIMI	2500
□ Sırrı Öztürk	:	İŞÇİ SINIFI SENDİKALAR VE 15-16 HAZİRAN Olaylar-Nedenleri-Davalar-Belgeler-Anılar-Yorumlar	20000
□ Sırrı Öztürk	:	OPORTÜNİZM YARGILANIYOR	5400
□ Georgi Dimitrov	:	İŞÇİ SINIFI HAREKETİ ÜZERİNE	5000
□ S.S. Lototski	:	SOVYET ORDUSU Başkanlığında Bilim kurulu	12000
□ Granma Dergisi	:	KÜBA KOMÜNİST PARTİSİ 1.KONGRESİ ANA RAPOR VE KÜBA CUMHURİYET ANAYASASI	10000
□ Viktor Neznanov	:	TARİHİN MANTIĞI (Beraat etti) Sosyalizme Geçişin Kaçınılmazlığı ve Geçiş Döneminin Temel Özellikleri Üzerine	2500
□ Oleg İvanov	:	SOVYET-ÇİN İLİŞKİLERİ Altmışlarda Neler Oldu?	2000
□ Clara Zetkin	:	LENİN'İN BÜTÜN DÜNYA KADINLARINA VASIYETLERİ (Beraat Etti)	2500
□ S.İ. Popov	:	SOSYALİZM VE HÜMANİZM	6200
□ Nina Andonova	:	YEDİ KURŞUNUN ÖLDÜREMEDİĞİ DEV	4500